gratiw t ... smu op

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
24 G
20

E.875.

-23'L'9

VI E 96 b 3

TRACT.

DE COMMVNI V. I. DOCTORVM OPINIONE.

Constituenda, attendenda, & pœnis recedentium ab ea.

Autore Antonio Maria Coratio Cortonensi. V. I. D.

Vna cum Indice rerum, ac verborum locupletissimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M. D. LXXIII.
Apud Camillum Franciscinum.

ILLVSTRISSIMO PETRO VRSINO HEROI PRAESTANTISSIMO.

Anto. Maria Coratius. S. P. D.

CVM Ioannis Baptistę fratris mei exẽplo ac hortatione (Princeps Illustrissime) quinq; ab hinc annis ad Iuris scientiam me contulerim, eiusdem fratris imitatione, qui, cum Iuris disciplinam audiret in almo Pisano gymnasio, complures in Iure assertiones, ac quæstiones disputandas edidit, ac per annum extraordinarium Iuris Pontificij interpretandi munus subijt, existimabã, meũ esse, aliquo pacto testatum relinquere, me legum studijs operam tam sedulam per totum istud tẽpus impendisse, ut si parũ profecerim, saltẽ labores diurnos, nocturnosq; suscepisse uideri possem. Quamobrem diu cogitanti, quæ nã mihi in hac re esset ineũda ratio, in mentem uenit, uoluntati meæ satis fortè fieri posse, si tractatum de Communi Opinione æstiuis uacationibus Anni superioris ad priuatam solum commoditatem, ac exercitationem conscriptum in lu-

cem proferrem. Itaque,cum eum nonnullis Viris in hac Doctrina apprimè doctis ac eruditis, meiq; imprimis amantantissimis uidendum, examinandumq; tradiderim, & hi cum ob utilitatẽ saltem materiæ, ac laborem,& diligentiam in ea explicanda adhibitam opus prorsus non improbauerint; constitui illud Amplissimo nomini tuo dicatum typis mandare. Nam,licet nõ me lateat,ea, quæ in omnium conspectum sunt proditura,non solum ingenio, & eruditione illustrata, sed etiam elegantia verborum,sentẽtiarumq; grauitate ornata, ac omnibus numeris absoluta conspicienda esse(ita enim fit, ut autores suorum laborũ debitam laudem consequantur)& licet ẽt, istorum ne unum quidem me in hoc opere præstitisse,semper ueritus fuerim ; difficultatem tamen omnem facilè superaturum mihi persuasi,quando te(Illustriss. PETRE) operis patronum grauissimum,simulq; humanissimum constituerem; Nam Vrbanitate ista tua, morumq; suauissimorum comitate, qua omnes homines ad te amandum, celebrandumq; allicis,atq; trahis, me tibi mirificè deditum, cuius me in clientelam commisi,susccepturum te, nõ despero:com

pertumq;

pertumq; habeo, facilè te à calumnijs detractorum opus hoc protecturũ, ac defensurum cum celebri, ac insigni autoritate Illustrissimæ ac Amplis. VRSINORVM gentis, tuæq; specialiter Grauinẽsium familiæ, ex qua tibi Pater Auus, Proauus, cæteriquè Maiores, & hodie Frater Grauinẽsium Duces Clarissimi orti fuere, & innumeri Episcopi, Cardinales, ac Summi Pontifices, & præcipuè Illustrissimus, ac Reuerendiss. FLAVIVS Patruus tuus Cardinalium ordinis decus, & ornamentum in dies exiere; Tum etiam singulari Prudentia, morũ honestate, aliisque innumeris animi tui dotibus, quibus ita præfulges, ut hodie omnes te colant, obseruent, ac uenerentur expectantes postmodum (quod ad huc ętas prohibuit) te in Purpuratorum patrum numero esse cooptandum. Hilari igitur fronte gratoque animo (Illustrissime PETRE) munusculum istud accipe, quod licet Amplitudini tuæ nulla ex parte conueniat, erit tamen meæ ergate perpetuæ Voluntatis, & obseruantiæ certissimum apud omnes testimonium. Vale.

Dat. Perusiæ Decimo septimo Klend. Ianuarij M. D. LXXI.

TITVLI PRAESENTIS TRACTATVS.

Libri primi.

Libri Secundi.

Libri Tertii.

INDEX
RERVM, AC SENTENTIARVM OMNIVM
MEMORATV DIGNARVM,
Quæ in hoc Tractatu continentur elementario ordine digestus.

A

C

comm.

Quando

Quando

consulere

Doctoratus

E

F

G

H

I

N

Retentam

S

Vera

FINIS.

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

PRAEFATIO.

Summa notabilium.

1 *VERITAS disputando reperitur.*
2 *Communis opinio ergo falsa.*
3 *Communes opiniones efficiuntur per adhesionem complurium Doctorum diuersis temporib.*
4 *Doctores quandoque tanquam Aues, aut Oues sequuntur aliorum dicta.*
5 *Opinio vna hodie est Communis, mox contraria est magis communis.*
6 *Cõmunes opiniones in scholis nasci, crescere, et interire.*
7 *Lectores hodie acquirere laudem ex impugnatione Communis opin.*
8 *Ius tam latè patet, vt vnusquisque in eo aliquid noui possit inuenire.*
9 *Disciplinam omnem in dies perfici, vel peruerti.*
10 *Collectores Cõium opinionum nulla laude dignos esse.*
11 *Autores potius numerare, quam sententias ponderare sępe decipit ignorantes iudices.*
12 *In iudicijs veritas simplex quolibet reperta amplectēda.*
13 *Vera potius, quam noua sequi debemus.*
14 *Leges non possunt complecti singulos casus.*
15 *De similibus ad similia procedendum, & id Iurisprudētum interpretatione & nu. 16.*
17 *Quot capita, tot sententię.*
18 *Opinionum diuersitas reddit ius dubium, & obscurum.*

 19 *Obscuritas*

19 *Obscuritas peruertit ius.*

20 *Claritas propria legis, & lex obscura non allegatur ad decisionem causarum.*

21 *Autoritas Doctorum probabilis est, non necessaria.*

22 *Opinio nulla tam iusta, & ęqua, quæ subuerti non possit rationibus.*

23 *Iudices interdũ moueri potius ex rõne subtili, quã vera.*

24 *Iudex iniuste iudicans, facit litem suam, & alias pœnas subit.*

25 *Ex duobus malis minus malum eligendum.*

26 *Quod omnes, vel maior pars credit, pro veritate habetur, & communis opinio dicitur.*

27 *Cõmunis opinio consulendo, & iudicando seruanda est.*

28 *Iudex sequens Communem opin. excusatur in sindicatu.*

29 *Iudicans contra communem facit litem suam.*

30 *Communis opinio ęquiparatur legi, & eius vim sortitur.*

31 *Communis tanquam ius seruanda.*

32 *Communis opin. venit in statuto de lege loquente.*

33 *Communis opinio habet vim consuetudinis.*

34 *Communem tanquam legem imperare, vetare, permittere, ac punire.*

35 *Communis opin. non est adeo ęquiparata legi, quin sit inferior lege, & 36. & 37.*

36 *Communis superueniens tanquã posterior non tollit priorem communem contrariam.*

Nec prior ex eo, quòd non tollatur, attenditur, et 37.

38 *Communis, & magis communis in nihilo differunt, nisi quod magis communis seruatur.*

39 *Magis communis superueniens non annullat penitus cõmunem contrariam, & quomodo id procedat, nu. 40. & quare nu. 41. & seq.*

42 *Communis opin. prȩsumitur vera.*

43 *Prȩsumptio veritatis, quę est pro communi oritur ex autoritate Doct.*

44 *Magis communis opin. maiori numero, & autoritate Doct. fulcitur, quam communis.*

45 Prȩsum-

45 *Præsumptio efficacior tollit aliam minus efficacem.*
46 *Magis communis non tollit gesta tempore communis contrariæ.*
47 *Lectori multa subtilia etiam falsa aßerere licet.*
48 *Iudex, & aduocatus veritatem semper ante oculos habere tenentur.*
49 *Tradita in scholis sunt discutienda in camera, & postea in iudicijs practicanda.*
50 *Leges in scholis diglutiuntur. in palatijs digeruntur.*
51 *Practica est vera legum intellectrix.*
52 *Leges sapiunt, cum practicantur.*
53 *Communis opin. plura affert commoda.*
54 *Diuisio animũ legentis incitat mentem intelligẽtis, & cę*
55 *Ex ordine facilius disciplina percipitur, & retinetur.*

COMMVNIS opinio (hoc quidem verbo à nostris Doctoribus frequentius recepto, quo facilius res intelligatur vti nobis placet, argum. l. insula in fin. ff. de acqu. rer. domi.) quam sit in scholis contempta, quamq; in iudiciis culta, nemo est, qui nesciat. Nam iuris interpretes ingenii tantum uiribus confisi omnium rerum veritatem sola disputatione cõsequi volentes Cõem maledicis dentibus nunquã
1 desinunt lacerare, cum enim veritas † disputando reperiatur l. fi. in §. mista. & ibi Bar. nu. 1. ff. de munerib. & honor. c. graue, & ibi Glos. in verb. veritas 35. q. 9. & tradũt Martin. Laud. inter cons. crimi. diuers. in consi. 59. in facto præsupponitur, col. 1. nu. 2. lib. 1. pulchrè Matth. Gribal. de method. studio lib. c. 6. latissime Neuiz. in sua silu. nup. lib. 1. nu. 1. cum seqq Cagnol. in l. 2. nu. 235. in fi. C. de pac. int. emp. & vend. Crauet. in consilio. 135. verba decreti principalis) n. 18. Marc. Mant. in consi. 67. (viso processu inquisitionis) col. 3. nu. 43. lib. 1. Benincas. in

prefat.tit.inst.de action.nu.90.& alii passim, quoties aliquid communiter receptum occurrit,statim confugiunt ad dictum illud emanatum ex mēte Zasij lib .2.respon.c.1.prope fin.sub n.26.quod habet,
2 Communis opinio † ergo falsa: Nec mirum, nam
3 communes opiniones † plerunque efficiuntur per adhæsionem complurium Doctorum, qui diuersis temporibus non communicato inuicem consilio, nec diligenti aliqua veritatis indagatione adhibita hanc,vel illam opinionem amplectuntur ,vt pluribus ostendit Ludo. Gomes. in comm.& ad Reg. cācel. in procem. in 2.q.in 4.fundō partis affirmat. ver. præsertim quia doctores.Sed vel prout rei pro
4 priæ expedit, vel quasi † Aues, aut Oues imitati quarum una quādo uolat, aut quo cursum dirigit, omnes aliæ sequuntur, quod ab vno Doctore firmatur, id tanquam veritatem ipsam approbant, & insectātur c.cum in iuuentute §.unde nos, ibi scientes, quod dictum vnius facilè sequitur multitudo) extra de purgat.can.& ita respōdit Dec.cons. 494. quæ supra naturè)propè fin.sub n.15.uer.non obst. quod dictum Federici)que m referunt,& sequuntur Ludo. Gomes.in d. vers.presertim quia doctores) Nicol.Bellō.in cons. 59.ingeniosè admodum) sub nu.11. Neuiz. in d .sil.nup.lib. 5.sub n.9. post med. uer. ideo quandoq; errabant)Zas.in l.2.§.post hunc maximæ autoritatis in uerb.innouare instituit circa med.uersi. Iaffredus passerius) ff.de orig.iur.Io. pab.à Villalob.in trac.commun.opin. in littera C. in uerb.communis opinio nu. 107. post prin. late deducit Cæsar Contare.in l.diffamari in q. 18.nu. 113.C.de inge.& manu.Graua. in add.ad Vestr. in prax.lib.4.c. 5.in verb.quod si sub (nu.23.Rolan.à Vall.in consi.vlt.reuocatur in dubium)prope fi.nu. 50.lib.2.Nicol.moron.in tract. de fid. treg. & pac. part.2.q.12.nu.3. Quamobrem ipsi contra commu-

nes

nes traditiones semper ferè nouas sententias appro
5 bare profitentur, ex quo oritur, q; illa † opinio, quæ modo habebat contra se communem, mox magis communis efficiatur, ut aduertunt Ias. in l. sciendũ col. x. nu. 33. post princ. ff. de uerbo. oblig. late Purpur. in l. cum quid col. x. sub nu. 33. uer. & uidemus) ff. si cer. pet. Neuiz. in d. lib. 5. sub nu. 4. vers. & sic contingit) & n. 9. post prin. Maria. Iun. in cons. 158. abundè, & multum subtiliter) col. 13. nu. 70. lib. 2. Hieron. Grat. cons. 8. teneo, quod hęres) col. 1. nu. 4. lib. 2. Por. Imol. cons. 42. iuri, & æquitati consonum) nu. 2. Fran. Hercul. in trac. de proband. negat. nu. 302. propè fi. cum simil. & experientia, ac naturalis ratio clarè demonstrant; At cum opinio ista magis communis est effecta, more venatorum, qui feras, donec capiant, insectantur, captas verò parũ curant, & aspernantur, atque ad alias fugientes se conuertunt, receptas à pluribus sententias nouis argumentis, & quãdoque cauillationibus improbare ac omninò prosternere conãtur: Ex quo illud ema
6 natum est, communes † opiniones in scholis nasci, crescere, & interire, ut post Salomon. tradit Neuiz. d. nu. 4. itaque hodie vere affirmari potest, q; iuris
7 interpretes † ex impugnatione communis opinionis laudem, & gloriam sibi comparent, uel potius comparere uideantur, cum ex hoc ingenio præstantes, & doctos se hominibus præbeant, ut de Andr. Barba. dicebat Neuiz. in d. silu. nup. li. 5. n. 28. post prin. Et hæc omnia iis facilè succedunt cum ius no
8 strum † tam late pateat, ut in eo bos herbam, Canis Leporem, & ciconia Lacertam inuenire valeat, vt post Caccialup. in trac. de art. studen. i n 3. docum. circa med. tradit Neuiz. ibid. nu. 12. circa fin. Quo fit. ut nihil tam clarum in iure reperiatnr, quin his temporibus in dubium reuocatum sit, ut experientia ipsa uidemus, adeo quod dici possit, aut omné

9 † doctrinam omnemque disciplinam in dies perfi ci,ut post Philosophos, & Isidorum tradit Neuiz. ibid.n.8.circa med.uer.sequitur ergo,) Aut potius à nimia ista ueritatis inuestigatione totum ius per uerti:Sed hoc istis parum est curæ, nam dummodo aliquam gloriolam ex alicuius rei nouitate nancis cantur,in reliquis & ipsam communem opi.negli-
10 gunt, & etiam Doctores † curantes & colligentes ipsas communes contemnunt tanquam studentes operi laborioso magis.quã subtili, unde nulla laude digni existimantur,ut uoluit Dec.in fi. commẽ. tit.ff.de reg.iur.in Epilog.Cagnol.in l. vinum sub nu.40.post prin.ff.si cer.pet. quem refert, & sequitur Balthas.Quint.inter cõs.vlt.volũt.diuersor. in consi.177.species facti talis est)nu.123.& seq.lib.1. & Neuiz. in consi.67. dixit Decius) in princ. Nam
11 mos † iste hodiernus numerandi potius Autores sententiarum, quàm sententias ipsas ponderandi sæpe decipit ignorantes,& iniquos iudices, ut asse rit Ari.Pinell.in l.1.in 3.par.num. 93. circa med. uers.ne quisquam incuset) C.de bon. mater.quod malum euitaretur, si relictis autoritatibus ueritatẽ ipsam iuribus, & rationibus perquirere uellemus, cum veritas sæpius exagitata magis splendescat in lucem,vt inquit tex.in d.c.graue 35.q.9.

Cæterum Iudices, & Aduocati in palatiis assidue versantes, quorum potius interest, simplicem
12 † veritatẽ quomodolibet repertam amplecti, quã per subtiles disceptationes eam exquirere, ut tradit Paris de put.in tract.de sindic.in tit.de exces.ad uoc.in prin.nu.1.& seq.Aret. consi. 85. considerata diligenter consultatione)col.2. sub nu.3. ver.circa aliud dubium)quos refert, & sequitur Io. Bertach. uel Adden.ad eum in suo Repert.in uerb. Aduocatus debet studere breuitati)cum concord.Et qui po
13 tius uera, quam noua † attendere debent, vt asserit

Franc.

Franc.Niconit.in rep.Rub.ff.sol. mat.in fin. profitentur, se omnino communis opinionis cultores,
14 & seruatores:Nam cum leges † singulos casus cõplecti nequeant l. neque leges, & l. non possunt in princ.ff.de legib.l.2.§. sed quia diuine C.de ueter. iur.enuclean.immo maior pars eorũ, quæ accidũt, à legibus non reperiantur decisa, sancitum extat,
15 vt in casibus de nouo euenientibus † seruetur ius quod in similibus scriptum reperitur d. l. non possunt, in fi.cum duabus ll.seqq.Et hæc extensio de similibus ad similia iurisprudẽtum interpretatione
16 † fieri debet l.& ideo, & l.nam ut ait.ff. eod.tit.de legib.Sed ubi noui casus euenerunt, qui huiusmodi extensione indiguerunt,variæ inter Doctores ortæ sunt altercationes: Alii namque vnam,alii aliã legem inuicem contrarias in eodem casu induxere, & sæpe numero eandem legem huc, atque illuc secundum vniuscuiusque opinionem,& aliquãdo affectionem propriam distraxerunt iux. Terentianũ
17 illud † quot capita, tot sententiæ l. quia poterat propè fi.ff.ad Trebell.Alberic.in trac.de statut.lib. 1.q. 135.nu. 7.Itaque cum diuersitas opinionum
18 † reddat ius dubiũ,& obscurũ l. 1.ꝓpè fin.§.nostrã aũt cõsumationẽ C.de uet.iur. enucl.& firmat Bar. in l.ꝗ Romæ in §.duo fratres sub nu.9.& ibi Maria. Iun.n.75.ff.de uerb.obli.Paris de put.in d tract.de sind.in uerb.iudicare c.3.incip.an si iudex.ꝗ dedit) n.6.Abb.in c.at si clerici col.8.extra de iudic.Io.de Imo.ꝑ illũ tex.in cle. ne Romani in princ.in primo not.n.1.&ibi sequunť Addé.de elect.Alex.cõs.142. uiso processu inter) nu.12. lib.5.Soc. in consi. 115. circa primam quęstionem)col.4.num.8.lib.1. Neuiz.in consi.73.titius nullos habens filios) nu.11. Marc.Ant.Natt. in consi.473. ex facto tractatum) nu.15.in 3.Tom.Fernand.Vasq. in tract. de succes. creat.in prin.num.2.& nouissimé Octaui.Cachera.

in Decis.Pedemon.dec. 54.pr̄ graui infirmitate) n. 8.& est receptissimū,ex hac opinionum diuersitate emanata est obscuritas quædā,& dubitatio,quæ nō
19 mō leges non est interpretata, sed potius † eas destruxit,& ius totū pturbauit secūdū Io.Fab. ī prin. Cōment.Instit.col.2.sub n.2.uer ceterū cū per contraria) & Dec.in l. 1.sub n.4.ff.de reg.iur.cū leges
20 claritate,ac facilitate priuauerit, quæ † adeo legū sunt propriæ.ut si sint obscuræ tanq̄ inutiles ad decisionē earū allegari nō debeant arg.l.2.in prin.C. de indic.uid.uol & late explicat Neuiz.ī d.sil.nup. lib.5.n.34. Qua pp ius nostrū his tenebris inuolutū inutile pene redditū erat,& lites in lōgū protractæ non sine maximo partiū dispēdio,& iudicis periculo,aut nullū,aut pessimū exitū sotiebantur; Nā iudices tāto opinionū conflictu obtusi, quo se uerterent,ut tuti à periculo aīæ,& rei snīam ferre ualerent,penitus ignorabant.cū.n.hinc inde Doctorum autoritates haberent,si opinioni,quæ sibi in cōsciētia tutior uideretur,adhesissent, non p hoc pœnas male iudicantibus iudicibus impositas euitabant; nam neq; Doctorū autoritas excusabat,cum ea pro
21 babilis solū sit † non necessaria, vt uno ore concludunt Doctores in l.1.ff.si cer.pet.& fusè per Nicol. Euerard.in suis loci.legal.in loc.ab Autoritate,ne
22 que conscientia tuebatur cū nulla † reperiri possit opinio tā bona,& æqua,quæ subtilibus rationibus & cauillationibus conuinci nequeat,ut iuribus, & autoritatibus cōprobat Neuiz.d.li.5.in 3.limit. n. 67.ante med.uer.non tñ propterea)quibus rationibus snīa iā lata ab alio iudice tanq̄ iniusta retractari
23 ri possit,cum iudices interdum moueantur † facilius ex arguta,& subtili rōne,q̄ ex vulgari vera,ita uno ore concludunt Hostien.Io.And.Anc.Ant.de Butr.Abb.& cæteri in c.p tuas, & qui sil.sint legi quos referunt,& sequunt̄ Cæpoll.in trac. cautel.in.

cautel.

cautel.67.sunt multi procuratores) per tot.Catell. Cott.in suis Memoral.in uerb.ignorãtes,post prin. uer.ex prædictis inferri pôt) And.ab exe.in c.1.nu. 469.extra de constit.late Maria.iun.in consi. 143. elapsis mẽsibus)col.fi.n.6.li.3.& excellentiss. & acutiss.Dñs meus Thobias Noni.in prin.inst.de testa. sub n.50.in 3.fundã.ver.stringitur,q̃a multoties,) & sic iudex cuius sñia retractabatr tanq̃ iniusta. fa-
24 ciebat † litem suam,& alias pœnas subibat,de quibus in tot.ti.C.de pœn.iud.qui mal. iud. in l.si qs in cõscribẽdo C.de pact.p Bar.in l.1.col.2.n.6. C. quõ.& quãd.iud.Corn.consi.270. licet in hac cõsultatione)in fi.li.3. cũ simil.Quamobrẽ sæpe sæpius miseri litigantes quotidianis sumptibus defatigati post multos labores,& incõmoda lites in decisas relinquere cogebãtur.Illud quidẽ vulnus humano generi q̃ atrocissimũ eãdem exposcebat medelam, q̃ noua iuris ciuilis cõpilatione prioribus illis tẽporibus Iustinianus attulit: uerũ,cum Cæsares hodierni sub propria iuga barbaras gentes hoĩum malitia nimis potentes deducere adhuc nequiuerint, ut post uictorias armis quæsitas pacifico huic morbo consulerent Doctores ea qua funguntur autori-
25 tate ex duobus malis † minus malum eligẽtes iux. l.si procucurator,& ibi gl.ff.de excep.dol.& l.quoties. ubi post alios Dec.in fi.& Cag.n. 3. id notãt. ff.de reg.iur.c.si qđ uerius,ubi gl.in uerbo adulterium,concord. congerit 32.q.2.considerantes, q̃ quoties de veritate alicuius facti dubitare contingit,quæ in specie à singulis psonis haberi nequeat, ad id recurrimus,quod uniuersaliter, uel commu-
26 niter creditur idq; † pro ueritate hr̃,quod vel oẽs, vel maior pars hominum loci, ubi factũ illud uenit cõiter credũt, quæ veritas,seu credulitas aut fama, aut cõis error,aut com.opi. nuncupatur, ut tradunt Doc.in l.Barbarius.ff.de off.prætor.& late per And.

Tiraq.

Tiraq.in trac.de legib.connub.in gl.8.q.17.n.144. usq; ad n.162.Doctores(inquam) existimarunt,qđ in tanta opinionũ contrarietate, ac confusione, cũ
27 aliter ueritas haberi non possit,opinio illa † iudicando,& consulendo sit attendenda,quæ uel ab omnibus,uel à plerisque Doctoribus,qui si pro casu de quo dubitare contingit,scripserunt, esset recepta, & approbata,& hanc speciali,& pene proprio nomine cõem nuncuparunt,ut concludunt Host.Ioa.And.& alii omnes in c.1.extra de constit.Et uoluerunt,hãc
28 cõem opiniõ.† ab omni pœna iudicẽ excusare in sindicatu,ut in specie tradũt Abbas,in c.1.col.7.n.24. de postul.præl.Paris de Puteo. in d.trac.de sind. in verb.iudicare,c.3. incip.an si iudex;qui dedit)n.2. Neuiz.in dict.silu.nup.lib.5.nu.63.Gul.Mayner.in l.in totum,n.33.ff.de reg.iur.cum aliis simil.Quemadmodum cõis in facto consistẽs excusat l.si quis patremsa.& ibi not.Bar.in prin.& Card. Alban. in lucubrat.nu.1.& alii ff.ad S.C.Maced.Et econtra iudi
29 cem contra †cõem iudicantem facere litem suam secundum Bart.in l.si.propè fin.sub nu.5.C.de pœnit. iud.qui male iud.& aliis cõpluribus pœnis subiici,
30 & demum decreuerunt, cõem † ipsi legi esse ęquiparandam,& eius uirtutẽ,ac uim sortiri, ut cõcludunt Lancel.Galiaul.in rep.l.centurio n.291. ff.de vulg. & pup.& Anu.Bero.in consl.91.ui so diligenterq; cõ
31 siderato)col.7.nu.17.lib.2. & cõem † seruãdam esse tanquàm ipsum ius, ut respondit Grat. in consil. 77.duo principaliter obiiciuntur) col.1. nu.4.li.2. Quinimo quo ad hoc, ut seruari debeat, Cõem op.
32 uenire † appellatione legis in statuto de lege loquente, vt voluit Aug.Bero.d.consi.91.n.16.& seq.
33 & postremo Cõem † uim,& efficaciam Consuetudinis obtinere,ut tradit Bal.in c.ne innitaris col.2.circa med.uersic.& dicit Io.And.)n.6.extra de constit. quem referunt,& sequuntur Ioan.Bap.à Villalob.in

d. tract.

d.tract.com.opi.in uerb.Cõis opinio) sub nu.107. post med.& nouissimè Sebast.Med.in tract.de legib. & statut.par.2.q.16.& ult.n. 7 .& cõsequẽter Cõem
34 †Iudicibus, Aduocatis,& litigãtibus imperare,uetare,pmittere,ac punire arg.l. legis virtus ff.de legi
35 bus.Sed non ex hoc adeo Cõis†est æquiparata ipsi legi,& cõsuetudini,quin in multis sit inferior ipsis, nã lex,& consuetudo sp,& ubiq; inuiolabiliter seruãdæ sunt l.leges ut gñales C. de legib inst. de off. iud.in prin.l.de qbus,& ibi Doc.ff.de leg. c.1.& ibi Canonist.extra de const.cũ cõcord.Cõis opinio aũt sæpe & in multis casibus nõ dẽt attẽdi, ut late infra ti.9.per tot.Præterea in aliis differt Cõis opin.a lege,& cõsuetudine.Nã opinio superueniens æq; cõis
36 † nõ tollit cõem priorẽ contrariã ad instar legum, quarũ posteriores cõtrarias priores abrogant l. sed, & posteriores ff. de legib. adeo, q cõi priore nihil obstante æq; cõis posterior seruãda sit , neq; prior cõis ex eo,q nõ tollatur ab opinione æque cõi po
37 steriore,† est attendenda,quẽadmodũ leges. quarũ priores,si nõ tollãtur per posteriores,sunt oĩo seruandæ d.l.sed & posteriores. ff.de legib.Sed neutra hoc est neque prior cõis,neque posterior ęque communis attenditur,& ulla in consideratione habetur ita tradit Ripa in resp.primo, n.10. in tit.de subst. quem refert , & sequitur Lancell. corrad. in lib. de pretor.§.2.in tit.de senten.n.25. prope fi. idem amplectitur Nicol.Mor. in d. tract. de fi. treg. & pac. par.2.q.12.uer.contrariam opinionem) num.4.cũ sim.Eodem modo magis communis(non enim cõ-
38 munis opin. † à magis communi in aliquo differt nisi,q quoties communis,& magis communis concurrnnt , seruatur magis communis ita vt in communis disposita habeant locum in magis cõmuni, & econtra,& quoties loquimur de communi etiam de magis communi loqui intelligimur) superueniens

niens

niens tanquàm lex, quæ posterior penitus tollit, & delet, disposita per priorem legem contrariam; ita ut illa lex nunquam uires recuperet, abrogat, & tol
39 lit † communem, ut autoritates, quæ sunt pro cómuni, non possint facere numerum pro eadem opinione, si quando, ut sæpius accidit, ea tractu temporis magis communis efficeretur per adhæsioné aliorum Autorum; Sed solummodo magis communis superueniens præiudicat, quod donec permanet magis communis attendenda, ac seruanda est, & id
40 † quomodo procedat ostenditur naturali exéplo, nam lumen, & splendor syderum per aduentum solis non amplius nobis apparet, ac si penitus sydera lumine essent orbata, idque procedit, non ꝙ sol abstulerit splédorem syderibus, quæ tã diurno, quam nocturno tempore illum retinent, sed quia proprio lumine ac splendore longe maiori occupat, & adeo superat splendorem sydcrum, ut nullus omnino nobis ostendatur, ita in proposito magis communis seruatur, & prefertur communi contrariæ non auferendo uim, & efficaciam ipsi Communi. sed solũmodo eam superando maioritate uis, & roboris,
41 nam communis, uel magis communis † seruatur non ex eo, quod contineat certam, & claram ueritatem; sed solum quia præsumitur, quòd sit uera seu uerior, communis enim, uel magis communis
42 † uera presumitur, ut concludit Abb. in c. prudentiam, col. 1. in 3. not. nu. 4. de off. deleg. quem sequũtur And. barbar. in consi. 1. magnus scripsit psalmista) col. 14. uer. itẽ dicit quod est) nu. 47. lib. . Ferd. Loaz. in rep. §. diui l. filiusfam. col. 67. uer. tamen à communi opin.) nu. 171. ff. de leg. 1. And. Alc. in tract. præsum. reg. 1. præsump. 51. nu. 2. Chassane. in comment. ad consuet. burgund. rubr. 9. post §. 9. in quodam consil. ibi inserto uersi. item & quod plus est) in fi. sub n. 34. Catell. cott. in Memoral. in uerb. nuptia-

nuptiarum causa)post med.uer. sed quia uerisimile non est) & alii passim: Quæ præsumptio ueritatis
43 tis† oritur ex auctoritate Doctorum, nam Doctor & bonus, & peritus præsumitur, unde & tanquã bonus uelle, & tanquam peritus posse, dicere ueritatẽ censetur, itaque ista præsumptio tam æque uiget pro opinione paruo Doctorũ numero fulcita, q̃ pro ea, quæ maximo iuuatur, cum in unaquaque interueniat autoritas, sed maior numerus, & consequenter maior autoritas maiorem præsumptionem ueritatis inducit, minor uero minorem pręsumptio-
44 nem. Vnde cum magis communis opinio † maiori numero, & autoritate Doctornm roborata sit, ut post alios tradit Neurz.in d.filu.nup.lib.5.n.4. in fi.& seq.cum simil.sequitur, ut maiorem habeat ueritatis præsumptionem, cumque vna pręsumptio
45 maior † tollat aliam præsumptionem minorem. l.diuus.ff.de integ.rest. Alciat. in d.tract. præsum. reg.1. pręsump.9.in fi.cum fuse congestis per Fran Niconit.in rep.rub.C.de eden.nu.47. sequitur, ut magis communis præferenda sit ipsi communi, & id solum ratione maioris præsumptionis, non uero ratione certitudinis ueritatis, quæ in contraria communi probaret certam falsitatem. Et hinc est,
46 quod magis communis superueniens † non tollit gesta tempore communis contrariæ, ut post Imol. tradit Mari.Salom.in §.responsa prudentum, inst. de iur.nat.gen.& ciuil.quem refert, & sequitur Neuiz.sub d.nu.4.uer.non tamen propterea) & ratio est, quoniam, cum cesset pręsumptio quæ pro communi uigebat tempore, quo ipsa seruabatur, nõ possumus dicere eam falsam detegi per superueniẽtiã magis communis contrariæ, cum ea solum uerior præsumatur, quę maior ueritatis præsumptio cum postea superuenerit non debet ad præterita extendi, iux.l.leges, la i j.C.de legib.cum uulg.

Com-

Communem opinionem igitur derident inter pretes in scholis,colunt uero,& obseruant iudices: & Aduocati in iudiciis,& utrumque(quod mirum fortasse alicui uidebitur)bene factum existimamus nam licet, immo spectat ad iuris interpretes mul-
47 ta† subtilia etiam falsa effundere ad acuenda scho larium ingenia,cum enim modum studendis,& (ut dicitur)intelligentiam solum docere debeant scho lę,non est dubitandum,ꝙ etiam uera in dubium re uocare necesse est, nam alias non esset locus dispu tationi, & per consequens omnis penitus discendi uia esset præclusa;Interpretes enim non multa,sed multum declarare tenentur, ut subtiliter, clare, & ordinate exprimere valeant, vt pulchre deducit Matt.Gribal.de method.stud.lib.1.c.9.Vnde meri to legendo tantum extollitur Franciscus ille Aretinus Doctor subtilis nũcupatus, & his temporibus inter Doctores iuuenes vnica spes Perusinæ Academiæ Dominus meus Franciscus Cantutius candor linguæ, & pater subtilitatum iure optimo appellatus,non mirum ergo, si interpretes communẽ negligunt,& totis viribus ad disputationem se conferunt,nam illud est proprium eorum munus; Sed
48 Iudices,& aduocati,qui † solã veritatem ante oculos habere debent l.iudices C.de Iudic. cano. veritate,& can.qui contempta 8. distin. Gl.fi.in can. quicunque 81.distin.alios congerens Soc.in consi. 150.dominus labia nostra)in prin.nu.1.lib. 1.cum concord.cum eius exquisitio adeo difficilis sit propter opinionum diuersitatem, vt pene impossibile sit asserere in iure aliquid verum esse, si non certã & claram,saltem præsumptam sequi veritatem tenentur,& per consequens Communem opinionem quæ vera præsumitur. Quamobrem cum diuersi sint fines interpretum,& iudicum; non debet mirũ uideri;ꝙ diuersis medijs vtantur,nec ex hoc varii,

&

& contrarii dicendi sunt, cum vtraque opinio in suis terminis subsistere possit, nec vnius receptio alterius; uim & robur impediat aut minuat: Itaque
49 dicere solemus, q; ca† quæ in scholis tradũtur, sunt prius discutienda in camera, & postea in iudiciis practicanda, vt post Bal. tradit Neuiz. in dicta silu.
50 nup. lib. 5. num. 45. quoniam leges † in scholis diglutiuntur, in palatiis vero digeruntur, practica. n. est scientia digestiua. & vbi Theoricus desinit, ibi incipit practicus, ita hęc omnia tradit Bal. in rep. l. Aemilius col. 8. nu. 11. ver. leges in scholis) ff. de minor. Lancel. Dec. in l. lecta. col. 2. ver. nam vt inquit) ff. si cer. pet. quos refert; & sequitur Catell. Cott. in dd. Memoral. in verb. practica) uersi. propterea vulgatum) Hiero. Cagno. in l. 2. nu. 1. C. de
51 rescind. vend. cum simil. Nam practica † est vera legum intellectrix, vt tradit Bal. in c. 1. in prin. ver. & ideo quando capiuntur) in tit. de feud. sind. cul. amittit. quod repetit Dec. in consi. 131. reuocatur) in fi. verbis, & Cott. in d. uerb. practica) in prin. & le
52 ges † sapiunt cum practicantur, & tunc fructus, ex arbore colliguntur, ut inquit idem Bald. in c. ex tenore, circa med. extra de test. refert, & sequitur idé Cott. ibid. ver. alibi etiam pulchre.) Ex quibus clarè constat, quam amica, & vtilis sit omnibus communis opinio, quamque merito sit colenda, & seruanda, quando tantorum malorum vnicum fuit remedium, & tam rationabili, & æqua causa introdu
53 ctũ, vt per eã † labor sit diminutus, Doctorũ discordiæ sint sedatæ, & uia patefacta sit, q & scrupulũ conscientiæ sustulit, & fortunatũ securitatem ostédit.

Huius igitur Communis opinionis argumentũ à paucis, & meo iudicio nimis breuiter, & satis confuse tractatum, si aliquãto latius, & distinctius traderetur, opus nõ ingratum iuris studiosis fore mihi persuasi, præsertim cum sparsim pluribus in lo-

cis, & nullibi plene habeatur; Verum tamen est, tractatum hunc & ob utililatem, & etiam ob difficultatem, cum multa in se cótineat, quorum resolutio & longum rerum vsum, & summam iuris experientiam exposceret, ingenium, & doctrinam Iurisconsulti bene docti desiderasse, quæ quidem omnia & propter ætatem 23. annorum, & proprer breue tempus quinque annorum in hac legali Philosophia nondum consumptorum in me penitus desunt. Vnde satius fortasse esset, opus hoc aliis perficiendum relinquere, quàm id inepte. & cum minimo aliorũ commodo peragere. Verum tractatum hunc aggredi constitui confisus, quod si in alio non proderit, iuuabit fortasse ad excitandũ alicuius uiri eximii animum ad supplendum, in quo ipse in hoc meo defeci, & ideo enitar, & ubi ingenium, & doctrina deerit, labore in cumulando simul aliorum dicta id to
54 tum reficiam. Et quoniam diuisio † in aliquo opere magis incitat animum legentium, præparat mentem intelligentium, memoriamque artificiose reformat, ut tradit Gl. in §. igitur, in uerb. easdem institutiones) prope fi. uersi. nam particio) in proem. inst. quam post alios, quos allegat, sequitur Marc. Ant. Barb. in tract. de temp. util. & contin. c. 16. n. 4. totum hunc tractatum in tres partes principales diuidam. in prima erit. Quæ sit communis opinio ꝑfecta, in secunda an, & quãdo sit attendenda, in tertia, & ultima de pœna discedentium ab ipsa cõi, & has quo dilucidius, & ordinatius potero, ut tota
55 hæc materia facilius percipiatur, ex ordine enim † facilius disciplina percipitur, & retinetur l. 1. in prin. ff. de orig. iur & tradit post Card. Alex. ubi ꝑ eum Cag. in Rub. C. de eden. sub. nu. 2. uer. & quia ordo) in suis partibus subdiuidam.

FINIS.

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

LIBER PRIMVS.

Quid ſit communis opinio. TITVLVS I.

Summa notabilium.

1 *COMMVNIS opinio quid ſit? prima deſcriptio.*
2 *Verb. (ſententia) plura ſignificare.*
3 *Communis opinio procedit tantum in q. dubia, Sed contrarium nu. 11. cum ſeqq.*
4 *Opinari dicimur de rebus dubijs. Contrarium nu. 15.*
5 *Impugnatio primę deſcriptionis Communis opinio.*
6 *Communis opinionis ſecunda deſcriptio. Et Communem dari probatam à pluribus, vel peritioribus.*
7 *Factum a maiori parte ab omnibus factum cenſeri.*
8 *Habens maiorem partem pro ſe non minus obtinere debet, ac ſi omnes haberet.*
9 *Defenſio in vna parte primę deſcriptionis communis opi. Communis datur, quę ab omnibus probatur.*
10 *Impugnationes primę, & ſecundę diſcriptionis Cõis opin.*
12 *Communem conſtare ex numero, & autoritate Doc.*
13 *Autoritas doc. nulla lege, vel rõne munita nihil operatur*
14 *Autoritas, ideſt confirmatio.*
15 *Opinari non eſt de re dubia, ſed ſub dubio reſpondere:*
16 *Dubitare in iure etiam claro, ſapientis eſſe.*
17 *Opinari in iure dicitur etiam de re clara.*

18 *Sententiam Iudicis dici opinionem.*
19 *Sententiæ verbum significare firmam, & indubitatam responsionem.*
20 *Communis opin. tertia descriptio.*

COMMVNIS opinionis argumentum tractaturi exemplo Imp., in princip. institut. de iu. & iu. videbimus primo loco, Quid sit Communis ista, ne id ignoremus, de quo verba facturi sumus. Et in hac indagatione imprimis præsciendum est, nullam reperiri traditam in iure nostro Communis opinionis definitionem, sed omniũ primus definiuit, seu descripsit Mari. Salomon. in §. responsa prudentum, instituti. de iur. nat. gent & ciuil. quem refert, & sequitur Neuiz. in sua silu. nupt. lib. 5. num. 4. in fi. qui in hunc modum descripsit. Cō
1 munis opinio † est probata sententia de iure non aperto ab omnibus, vel à peritioribus. In hac definitione ponitur (sententia) loco generis, uerb. enim
2 (sententia) † generale est, & plura significat, nam quandoque sententia capitur pro consensu, ut in l. fina. & ibi Gloss. in uerbo sententia C. de appellat. Interdum accipitur pro simplici scientia, ut in l. uiduæ, & ibi Gloss. in uerb. sententia C. de nup. Aliquando ponitur pro decisione à iudice facta, ut in totis titulis de sententijs, & hæc acceptio huius uerbi (sententia) frequentior est in iure nostro, ut per se clare apparet. Quandoque sumitur pro firma, & indubitata responsione seu animi deliberatione secundum Gloss. in dicto §. responsa in uerb. sententia, & tibi post alios multos Balduin. idem firmat institut. de iure. natu. gen. & ciuil. Et hæc est propria uerbi huius (sententia) significatio; Aliquando ponitur pro consilio, Interdum pro ratione, sæpe pro uoluntate, Quãdoque pro iudicio, & tandem multoties, prout accipitur in hac nostra descrip-

descriptione, capitur pro opinione,hoc est expresso de aliqua re iudicio liberi arbitrij alicuius,quid sit, vel esse debeat.ut in l.fi.in fi.ff.de senat.& ista est vniuersalis significatio,has omnes uerbi huius (sententia)significationes, & acceptiones ponunt late Luc. de Pen.in l.2.in uerb.sententia C.de iur.fisci lib.10. & in rub.C.de senten.aduers.fisc. fac. retrac.in uerb. sententijs eod.lib.10.& Eximius,& nouus Antecessor Dominus meus Io. Paul. Lancellot. in quadam sua pulchra,& docta disputatione manu scripta,An & quando Communis opinio attendenda sit. post prin. Secundo in hac descriptione ponitur uerbum (de iure)loco differentiæ,ut excludantur aliæ Communes opiniones extra ius,ut puta Communis in facto consistens,alias communis error nuncupata, Cōmunis Theologorum,Philosophorum, & aliæ similes.Tertio loco fuit appositum uerbum (nō aperto)
3 vt proprium, nam Communis opin. † solummodo habet locum in casibus dubijs,in quibus lex clara nō reperitur, & id comprobat D. Lancellot. ibidem ex
4 hoc, quia opinari † contingit circa ea, de quibus veritas multipliciter potest haberi, ad quod allegat c. 2.& c.a nobis extra de sent.excom. quæ iura mihi nihil probant.Itaque secundum istos Communis non dicitur de ijs, quæ clara sunt,ut puta,quod pacta seruentur.quod uim vi repellere liceat, quod testamentum debeat fieri coram septem testibus.& simil.quæ sunt in iure clarissima. Quarto in hac descriptione habetur uerbum(ab omnibus,uel a peritionibus) nā datur communis,quæ non habet contradictorem, & sic quæ ab omnibus probatur, & datur etiam magis communis nitens autoritate Doctorum maioris autoritatis,& sic peritiorum, nam autoritas ex doctrina,seu peritia oritur.Hanc definitionem,seu potius
5 descriptionem †corrigendam existimat D. Io.Paul. Lancellot. ubi supra in eo,quod habet(ab omnibus,

vel à peritioribus)ex duobus.Primo quia datur com munis,quę fundatur in opinione plurium, qui neq; omnes sunt neq; peritiores : Secundo quia cõis dicitur. quæ plurium , uel peritiorũ autoritate iuuatur, ut post alios tradit Neuiz.in d.fil.nup.lib.5.nu.4.in fin.& seq. cum concord. non autem quæ ab omnibus tenetur;Quamobrem ipse ita Comm opin.describit,
6 Cõis opinio † est de iure controuerso à plerisq; uel illustrioribus probata sententia,Ista correctio D.Lã cello.in primo capite mihi summopere re placet, in secundo uerò non satisfacit,nam dum dicit primam illam descriptionem non comprehendere cõem,quę constat numero plurium Doctorum , qui neque oẽs sunt.neque peritiores,rectè loquitur,nam non est du bium , quin adsit Cõis , quæ nitatur autoritate plurium, qui neq; oẽs,neq; peritiores sunt,vt Doct.oẽs admittunt,& dicemus infra ti.4. Nam à maiori par-
7 te probatum † ab omnibus probatum censetur arg.l. aliud, in §.refertur & no. ibi Doct.ff.de reg.iur.l.ma
8 iorem.ff.de pact.& maiorẽ partem pro se habens†nõ minus obtinere debet quàm si oẽs haberet,ut respon dit Hieron.Grat.in cons.64.profectò casus est col.3. in prin.n.34.li.2 & sic descriptio ista, cum non com prehendat omnes Cões,merito in hoc reprehenditur arg.l.1.§.dolum.ff.de dol.mal.Sed in eo ꝙ D. Lanc. vult reiiciendum esse uerbum(ab omnibus) quia sollummodo Cõis sit plurium, uel peritiorum, non aũt
9 omnium sententia,eius opinio † non est recipienda, nam meo iudicio clarum est, posse dari communem, quæ non habeat contradictorem , & sic ab omnibus sit probata secundum opinionem Mar.Salom.& Neuiz. Quinimmo propriè cõis dicitur quæ ab omnibus recipitur, nam quæ à pluribus,uel à peritioribus approbatur,non cõis,sed magis cõis propriè dicitur, licet communis passim nuncupetur , nam si reperiatur opinio probata à 15. vel 20. Doctoribus nemine contradicente,

contradicente,cur cõis dici non debeat, ipſe non ui-
10 deo.Supra dictæ vero deſcriptiones† ex tribus mihi non ſatisfaciunt.Et imprimis dum habetur in eis(ab omnibus)ſimpliciter,qm̃ datur opinio,quæ ab omnibus probatur,& tamen non eſt cõis, vt puta ſi ſit recepta ab uno vel duobus, uel tribus nullo alio diſcrepante,& ſic ab omnibus quæ non eſt cõis.cum unus, duo, vel tres non faciant Communem opin. ut infra tit.3.itaq; in hoc egent ſuppletione. Secũdo non placent,dum ſolum dicitur in eis(ab omnibus, vel pleriſque,vel peritioribus) nam poteſt eſſe opinio quæ ab omnibus,uel à pleriſque,uel doctoribus approbetur,& tamen nõ ſit cõis,uel alicuius momenti,nempe ſi autores non ſint Iuris periti, ut apparet infra titu.9.Caſ.12.vnde, & in iſta parte ſunt ſupplẽdę prædictę deſcriptiones; Tertio,& vltimo nõ ſatisfaciũt, dum habent(de iure controuerſo) ſat enim eſt dicere (de iure)abſque uerbo(controuerſo,) uel(non aperto.)Nam licet ego fatear,Communem plerunque eſſe in caſibus dubiis,tamen ſum eius ſententiæ,ut Cõ
11 munis opin.† locum habere poſſit etiam in caſu habente leges clàras, dummodo adſint cætera requiſita,contra Salomo.Neuiz. & Dom. Lancello.& moueor ex duobus potiſſimum; Primo quia commu-
12 nis † conficitur ex duobus ſolis uidelicet ex numero & autoritate Doctorum,ut infra ti 2.& ubi eſt numerus, & autoritas Doctorum neceſſaria, ibi abſque alio eſt communis opin.At tam opinio, quę lege expreſſa nititur, quàm quæ nullo iure fulcitur poteſt amplecti à pluribus, & grauibus Doctoribus, immo multo magis, Ergo &c. Nec dicatur,quod vbi eſt lex aperta,non autoritas Docto. ſed lex ipſa æſtimatur, quoniam, ſaltem hodie leges ſine autoritatibus parum proſunt,uel melius, quod ſi hoc eſſet uerum ſequeretur, quòd nunquã locum haberet Communis,
13 quia autoritas Doctoris † nulla lege, aut ratione

B 3 fulcita

fulcita nihil operatur, cum Doctori nihil alleganti non ceedatur, ut per Doct. communiter in l. illam C. de collat. nec mirum, cum uerbum istud (autoritas) si
14 gnificet non alicuius rei inductionem, sed solũ† cõfirmationem iam inductæ, ut in alio proposito tradit Chassan. in comment. ad consuet. Burgund. rub. 4. §. 7. in uerb. secen est consentement) n. 17. & latius deducit Fran. Balduin. in præfat. tit. Inst. de autor. tutor. unde dicemus Doctorum autoritatem non aliquid noui disponentem, sed a iure disposita approbantem, & confirmantem in hoc, uel illo casu speciali. Secundo & ultimo moueor, quia non uideo rationem, cur opinio, quę in aliqua lege clara fundata sit non possit dici communis; Nec quicquam facit ponderatio facta de uerbo (opinio) quod de sui natura uidetur uersari circa ius dubium. Quoniam tripliciter respondetur & imprimis negando quòd opina-
15 ri†contingat in casibus dubijs, nam id nullibi probatur, sed bene uerũ est, ꝙ qui opinatur, dicitur cum dubitatione respondere, ut uoluit Gl. in d. §. responsa, in uerb. opinio, &, ibi alij Doct. refert, & sequitur Io. bellon. in trac. exposit. ethimol. definit. & diuisi. in uerb. opinio, & sic dubitatio emanans ex ui uerbi (opinari) nõ procedit, ꝙ uersetur circa casus dubios, sed ex persona opinantis, qui dicitur cum dubitatione respondere, & quis potest dubitare tam super re dubia, quam super clara, quam ipse ignoret, quinim
16 mo in iure†indicatur sapientia dubitare de re etiam clara, cum nihil in eo adeo uerum sit quod in dubiũ reuocari nequeat, vel potius reuocatũ non sit. Secundo resp. ꝙ, licet ea esset uis uerbi (opinari) ut uersa-
17 retur circa casus dubios, in iure tamen † refertur ét ad casum indubitabilem, nam sententia iudicis in iure sæpius appellatur opinio, ut in l. pe. & ibi gl. in uer. opinio ff. de app. reci. in l. eos in §. super iis uero & ibi gl. in verb. opiniones, & in l. a proconsulibus

cum

cũ gl.in uerb.opinionis C. de appel. & alibi passim, & sñia fertur a iudice tam super re dubia , quam su p clara,ut per se patet. Tertio,& ultimo resp. ꝙ Doct.
18 nostri istius opi.nomine in casu nostro uoluerũt † significare, quicquid iurisperiti siue simpliciter , siue rõnibus siue legibus expressis, & claris approbassent ꝙ ex eo,uel facile apparet ꝙ nõ oẽs Doctores,& semper ad demonstrandam cõem vtuntur uerbo (opinio)sed sæpe(sententia)cum communis nuncupetur & recepta,seu probata sententia, uel(traditio)& etiã
19 alijs nominibus honestetur,inter quæ sententia† stitur firma, & indubitata responsio secundum glo.in d.§.responsa,in uerb.sententiæ; & ibi sequuntur reliqui,ex quibus potest apparere , quod non in propria, & stricta significatione usi sunt Doc.nostri hoc verbo (opinio) & per consequens Communem tam in casu dubio, quam in habente legem expressam locum sibi posse uendicare; Quamobrem ipse ita Com
20 munem opinionem describerem , ut sit † de iure a multis iurisperitis, uel omnibus , uel plerisque,uel grauioribus probata sententia.

Communis opinio ex quibus constituatur.

TITVLVS II.

Summa Notabilium.

1 *COMMVNEM opin. constare , & perfici ex numero; & autoritate Doctorum simul, & n.7.*
2 *Verb.(probata,communis,vel recepta)verificari in opinione plurium.*
3 *Communis est introducta ad supplendum defectum orien te ex eo,quòd autoritas Doctorum non est necessaria.*
4 *Testes plures adhibentur iur difficilioris probationis.*

5 *Doctori creditur propter autoritatem.*
Doctor præsumitur peritus.
6 *Autoritas Doctoris quid sit.*
8 *Communis perficitur ex numero plurium Doctorum separatornm, non qui habentur loco vnius, vt in Rota, & collegio.*

VIDIMVS quid sit Cõmunis opinio, modo inspiciendum est, ex quibus ipsa constituatur, & conficiatur. In qua quidem inuestigatione conclusiue procedendo ex mente omniũ Doctorum & in specie Thom. Ferrat. in tract. cautel. in caut. 31. manifestum est, quod iudex col. 2. uer. & illa dicitur communis nu. 2. & D. Io. paul. Lancellot. in d. sua disp. an, & quando Comm. opin. sit attendẽ
1 da dicendum est, Communem opinionẽ† ex duobus constare, seu constitui, & perfici. nempe ex numero, & autoritate Doctorum, quod quidem verissimum, & clarissimum non caret ratione; Nam quod Numerus Doctorum, hoc est plures Doctores requirantur ad constituendam communem, ostendit primo uis, & significatio istorum uerborum (communis recepta probata) quibus vtuntur Doct. ad communem opin.
2 istam significandam; quæ † non possunt verificari in opinione vnius, sed in opinione omnium vel maioris partis, vt iuribus, & autoritatibus late comprobat And. Tiraq. in tract. de legib. connub. gl. 8. num.
3 160. & 161. Secundo quia, cum communis† sit introducta ad supplẽdum defectum, qui oriebatur ex eo, quòd autoritas vnius Doctoris non est necessaria, sed solum probabilis iux. tradita a Doct. cõmuniter in l. 1. ff. si cer. pet. merito in ea plures Doctores adhibentur, quia singula, quæ nõ prosunt, collecta simul ualent l. titia seio. §. seia libertis ff. de leg. 2. iunct. l. heredes mei §. cùm ita ff. ad treb. Postremo, quia ubi difficultax cõsistit in probatione facienda per testes
4 †maior testium numerus adhibetur tex. est clarus in

l.fi.C.de fideic. Vnde cum ueritas in profundo fita fit,adeo q maxime difficilis fit eius inuentio,nō mirum,fi plures Doc.concurrere debeant ad conficiendam communē,quæ pro ueritate habetur.Quod vero autoritas do.requiratur in conftituenda cōi opi.
5 facile fuadetur ex eo;quia doctori†creditur folū pp autoritatē,quod manifefte demonftratur, nā doctor prȩfumitur peritus l.vni.§.ideoque C. de nou.cod. fac.l.vni.C.de profeff.quȩ in urb.conftant.lib.12.& tradit Alc.in trac.præfump.reg.3.prȩfump. 19.n.2. quæ præfumptio trahit hoīes in opinionem,ut quicquid a doctore proficifcitur,bonū, & æquū, & confequenter attentione ac imitatione dignū cenfeant.& fic fola autoritate ad credendum impelluntur, auto
6 ritas.n.†nihil aliud eft, quā opinio, qua quis putatur imitatione dignus,ut tradit D.Io. Pau. Lanc.vbi fupra in fecundo requifito cōis in princip.per c.fana quippe,circa prin.9.dift.ftat igitur,q cōis opin. cōftat ex numero & autoritate doc.& non fingulis, fed
7 vtriufq;† cōiunctim,& copulatiue,nā quiuis numerus ēt maximus abfq; autoritate nō fufficeret ad cōftituendam cōem opin.cū doctoribus fola autoritate credaī,neq, cōtra quæuis maxima autoritas vnius tm̄ abfq; numero pluriū quicquā iuuaret, cum neq; opinio glofæ folius dicatur cōis. Vltimo pro cōplemento iftius difquifitionis fciendū eft, q numerus
8 † in cōi dēt effe pluriū doctorū qui nō habeantur loco vnius,vt funt doctores Collegij, Confilij, Senatus, Rotæ,vel alterius ordinis, vel magiftratus ī actibus Collegij,& fimiliū,fed q finguli p fe feparatim numerū faciant,q? plures,q habenī loco vnius,nō faciūt cōem,vt poft Bar.tradit Io.Crot.in conf. 34.ui fo,& diligenter examinato col.3.nu. 18.quod verif fimū credo,ut latius infra tit.9.Caf.9. & 10. Sed his cognitis fuccedit infpectio, nempe qui numerus, & quæ autoritas doc.conftituat ipfam cōem opinionē.

Qui

Qui Numerus, & Auctoritas Doctorum faciat Comm. opi.

TITVLVS III.

Summa Notabilium.

1 *OPINIO Glosæ à Bartolo recepta dicitur cõis.*
2 *Opinio Glosę ab vno quouis alio doctore recepta Communis dicitur.*
3 *Opinio duorum doctorum maximæ autoritatis cõis est.*
4 *Communis presumitur vera, & pro veritate habetur.*
5 *In ore duorum, vel trium stat ipsa veritas Fall.nu.9.*
6 *Testes duo regulariter requirũtur in oi negocio.Fal. n.9.*
7 *Doctores dicuntur testes iuris.*
8 *Generalia veluti minus stringentia omittenda.*
10 *Testis debet deponere de his quę sensu percipiuntur.*
11 *Opinio Glosę amplexa ab aliquibus antiquis dicitur cõis.*
12 *Opinio Glosę approbata à tribus alijs doctoribus cõis dr̄.*
13 *Quatuor doctores inter quos sit Glosa, Cõem constituunt.*
14 *Sequens opinionem Glosę dicitur veritati inhærere.*
15 *Opinio solius Glosę, vel Archidiaconi sup.6.dicitur cõis.*
16 *Communem opinionem hodie esse maximi præiudicij.*
17 *Iudices hodierni inhęrẽt cõi opin. tanquã securo carrotio.*
18 *Verba (cõis, pbata, et recepta) q̃d significẽt apud doctores.*
19 *Communem constitui à septem doctoribus, inter quos sit vnus antiquus.*
20 *Numerus septenarius habetur in maxima veneratione, & est perfectissimus.*
21 *In eo quod plus est, continetur, quod est minus.*
22 *Argumentum à testamento ad cõem opi. validum esse.*
23 *In quolibet actu requiritur potestas, & voluntas agẽtis.*
24 *Septem testes requiri in re maximi momenti.*
25 *Ad approbandum scholarem requiruntur ad minus septem doctores.*

QVI

QVI Numerus, & autoritas Doctorum requiratur ad Communem opinionem constituendam scribentes in eandem sententiã non conuenere,& in hac quæstione quinque diuersas reperio opiniones,quæ ad tres tm̃ reduci pñt.

1 . Prima fuit opinio, ꝙ Glo sa†approbata à Bartolo facit communem opinionem,& huius sententiæ fuere quidam Papienses in l.1.in princ.ff. de off.eius & c.quos tacito nomine refert,& sequitur Catel. cott. in suis Memoral.in uerb. opinio communis in iudicando)prope fin.uer.& ideo secundum aliquos) vbi testatur,ita seruari per collegiũ iudicũ Mediolani.

2 Secunda est opinio, quòd Glosa † approbata non solum a Bartolo sed etiam ab vno quouis alio Doctore constituat opi.Communem,& hanc tenet Iaf. in l.ut uim col.pen.in fi. sub nu. 34. ff.de iust.& iur. Thom. Ferrat. in tract. cautel. in cautel. 17. magna est quæstio)nu.2.& Valentin.Forster.in tract.de success.ab intest.in tit.de succes. nou. iur. ascenden. in 4.conclus.in 4.fundamen. uer. Bartoli uero autoritas fol. 276.& huius sententiæ autorem adducunt Iacob.Butrig. in l.1.in fi.C.qui pro sua iuris. qui re uera hoc non dicit,sed solum inquit, ego non recederem à Glosa, quia usus non est contra eam . vbicũque ergo glosa firmat pedes , serua eam nisi usus sit in contrarium & hæc sunt formalia eius uerba & sic

3 hę duę opiniones uolunt,ut duo doctores† maximę autoritatis,ut est glosa,& Bartolus faciunt communem opinionem;Pro confirmatione harum opinionum supponendum imprimis est , quòd communis

4 opin.†prę sumitur uera;& pro ueritate habetur, ut ꝑ Alcia.in d.trac.præsumpt.reg.1.præsump. 51. num. 2.cum simil. Modo faciunt pro istis opinionibus:

5 Primo quia in ore duorum , uel trium † stat omne uerbum,hoc est ueritas ut in 2.q.5. per tot.c. cum esses, extra de testam. cum adductis per Excellentiss.

Dominum

Dominum Lodouic. Alfer. conciuem meum inter consi.crim.diuersor.in consi.143.quam sit detestabi le)col.1.num.7.lib.1.cum concord. Postremo quia regulariter in quocũque negotio ad ueritatem pro
6 bandam † duo testes requiruntur l. ubi numerus, & ibi gl.vni.propè fi.ff. de testibus cũ cõgestis per Iac. Nouell.in trac.regul.ad reliq.Reg.Pet.Dué.in reg. 213.Testes duo in omni)Tom.2.At in proposito in probanda veritate ex communi opin emanata adsũt duo Doctores qui sunt testes iuris. Ergo &c. Quod
7 vero Doctores † dicantur testes iuris probatur in l. 2.prope fi.in §. post hunc maximæ autoritatis) ver. & vt obiter sciamus(vbi post alios tradit Zasi.in fi. in verb.testabantur)num.86.ff.de orig.iur. in l.fi.in fin.C.de his,qui in eccles.manumit. in l. pen.ibi,& huius sententiæ subtilissimum testem adducit(C.de cond.indeb.tradunt spe.in tit.de requis.consi. versi. item fac eos)nu.8.Io.Fab.in prin.Comment.ad inst. col.3.in prin.sub nu.2.uer. & ut hæc scriptura) Bal. in l.si.in 2.not.nu.2.& ibi adden.C.si cer.pet.Alcia. in l.1.in uerb.celsus)nu.44. & ibi post alios tradit D.meus Thob.Non.ff.si cer.pet. idem Alc. in consi. 22.licet in istis causis)nu. 1.lib.7.Tom.2.& neminẽ contradicentem inuen. Sed uolentes has opiniones tanquam minus veras impugnare, facile rationes istas euitare poterimus.Nam præterquam quod sũt
8 nimis generales,& sic† veluti parũ stringentes omit tendæ sint secundum Aret.in consi. 6.uiso instrumẽ to diuisionis)in princ. quem referunt, & sequuntur Neuiz.in consi.67 dixit Decius)in priu.sub nu. 1.& Rol.à Vall.in cons.1.uiso themate ex iuribus) n.4. lib.1.supradicta ẽt pronũciata, quę habent, ꝙ in ore duorum,vel triũ stat omne verbum, & ꝙ testes regu lariter in quocunque negocio requiruntur, locũ ha
9 bent†in iis,quæ sensu corporis percipiuntur: secus vero in iis,quæ cõsistunt in intellectu, ut in casu no

stro

ſtro,& ratio diuerſitatis poteſt eſſe, quia in rebus, quæ ſenſu extrinſeco percipiuntur cadit optima, & plena probatio per duos teſtes, cum adſit utrunque requiſitum, nempe poteſtas uera, cum unuſquiſque poſſit affirmare, quod aliquo ſenſu corporeo percipit, & uoluntas ſaltem præſumpta, cum nemo præſumatur dicere mendacium ex eo, ꝙ cenſetur bonus, at ſecus eſt in aliis, quæ non apprehenduntur ſenſibus, quia licet adſit uolũtas, deficit tamen poteſtas, cum nemo, quæ non uidet, uel audit, uel tangit, uera dicere ualeat. &

10 hinc eſt, ꝙ teſtis†ad hoc ut ꝓbet, debet deponere de his, quæ aliquo ſenſu corporis ꝑcipiuntur l. teſtium, & ibi Doc. C. de teſtibus. Doct. in l. 1. ff. ſi cer. pet. & alibi paſſim. Et hoc præcipue in iure procedit, in quo difficillimum eſt aliquid pro uero affirmare, unde cum ſit diuerſa ratio non eſt inferendum de vno ad aliud vulg. l. papinianus exuli. ff. de minor. Quamobrem.

11 Tertia ſucceſſit opinio, ꝙ gloſa†approbata ab aliquibus doc. antiquis faciat cõem opi. & hæc fuit ſñia Hier. Gra. ĩ cõſ. 131. nobilis vir Scipio) ĩ ſi. n. 20. li. 1.

12 Quarta ſuborta eſt opinio, ꝙ gl. †cum qua pertrãſeant tres alij doctores, conſtituat ipſam Cõem, & hanc tennit idem Grat. in conſi. 75. quãuis ſi prius) col. 4. nu. 22. lib. 2. quem ſequuntur Fran. Coſci. in cap. 1. num. 26. extra de conſt. & Coſcium referens Fran. Viui. in tract. commu. opin. lib. 1. 182. iudex in iudicando) ante ſi. uerſi. ideo non eſt credendum) & alij, & in ſumma iſtæ duæ opiniones, coniungendo eas tanquam ab eodem fonte, uidelicet à Grato, emanatas, uolũt, ꝙ quatuor doctores † inter quos ſit glo

13 ſa, quæ autoritate omnes alios antecellit, ut tradit Bar. & ſequuntur reliqui in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. faciant communem opinionem, quę concluſio iuuatur ex eo, quia talis eſt autoritas gl. ut qui eã ſequitur, †veritati inhærere dicatur, & in perpetuum nõ

14 erret,

erret, ut uoluit Bal. in l. fi. §. necessitate, col. 3. in pri. sub nu. 9. post med. versi. & ideo loquitur) C. de bon. quæ lib. quem refert, & sequitur Ias. in l. vt vim, col. pen. sub nu. 34. ff. de iust. & iur. quæ veritas præsumpta, si amplexa sit a tribus aliis doctor. videtur effici certa, unde non mirum si dicatur Communis, & pro ea præsumatur. Verum & istę opiniones parum subsistũt, nam hęc ratio laborat eodem morbo, quo superiores, & non attingit rem ipsam.

Quinta, & ultima extat opinio, quòd sententia
15 † ipsius Glosæ solius, uel Archidiaconi super sexto Decret. adeo sit cōis, ut præferatur alteri Communi, de qua opinione agemus infra tit. 9. in cas. 6. & 7. Sed ista est peior priorib. vt ex ibi dicendis apparebit. Ex quibus patet, quod istorum sententiæ in aere fundatæ sunt, cum nihil habeant, quo sustineri possint. Itaque ipse nulli istarum opinionum facile adhæreo. Nam
16 quanti sit præiudicii † his temporibus Communis opinio, vnusquisque per se clarè poterit ex eo intelli
17 gere, quod iudices hodierni † inhærent Communibus opinionibus tanquam securo carrotio, licet interdũ non parum errent, ut inquit Maria. Iun. in cons. 131. quæstio proposita) col. 1. nu. 3. lib. 1. Vnde cum, ubi maius inest periculum, ibi cautius sit agendum l. 3. in. §. duæ causæ. ff. de carb. ædic. c. ubi periculum, de elect. in 6. diligentius, & accuratius est in hac re aduertendum, & non ita facile ex tam exiguo Doctorũ numero, & autoritate communis opinio constituenda est, cum nulla lex, uel ratio ad ita tenendum nos impellat. Quinimmo Autores supradictarum opinionum omnes perfunctorie, incidenter, & nulla diligẽtia adhibita loquuntur, unde si rationes in contrarium adducantur facile summouebuntur. Et imprimis in huius difficultatis resolutione inspiciendum est ad vim, & efficaciam horum uerborum cōmunis, recepta, & probata) quibus utuntur Docto. nostri ad

communem ipsam significandam, & non singulorũ, sed simul omnium, ex quo intelligemus, ꝙ Docto-
18 res † cõmunis istius opinionis nomine nihil aliud demonstrare uoluerũt, quam sententiam illam, quæ ab iis doctoribus esset recepta, & approbata. quorum numerus, & autoritas ea sit, ut quod ipsi asserunt a reliquis omnibus pro indubitato, uero, bono, æquo, & per consequens inuiolabiliter seruando habeatur, non uerò ꝙ à duobus, tribus, vel quatuor traditum reperitur quorum numerus inter tot, & tantos scriptores tam antiquos quàm modernos exiguus, & parum curandus uere possit nuncupari. Nam quemadmodum in aliqua facti dubitatione, si ad famam, & communem opin. sit reccurrendum, non quod duo, tres, uel quatuor, sed ꝙ omnes, uel maior pars homi num loci, ubi factum contigit, affirmat, communis opin. dicitur, ut per And. Tiraq. in tract. de legib. cõnub. glo. 8. num. 160. & seq. ita in proposito nostro habito respectu ingentis numeri Autorum, & scriptorum in hac legali scientia; non quod duo; tres, uel quatuor opinantur, sed quod magna pars eorum tradit, commune receptum, & probatum vere dici poterit. Quid ergo statuendum in hac difficili quæstione? E quidem diu considerando in eam incidi senten
19 tiam, vt communis opin. † constituatur numero septem Doctorum ad minus; si inter eos sit Glosa, Innocentius, Hostiẽsis, Speculator, Bartolus uel alius doctor eximiæ autoritatis, sin minus maiori numero secundum pondus, & autoritatem eorum, & ad ita tenendum motus fui ex pluribus. & primo quia
20 numerus septenarius per se † dicitur esse perfectiss. & maxima habetur in consideratione, ut plene alios congerens tradit Io. Franc. Far. in trac. de essent. infan. proxi. infant. & prox. puber. c. 1. in fi. nu. 9. & clare ostenditur ex frequentissimo eius vsu in Diuinis, Naturalibus & Humanis; & in Diuinis habemus cõ

plura

plura exempla, nam Deus post creationem mundi se ptima die quieuit, quę appellatur sabbatum, hoc est dies quietis, & benedixit diei septimo. in Cœlo sūt septem ordines spirituum beatorum. ante Deū sunt septem intelligentiæ, & datę sunt illis septem tubæ. nomen Dei ab hebreis scribitur septem literis. septē sunt Dona Spiritus sancti, per quę numerus iste sep tenarius Spiritui sancto consecratus dicitur. quæ septem dona apud Zachariam dicuntur septem ocu li ipsius Dei. septem lampades ardebant ante tronū Dei, & septem candelabra aurea, & in medio eorum similis filio hominis, & habebat in dextera sua stellas septem, ut legitur in Apoca. uidit quoque Agnū habentem septem cornua, & septem oculos, & uidit librum obsignatum septem sigillis, & cum apertum fuisset septimum, factum est silentinm in Cœlo. septem sunt Sacramenta Ecclesiæ. septem Psalmi pe nltentiales. septies salutem dicit sacerdos astantibus Missæ, cum alijs pluribus, quæ passim occurrunt in sacra scriptura. In Naturalibus complura occurrunt exempla. nam semen genitale in Matrice septē horis conuertitur in humanam naturam, septem mē sibus partus perfectus est, & post partum septem horis dignoscitur, an natus sit uicturus, septem. horis homo absque respiratione uiuere potest. septem fenestras habet corpus, quibus alitur, videlicet, oculi, nares, aures, & os. septem horis fit bona digestio. septem horis est necesse dormire, ut fiat bonum nutri mentum. septem diebus potest quis uiuere absque cibo, ut de Comite Vgolino legitur apud Dātem in inferno. summus humani corporis crescendi modus est septem pedum, septem cellulę sunt in Matrice, vnde secundum Medicos septem filij eodem partu edi possunt. septem modis potest moueri homo, uidelicet, ante, retro, sursum, deorsum, destrorsum, sini strorsum, & in circulo, cnm alijs innumeris, quæ pos

sent

sent facile adduci. In Humanis etiam non desunt exempla, cum septem fuerint Reges Romani, septē bella ciuilia, septem sapientes tempore Hyeremiæ Prophetæ, septem sapientes in Græcia, septem diebus arsit Roma sub Nerone, septem Montes, & septem ecclesiæ principales in Vrbe. septem sunt Electores Imperii. septem actus solemnes requiruntur in coronatione Imperatoris, cum sexcentis, quæ quotidie in actibus hominum occurrunt. Et iste numerus septenarius à Pitagoricis dicitur numerus Virginitatis ex eo, quòd non producatur aliquo numero duplicato, unde ab Antiquis Palladi consecratus est, vel secundum Plutarcum Apollini; Præterea dicitur numerus beatitudinis iux. illud Poetę. Vterque quaterque beati; Deinde dicitur numerus purificationis, unde Apuleius, Neque protinus purificandi studio marino lauacro trado septies submergo fluctibus &c. & legitur 4. Regum, q̄ Heliseus Propheta inquit leproso, ingredere Iordanem, & septies te laua & purificaberis. est numerus penitentiæ, & remissionis, unde sapiens, & super peccatorem septuplum, & septimo anno fiebant remissiones. est numerus libertatis ex quo serui hebrei in septem annis libertatem consequebantur. Dicitur numerus laudis, unde Propheta, septies in die laudem dixi tibi, & tandem dictus est numerus uindictę, unde legitur in sacra scriptura, septuplum ultio dabitur de Cain, & apud Psalmistam, redde uicinis nostris septuplum de sinu eorum. Ex quibus apparet, quam frequēs sit usus istius Numeri septenarij, & etiam quam sit perfectus, unde cum nullum habeamus determinatum numerum doctorum communem constituentium, merito ad perfectum recurrimus.

Secundò adductus sum ad hanc opinionem firmā dam; quoniam hæc sententia non solum non discrepat ab opinionibus supra relatis, sed potius cum om

nibus conuenit & concordat, immo est eadẽ cũ ipsis,
21 ꝙ clare ostenditur, nã in eo, qđ plus est † cõtineť, & minus l. in eo, vbi post alios pulchre id explicat Io. Ferrar. ff. de regu. iur. cũ simil. At hæc nostra opinio cõtinet plura, sub q̃bus pñt contineri oĩa cõtẽta pauciora in supra relatis oĩbus, cũ numerus septenarius cõtineat numerũ singularũ sñiarũ, nẽpe numerũ duorũ secũdũ priores duas opi. & numerũ quatuor secũdũ duas posteriores opi. & numerũ vnius secundũ vltimam opi. supra relatam, Merito &c.

Tertio motus fui ex eo: nam, cum innumeri fere, & præsertim hodie reperiantur libri, & autores qñ quotidie in magnam quantitatẽ excrescunt, adeo, quod numerus eorũ, q in hac, vel illa q. scripserint, certus haberi nequeat, vt facto calculo maior pars eligi possit, quæ cõem constituat, sic in genere, & in confuso, cũ in specie, & adamussim fieri nequeat, eligẽdus est numerus, qui mediã uiã insectetur, hoc est, ut adsint, & reperiantur qõnes, quæ & maiori, & minori numero, q̃ sit electus, nitãtur, ac iuuentur. At numerus septem est hmõdi. nam plura sunt in iure, in qua pauciores, & in qua lõge plures, q̃ septem scripserũt, & sic numerus iste mediã viã tenere uideť, Ergo &c.

Quarto loco principaliter, & urgentissime mihi hãc
22 sñiam suasit exẽplũ Testamenti; nã † quemadmodum in testõ requiruntur septẽ testes l. hac consultissima, & l. fi. C. de testam. & Inst. eod. in prin. cũ simil. ita eadem, immo maiori ratione in Cõi opin. constituenda debent interuenire septem Doctores, qui sunt testes Iuris. Quod uero maior, vel eadem sit rõ in Cõi quam in testõ clare deducitur ex eo, nã ideo in testõ non duo, uel tres testes, prout in cæteris negociis regulariter interuenire solent l. ubi numerus. & ibi gl. prope fi. ff. de testib. sed septem requiruntur, quoniã cum maxime intersit, ut uolũtas testantium impleatur, ne quid falsitatis incurrat per duos testes, lex ma

iorem numerum testium expostulauit, ut per amplio res homines perfectissima ueritas reuelaetur. ita ad literam dicit tex. in l. fi. circa fi. uers. cum enim res) C. de fideicom. At ista ratio multo maior uiget in Cōmuni, quæ negari non potest, quin sit maximi momēti, & præiudicii, ut supra diximus, & multo maior suspicio falsitatis insit in constituenda communi, quā in testamento, propterea quod, cum in quocunque
23 actu † duo cumulatiue requirantur, potentia uidelicet, & uoluntas c. cum super, de off. deleg. l. 2. ubi Bal. C. de donat. ant. nup. cum adductis per And. barbat in consi. 10. animaduerso puncto) col. 8. uer. & clarū est ꝙ omnis actus) num. 25. lib. 1. & per Dec. in consi. 231. uiso casu proposito) sub nu. 2. cum concord. In testō non pōt interuenire falsitas, nisi in vno requisito nēpe in uoluntate, cū clarū sit, ꝙ in potestate falsum cōmitti nequeat, cū sensibus percipiatur qđ testator disponit, in Cōi uero falsitas pōt interuenire ex utroque requisito, uidelicet ex uoluntate, & etiā ex ptāte, cū ius, & iustitia nō percipiantur aliquo sensu extrinseco, sed in intellectu consistant; vnde facilis in falsitatē est lapsius ꝓ humani ingenii imbecilitatē. Et sic rō, quæ mouit legislatores ad ita disponēdū in testō æq; & magis viget in cōi, quæ pro veritate habet, & ꝑ cōsequēs qđ ī testō est dispositū, ī cōi ēt est disponēdū arg. l. à titio, cū uulg. ff. de uerb. obl.

Quinto motus fui, quoniam ubi agitur de re ma
24 ximi momenti, & prẹiudicii septē testes † adhiberi solent, quod probatur autoritate Sacræ scripturẹ, vbi legitur. ꝙ Abraam, qñ contraxit pacē cum Abimelech, statuit septē Agnos in testimoniū, cum pro missio pacis Deo facta sit maximi momenti. Præterea probatur in c. præsul. 2. q. 5. ubi propter reuerentiam Sacrorum Ordinum, & seruitij Ecclesiastici, Subdiaconus, Acolytus, & alii de quibus ibi, nisi conuicti septem testibus condemnari nequeunt.

At communis opin, ut sæpius diximus, maximi est præiudicij. Ergo &c.

Sexto, & ultimo, adductus sum, nam quemadmo-
25 dum in approbando scholari † requiruntur septem doc. l. si quis C. de profess. & med. lib. 10, & tradit Gl. fi. in l. magistros, quam sequuntur ibi Bar. sub nu. 2. uersi. secundo examinatio) Io. de Plate. col. 1. in fi. uer. tertio requiritur doctorum) & cæteri C. eod. tit. profess. & med. lib. 10. quos refert, & sequitur Abb. in c. proposuisti col. 3. nu. 8. & seq. extra de probat. ubi etiam subdit; q. si non adsint tot Doctores in loco, ubi fit approbatio, debent uocari exteri. Et Perusię, ubi quatuor tantum Doctores sunt deputati ad approbandum, concessum est ex priuilegio, ut asserit Bar. in d. l. magistros, & sequuntur alij passim; Ita in constituenda communi, quæ constat ex autoritate doctorum debent interuenire septem doctores, nam approbatio scholaris fit ad cognoscenda eius peritiam, & scientiam. item, & communis eget comprobatione circa sciẽtiam, & doctrinam, cum autoritas, ex qua constat communis, oriatur, ex doctrina, ut infra tit. 5. in prin. Et ex his satis clare, & urgenter suaderi potest hęc opinio, ut septem doct. ad minus cõstituant Communem.

Magis communis opinio quo excessu Numeri, & Autoritatis Doctorum constituatur.

TITVLVS II.

Summa Notabilium.

1 *COMMVNIS opi. pot. hre cõtra se magis cõem.*
Doctores in eadem q. de communi pro utraque
2 *parte attestantes possunt veritatem dicere. & ideo non sunt reprehendendi.*
3 *Magis communis opin. cognoscitur per ponderationem, & numera-*

numerationem autorum.

4 *Magis cõis est opinio, quę à pluribus doctoribus recipitur.*

5 *Magis communis dicitur, quę approbatur a Doct. maioris autoritatis.*

6 *Magis comm. opin. quo excessu Numeri, & Autoritatis Doct. constituatur, repositum est arbitrio iudicis. Datur tamen quædam Theorica nu. seqq.*

7 *Magis comm. fit excessu unius tantum in q sterili data paritate Autoritatis. Declar. nu. 9.*

Minima non habentur in consideratione, & quomodo.

10 *Magis com. in q. ampla data paritate autoritatis fit excessu Numeri duorum. Declar. num. 12.*

11 *Dictio (multa, seu plura) verificatur in duobus.*

13 *Magis com. data paritate Autor. effici excessu unius Nu. pro singulis decem.*

14 *Magis com. data paritate Numeri fieri per omnem excessum Autoritatis, Declar. nu. 15. & 16.*

17 *Quando una opinio habet doct. plures, contraria vero grauiores, Magis com. est quæ tenetur a doct. grauiorib.*

18 *Verius esse id reponendum arbitrio iudicis.*

19 *Numerum posse reduci ad Autoritatem, & econtra. Et quomodo nu. 21.*

20 *Doctor quisque licet infimus suam habet autoritatem.*

21 *Numerus doctor. in communi quare requiratur.*

23 *Magis com. dici, cuius excessus Numeri est maior excessu Autoritatis.*

24 *Et econtra, cuius excessus Autoritatis est maior excessu Numeri.*

25 *Quando excessu Num. & Autor. sunt ęquales. neuter facit magis comm. & num. seq.*

EX Iã dictis clare cõstat, ex quibus cõstituat cõmunis opi. nũc vero aduertẽdũ est, cõplures reperiri casus, qui de iure adeo cõtrouersi sunt, vt adsit ex vtraq; parte cõis opi. doc. & plerũq; alia
1 †sit magis com. vt experiẽtia videmus, & tradit Neuiz. in sua sil. nup. li. 5. sub n. 4. ver. & sic cõtingit) &

2 n.9.post prin. Ex quo defendunt †doctores, qui in ea dē q.testant̄ ꝑ vtraq; parte dē cōi opi. nā oēs bn̄ dicūt, cū hinc inde possit esse cōis, ut patet ad sensū, & tradit D.meus Io.Pau.Lanc.in d.sua disputa. An, & qn̄ attend. sit com.opi. in primo requisito. Ista vero
3 magis com.opi. †cognoscit̄ ꝑ pōderationē, & numerationē autorū vtriusq; partis, ut in specie tradunt Cag.in l.2.col.16.nu.50.in fi.uer. & q̄uis in primo) C.de pact.inter. emp.& uend.& Ant.Grauat.in Addit.ad Vest.in sua prax.li.4.c.5.n.23.circa med.ver. sed certe prior opinio)& id in facto seruat Soc.ī cō s. 150.Dn̄s labia &c.vt in qōne) in fi.li.1.quē refert, & sequitur Boer.in dec.209.& illā, q̄ ibi tenuimus) in fi. Et utrunq; facit istos referens D.meus Frā. Cantutius uere uas ingenii, & maturi iudicii plenū, & acerrimus Cōis opinionis cultor in pluribus eius responsis non minori doctrina, quā elegātia redditis, ut clarius apparebit, cum impressa circunferentur, & ꝓcipue in respo. incipien. tota huius controuersiæ) ubi id seruar in prima inspect. & pro uero tradit in 2.inspect.in 1.fun.& est de mēte oīum doc. Et ea opi.
4 †est magis comm. quæ maiori doc.n.fulcitur, ut tradit Abbas inc.1.col.fi.sub n.15.& ibi Fel.col.pen.sub n.54.uer.& illa dicitur com.)& Aug.Bero.n.268. ex̄ de const.Tho.Ferrat.in trac.caut.cau. 31. manifestū est, qd̄ iudex)n.2.Ant.Corsc.in trac. trebel.§.1.in fi. sub n.10.Ant.de Prat.vet.inter consi.Alex. in consi. 7.uidetur prima fronte)col.3.in fi.sub n.10. uer.& si uarię sint opi.)lib.4.Ias.in l.2. sub n.3.uer.nam illa censetur, & ibi Purpur.in Addit.C.de inst.substit.& in auth.si qua mulier n.15.C.de sacros. eccle.Alcia. in l.1.in uerbo.Celsus ait)sub n.44.ff si cer.pet.Neuiz.d.nu.4.prope fi.uer.& dicitur cōis)Lanc.Corra. in lib.de prętor.§.2.in tit.de sentē.n.25. Benincas. in §.actionū nu.344.inst.de act.Hypol. Rimin.in l. precibus n.475.C. de impu.& al.subs.& inter consi.

vlti.

ulti.uol.diuer.in consi.166.mag.Dña Ioan.) col. 5. in fi.n.9.li.1.Nicol.Moron.in trac.de fid.treg.& pac. par.2.q.12.n.2.D.meus Fran.Cant. in d.respo.in 2. inspect.in prin.& alii passim adeo, q̃ ista sit ab omnibus recepta sentẽtia: Eodẽ modo,& ea opinio, quę
5 hẽt Doc.maioris autoritatis† est magis com.ut concludunt Matthes.in trac.de elect.uer.opi.in fi Alex. consi.202.uilo themate,& dubiis)col.fi.ante fin. sub n.7.ver.& dicunt doc.& ibi Adden. lib.7. Fran.Turza.in trac.comm.opin.in opi.160 probationes)in fi. Alc.in tract.præsump.reg.1.præsump.51. nu.3. Neuiz.ubi supra nu.5.Gozadin.consi.39.prima facie videtur) col.3.n.17.& consi.59.prima facie dicẽdum) col.4.in fi.nu.21.Gomes.in Comment.ad Regu.cancel.in procem.q.2.in 4.fundam.partis affirmat. Pet. lorio.in d.l.1.in ver.celsus ait)n.3.ff.si cer. pet.Lancell.Corrad.vbi supra n.25.Grat.in consi. 75.quamuis si prius)col.3.sub n.20.lib.2. Marc.Ant. Natt.in consi.130.superioribus annis consului) col.5.nu.5. Aug.Bero.conf.99.non recedendo ab iis)col.3.n.5. li.5.& conf.15.pro responsione)prope fi.n.13. li. 2. Grauat.sub d.n.23.D.meus Frã. Cãt.in d. resp.2.in spe.in 2.fun.cũ fim.& est receptissima opi.nemine aduersãte. Et ista adeo perspicua sũt; vt nulla prorsus egeãt cõprobatione. Sed difficultas cõsistit in dignognoscẽdo, q excessus numeri,& autoritatis doc.cõstituat magis cõ.opi. Et licet resolutio istius ĩdagatio
6 nis reposita sit † in arbitrio ipsius iudicis, q ex qualitate autorũ oẽm cõtrouersiã pt derimere, cũ nõ possit tradi certa regula sup hoc vt tñ res eo dilucidior reddat, tres spectione adhibẽdas eẽ cẽseo, quarũ. Prima erit, data paritate autoritatis q excessus numeri faciat magis cõẽm? Scđa data paritate numeri q excessus autoritatis? Tertia,& vl.qñ ex vna parte ẽ maior excessus numeri, ex alia maior excessus Autoritatis, quid dicendum?

INSPECTIO I.

REDEVNDO modo ad primam, duo sunt in ea distinguendi casus. Quorum primus est quando sumus in q. sterili, quę paucos habeat Autores, ut puta octo, uel 10. Et hoc casu concludendũ est oẽm ex-
7 cessum ẽt unius numeri † facere magis cõm. opi. exẽplum (decem doc. tenent, legitimam filię dotatę à patre augeri per auctionem facultatũ paternarum; Vndecim vero doct. opinantur cõtrarium, hoc casu magis com. dicitur, q legitima non augeatur) & ita firmat. D. Ioan. Paul. Lancell. in d. sua disput. in primo req. in 2. lim. & ratio huius conclusionis est, quia magis com. opinio constituitur ex maiori numero doc. & negari non potest, quin excessum unius faciat maiorem numerum in hoc casu. Nec dicatur, q excessus
8 unius numeri est modicus, † & ideo non curandus arg. l. scio, cum ibi not. ff. de integ. rest. cum concord. Quoniam resp. q istud haberet locum in q. magna, & à pluribus pertractata, quia tunc habito respectu ad rem, de qua agitur, diceretur iste numerus minimus, nec curandus, nam maximum, & minimum consideratur secundum magnitudinem rei, de qua agitur, ut tradunt Bar. & cæteri in d. l. scio, secus uero in q. sterili prout est in casu nostro. Ista tamen conclu-
9 sio † est intelligenda, quoties docto. oẽs tenent hoc clarè, & expressè; secus si præsumptiuè, uel alio modo non expressè; Secundo quãdo bene fuerunt reuoluti libri, adeo quod si non clare, nam id fieri vix põtest propter innumeros libros, & Autores saltem uerisimiliter alius reperiri non possit. secus aliàs. Tertio, & ultimo, nisi pro opinione habente minorem numerum adessent plures attestatiões de Com. opinam, licet attestatio non faciat opinionem Com. tamen quoniam propter illas plures à testationes esse

facile

facile potest, quod alii eam secuti sint consulendo, & iudicando; quorum scripta non reperiantur, ideo talis excessus hoc casu non attenderetur.

Secundus est Casus, quando sumus in q. ampla in qua plures scripserunt Doctores, & tunc cōcluderē,
10 quod si sint 15. uel 20. excessus duorū ad minus † constituat magis com. opin. exempli gratia (20, Doct. tenent possessionē esse quid facti, 22. uero doct. tenent contrariū, hoc casu magis com. opi. erit, ut possessio sit iuris) & hoc est de mente D. Io. Pau. Lance. in d. 1. requ. & comprebatur quia numerus 20. non est adeo ingens, ut per duos non dicatur augeri, & præsertim quia, cum magis com. constituatur numero pluriū,
11 ista dictio (plura, seu multa) uerificatur † in duobus. tex. est clarus in §. fi. ubi latè alias autoritates adducit Siluest. Aldobran. in fi. nu. 26. insti. de iur. perso. & tex. etiam in §. singulorum, instit. de rer. diuis. firmat Gl. in l. 1. §. hoc rescriptum, in uerb. multa. ff. ad Syl. lania. & sequuntur alii docto. passim quicquid dicat Glo. in d. §. fi. & malè cum uideatur velle arguere Im
12 per. de defectu. Hæc tamen conclusio † intelligenda est cum qualitatibus supra relatis in primo casu, ut uidelicet hi doct. clarè firment suam opin. quod diligenter fuerunt reuoluti libri, & quòd non adsint plures attestationes de comm. opin. pro contraria parte, In cæteris uero q. habentibus maiorem numerū Au-
13 torum, ut puta 30. 40. vel alterius, ipse † augerē vnū pro singulis decem, ita vt si pro una parte adsint 30. doc. ad hoc ut contraria efficiatur magis com. necesse sit, q habeat 33. doc. ad minus, & si ex una sint 40. ex alia 44. doc. adesse debeant, ut faciant eam magis cō. & sic de singulis per ea quæ supra dicta sunt. Et ista dicta sint de ueritate, & rigore. sed quoniam is hodie est Scriptorum numerus, ut oēs haberi nequeat, & quos habemus singulos ita uidere non possimus, ut certi efficiamur, alium, uel plures doct. non reperiri, qui

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

qui huic, uel illi opinioni accedant, ideo iudex nõ ita facile per excessus ita paruos magis com.hãc, uel istam sententiam declarabit, sed potius in hmôi casibus qõne dubiã,& neutrã opi.magis cõ.pronũciabit.

INSPECTIO II.

Subsequitur modo 2.Inspect. quæ hẽt data paritate Numeri doc.qui excessus autoritatis cõstituat magis cõem?In hac difficultate ẽt si firma, & certa resolutio fieri nequeat pp incertam Autoritatis quantitatem,quæ uelut umbra,& imago quædã cõiecturis, & præsumptionibus excerpta nobis ostenditur, tamẽ una cum Alc.in l.1.in ver.Celsus ait)n.44.ff. si cert. pet.firma faciẽda est conclusio, ut omnis excessus au
14 toritatis † faciat magis com.opi.quod suadent lex, & ratio, & primo l. maiorem in verf. in numero aũt pari)ff.de pactis,deinde ratio,qm̃ excessus autoritatis apparens non põt esse,nisi magnus, cum modicus facilè non discernatur,& in pari n.doc. maioris auto
15 toritatis sunt præferendi. Et hæc conclusio † procedit, siue excessus iste sit in persona vnius, ut puta si pro altera cõi adesset autoritas gl.doct.uerò alterius com.sint autoritate pares tenentibus cum glosa,nam cum ea sit glos. autoritas ut per se sola satis extollat uerticem supra alios, ut tradit Bart.& cęteri in l.ut uim ff. de iust.& iur. sufficit ad efficiendã magis cõ.
16 Siue econtra † excessus sit in pluribus, ut puta si pro altera Innocentius,& Bar.reliq.doct.autoritate paribus,nam cum autoritas Innocentii & Bar.superet autoritatem solius glosæ,iste excessus in pluribus facit magis com.Concludamus ergo,ꝙ oĩs excessus cõsiderabilis in autor.facit magis cõ.data paritate numeri.

INSPECTIO III.

CIRCA tertiã Inspect. quando videlicet ex vna parte est maior doctorũ numerus, ex alia maior Autoritas,

toritas,

toritas, qui excessus constituat magis cõ.opi. Nume
ri ne, an Autoritatis? Matth. Matthesil. in d. tract. de
elect. ver. opi. prope fi. sub n. 10. vers. si vero, ut supra)
17 existimat, ꝙ in dubio † ea opinio sit eligenda, quam
tenuerunt doct. Maioris autoritatis, ẽt si sint numero
pauciores arg. d. l. maiorem ff. de pact. nisi forte pro
alia parte esset numerus duplo maior, quia ea tenen
da esset arg. c. si qñ, de elect. in 6. & sic præsupponit, ꝙ
excessus autoritatis faciat magis cõ. nisi excessus nu
meri sit in duplo; Sed hæc resolutio nullo mõ satisfa
cit, nam in primo mẽbro sic indistinctè non est tuta,
in secũdo vero est omnino falsa, nam põt dari casus,
ꝙ excessus numeri ẽt duorum cõstituat magis com.
licet pro alia sit excessus in autoritate, vt ex infra di
cendis clarè apparebit; Quamobrẽ verissima est opi-
nio Alc. in d. l. 1. in ver. Celsus ait) n. 44. in fi. ff. si cer.
18 pet. qui vult hoc casu † id oẽ relinquendum esse ar-
bitrio iudicis, nam fatendum omninò est, certam, &
claram Theoricã super hac re tradi impossibile esse,
cum autoritatis quantitas haberi nequeat, sed eius
qualis qualis cognitio vix potest apprehendi, ex
qualitate doct. particularium qñ sumus in aliqua fa-
cti specie, vnde non mirũ, si iudicis arbitrio relinqua
tur, qui in facto cuncta rectè perpendere põt. Verum
tñ, quando specificam doctrinã in hac dubitatione
constituere non licet, generalem regulam ad facilio
rem cognitionẽ firmare, non ab re esse duxi: & anteq̃
ulterius progrediamur, unum necessario præmitten-
19 dum est; Nempe ꝙ Numerus, & autoritas docto. pñt
pependi, & calculari, & numerus põt reduci ad quan-
titatem Autoritatis, & Autoritas ad quãtitatem nu
meri; in quo aduertendum est, ꝙ licet vnus Doctor
habeat maiorem autoritatem altero, vnusquisque ta
20 men licet infimus † suam habet autoritatẽ nã, cum
pro Doctore præsumatur, quòd sit peritus, & bo-
nus, ista præsumptio excitat quandam opinionem
in

in pectore hominum, qua ipse censetur imitandus, & per consequens gignit autoritatem, quæ est opinio, qua quis putatur imitatione dignus d. c. sana quippe 9. distin. & cum talis Doctoris infirmi autoritas minima sit, quæ vnius tantum in constituenda Communi nihil operaretur, iste defectus
21 suppletur † numero plurium doc. quorum singulorum autoritates minimæ simul iunctæ faciunt autoritatem maiorem, seu maximam, cum plura modica
22 (vt dici solet) faciât vnum satis. Ista igitur † reductio Numeri ad Autoritatem & econtra fit personalem põderationem Autoritatis maioris, & minoris hoc pacto. Quoties in quæstione sunt diuersæ scribentiũ sententiæ, ita ut dubitari cõtingat, quæ sit magis cõ. opin. singulorum doct. autoritates sunt perpendendæ, & considerandæ prout infra Titu. seq. & deinde duorum, uel plurium Autoritates simul comparandæ, & si unus superet Autoritate alterum in duplo, adeo q; eius autoritas sit par, & ęqualis Autoritati duorum: ille solus dicetur facere Numerum istorum duorum, isti uerò duo autoritatem eius solius, item econtra is unus dicetur facere autoritatem illorum duorum, & isti duo numerum eius unius; Idem est si autoritas duorum ea sit, vt æquiparetur autoritati trium inferiorum Doctorum. Nam duo facient numerum illorum trium, tres uero autoritatem eorum duorum, & econtra duo facient autoritatem istorum trium, & tres numerum illorum duorum, & idem faciendum est in aliis Doctoribus maioris, uel minoris autoritatis, tandem comparatione ista facta, & reductione fit calculus numeri, & autoritatis omnium doct. utriusque partis, & ea opinio, quæ maiori uel numero, uel autoritate Docto. iuuabitur erit magis com. Et ut hæc omnia facilius percipi possint pono exemplum, Fingamus, quod autoritas unius antiqui sit par autoritati trium Modernorum. Modo tres antiqui

tiqui tenent (& hoc exempli gratia, non uere) causas meri imperii non posse subdelegari, sed nouem Moderni tenent contrarium reductio fit hoc pacto, cum Autoritas vnius Antiqui æquiparetur Autoritati trium Modernorum simul tres antiqui facient numerum nouem Modernorum, & nouem Moderni autoritatem trium Antiquorum. & econtra tres Antiqui facient autoritatem nouem Modernorum, & nouem Moderni numerum trium Antiquorum, itaque hoc casu par erit numerus, & autoritas utriusque partis, & neutra opinio erit magis com. Pono aliud exẽplum in eadem specie persistendo, Quinque Antiqui tenent, Causas meri imperii non posse subdelegari, contrarium tenẽt 12. Moderni, & hoc exemplũ deseruiet pro reprobanda opinione Mathes. supra relata, facta reductione, ut modo supra, quinque Antiqui facient numerum, & autoritatem, 15. Modernorum, & 12. Moderni numerum, & autoritatem quatuor Antiquorum, ita ut opinio Antiquorum, quod causæ meri imperii non possint subdelegari, erit magis communis, quia fulcitur maiori Autoritate, & numero trium Modernorum, & unius antiqui, quam contraria, adduco & tertium exemplum in eadẽ met specie, ut facilius res intelligatur: Quatuor Antiqui opinantur, Causas meri imperii non posse subdelegari, sed in contrariam sententiam iuerunt 18. Moderni. Quatuor Antiqui faciunt numerum, & autoritatem 12. modernorum, 18. Moderni vero faciunt numerum, & Autoritatem sex Antiquorum, & cõsequenter opinio Modernorum, quod Causæ meri imperii possint subdelegari, erit magis comm. cum excedat opinionem contrariam Numero, & Autoritate sex Modernorum, & duorum Antiquorum; Et hæc satis sint, cũ idem in similibus dici debeat. Quamobrem concludendo, quando dicimus, aliquẽ maioris autoritatis, perinde est, ac si diceremus plures

esse

esse Numero,& econtra. & ratio est, quia de Doctore maioris autoritatis ea est opinio apud oẽs eius sciẽtiæ,& doctrinæ,quæ habetur de duobus,uel pluribus simul,ad quod confert illud; Nam quoties occurrit uir aliqua armorum experientia fortis, sæpe dicere solemus,hunc duos,uel tres alios facile uicturum,& superaturum.& hoc, non quia habeat plures oculos,manus,& crura,quã singuli illi duo, uel plures, sed q̃m opinamur, duos eius oculos, manus,& crura operatura longe maiorem effectum, quam plures oculi,manus,& crura aliorum. His sic præmissis in hac inspectione pro omni dubitatione tollenda, tres sunt distinguendi casus,quorum. Primus est, quando excessus numeri superat excessum autorita-
23 tis,& hoc casu clarum est,excessum numeri † constituere magis cõem,ut supra in 3.exemplo,ea ratione, quia ubi facto calculo Numeri, & Autoritatis singulorum doct.si erit maior excessus num. erit & maior pro eadem opi.excessus autoritatis,cum numerus ex autoritate,& autoritas ex numero procedat. Secundus casus est,& hic quoque clarus, quando excessus Autoritatis est maior excessu numeri. ut supra in 2. exemplo,& concludendum est,excessum autoritatis
24 † facere magis Cõ.opi.eadem ratione, quia ubi Autoritas excedit numerum, excedit non solum in autoritate,sed etiam in numero.

Tertius,& ult.Casus est, quando uel constat, excessum Autoritatis esse æqualem excessui numeri, uel non dignoscitur maioritas excessus,& sic sumus in dubio.Hoc casu dicendum uidetur,quòd excessus
25 Autoritatis † constituat magis cõm. & id uidetur uelle Alex.in d.consil. 202.propè fi.sub nu.7.uers. & accipitur magis comm.)lib.7.& idem sentit Mathesi. ubi supra.suadetur autem hæc opinio ex eo.nam numerus doctor.adhibetur in cõi pp autoritatem,& sic autoritas tanquam finis est dignior, cum oẽ agens

agat

agat pp finem. Ergo .: ioris debet esse roboris ad constituendam magis comm. opin. Verum ista ratio haberet locum, quando ex alia parte non adesset autoritas, secus uerò est in casu nostro in quo cumtex altera parte sit excessus in Numero inest, & in autoritate. Nec obst. autoritas Alex. quia, dum dicit non debere attendi numerum, intelligitur, quando maior est excessus autoritatis, & sic in 2. casu. Itaq; con
26 trarium uidetur uerius, quod excessus numeri † faciat magis com. Nã certi iuris est, ubi habemus duo iura contraria, unum clarum, & alterum dubium c'a rum seruandum esse. At in casu isto est excessus Nume. clarus, cum ad sensum pateat, excessus uero autoritatis subdubius, cum autoritas non ita facile possit calculari, & põderari, Merito &c. Ista quoq; rõ nihil facit, quia habet locum in dubio, secus, quando constat excesum autoritatis esse æqualem excessui numeri, uel nõ discernitur qui sit maior exce'sus, prout in casu isto. itaque hoc casu prout supra in primo
27 exemplo, concludendum est, neutrum excessum † cõstituere magis comm. opin. sed utramque esse æque cõem. & ratio est in promptu, quia, cum vterque excessus sit par, & ęqualis, non põt facere magis com. quæ constituitur, ex maiori numero, uel maiori autoritate Doctor. Et hæc potius dicta sint pro maiori enucleatione istius materiæ, quã pro aliqua regula, seu præcepto tradendo, cum id facere, fere impossibile sit, sed iudex in facto poterit decernere quid sit agendum, & secundum qualitatem doctorum hanc, uel illam opinionem magis com. declarare. Sed quoniam supra sæpius de maiori, uel minori autoritate Doctorum mentionem fecimus, non ab re erit modo perquirere, quomodo autoritas maior, & minor consideretur, & qui doctor dicatur maioris, & minoris autoritatis.

Autoritas

Autoritas Doctorum maior, & minor quomodo consideretur, & cognoscatur.

TITVLVS V.

Summa Notabilium.

1 AVTORITAS Doctoris oritur ex doctrina, & bonitate simul iunctis. & nu. 5.

2 Reperiri autoritatem doct. absque doctrina, & quomodo procedat, nu. seq.

3 Papa ex eo, quod est Papa, efficitur doct. V.I.

4 Iudices, & aduocati propter peccata non vidēt veritatē.

6 Autoritas maior in vno doctore, quam in alio.

7 Doctores, qui maioris, & minoris Autoritatis sint relinqui arbitrio iudicis.

8 Doctrinam esse maiorem argui, quo longius transactum est tempus.

9 Veritas filia temporis.

10 Quo antiquiores, eo maioris sunt Autoritatis.

11 Antiquos præstantiores Modernis pondere, numero, & mensura. & cur. nu. 13. Fal. nu. 18.

12 Antiquos doctiores modernis, & quare. Inuidia oritur ex doctrina, & locum habet inter partes ibidem.

14 Opinio Antiquorum præfertur sententiæ Modernorum, Fall. num. 15.

16 Antiquos non potuisse omnia videre.

17 A iunioribus omnis Doctrina in dies perficitur.

19 Antiquum illud appellatur, quod venerabilius est.

20 Antiquus in Autor. æquiparatur multitudini Modernorum; Quot uero Modernis in specie relinquitur arbitrio iudicis, & nu. 21. traditur tamen quædam reg.

22 Doctorum tres gradus nouiter distinguuntur: & qui in istis contineantur, & nu. 23.

24 Primus Gloßator fuit Irnerius Lucerna iuris nūcupatus.

25 Antiquum

25 *Antiquum æquiparari trib. Modernis, & duobus medijs, medios vero duobus modern.s. Intell. vt numero. 27. 28. 29. & 30.*

26 *Dictio (multum, seu multa) Cortone proprie significare tria.*

31 *Sententia Senis præfertur opinioni Iuuenis, Fall. ut n. 37.*

32 *Senex est maioris autoritatis Iuuene.*

33 *Senem magis peritum esse Iuuene Fall ut nu. 35.*

34 *Consilium senis est sanius consilio Iuuenis.*

36 *Leges debent addisci in Iuuentute, & earum vsus semper continuandus est.*

38 *Iuuenibus utile, & decorum, quod in dubio pro senibus præsumatur.*

39 *Doctor, qui plura scripsit, est peritior, & maioris autoritatis, & n. 41. & qui plura scripsisse dicatur n. 43.*

40 *Assiduitas reddit ingenia grossa acuta.*

42 *Accursius cur sit adeo ingentis Autoritatis.*

43 *Doctor plene tractans aliquam materiam dicitur plura scribere, & in ea maxime est autoritatis.*

44 *Doctor cuius scripta sunt approbatoria, maioris est autoritatis.*

45 *Exercitatio arguit maximam doctrinam, unde Doct. qui se exercuit peritus censetur.*

46 *Sapientia filia vsus, & memoriæ.*

47 *Doctores actu legentes, vel aduocantes maioris esse autoritatis, quam sint otiosi.*

48 *Doctor ordinatus peritus præsumitur.*

49 *Ex ordine facilius disciplina percipitur, & retinetur.*

50 *Doct. ordinatus, & clarus maioris est autoritatis.*

51 *Doctor habens bonos scholares, & defendens magnas causas dicitur excell. & maioris autoritatis.*

52 *Scholares docti ostendunt se habuisse doctum præceptorē: & præceptor malus non potest facere bonum scholarem.*

53 *Doctorem nobilitari per scholares, & clientes.*

55 *Doctori valde prodesse laborare in docendo scholares, & defendendo clientes.*

56 *Doctor habens multos scholares, et causas presumitur ual de peritus: et est maxime autoritatis n. 57. Fal. 58. et 59*
60 *Doctor habens magnũ salariũ præsumitur maximè sapiẽs, & maximæ est Autoritatis, & n. 64. Decla. n. 65. 66.*
61 *Doctor habens maius salarium prefertur.*
62 *Ex pœnę qualitate arguitur qualitas delicti, & ex præmio arguuntur merita.*
63 *Aduocati non curant de his, quę non faciunt bursam hydropicam.*
67 *Sapientis est, facere, quod nunquam mutandum sit.*
68 *Doctor non uarius prȩsumitur ualde bonus & peritus, & contra nu. 69.*
70 *Doctoris contrarietas arguit nequitiam quandam.*
71 *Contrarietas doc. quò crebrior est eo magis reprehenditur.*
72 *Doctor contrarius minimę est autoritatis, & econtra.*
73 *Qui affectus ex supra relatis arguat maiorem doctrinã, & nu. 74. 75. & 76.*

AVTORITAS doct. quę sit maior & minor cognoscere volẽtes, prius nosse oportet, ex quibus fontibus seu locis ipsa proficiscatur, cum à causæ cognitione facilè deueniatur ad cognitionem
1 effectus. Autoritas igr̃ ex duobus fontibus emanare dr̃, nẽpe ex sciã, seu peritia, seu Doctrinæ excellẽtia, & ex Morũ honestate, ac animi probitate. & Primũ, ꝙ autoritas oriat̃ ex doctrina probat̃ legib. & rõne secũdũ D. meũ Io. Pau. Lanc. in d. sua disp. An & qñ. attend. sit Cõ. opi. in 2. requis. legibus probat̃ in l. vij. mense, ibi pp autoritatẽ doctiss. uiri Hypoc.) ff. de stat. hom. Vbi dũ I. C. loquens de autoritate annectit verbũ (doctissimi) appertè ĩnuit. autoritatẽ ex doctrina oriri, idẽ probat̃ in l. diui, ibi & iuris ciuilis ꝑter ueterẽ, & bene fundatã peritiã) ff. de iur. par. in l. cum acutissimi, & ibi, & añ alios excellens Papinia.) C. de fideicõ. in l. pen. prope fin. ibi, & huius sententiæ subtilissimum) C. de condit. ind & alibi passim. Ratione demum probatur, nam cũ autoritas doct. nihil aliud

sit

sit, quod opinio, qua quis putatur imitatione dignus, ut tradit D. Io. Paul. Lancel. ubi supra, statim atque apparet scientia uel doctrina in aliquo, rapimur, & trahimur quodam Natutæ instinctu, ad illum amandū, colendum, ac imitandum, iux. dictum Platonis relatum à Cice. li. primo. off. Sed huic conclusioni obsta
2 re videtur, quia datur casus in quo † reperitur autoritas doct. absque scientia, seu peritia aliqua iuris, nā
3 Papa ex eo solo, quod est Papa, efficitur † doctor. V. I. autoritate, nō scientia, istud est solenne dictum Bal. in c. 1. in fi. nu. 6. ext. de confes. approbatum à Fel. in c. nonnulli, col. 34. sub n. 19. uers. præterea si esset uerum) ext. de resc. quod non minus elegans quam uerū dicit Cat. cot. in suis Memo. in uerb. Papa licet si doc.) Ceterū istud obiectū, licet in se uerum sit, nihil tñ repugnat cōclusioni supra factæ, nā hoc est speciale in Papa, quod hēat autoritatē doc. sine scīa, quēadmodū ēt ē spāle quod efficiat doc. I. V. ob solā dignitatē Pōtificatus, un̄ id nō est extendendū ad alias personas.

Secundū, quod autoritas doct. ex morū honestate, ac animi pbitate oriatur, deducit primò, quia absque istis doctrina nō pcipitur, initiū. n. sapiētię est timor dñi, & in maleuolā aīam nō introit sapiētia. secūdo; quia doctrina ēt pcepta nō parit autoritatē, cū nō cōcitet desideriū imitādi, tū quia nō pōt apparere, cum
4 iudices, & reliq iuris professores † pp peccata nō uideāt veritatē, ut post Bal. tradit Afflic. in dec. ulti. in fi. tum quia licet doctrinæ excellētia eluceat, si deest animi probitas, non modo non concitat desideriū, & amorem imitationis, sed potius odium, & abiectionem quandam scientia. n. in homine malo est tanquam gladius in manu furiosi. Autoritas igr̄ proficiscit̄ ex doctrina, & morū honestate, ac animi probitate, & nō
5 ex altera earū tātā, † sed ex ambab. simul, nā si cessaret, scīa deficeret fūdm̄ autoritatis, si uero abesset animi probitas nō oriret̄ opinio, vñ, utroq; casu sequeretur,

autoritatis destructio. Verum quoniam maior, & minor doctrina, & probitas esse, vel apparere potest in vno doctore, quam in alio, ideo maior quoque, &
6 minor †est autoritas vnius doctoris, quàm alterius, & hoc clarissimum est. sed cognoscere, qui doctores sint maioris, & qui minoris autoritatis, hoc opus, hic labor est, quoniam cum doctrina, & probitas reconditæ sint, nec sensu aliquo extrinseco percipi valeant, solum per quosdam effectus ex eis productos, partim veras, & partim præsumptas istas indicantes, illarum qualis, qualis cognitio haberi potest, quinimmo, quia effectus isti multiplices, & uarii admodum sunt, quam plurimæ ex eis dubitationes, inculcationes, & cõtrarietates suboriuntur. Qua propter, cum clara resolutio, & certa doctrina in hac difficul
7 tate tradi nequeat, id totum †relinquemus arbitrio ipsius iudicis, qui diligenti habita disquisitione qualitatis doctor particularium, quod sibi satius visum fuerit terminabit. Cæterum nos ad faciliorem decisionem istius controuersiæ quando non vt volumus, concessum est, eam explanare, vt poterimus dilucidius, & clarius, non nulla generalia in medium afferemus circa effectus doctrinam, & probitatem arguẽtes; quorum nonnullorum, multis omissis, explanationem habituri, vt omnium distincta habeatur cognitio, plures adhibemus Inspectiones.

INSPECTIO. I.

TEMPVS in omnibus rebus permagni est roboris, maximum vero producit effectum in arguenda doctrina, & probitate doct. qua de re nos modo tractaturi, vt res facilius percipiatur, duos principales distinguimus casus, quorum primus est circa effectum temporis decursi post firmatam opin. vel mortem Doctor. Alter casus erit de effectu tẽporis, quo opinio firmatur.

CASVS

CASVS. I.

Quo ad primum concludendum est, quo longius transactum est tempus, eo maiorem doctrinam, &
8 probitatem †argui, nam tempus vorax omnia diluit, & prosternit, nihilq; tàm durum est, quin temporis tractu molliatur, ac minuatur. Sed sola veritas tem-
9 pore non labefactatur. ex quo eius filia †nuncupata est, ut ex quodã Poeta refert Aul. Gelli. li 12. Noct. acti. c. 12. in fi. & contra mendacium (vt dicitur) non senescit. Vnde si Nomen, & sententias alicuius doctoris longo tempore perdurare videmus, absq; dubio credere possumus, singularem doctrinam in eo viguisse, ac eius dicta sola puraq; veritate niti. Quamobrem antiqui maximæ sunt autoritatis, & quo
10 sunt antiquiores, eo † sunt maioris autoritatis, vt tradunt plures fuse cõgesti per Neuiz. in d. sua sil. nup. lib. 5. sub num. 5. & seqq. Por. Imol. in cons. 70. senectutem imprimis) nu. 10. cum seqq. & nouissime per D. meum Frã. Cant. in pleno, & subtili resp. incip. tota huius controuersiæ (in 2. Insp. in 2. fund. & ideo
11 antiqui † maioris sunt autoritatis, & præstantiores, Modernis pondere, numero, & mensura, ut inquit Bal. in l. fi. col. pen. nu. 47. in fi. uer. aduerte antiqui) C. de edic. diu. Hadr. tol. Alcia. in d. tract. præsump. reg. 1. præsump. 45. sub nu. 3. Luci. Paul. Rose. in reper. ad comment. Franc. Aret. in verb. doctor antiquus) late alios refert Neuiz. ubi supra num. 4. in fi. idem sequuntur Cott. in Memoral. in uerb. nuptiarũ causa) prope fin. uer. perinde in proposito) Port. Imo. in d. consi. 70. sub nu. 10. & DD. mei Io. Paul. Lanc. & Fran. Cantut. in supra citatis locis cum sim. & probatur in §. illud, in prin. in auth de appell. & in t. quę temp. cum concor. collectis per Andr. Tiraquel. in tract. de Iur. primog. in præfat. num. 187. cum seqq. & in tract. de vtroque retract. Tit. 1. §. 9. gl. 2. nu. 5 r.

& Antiqui non solum sunt eximię autoritatis pp ef-
12 fectum temporis decursi, sed etiam quia uere† erant
Doctissimi. nam ipsi usi sunt bonis libris, cum tantũ-
modo uiderent textus, & Glosas, uel textus solum, &
sic omnia in fonte. hodie uero cum sit tanta copia li-
brorum, ut labori parcatur, datur opera libris facili-
mis, in quorum lectura nihil adiicitur. Vnde quem-
admodũ x bonis cibis fit bona digestio, ita ex bonis
libris fit optima ĩtelligẽtia. cuius rei hẽmus insigne
exemplum Alciati, quem ferunt, per septennium non
13 uidisse nisi Glosam, & Bart. & istorum Doctrina† ma-
gis apparet, quam scientia modernorum, nam non of-
fuscatur per linguas detractorum quo minus in lucẽ
exeat, cum enim antiqui sint mortui, eorum excellẽ-
tia non parit æmulis inuidiam, qua nunquam desi-
nunt inuehi contra eximios viros uiuentes, secus ue-
ro in mortuis, nam inuidia inter pares locum habet,
ex quo multi uituperantur uiuentes, qui laudantur
mortui; & istæ sunt rationes eximii D. mei Io. Paul.
Lanc. pulchrius, & urgentius ab eo inductæ quam à
me fuerint relatę. Et hinc est, ꝙ opinio Antiquorũ
14 † præfertur opi. moder. ut post Guil. Hosti. Io. And.
& alios cõcludit Paris de Put. ĩ trac. de sind. in verb.
iudicare, c. 3. incip. an si iudex, qui dedit) n. 7. in fi. &
seq. & n. 12. post prin. Rom. in l. si uero §. de viro col.
42. n. 303. ff. sol. ma. Purpu. in l. si idem cum e. §. fi. n.
13. ff. de iurisd. om. iud. Alc. in d. præsum. 45. n. 1. & 3.
cum concord. Quod probatur iuribus, & ratione. &
primo iuribus in c. relatum circa med. uersic. & ideo)
37. dist. in capi. dño sancto, propè fin. uer. in fine autẽ
huius epistolæ) 50 distinct. & in can. hoc ipsum, cir-
ca med. uersi. in fine autem) 33. q. 2. cum simil. Ratio-
ne demum probatur, qm̃ ex eo, ꝙ opinio antiquorũ
fuit uisa semel ac pluries, & à posterioribus diutius
rnminata, steteritq; ad supplicium impugnationum
eorundem tanquam aurum in fornace, urgens, & cla-

ra elicitur coniectura, ut uera bona, & æqua sit, & meritò preferenda. Id tñ locum habet quoties sumus in
15 dubio, secus † verò, qñ constaret, opinionem Recentiorũ esse ueriorem, puta ex melioribus rationibus. Ita Io. ab Ana. in c. tua nos, col. 3. in prin. sub. nu. 4. extra de usur. Rom. in d. § de uiro, col. 42. n. 301. Purpur. in d. §. fin. nu. 13. & Neuiz. ubi supra num. 8. post princ. uer. sed qñ Doctorũ) & est de mente omnium, & probatur expresse in l. quisque, uersic. Caius Cassius) ff. de in ius uoc. in l. potioris. ff. de offi. rect. prouin. in l. 3. §. si quis quasi C. de condi. cau. dat. cum simil. & ratio est in promptu. nam opinio Antiquorũ prefertur pp præsumptioné ueritatis, quam hét pro se, sed in claris, prout sumus in casu nostro, in quo pp meliores rationes opin. Moder. apparet uera, seu uerior, cessat præsumptio. Meritò &c. Et huc spectat
16 illud Antiquos† nõ potuisse omnia uidere, iux. not. per Glos. magnam in c. de spiritu, in uerb. ex Deo patre) de consecra. distinc. 5. item & illud à Iunioribus
17 † oém doctrinã in dies perfici, & alia sexcenta pronunciata & exépla quæ econtra antiquos congerit Neuiz. d. n. 8. cum seqq. Nam quoties dicimus, Antiquum maioris autoritatis, & præferendũ Moderno,
18 intelligimus qñ † cõtrarium ex maiori doctrina, & probitate moderni, uel alia quacunq; causa non cõstat, & sic quando sumus in dubio quo casu iure optimo debetur ista præeminentia ipsi Antiquitati quæ semper in iure nostro maxima fuit in veneratione, vt patet in d. §. illud, in auth. de appel. & int. q tẽpo. &c. & alibi passim. Immo adeo æstimatur, ut nomine an
19 tiquitatis † illud honestetur, quod potius, & uenerabilius est l. postliminium §. filius quoque, & ibi no. Aegi. Perot. & Guil. Bud. ff de capt. & postlim. And. Tiraq. in d. tract. de iure primog. in præfat. num. 86. Vnde nõ tm̃ ægre ferre dét Neuiz. ibidem, si aliquid in dubio anti quitati deferatur, quando Moder-

 nis

nis minime aufertur, quod suum est, in casu, quo ipsi reperiuntur antiquis prestantiores; Et hæc omnia generaliter, & uere procedunt. Sed ad specialiora descendendo, ardua & egregia cadit dubitatio, nempe, Quod modernis æquiparetur antiquus in autoritate? Et quidem neminem reperi, qui difficultatẽ hanc in specie tangat, sed solum Neu. z. post nonnullos, quos allegat in d. silu. nup. lib. 5. num. 4. in fi. asserit
20 Antiquum † propter Autoritatem æquiparari saltẽ multitudini modernorum, immo quod peius est, nulla uidetur posse fieri in hac difficultate rationabilis, & concludens determinatio, adeo ut in mera o-
21 pinione reposita sit, & ideo eius resolutionem † relinquemus arbitrio ipsius iudicis, qui, prout iustius & æquius opinatus fuerit, obseruabit. Ipse autem, non quod aliquid seruandum proponere uelim, sed ut excitem potius sub lime ingenium, & rectum iudiciũ aliorum, quid super hac re sentiam non silebo. Pro huius igitur nodi dissolutione, & faciliori cognitio
22 ne, imprimis tres gradus doctorum † constituo, primus sit Antiquorum, secundus Mediorum, tertius Modernorum. Medios autem appello, qui sunt inter
23 antiquos, & modernos: Qui uero † antiqui, medij, & moderni doc. dicantur, constituendum est ex quantitate temporis decursi à primo Glossat. post compilationem iuris ciu. usq; in hæc tempora. igitur ab Ir-
24 nerio, qui fuit † primus iuris glossator, & lucerna iuris nuncupatus, ut tradit Odoff. in l. ius ciu. post prin. uersi: signori D. Irner.) ff. de iust. & iur. quem refert, & sequitur Caccia. in tract. de mo. istud. in 5. dotu. post prin. uersicu. quod si omnino uolueris) & ex aliis tradunt Alcia. li. 1. dispu. c. 23. & Franc. Hoton. in suo com. uerb. iur. in uersi. Irnerius) & qui floruit Bonon. anno salutis. 1080. ut tradit Hoton. ibi. usq; in diẽ hunc decursi sunt anni 490. vel circiter. Qui numerus æqualiter tripartitus est ann. 160. vel circi

ter

ter. itaque antiqui dicentur omnes doct. qui floruerunt vsque ad annum salutis. 1240. & isti erunt ante Dyn. de Mux. qui floruit circa an. 1300. secundum Hot. in d. communem. in uer. Dynus; Medij doc. erũt omnes, qui floruerũt ab an. 1240. vsque ad an. 1400. & in isto gradu includentur omnes incipiendo à Dyno, & ante vsque ad Paulum de Castro, qui floruit, circa illud tempus, licet decesserit Anno 1437. secundum Hotom. ubi supra in uerb. Paulus Castren.) & tandem Moderni dicentur omnes florentes ab anno 1400. uel circiter vsq; in hodiernum diem, & in isto gradu comprehendentur omnes à Paulo infra & hic calculus deseruiet vsque in hodierna tempora. Alii postea aliud etiam super hac re sentẽties ex propria voluntate calculum renouabunt. Modo ad rem ipsã

25 accedendo opinarer, antiquum † ęquiparari tribus modernis, & duobus mediis. Medium uerò doctoré æquiparari duobus Modernis, & sic isti erunt Medii re, & nomine, nam uincuntur ab Antiquis & uincũt modernos numero unius. Hæc opinio in totum probata erit, si probabimus primum membrum, uidelicet antiquum æquiparari tribus modernis, nam reliqua membra per se probata erunt solo ordine istius telę. Adductus igitur fui ad hanc opinionem firmandam ex tribus potissimum. Primo quia omne Trinũ est perfectum, ergo, cum non habeamus determinatum numerum, ad perfectum debemus recurrere; Secundo, quia licet Antiqui maximæ sint Autoritatis, non tamen adeo aliorum autoritatem excedere debent, quin tres simul Moderni vnum Antiquum in autoritate adæquare ualeant, cum nec Hercules cõtra duos. Vltimo quia Neuiz. ex aliorum intentione asseuerat, Antiquum ęquiparari multitudini Modernorum, At uerb. (Multitudo, seu Multum) absque dubio uerificatur in Tribus, cum etiam duo dicantur multa §. fi. cũ simil. Inst. de iur. person. quinimo

Cortonæ

Cortonę patrię meæ per uerb. (Multa) quod vulgo
26 dicimus(parecchi)ex propria fere vi illius verbi† in
telligimus de tribus seu numerum trium volumus
significare. Merito &c.ex quibus, cum meliora non
haberem fui motus ad †ita tenendũ. Ista autem oĩa
27 † moderanda sunt, quoties essemus in doctoribus vl
timis primi gradus & primis tertii gradus, nã singu
li ultimi Antiqui non facient numerũ trium primo
rum Modernorum, sed solum tales antiqui æquipa-
rãtur duobus modernis. Itẽ econtra ualde antiquus
28 † non faciet numerum, & autoritatem trium tantũ
nouissimorum Modernorum, sed quatuor, vel citra,
quia pro antiquissimo maior, pro nouissimo uero
minor est præsumptio, & autoritas. Præterea nõ pro
29 cederẽt supradicta, quoties essemus † in Doctoribus
ultimis primi, vel secundi gradus, & in doctoribus
primis secundi, vel tertii gradus. nam singuli docto
res Gradus anterioris nõ æquiparantur duobus gra
dus inferioris, sed solum vltimi Antiqui, vel Medii
præferẽtur primis Mediis, vel modernis existente nu
mero pari. si uero maior sit Numerus Doct. gradus
inferioris nulla erit prælatio, nisi ista maioritas es-
set valde ingens; Item econtra, si simus in ualde an
tiquis, uel primis secundi gradus, & in ultimis; Me-
30 diis, uel Modernis, nam tunc† antiquus faciet nume
rum trium Mediorum, Medius vero trium Nouissi-
morum, & ultra, & sic de singulis, nam prout erunt
antiquiores plures uincent, & prout Recentiores à
paucioribus uincẽt, qđ vnusquisq; ꝑ se †in facto col
ligere poterit. Et hæc sufficiãt, quo ad primũ Casũ.

CASVS II.

IN secundo casu, de effectu uidelicet tẽporis quo
opinio firmatur, concludendum est, maxime interes
se quo tempore doc. opin. suam constituerit, nam si
31 in senectute aliquid asseuerat, opinio† in eo firmata
præfertur

preferetur sententiæ iuuenis,ut tenet gl.in §.lęsos,in ver.graues,in auth.de quæst.Luc.de pen.in l.1. post prin.in verb.prior.C.de cons.li.12. Ias.in l.cũ quid, in 1.lect.n.11.& 2.in fi.nu.44.& seq.ff.si cer.pe.Cæpol.late in trac.de imper.mili.elig.in prin. Ale.ĩ d. reg.1.præsum.45.nu.4.in fi.& post alios D. Lanc.in
32 d.sua disp.circa med.& ratio est,quia doc.senex† est multo maioris autoritatis, quã iuuenis,ut iurib.& autoritatib.late cõprobãt Tiraq.in d.trac. de iur.pri mog.in pfa.nu.105.Chass.in cõm. ad cõsue. Burg.in proœ.in uer.ordõne quæ six de noz cõseilliers) n.3. Por.Imo.in d.cõs.70. nu.1.cum seqq.& est de mente
33 omniũ,& id tũ quia doctor senex†est magis peritus ut asserunt Imol.in c.alia uero cã num.3. de renunt. Grám.in dec.1.orta lite,& cõtrouersia) num.8.Por. Imol.ubi sup.& alii passim cũ senex habeat ea, quæ sunt iuuenum propria dum.n.iuuenis ipse extit,& p spicacia & ingenii acumine, & memoria apprime abundauit,& præter iuuenes hẽt maturitatẽ usum.& experientia quibus, quod in iuuẽtute apprehendit, melius concoxit & digessit,quoniam ut inquit Cic. in suo Lel.& refert Por.Im.in d.cons.70.n.3.cõsilio & scientia non orbari, sed augeri solet senectus & legitur Ecclesi.c.25.quam speciosum caniciei indiciũ quam speciosa ueteranis sapientia,& gloria illorum timor Dei c.fina.84.distinct. Et hinc est,quòd consi
34 lium Senis propter maturitatem † sanius esse dicitur c.ex multa §.1.in fi.ext de uot.& tradunt Ias.in d. l.cũ quid,in 2.lec.nu 44.Chassan.ibid. Io.Igneus in l.3.§.ignoscitur,n.9.ff.ad sylla.Iul.Ferret.in trac.de medel cõseruand.exercit.sub n.12.Por.Imo. d. n.3. & seq.cum concord.Tum etiã quia, cum Autoritas sit opinio,senex propter longius tempus in hoc studio cõsumptum multo maiorẽ potuit concitare de se opinionem,quam iuuenis,qui in tam breui tempore nec multis, nec multam Doctrinam, & probitatem

bitatem ostendere potuit. Ista, & multò plura, quę passim leguntur in fauorem senum, habent locum,
35 quoties† senex studuit in iuuentute secus alias, nam cum desinit fundamentum, totum corrui necesse est,
36 leges enim† debent addisci in iuuentute, & per totũ uitæ tempus, eorum usus continuandus est arg. l. vni & no. ibi per gl. in uerb. per omnem C. de athlet. lib. 10. pluribus ostendunt Caccialup. in tract. de mod. stud. in 4. documen. & Catel. Cott. in suis Memoral.
37 in uerb. leges debent) per tot. Itẽ hæc omnia† procedunt in dubio, secus quando constaret contrarium, nempe opinionem iuuenis melioribus rationibus innixam esse, quæ præfertur sententiæ senis. ut concludit Galiaul. in rep. l. Gallus in §. item credendũ, col. 2. nu. 8. ff. de lib. & posth. quod facile esse pôt, nã Deus sæpe reuelat paruulis, quod sapientibus est absconditum, ut post alios refert Fran. Balb. in trac. de præscrip. in proœm. n. 5. uel constaret de maiori sciẽtia iuuenis, vel alio modo appareret maior autoritas iuuenis: Et huc spectant, quæ tam late, & copiose cõtra senes pro iuuenibus inducit Neuiz. in d. sil. nup. lib. 5. n. 5. cum seq. & Luci. Paul Rosell. in d. repert. ad cõmen. Fran Areti. ĩ verb. Doct. & alii passim nam locum habent, quoties de melioribus rõnibus, vel maiori iuuenum doctrina apparet. in dubio vero plurimum senectuti deferimus; quæ semper venerabilis fuit apud Romanos l. semper. ff. de iur. immu. & late testatum reliquit Cice. in suo Lelio, cũ late congestis per Port. Imo. in d. consi. 70. in princ. Neq; id
38 ægre ferre debent iuuenes† cũ nullum eis afferat præiudicium, nõ n. iuuenum peritiæ ac doctrinæ aliqd detrahitur, sed potius vtilitatem cũ iuuenis bene, & docte aliquid firmans cõmendetur, & minus recte, & cõpte tradita ab eo ꝑꝑ ætatẽ excusent, qđ nec indecens, aut turpe iis esse dicitur, vt cæteris omissis habemus exẽplũ in Mariano iuniore, qui, cũ in cõs. 3 5 4

quatenus

quatenus dubitatur) col. pen. n. 16. lib. 1, responderit, consuetudinem Martini in l. dos à patre C. sol. mat procedere etiam in dote promissa nondum soluta, & demum in cons. 124. non est dubium) col. 2. & seq. n. 17. cum pluribus seqq. lib. 3. contrariũ responderet consuetudinẽ videlicet prædictam non habere locũ in Dote nondũ soluta, non erubuit dicere in d. cons. 124. nu. 22. se in priore consilio lapsum esse propter iuuentutẽ, & in altero effectũ iã senẽm rectius sensisse. Illud tñ prætermittendũ non est, ꝙ tradita supra ĩ fauorẽ senũ possent pluribus modis coarctari, quos ponunt passim Doct. in illa q. An, & quãdo senex debeat præcedere Iuniorem, in quibus me remitto ad copiose congesta per Pet. Duen. in tra. regu. in regu. 208. Doctor antiquior par. 1.

INSPECTIO II.

CVM Ius nostrũ uersetur præcipue circa moderationem, & coactionẽ hoĩum humanorũ actuum intra certos limites, & actus isti plures admodũ sint, iusti, ac iniusti scientia plerunq; percipiatur usu, & experientia, non est dubiũ cũ, qui pluriũ cognitionem consecutus est, maiorem scientiam, & doctrinã præse
39 ferre, vñ doctor †cuius scripta sunt frequentiora magis peritus, & doctus arguetur. nã qui plura scripsit, multo plura uidisse supponitur. unde cum una res declaret aliã, is absque dubio perfectã doctrinam adeptus censebitur. preterea cum scribendi munus longissimum tempus exposcat, qui plura conscripsit, ostendit se fuisse apprime assiduum in studiis assiduitas
40 ueiõ† ingenia ẽt grossa reddit acuta, & efficacissima ad omnem capacitatem intellectus, ut inquit Bal. in præfat. communem, ad Decretal. prope fi. sub nu. 3. versi: aliquando tamen ingenia grossa) cum aliis collectis per Neuiz. in d. sil. nup. lib. 5. nu. 44. itaque do
41 ctor plura scribẽs† maximæ erit autoritatis, ut concludit

cludit Alc.in d.tract.præsumpt.reg.1.præsumpt.51. in fi.præsertim quia, cũ in pluribus scriptis cõplures casus decisi reperiantur, quotidie & à multis, ac variis personis talia scripta uisa,& relecta erũt, ex quo nomen istius immortale,& eternum facile redditur, quod non accidit in eo, qui aut nulla, aut perpauca edidit scripta. nam cum raro videnda occurrant, & adsint aliorum frequentiora de eo, aut nulla, aut parua opinio concitatur, & hanc credo potissimam esse rationem, ꝙ Accursius † adeo insignis & excelsæ fue
42 rit Autoritatis. cum enim totum corpus ciuile interpretatus sit, quis dubitat, quin ipsæ questiones,& dubia ex mente iuris rationabilius, ac facilius decidere potuerit,& ingentem de se expectationem concitauerit? Quæ tamen intelligenda sunt dummodo scripta non sint pleraque improbata, vel modicã doctrinam præseferant. Et aduertendum est, ꝙ plura conscribere † ẽt is dicitur qui plene pertractat materiã
43 patricularẽ, vnde in ea talis doctor maxime dicetur esse autoritatis, quia de ea valde peritus censebitur per supradicta, ex quo fatendum est in materia pignorum maxime esse auturitatis Ant. Negus. in materia reuocationis donationis per susceptionem liberorum And. Tiraq.& sic de singulis.

INSPECTIO III.

AGERE, quod à nemine reprehendi possit sapientis esse, nemo dubitat. itaque doctor, cuius scri
44 pta sunt approbatiora, maioris autoritatis † esse dicetur, ut uoluit Alc.in d.trac.præsum.reg.1.pſum.51 ĩ fi.& clarissimũ est. nã quoties uidemus dicta vnius doctoris a ceteris approbata, non possumus aliter conijcere, nisi ꝙ ipsa ueritate nitãtur, cũ.n. hoies natura fere ad contradicẽdũ proni nascantur, si dictis aliorũ acquiescant,& approbent, necesse est, ꝙ insit in iis species aliqua pulchri cuius, desiderio animi

hominum

hoīum ad secū conformandū alliciantur, idq; in cognitione,& scientia veritatis versari fatendū est. Ex quo sequitur, ꝙ Inn. Bar.& alii plures quorū opiniones plerq; approbatæ sunt eximiæ sint autoritatis, & ecōtra Martinus,& alii simil. modicę, vel nullius, ex quo eorum pleraque dicta reprobata fuere.

INSPECTIO IIII.

TRIA necessaria sunt ad faciendū vnuiuscuisq; artis peritū artificē, Ingeniū, Rō artis,& exercitatio, ut ex aliis tradit Aut. Gallesi. li. 1. de exercit. Jurisp.
45 n. 3. exercitatio † vero cū sine rōne, & ingenio fieri nequeat, arguit singularē doctrinā eius, qui ī aliqua scientia se exercet. nā oē artificium cōtinua exercitatione recipit incremētum l. legatis §. ornatricibus ff. de leg. 3. tradit Maria. Soc. in c. si diligēti, in prin. n. 2.& ibi Addē. sequūtur ex. de for. cōpet. latius Math.
46 Gribal. de Method. stud. li. 1. c. 12. Vn̄ sapiē ia† filia usus,& memorię dicitur. nā qui sapiēs rerum humanarum esse velit nō libris solis, neq; disciplinis, sed oportere eum uersari quoq; exerceriq; in rebus cominus noscēdis,& periclitandis, eaq; oīa acta,& cuēta firmiter meminisse, & proinde sapere ex his quæ pericula ipsa rerum docuerunt, nō quæ libri tm̄, aut magistri per quasdā inanitates verborum, & imaginum tanq̄ in mimo. aut insonnio delectauerint, ita hęc omnia ex Afranio poeta tradit Aul. gell. lib. 14. Noct. atic. c. 8.& refert Ant. galles. ibid. n. 2. ex q̄bus possumus cōcludere doc. legētes, aduocātes, vel alio
47 mō in legali Philosophia se exercētes † maximæ esse autoritatis,& multo maioris q̄ ociosi, vel domestico priuatoq; tm̄ studio cōtēti, & hoc tum q̄a sunt peritiores ꝑ s̄dicta, & alia plura nō minori doctrina, q̄ elegātia tradita ab īsigni Ant. gal. ī toto illo opere, ꝙ inscripsit, de exercita. iurisp. & hn̄t naturale iudiciū, q̄situ ex assidua cōicatione opinionū cū scholaribus iudicibus,

iudicibus, & causarum patronis per quid scientia iã apprehensa vsui hominum adaptatur. Econtra verò, priuato, proprioq; studio operam nauantes, & parũ in libros incumbunt ex quo parum sciunt. nam, cum bonarum artiũ & præsertim legalis apprehensio apprimè sit laboriosa si stimulus aliquis honoris, uel lucri non impellit, facile à studio auertimur: Et si student, parum proficiunt, cum studium illud carens collatione quasi mortuum, & inutile sit, Tum etiam quia se exercens scientiam suam hominibus patefacit, eorumque opinionem captat, sed priuato studio se oblectans, licet ueluti alter Bal. omnia sciret, nihilq; penitus ignoraret, tamen nullius esset autoritatis, cum eius peritia lateat, vnde nulla oritur præsumptio, qua allecti homines, eum imitatione dignum opinentur.

INSPECTIO V.

SCRIPTORVM ordo, & claritas in omnibus, præcipue tamen in Iure maxime desideratur, cõfusio uero & obscuritas penitus respuitur, vt latè deducit Neuiz. in d. sil. nup. lib. 1. in prin. nu. 9. & seqq.
48 Vnde Doctor ordinatus, & clarus † censebitur magis peritus, obscurus autem, & difficilis, indoctus, & ignarus, nam vt ex Iaso. Tradit Neuiz. in d. sil. nupt. lib. 5. nu. 38. in fin. signum bene intelligentis est, scire benè docere, nec mirum, quoniã qui tractat argumentum aliquod confuse, & obscure, aut nihil, aut inutiliter scit, neque enim discendo aliquid prę̄stat,
49 cum ex ordine † disciplina facilius percipiatur, & retineatur l. 2. in princip. ff. de orig. iur. §. sed cum nos, in proæ. ff. & tradit post Cardi. Alex. Cagn. in rub. C. de eden. sub nu. 2. uersic. & quia ordo) cum traditis à Nico. Euerad. in suis loc. legal. in loc. ab ordine; neq; practicos iuuat, cum nedum dicta doctorum, sed etiã leges obscuræ ad decisioné causarũ adduci nequeant,

ut per

vt per Neuiz. post alios ibidem n. 34. Quod comprobatur ex eo, nam ordo, & claritas emanat à iudicio naturali, quod in assequenda, & vtenda iurisprudentia principem sibi locum obtinet, & econtra cõfusio, & obscuritas ab eiusdẽ iudicij defectu proficiscitur. Quamobrem doctores, quorum scripta, & clara, &
50 ordinata sunt, maximæ erunt † Autoritatis, & maioris q̃ is qui obscurè, & confusé scripsit, quod iuuatur ex eo, quia scripta clara à pluribus, & libentius legũtur, obscura vero perpauci legunt, & pauciores intelligũt, ex quo fit, vt Doctor Clarus continuo volitet per ora virorum, obscurus vero silentio inuoluatur, & per consequens ille in gẽtem, hic nullam de se opinionem concitet.

INSPECTIO. VI.

SI arbor mala bonos fructus producere nequit, & effectus sunt similes suæ causæ, possumus firmiter cõcludere, Doctorẽ habentem bonos, & peritos schola
51 res, & magnas causas, defendentem † excellentẽ præsumi, & peritũ, vt tradit Bar. in auth. de defens. ciuit. in prin. col. 1. n. 4. quem refert & sequitur Cagnol. in
52 procem. ff. in §. fi. n. 293. Nã scholares cum † credere debeant suo Præceptori iux. illud, discentem oportet credere, & alia quæ adducit Caccia. de mod. stud. in 3. docu. Et præceptor indoctus nã possit facere bonum, & doctum scholarẽ, vt inquit gl. fi. in fi. in l. nullus, & ibi Bald. C. de decur. lib. 10. refert, & sequitur Ias. in l. qui in aliena §. interdum, in vlt. not. sub nu. 19. uersi. nec doctum facit) ff. de acq. hære. idem sequitur Neuiz. in d. sil. nup. li. 5. n. 46. si iurisprudentiam nacti sunt, à Præceptore discerpsisse, omnino fatendum est, & causæ magni momenti sola doctrina, & diligentia patroni defenduntur; Ex quo Præceptor
53 est particeps gloriæ sui scholaris, cũ † nobilitetur p̃ eum d. §. fi. in proœ. ff. ubi post alios no. hoc ibi Cag.

in 2.not.num.292.tradit gl.in §. generaliter autem in uerb.& nobiliores,in aut.constitu. quæ de digni. nam scholaris doctus prætcrquam q; scientiam habuisse à Præceptoris excellentia significat,in alio ẽt nobilitat præceptorem defendendo uidelicet eius sententias,ut tenetur facere,arg.l.dicere.ff.de arbit. Eodem modo magni clientes experientia ipsa aduocati sui doctrinam vsque ad cœlum extollunt. Itaq; doctor habens bonos scholares,& causas magnas de
54 fendens † dicitur esse maximæ autoritatis, cum ex hoc apprime doctus censeatnr, nomenque eius vndi
55 que clarum vagetur: Quod sane esse deberet † stimulus doctoribus ad hortandum scholares ad studiũ & pro eisdem & clientibus ualde laborandum, nam & officio suo funguntur,& sibimet autoritatem comparant,ad quam pariendam effectus iste est potens & efficax.

INSPECTIO VII.

LECTOR excell.iure optimo magnum auditorum numerum acquirit, & aduocatus peritus maximam habet clientulorum copiam: Qui igitur ha-
56 bet plures scholares,& causas, is † dicetur peritior, Primo,quia cum scholares cupiant discere,& clientes litem vincere, cumque plura discantur a peritiori,nemo enim dat,quod non habet item causæ facilius,& melius a doct. excell.defenduntur, si scholares, & clientes unum eligant, oritur concludens pręsumptio ut is doctior censeatur. Pręterea , quia doctor habens multos scholares , & causas,licet ab initio non sit admodum peritus,tamen temporis tractu doctissimus efficitur,quia & libentius, & frequẽ
57 tius laborat.unde doctor ille † maioris autoritatis esse diceẽ,præsertim cũ per plures latius fama diuulgetur,& maior oriatur opinio . Hæc tamẽ conclusio
58 limitatur,ut non procedat,quando scholares † non

sponte

ſponte, ſed prece, uel precio Doctorem aliquem au diunt, ut faciunt quidam Doc. diuitiis potius, quam doctrina abundantes, nam cum groſſi, & ſubrudens exiſtant, ſcholares uino, & pecuniis obcecare conan tur, qui a Doctis humani, a uulgo uero dum ſunt in progreſſu, periti appellantur. Poſtremo non proce-
59 cedit d. concluſio † inter doctores ius diuerſo modo profitentes, nam ſi Doctor legens habet maximũ numerum ſcholarium, non dicetur peritior Doctore non legente, ſed aduocante, neque econtra Aduocatus plurimis cauſis patrocinans dicetur peritior Doctore legente, nam alter interpretando, alter aduocando excellit, & tamen ambo poſſunt eſſe ſapientes, & forte peritiores, non tamen ratione maioris numeri ſcholarium vel cauſarum.

INSPECTIO III.

Cum præmium ſecundum labores, & merita vnicuique perſoluatur, mirum uideri non debet, quod Doct. habens magnum ſalarium legendo, & maxi-
60 ma præmia conſulendo, maximam præſeferat † ſciẽtiam & doctrinam nam prælatio inter Doctores arguit maiorem doctrinam & ſcientiam in eo, qui ꝑfertur, ſed Doctor habens maius ſalarium, & præ-
61 mium debet † præferri; vt poſt Bal. tradit Alex. in l. 2. in §. prius, col. 2. ſub nu. 10. uerſi. & tradit Bald.) ff. de uulg. & pupil. Merito &c. Præterea arguendo a contrariis, ſeu oppoſitis, iux. l. & ſi contra in fin. ff. de uulg. & pup. cum ſimil. Quemadmodum pœna
62 † debet cum delicto commenſurari, & ex maioritate pœnæ arguitur maioritas delicti l. ſecunda. & ibi Io. de Imol. & alii ff. de pub. Iud. cap. non afferamus. & ibi Gloſſ. fina. Archi. & cęteri 34. q. prima. tradit Bartolus in l. lenia, circa princip. ff. de accuſ.

Doc. in c. at si clerici, ex. de Iudic. & est communis, & regularis theorica, ut testatur Soc. in cons. 157. præsens consultatio) col. 2. n. 5. lib. 2. Ita econtra ex qualitate, & maioritate præmij argui debet qualitas, & maioritas meritorum; Idq; maximè procedit in Ad-
63 uocatis, qui † parum curantes de his, quæ non faciũt bursam hydropicam, ut dicebat Io. de blanas. in tit. Instit. de act. in materia Actio. de pecul. in final. verbis, quoties magnum recipiunt prẹmium, maiorem adhibent diligentiam, & efficiuntur doctiores, ex quibus facienda est conclusio, Doctorem habentem ma-
64 iora stipendia tum legendo, tum aduocando † esse maioris autoritatis. Vnde adhuc remanet celebre nomen Iasonis, Decij, Marian. Iun. & aliorum ꝑ maxima stipendia, quæ tàm legendo, quàm consulendo
65 receperunt. Hæc tamen omnia sunt intelligenda † inter Doctores eodem modo Ius profitentes, secus vero in aliis. nam si Interpres aliquis haberet maximũ salariũ non diceretur peritior Doctore non legente, neque econtra. nam potest esse, ꝙ vtriq; æquè vel magis docti sint alijs respectibus. Item non procedit d.
67 conclusio † quando quis fauore, uel gratia consecutus fuerit magnum salarium. tunc enim non argueret magnam seu maiorem doctrinã, cum eius ratio non habeatur in concedendo salarium, & id sæpius contingit in Doct. Interpretantibus, qui propter aliquod beneficium in superiores collatum condonantur maioritate salarii.

INSPECTIO IX.

ET si optimus sit portus pœnitenti mutare cõsiliũ, sapientis tamen proprium est, nihil facere, quod pœnitentia infectũ reddi debeat, ut verè dixit excel. conciuis meus D. Benedic. Bon. lib. 1. de Censib. art. 99. in princ. Quamobrẽ Doctor constans, in suis opi-
68 nionibus † uerè doctus, & in legali scientia uersatus apparet.

apparet.cum.n.humanum ſit errare,& per conſequẽs ſibimet contradicere,quia erranti neceſſe eſt ſe corrigere c.qualiter & quando ubi poſt alios not. Maria. num.3.de accuſat.qui nihil agit,quod pœnitentiam inducat, quaſi humanam fragilitatem ſuperauerit ad cumulum perfectæ Iuris prudentiæ aſcendiſſe merito dici poterit; & econtra Doctor, qui ſolitus eſt
69 contrarius,& uarius eſſe,parum †peritus cenſebitur nam qui unum dicit,quod mox ipſemet reprehendi indicat ſe parum ſcire,& minus ſciturum,cum etiam negligentiam oſtendat, quę in Iure eſt malum omnium atrociſſimum. nam augumentum doctrinæ nõ ſolum impedit,ſed iam partam ſcientiam minuit ac penitus deſtruit. Quinimo contrarietas in Doctore
70 †arguit(quod omnium eſt peſſimum) malignitatẽ & nequitiam quandamcum errare,& falſum diceret ſit malum,licet ſe corrigere,optimi, & ſapientis eſſe dicatur,quæ ſuſpicio præcipue locum habet,quãdo quis ſibi contradicit conſulendo, nam propter occaſionem illam affectionis,vel precii facile ſubo-
71 ritur ſuſpicio fraudis.Et variatio iſta † eo magis reprehenditur,quo eſt crebior,nam maior oritur inſcitiæ & malignitatis præſumptio,& iſta crebritas conſideratur ſecundum quantitatem ſcriptorum. nam, ſi exempli gratia, Lancell. Politus in ſuo Tracta. ſubſt. bis contrarius extitiſſet, Baldus vero in omnibus locis,in quibus materiam ſubſtitutionum pertractauit, quater uariauerit, quoniam longe pluribus materia iſta pertractata fuit a Baldo, quam a Polito, cum ſolum conſulendo Baldus in ea ſuper lucratus fuerit quindecim mille ſcuta, ut poſt alios refert Paul. Leon. in ſuo tracta. ſubſtit. in princip. dicemus crebriorem fuiſſe uariationem Politi, quã Baldi, habito reſpectu ad quantitatem ſcriptorum, & ſic de ſingulis. Ex quibus indubitata facienda eſt concluſio, quod doctor conſtans in ſuis opinioni-

72 bus maximæ, seu maioris † sit autoritatis: contrarius uero, & uarius parum autoritatis habeat, ut concludit Ari. Pinel. in auth. nisi tricennali sub nume. 58. post med. vers. cũ aũt. Alex. & Soc.] C. de bo. mat. qđ. verissimũ est, cum desit utrumq; requisitum autoritatis, doctrina uidelicet & probitas, & hoc maximè procedit in casu, in quo contrarius extitit.

INSPECTIO X. & VLT.

ADSVNT & alii plures effectus, ex quibus ad qualemqualẽ doctrinæ, & probitatis cognitionem perueniri posset. Verum quia res in infinitum iret, et ex supra relatis alii percipi possunt, idcirco supra dictorum relatione contentus fui. Pro expeditione igitur præsentis tituli restat videre, qui effectus ex supra relatis sint efficaciores, & maiorem arguãt doctrinam & bonitatem, quod quidem arbitrio ipsius iudicis relinquendum est, qui consideratis omnibus qualitatibus Doctorum poterit decernere, qui effectus maiorem vel minorem præseferat doctrinam. Ipse uero nonnulla in medium afferam ad maiorem huius inspectionis facilitatem, & imprimis est aduertendum, quòd horum effectum aliqui veram, aliqui præsumptam præseferunt scientiam. vnde qui veram ostendunt, multo maiorem arguere credendum est. Quamobrem ad singulos descendendo, existimarem
73 scripta approbatiora † præseferre maiorem doctrinam omnibus aliis effectibus, nã huius approbationis ratio alia esse nequit, nisi ꝙ talia scripta contineant veritatem quæ à perfecta iuris prudentia proficiscitur, & ex hoc Accursius, Innocentius, Bartol. & alii simi. sunt adeo insignis autoritatis, quia pleraq. eorum dicta pro lege seruantur, immo Hispania omnia dicta Bar. licet ab aliis reprobata, tãquam leges seruantur, ut testatur Lanf. Corrad. in libro de prætor. §. 2. in tit. de sent. sub num. 24. in 7. limit. & id decreto

creto Regio iubente ut testatur Caccialup. de mod. stud. in 5. docum. in fi. quē referunt, & approbant Gozad. in consi. 39. (prima facie uidetur) col. 3. nu. 15. & Bernard. Alfa. in Collecta. iur. ciuil. ad l. 1. in fi. ff. de off. quæst. Secundo loco cogitarem scriptorum multi
74 tudinem, & copiam † maiorem operari effectum in ostendendo doctrinam, nam & ex istis uera apparet scribentis peritia, cum saltem ex iis summa diligentia, & assiduitas arguatur, quæ eximiam producunt doctrinam. Tertio loco crederem exercitationem, &
75 usum maiorem † autoritatem tribuere, nam non est dubium, quòd ex diuturno usu, & exercitatione solidā doctrina arguatur, & hæc forte est præcipua ratio autoritatis Specul. nam eius scripta continent merā praxim, quæ usu, & experiētia percipitur. In reliquis effectibus, qui præsumptam potius, quàm ueram sciētiam præseferunt, temporis effectus est potentior.
76 Vnde absque dubio antiquior, & senex † maioris sunt autoritatis, temporis enim longitudo omnia caduca, & fragilia diluit, & stabilia, ac firma conseruat, & iste effectus tēporis est adeo ingens, ut hodie principem locum inter omnes habere uideatur, & antiquitas in doctore magnum operatur effectum. In reliquis non potest certa constitui differentia. Sed si plures effectus apparent in uno, quàm in alio, eius autoritas augumentum recipiet, utputa in Glosa, in qua concurrunt antiquitas, scripta plura, & approbatiora, & alii, in Bartolo, & simil. nam isti erunt maioris autoritatis, quàm alii, qui habent effectum antiquitatis tantum, uel simil. Quæ singula Iudex accuratè considerabit.

Qui Doctores faciant Opinionem, & Numerum in Communi Opinione.

TITVLVS VI.

Summa Notabilium.

1 DOCTORES omnes in eo, quod firmant faciunt opinionem, & numerum in communi opinione.
2 Doctorem aliquid firmãtem non disputando nõ facere opinionem, & numerum. Contrarium nu. 6. Resolutio n. 10. cum seqq.
3 Doctor errans in obiter dictis excusatur, & quomodo.
4 Veritatẽ in oĩbus principalẽ locũ habere, et seruãdã esse.
5 Veritas est mater iustitię.
7 Opinionem facere consistit in sola voluntate Doctoris.
8 Actus non vitiatur ex defectu eorum, quæ in ea apponuntur ad bene esse.
9 Officio suo fungi quisque præsumitur. Decla. ibidem.
15 Opinio Doctoris corruit sublato fundamento.
18 Doctorem contrarium non facere opinionem. Contrarium nu. seq. & pręcipue nu. 20. 35. & 43.
19 Doctori in lectura, tractu, & simil. licet variare.
21 Doctori in consilijs non licere variare. Immo debet cauere vt ab igne. nu. 22. Contrarium num. 23. conclusio num. 30. 31. & seq.
24 Mutare consilium in melius laudabile, Immo necessariũ. & num. 25.
26 Opinio hominum non est semper eadem.
27 Nouæ meditationes quotidie in nobis generantur.
28 Mutare sententiam in consilijs nemini immediatum pręiudicium afferre.
29 Doctor diuersis temporibus sententiam mutans, non dicitur sibi contrariari.

32 Vox

32 *Vox vulgi non habetur in consideratione, Decl.*
34 *Doctor non potest in eadem causa pro vtraque parte consulere, Immo est infamis, & quomodo nu. 35. Contrariũ nu. 36. Resolutio 40. 41. & seq.*
37 *Aduocati parti impedire non debent.*
38 *Doctor potest cogi consulere pro Iustitia.*
39 *Aduocatus iniustam causam defendens peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem.*
42 *Non omne, quod licet, honestum est.*
44 *Opinio Doctoris contrarij firmata in lectura præfertur firmatę in consi. Contrarium n. 54. nu. seq. Ampl. num. 58. Fal. 3. modis n. 59. 60. & 61.*
45 *Opinio verior est amplectenda.*
46 *Lectores non tantum ueritati, quam nouitati studere.*
47 *Doctores cõsulẽtes corrũpi facile posse precio, uel precib.*
48 *Non solũ fraude, sed ẽt fraudis suspicione carere dẽmu.*
49 *Bonus in dubio unusquisque præsumitur.*
50 *Aduocatus potest esse illiteratus. Contrarium nu. 51.*
52 *In consilijs licet adducere doctrinas reprobatas.*
53 *Aduocatus fouẽs iustã cãm põt decip ere aduersarium.*
55 *Opinio illa attendenda, quæ maiori diligentia firmatur.*
56 *Opinio legẽdo firmata cõtinet ĩcertã iuris determinationẽ*
57 *Opinio ea Doct. varij tenenda est, quę uere apparet ab eo approbata.*
62 *Opinio doct. varij in consilio firmata videtur pręferenda retenta in tractatu. Contrarium, num. 64. Fall. 3. modis nu. 65. 66. & 67.*
63 *Tractatus, & eorum Autores laudantur.*
68 *Opinio doct. uarij in consilio firmata pręfertur sententię sing. Addit. uel simil.*
69 *Opinio doct. uarij firmata in tractatu pręfertur retentę legendo.*
70 *Opinio doct. uarij tenenda ne sit firmata legendo, an firmata in sing. Add. uel sim.*
71 *Opin. doct. varij retenta in lectura pręfertur firmatæ in Add. ad memorandum.*

Doctores

109 Doctores aliquid firmantes quandoq; allegant autorem, qui illud non dicit, & iste si mouetur sola autoritate illius non facit opi.num. 110. secus alias; nu. 111.

112 Dispositio fundata duabus rationibus altera sublata non corruit.

113 Doctores opinionem negatiuam generalem approbantes, facere numerum pro limitatione opinionis affirmatiuæ, Contrarium num. 115.

114 Generalis disp. includit omnes casus, licet maior ratio sit in vno, quam in alio.

116 Doctores subscribentes simpliciter alterius Consi. non facere opinionem, & numerum in Communi. Contrarium num. 117. Fall. nu. 120.

118 Doctor subscribens censetur approbare oīa contēta in cōs.

119 Doctor siguans solummodo alterius consi. suo sigillo, dicitur illud approbare.

121 Licentiatus solum non facit numerum in Communi. contrarium num. 122.

123 Proxime doctorandus habetur pro doctorato.

124 Licentiatus in fauorabilibus habetur pro doctore.

125 Licentiati retinet dignitates Ecclesiasticas vt doctores.

126 Scholaris simplex non facit numerum pro communi. contrarium. nu. 123. Conclus. nu. 130.

128 Opinio periti, licet non doctoris attenditur in Medicina.

129 Scholaris aliquid scribens est, & præsumitur peritus.

131 Doctoratus Laurea non consideratur, vbi ratio solius doctrinæ habetur. Et scolaris peritus debet præcedere doctorem ignorantem.

132 Doctor per solam attestationem de Comm. opinione, si sit extra propositam materiam non censetur illam approbare, secus si sit de proposita materia. nu. 133.

134 Iurisconsultus formans q. & non resoluens censetur decidere, prout proponit.

135 Doctor proponens q. & non resoluens, neutram partem dicitur approbare.

136 Doctor dicens opin. veriorem, & æquiorem innuit, quòd contraria

contraria seruatur in praxi. Contrarium nu. 137. Conciliatio. nu. 138. facit tamen opinionem pro ea parte, quã dicis veriorem, & equiorem. nu. 139.

140 *Dicta doctorum intelligenda secundum leges allegatas, & doctor facit opin. nu. 141.*

142 *Doctor firmans opinionem, & postea dicens, se contrariũ vidisse seruari, recedit ab opinione firmata, Contrarium num. 143.*

144 *Corrigere se in continenti nemo presumitur.*

145 *Doct. scribẽs super aliqua l. si omitit aliqua ab antiquioribus ibi tradita, in ijs censetur transire cum aliorũ opi. contrarium. 146.*

147 *Doctor patronus alicuius causae in ea nõ facit numerum in constituenda communi. Intel. vt nu. 150.*

148 *Aduocatus dicitur Aduersarius noster, qui contra nos aduocat.*

149 *Aduocatus in sua causa non potest in ea Iudex esse.*

150 *Aduocando contra eum, cum quo est facta pax, aliquando pax rumpitur.*

151 *Aduocatos plures, & excellentiores habere maxime partium interesse.*

152 *Doctor in consilio inserto in Consi. alterius, & non repetitum inter propria consilio, tanquam suspectus non facit numerum in commun. Distinguitur. num. 153.*

154 *Autor incertus alicuius operis facit numerum in communi, sed eius autoritas modica erit, num. 155.*

156 *Doctor aliquid asserens in Indice, seu Tabula quod non reperiatur in opere, an faciat opinionem & numerum in communi distinguitur.*

157 *Doctor defendens vnam opin. in genere, si postea subdat, & ista sententia saltem procedit in tali casu, non dicitur recedere ab opin. generali.*

ABSOLVTA difficultate. Qui Doctores, sint maioris & minoris autoritatis. Mõ vidẽdum est, an omnes Doctores, & qui faciant opinionem,

opinionem, & numerum in cõi opinione. & in hac
1 dubitatione firma facienda est conclusio, oẽs † Doc. in eo, quod dicunt, & firmant, opinionem, & numerũ in cõi facere, & hoc est ex intentione omniũ scribẽ. & verissimum. nam constituere opinionem consistit in sola volũtate doctoris, sed Doctor aliquid dicẽs illud velle, & sentire censetur, cum nemo dicat, quod non velit, vt patet ad sensum, & probatur clare in l. labeo ff. de suppellect. legat. ergo &c. & id est indubitatum in se. Verũ qa aliquid dicere, vel firmare pluribus modis quis potest, vnde sæpius dubitare contingat, an opinio firmata sit, iõ, vt omniũ vera habeatur resolutio, plures adhibendæ sunt inspectiones.

INSPECTIO I.

PRIMO loco inspiciendum est, An doctores disputando solũmodo sñiam aliq̃ firmantes, vel etiam quid simpliciter, & perfunctorie dicentes opinionẽ faciant, & numerũ in cõi? Et in hac difficultate duæ sunt Doctorum opiniones, quarum prima est, vt Do
1 ctor † non faciat opinionem nisi in eo, quod disputãdo firmauit. & huius sententiæ auriga fuit Abb. in c. bona il 2. col. fi. prope fi. n. 30. ver. (sed mihi plus placet) de postul. prælat. Fulgos. in cons. 101. præsupposito statuto] col. 3. circa med. sub n. 3. ver. (nãq; vt notabiliter inquit) Laur. Calcan in consi. 29. & prius p me] col. 3. in fi. nu. 9. circa prin. uersi. nec obstant allegata] Ias. in consi. 151. contra consultationem quam superioribus] colum. 3. in fin. versi. dicitur etiam per Dominum motiuantem] libr. 4. Neuiz. in sua Silu. nupt. libr. 5. sub nume. 29. Alciat. in tract. præsump. regu. 1. præsump. 51. numero. 4. & libr. 4. parerg. cap. 17. per tot. Marian. Iun in consil. 1. præsentis consultationis resolutio] colum. fin. numero. 143. & in consil. 119. uiso testamento] nume. 30.

lib.

lib.1.& consi.42.abunde satis]num.25.lib.2.Hypol. Rimi. in l.vt vim,num.398.ff.de iust.& iur.Beneuenut.strach.in tract.de sponsion.in 4.par.§. quæro igitur facta num.6.& nouissime hoc idem approbat subtilissi.& elegantiss.D.meus Franc.Cantutius in suo quodam pleno,& pulchro resp.incip.donationem factam,circa med.versi.ex prædictis apparet]& hęc est communis opinio,vt ex numero, & autoritate istorum clare apparet.Mouentur autem isti ad hanc opinionem tenendam ex pluribus.Et primo ex l.fi.in §. mista.ff.de muner.& honor.vbi I.C. sequitur opinionem Modestini,quia eā disputando tenuit. Hic tex. contrarium sustinendo facile summouetur, Tū quia tex.non dicit,solas opiniones disputantium esse attendendas,sed solmm innuit disputantium sniam esse seruandam,& forte præferendam opinioni simpliciter firmatæ,quod non negatur; Tum etiam quia I. C.ibi non se fundat in eo,quod Modestinus disputādo ita tenuerit,sed ex eo,qđ bene,& optima rōne decreuerit,ut ibi clare constat.Secundo mouentur isti, nam si uerum esset,Doctores perfunctorie aliquid asserentes facere,opinionem, sequeretur,qđ complures manifesto errore arguerentur, cum multa obiter dicantur, quæ omnino sunt falsa. At consequens nō est dicendum ,cum hoc casu † excusentur tanquā ea
3 simpliciter,& incidenter protulerint. Ergo &c. Hæc quoque ratio iudicio meo non concludit, nam licet forte uerum sit;doctorem perfunctorie aliquid falsū asserentem excusationem recipere, tñ id procedit ad minuendam,non uero ad euitandam pœnam,qm̄ mitius cū eo agetur,cum minor culpa appareat,adeo ꝙ etiam obiter quid asserēs dicitur errare, licet leuius. Tertio , & vlt.nititur supradicta opinio ex eo quia veritas † in omnibus principalem locum habere dēc
4 c.quæritur.2.q.7.cū adductis p̄ Neuiz.ubi supra nu. 112.& inuiolabiliter est seruanda secundū Gl.in c.2.
in

in ver.multitudo ex.de temp. ordin. quam refert, & sequitur Cum.in consi.139.hoc maximè in prin.]n.
5 1.veritas.n. † est mater iustitiæ, vt inquit Bal.in l.libertini.ff.de sta.hom. Corne. consi.197. licet in hac consultatione]in fi.sub nu.4.lib. 4. At doctor dispu tãdo veritatem inuenire dicitur,ut tradit Bar. in d. §.mista.nu.1.& sequuntur alii passim. Merito dispu tando dicetur facere opinionē. Sed nec ista rō subsi stit, nam verum est, opinionē disputando firmatam ueram, vel magis verã dici posse, nō tñ ex hoc sequi tur,q̄ dicta simpliciter,& obiter a doct.non debeant haberi in cōsideratione ita ut doctor non faciat opi. nam incidenter dicta si non ita verba dici poterunt 3
tñ nec falsa penitus,sed forte minus uerisimilia censebuntur.Ex quibus apparet,opinionem istam communem nulla niti lege,vel ratione, cui probabiliter responderi non possit.

Quamobrem superiori contraria est opinio, ut ēt Doctor aliquid perfunctorie, & obiter asserens faciat
6 † opinionem & numerum in Communi, & hanc amplexi sunt nonnulli tacito nomine relati ab Alc. in d.lib.4.parerg.c.17. circa prin.hanc eandem sententiam approbat expresse Socc. in consi.73.capiendo primum consultationis] nume. 15.& consi. 84. visa conuentione facta] n.2. propè fi. li.4.Hierony. Butri. inter consi. ult. uol.diuersor.in consi.154.copiose, subtiliter]m.40.lib.1. hoc idem sentit Dom. meus Thobias Noni. in.§.posthumorum sub nu.11. uer. & ita uoluit hic]Isti.de exhered.lib.& ita credo seruari,nam uidemus tã in lecturis, repetitionibus, & tractatibus,quam etiam in consiliis passim, & sæpissime allegari autoritates in eo,qđ dictum est obi 4
ter,& perfunctorie.Potest aũt istorum opinio iuuari
7 ex infrascriptis.Primo quia opiuionē † facere consistit in sola volũtate doctoris,q,si vult hoc, vel illud licet falsum in eo opinionē constituit, qđ verissimũ

est

est ut etiam supradiximus. At Doctor, licet simpliciter aliquid dicens id velle censetur dicta l. labeo. ff. de supel. legat. Merito, &c. Huic rationi contrarium sustinentes possumus respondere, negando cõsequentiam. nam licet uerum sit, quod facere opinionem consistat in sola uoluntate Doctoris, & q verba deseruiant intentioni, tamen non sequitur, Doctorem simpliciter quid asserētem facere opinionem, quę constituitur ex uoluntate enixa, & expressa, quæ non apparet ex simplici aliqua assertione. Secundo igitur fulciri potest opinio ista, nam ea quę fiunt ad bene, vel melius esse alicuius actus, si
8 ab sint non uitiant † actum ipsum, probatur hoc exẽplo emptionis, & uenditionis, qui perfectus dicitur, statim atque de precio conuentum est, ut in princip. institut. eodem. & tamen ad bene esse ipsius conficitur publicum instrumentum, quod si desit, non uitiatur contractus emptionis; At disputatio fit ad bene esse ipsius opinionis, ut probetur diligentia adhibita in perquirende veritate, non uero est de substantia eius quæ sola uoluntate doctoris perficitur. Ergo &c. Huic rationi resp. negando minorem, nam disputatio ad ostendendam enixam voluntatem est necessaria, & de substantia opinionis. Tertio, & ult. potest comprobari hæc sententia. nã dato, quod disputatio sit de substantia opinionis, tamen quando doctor sententiam aliquam simpliciter refert, præsumitur adhibuisse disputationem, licet eam non apposuerit., nam doctor, qui veritatem dicere profitetur, nihil inconsiderate dicere cẽ
9 setur cum vnusquisque præsumatur † functus officio suo, iux. late tradita per Alcia. in d. tract. præsump. regu. 3. fere per tot. Et comprobatur exemplo sententiæ iudicis, in qua simplex decisio ponitur, & tamen præsumitur interuenisse diligentissima disquisitio, per quam iudex ad ita pronunciandum sit adductus.

ductus. Hanc quoq; rationem euitare possumus negādo, q̧ præsumatur adhibita disputatio, nā præsumptio Alc. procedit in pręsumendo aliquid hoc uel alio modo factū, nō vero aliquid factū, uel non factū esse, vt exēpla ibi per Alc. posita apertè demonstrāt, nā facta non p̄sumunt iux. l. in bello §. facta, cū uulg. ff. de c. & postlim. reuer. vñ nō procedit in proposito, nā adhibitā, uel nō adhibitā esse disputationē, est facti, tā quo ad reuolutionē librorū, q̄ quo ad cogitationē, & animi reuolutionē, iux. l. bonæ fidei §. pen. ff. de acq. rer. do: Item quod diximus de sñia iudicis nihil obst. quia id est speciale in iudice, qui non præsumitur pronunciasse absq; causę cognitione c. abbate, de verb. sig. tradit Alc. in d. reg. 3. præsump. 9. nu. 4. cum sim. Et sic apparet, quòd in hac. q. vtraque opinio disputādo impugnari pōt. Quid dicēdū? Equidē tres casus distinguendos esse censeo, quorum: 1

10 Primus est, qñ † sumus in doctoribus, qui non sūt soliti disputare, ut est gl. & alii doct. antiqui itē isti cōiuni op. collectores, qui faciunt additiones, & sim. qui aut nunq̄, aut raro disputant, & in hoc casu concluderē pro opinione Soc. q̧ ēt non disputantes doctorès faciant opi. & numerū in cōi, nā isti simplici assertione ostendunt enixam uoluntatem, aliás sequeretur quòd nunquam facerent opinionem, quòd est absurdissimū. Fallē. tñ hæc conclusio, qñ prædicti doctores † aliquid dicerent non ad disponendū, sed solū ad iudicandū, ut puta, qñ dñt, sed de hac re videas doct. in hoc, uel illo loco, quia tunc cessat voluntas.

11

12 Secundus casus est, quando sumus † in Doctoribus, qui semper disputant, ut sunt interpretes in lecturis, & alii huius generis, & tunc credo sententiā Abb. & cōem uerissimam, ut doctor faciat opinionē, & numerum in communi solum quando disputát, uel examinat; & ratio est quia cum illi Docto. semper omnia disputando resoluant, si quid simplici

F ter,

ter, & perfunctoriè proferunt illud approbare non censentur, sed potius ad ornatum appoſuiſſe, arguendo à cõſueto eorum more, iux. l. ſi quis donaturus. ff.
13 de uſuf. cum ſimil. Hæc concluſio Fall. qñ † conſtat, talẽ Doc. approbare id, quod obiter dixit, ut quia dicat, & id uerũ puto uel placet, uel aliis ſimil. uerbis vtatur enixã voluntatẽ ſignificantibus, quia tunc, &
14 in iis faciet opinionẽ. Fall. 2. qñ † in eo, quod abſq; diſputatione aſſerit fundatur reſolutio, & deciſio qõnis, & quo ſublato deciſio ipſa corrueret, quia dicitur facere & in eo opinionem. & ratio eſt, qm qui vult conſequens, vult etiam omne neceſſarium antecedens ad illud l. ad rem mobilẽ, cum vulg. ff. de procur. At id, in quo fundatur reſolutio q. eſt neceſſariũ
15 antecedens, quia ſublato fundamento † corruit Doctoris opinio, vt tradit Cur. in conſ. 56. ſuper eo, qđ ab ordine] colu. 4. circa med. verſ. tertia concluſio] &
16 eſt de mente omniũ, Merito &c. Fal. 3. qñ. id † quod obiter traditur pro claro habebatur, quia, nunquam de eo antea dubitatum fuerit, ut ſunt multa pronunciata Bar. & aliorum, quia tunc Doctor facit opinionem, quia in dubio non cenſetur velle recedere ab eo, de quo nunquam fuit dubitatum. Tertius caſus,
17 qñ † loquimur de doctoribus, qui quandoq; diſputant, quandoq; non, vt ſunt multi Repetentes Iuniores, Conſulentes, Tractatus conficientes, & ſimil. & in hoc caſu ita diſtinguerem, Aut abſque diſputatione aliquid firmant de quo principaliter pertractant, & tunc concluderem, facere opinionem, ratio eſt q̃a licet de eo non diſputent, ex quo tñ materiam illam pertractant, cenſentur omnia conſideratè proferre, & ita omnino uelle, ac ſentire; Aut de eo principaliter non agunt ſed illud eſt extra principalem materiam, & tunc dicerem, non facere opinionem, & ſic habere locum communem opin. & ratio eſt, quia multa dicũtur ad vbertatem, & ornamentum potius, quã

ad necessitatem materiæ, vnde cum talis doct. aliud principaliter agat, si quid simpliciter, ex materia pro ferat non præsumitur adhibita diligentia tradidisse, & consequenter illud ucrè sensisse. Hæc tamen con clusio intelligenda est, ut sup. in 2. casu.

INSPECTIO II.

SAEPIVS dubitare cōtingit. Nunquid docto res uarii, & contrarii faciant opi. & nu. in cōi? In hac q. Fran. Zoannet. in rep. l. ut vim, in 1. par. sub n. 106. vers. nec obst. si obijceres] ff. de iust. & iur. indistinctè
18 vult, q talis doctor † non præstet autoritatem, & sic non faciat opi. Cæterum pro huius difficultatis ex planatione sciendum est, resolutionem istius dubita tionis pendere à decisione alterius controuersiæ, An liceat doctori uariare? In qua plures Autoritates cō gerit Aplis. & eximius Car. Alb. in lectur. ad Bar. in l. serui electione in prin. n. 2. ff. de leg. 1 [illegible] igi primo examinabimus, & postea in utraq; cōcludemus. Pro huius igi q. terminatione duo sūt assumēdi casus.
19 Primus casus est & hic clarus, [illegible] in lectu ris, tractatibus, singularibus, [illegible], & alijs actibus simil. in quibus non [illegible] præiudiciū ter tii, & propriæ Animæ, & in hoc concludendum est, li cere doctoribus variare, & sententiam mutare, nam vnusquisque pōt mutare [illegible] sine alterius in iuria, vt à contrario sensu [illegible] text. in l. nemo potest mutare, & ibi [illegible] ff. de reg. iu.
20 & hoc casu doct. licet uarii, & contrarii † faciunt opi. & numerum in cōi, quia [illegible] opinionē tenēs, quā postea reperit falsam, debet mutare, arg. auth. de nupt. in princ. c. magnæ, ex. de uot. & [illegible], & qn. ubi id post alios not. [illegible] in c. si diligēti, n. 2. de for. compe. [illegible] est, [illegible] cere opin. quia aliàs mutatio [illegible] esset, q nō est dicendum.

ter, & perfunctoriè proferunt illud approbare non censentur, sed potius ad ornatum apposuisse, arguen do à cõsueto eorum more, iux. l. si quis donaturus. ff.
13 de usuf. cum simil. Hæc conclusio Fall. qñ † constat, talé Doc. approbare id, quod obiter dixit, ut quia di cat, & id uerũ puto uel placet, uel aliis simil. uerbis vtatur enixã voluntaté significantibus, quia tunc, &
14 in iis faciet opinioné. Fall. 2. qñ † in eo, quod absq; disputatione asserit fundatur resolutio, & decisio qõ nis, & quo sublato decisio ipsa corrueret, quia dici citur facere & in eo opinionem. & ratio est, qm qui vult consequens, vult etiam omne necessarium ante cedens ad illud l. ad rem mobilé, cum vulg. ff. de pro cur. At id, in quo fundatur resolutio q. est necessariũ
15 antecedens, quia sublato fundamento † corruit Do ctoris opinio, vt tradit Cur. in cons. 56. super eo, qđ ab ordine] colu. 4. circa med. vers. tertia conclusio] &
16 est de mente omniũ, Merito &c. Fal. 3. qñ. id † quod obiter traditur pro claro habebatur, quia, nunquam de eo antea dubitatum fuerit, ut sunt multa pronun ciata Bar. & aliorum, quia tunc Doctor facit opinio nem, quia in dubio non censetur velle recedere ab eo, de quo nunquam fuit dubitatum. Tertius casus,
17 qñ † loquimur de doctoribus, qui quandoq; dispu tant, quandoq; non, vt sunt multi Repetentes Iunio res, Consulentes, Tractatus conficientes, & simil. & in hoc casu ita distinguerem, Aut absque disputatio ne aliquid firmant de quo principaliter pertractant, & tunc concluderem, facere opinionem, ratio est q̃a licet de eo non disputent, ex quo tñ materiam illam pertractant, censentur omnia considerate proferre, & ita omnino uelle, ac sentire; Aut de eo principali ter non agunt sed illud est extra principalem mate riam, & tunc dicerem, non facere opinionem, & sic ha bere locum communem opin. & ratio est, quia mul ta dicũtur ad vbertatem, & ornamentum potius, quã

ad

ad necessitatem materiæ, vnde cum talis doct. aliud principaliter agat, si quid simpliciter, ex materia pro ferat non præsumitur adhibita diligentia tradidisse, & consequenter illud uerè sensisse. Hæc tamen con clusio intelligenda est, ut sup. in 2. casu.

INSPECTIO II.

SAEPIVS dubitare cōtingit, Nunquid docto res uarii, & contrarii faciant opi. & nu. in cōi? In hac q. Fran. Zoannet. in rep. l. ut vim, in 1. par. sub n. 106. vers. nec obst. si obijceres] ff. de iust. & iur. indistinctè
18 vult, q; talis doctor † non præstet autoritatem, & sic non faciat opi. Cæterum pro huius difficultatis explanatione sciendum est, resolutionem istius dubitationis pendere à decisione alterius controuersię, An liceat doctori uariare? In qua plures Autoritates cō gerit Aplis. & eximius Car. Alb. in lucubr. ad Bar. in l. serui electiòne in prin. n. 2. ff. de leg. 1. hāc igr̄ prius examinabimus, & postea in utraq; cōcludemus. Pro huius igr̄ q. terminatione duo sūt distinguēdi casus.
19 Primus casus est & hic clarus, qñ † sumus in lectu ris, tractatibus, singularibus, additionibus, & aliis actibus simil. in quibus non uersatur præiudiciū tertii, & propriæ Animæ, & in hoc concludendum est, li cere doctoribus variare, & sententiam mutare, nam vnusquisque pōt mutare sñiam suam sine alterius in iuria, vt à contrario sensu probat expresè text. in l. nemo potest mutare, & ibi tradunt doc. ff. de reg. iu.
20 & hoc casu doct. licet uarii, & cōtrarii † faciunt opi. & numerum in cōi, quia quis vnam opinionē tenēs, quā postea reperit falsam, debeat mutare, arg. auth. de nupt. in princ. c. magnæ, ex. de uot. & c. qualiter, & qñ. ubi id post alios not. Mari. ex. de accus. idē Mari. in c. si diligēti, n. 2. de for. compe. dicendum est, eū fa cere opin. quia aliàs mutatio frustratoria esset, q; nō est dicendum.

Secundus Casus est, quando sumus in Consiliis, in quibus adest præiudicium tertii, & animę, & ideo diligẽtius debemus insistere, & in hoc casu duæ sunt Doct. opiniones, quarum prima est, ut Doctor in cõ
21 siliis † non possit mutare opinionem, & sic variare, & pro hanc sententia adducitur Abb. in c. extirpandæ in §. qui uero, in rep. ex. de præb. quem locum ipse non potui reperire: hoc idẽ in effectu vult Soc. in cons. 5. suprascriptus insignis doct.] n. 19. in fi. lib. 4. & alii. Pro istorum opi. faciunt ista; Imprimis reg. d. l. nemo põt mutare, & reg. mutare consilium, de reg. iur. in 6. Nam doctor consulens in uno casu pro parte affirmatiua si in alio casu consulàt pro negatiua, & istud consilium publicetur, plurimum nocebit ei, pro quo prius affirmatiuè fuit responsum, nam abstulit autoritatem, qua tuebatur ab expensis, ut tradit Corn. cons. 148. in præsenti cõsultatione præsup posita] col. fi. nu. 30. lib. 2. & qua sperabat litem uincere, & etiam in aliis præiudicium affert. Secundo, & vltimo facit pro ista opinione, nam Doctor debet
22 † cauere, ut ab igne à mutatione opi. in cõsiliis, quia ob malignitatem linguarum non trahitur ad bonam fidem, sed potius in falsitatem, ita tradit Ang. in l. labeo, in fi. ff. de serui. rust. prædi. quem referunt, & sequuntur Dec. in d. l. nemo potest mutare, sub num. 1. propè fin. uers. cauendum est:] & ibi Adden. & Cagn. n. 8. ff. de reg. iur. Pet. de Moncad. in addit. ad Crott. in tract. de testib. in 7. par. in verb. unum credere] nu. 210. cum aliis per eos adductis, At quod honestum non est licere, aut posse non debet, Ergo &c.

23 Contrariam sententiam, quòd liceat Doctori † ẽt in consiliis uariare, & opinionem mutare, tenent Doct. côiter, ita nanq; voluit Io. And. in add. ad specu. in tit. de requis. consi. uersi. porrò auditis] sub nu. 11. in uerb. similia, in Add. incipi. occurrit hic] per tot. Bal. in l. fin. §. sed cum in secundam, in fin. sub nu. 6.

& ibi Adden.C.de furt. Ang. in d.l.labeo, propè fin. ff.de seruit.rust.præd. Roman.in l.1.§. qui præsens, colum.fin.num.10.ff.de uerbo.oblig. Andr. de Iser. in Comment.ad Const.regu.lib.1. titu. 32. in uerb. præiudicium, copiosè Ias.in l.ex toto. §. si ita legatum,col.fin.versicu.quarto adde]num.27.& seqq. ff. de leg.1.Bologni.in repe.auth.habita,no.153.C.ne fil.pro pat.Dec.in d.l.nemo potest mutare,sub num. 1.& ibi latè Cagnol.num.4.& seqq.Gabri. Saray. in Annot. ad Matthesil. in singu. 158. nota,quod si pater]num.2. Pet. de Moncad.ubi supra nume.209.in fin. cum latissimè congestis per Pomat. in addit. ad Barto.in l.si parte,sub nu.2.C. de instit. & substitut. & Chassan.in Commen.ad consuetu. Burgund. rub. 4.§.23.in verb.de le terme,nume.3.& seqq.& est receptissima opinio. vt per se patet. Probatur autem ex pluribus, Imprimis nam quando in aliquo est er-

24 ratum non solum non est, sed reputatur † laudabile mutare sententiam, & sic variare, iuxt. illud Salamonis, sapientis est mutare consilium l. non nunquam,in princi.& ibi glos.1.ff.de collat.bonorum.c. non debet,in princip.de consang.& affinit.cum collectis per Ias.in l.si ex toto §. ita legatum,num. 29. ff.de leg.1.Cagn.in d.l.nemo potest mutare, nume. 5.& tradit etiam Iacob. Aemil.in consilio 130. magnifice, ac iustissime]columna prima.nume. quarto. Secundo, quia mutare consilium in melius non so-

25 lum est laudabile,sed etiam † necessarium,ut tradit Maria.in cap.si diligenti,nume.2.de for.competen. & supra diximus, & clare deducitur, quoniam uo-

26 luntas,& opinio † hominnm non est semper eadem l.qui bona §.si quis stipulaturus,in fin.& ibi Glo.fi. & cæteri ff.de dam.infecti.Bal.consi.89.D. Thomas asinarius]colu.2.post princip.sub.no.5.uersi.opinio autem]lib.1.Gomes in comment. ad regu. cancella. in reg.de anna.poss. q. 67. versiculo tamen istis non

obst.]in fi. Nicol. Moron.in tract.de fid. treg. & pac.
27 par.2.q.12.n.37.& 39. sed quotidie † nouæ meditationes, & phantasmata in nobis generantur, ut tradit Bal.in l.1.sub n.5. vers. sed hodie C. de his qui ant. aper.tab.And.Barb.in c.nisi specialis,col.14.nu.45. de off.de leg.Gomes.in § omniũ,col.antep. sub nu. 29.inst.de act.Cur.in l.admouendi,col.52.in fi. sub nu.225.vers.34.fallit]ff.de iureiu. Chassa.ubi supra n.4.& 5.Ias.in d.l.si ita legatum nu.27.in fin.& alii passim, unde cum illud sæpe debeamus consulendo, quod uerius opinamur ad uariandum,& opinionem mutandam compellimur.Tertio comprobatur sentẽ
28 tia ista.Nam mutare † opinionẽ in consiliis uerè nemini præiudiciũ affert.vnde hoc casu regu.d.l.nemo potest mutare,non solum non est contra istam opin. sed pro ea, si quidem regula illa habet locum in præiudicio,& iniuria certa, & imediata secus in mediata,prout est illa,quæ oritur ex mutatione consilii ipsius doct.& ita in specie eam limitãt Dec.ibi sub n.1. & alii. Quarto,& vlt.quia doctor diuersis temporibus mutans opinionem,cum id efficiatur tractu temporis generantis in diem nouas hominum phanta-
29 sias non dicitur † sibi contrarius, & uarius. ita dixit Bal.in l.de tutela,col.2.sub nu.4.in princip. uersi.& hoc facit C.de in integ.rest.minor. quem refert,& sequitur Gomes.in d.§.omniũ, sub nu.29. circa princ. uers.imo fortius]inst.de actio.Ergo si non contrariatur põt uariare,& sniam ẽt in cõsiliis mutare. Et hęc sũt,q̃ magis vñr vrgere ꝑ vtraq; pte. Quid dicendũ.

Equidem in hac difficultate exemplo summi Pontificis in c.magnæ §.1.extra de uot.ita concluderem, Aut consideramus an doctori in consiliis liceat va-
30 riare secundum iuris dispositionẽ, & tunc † opinionem cõem verissimam credo, vt liceat uariare, & sententiam mutare per supradicta, & etiam quia, cum uariatio ista non reperiatur prohibita, tenetur quis

errorem suum emendare d.c.qualiter, & quando, & ibi Maria.& alii de accus.cum sim.Limitat hoc Car. Alb.in lucubr.ad Bart.in d.l.serui electione in prin. sub n.2.in fin.ff.de leg.1.ut non procedat nisi semel, quia variatio permissa intelligitur de prima uice l. siquis iusiurandū C.de reb.cred.& post Bald.& alios tradit Ias.in l.quicquid astringendæ,col.fi.n.9.ff. de verb.obl.cum simi.Verum ista lim.mihi nullo modo satis facit.nam d.l.si quis iusiurandū,& d. Bal.& Ias. procedunt quando varians prima vice renunciauit ei,à quo semel discessit,ut expresse cauetur in d.l. siquis iusiurandum,si affirmatiue renunciat, sed sequitur negatiuā tanquam veriorem,vnde si iterum affirmatiuā sibi verior videatur, non debet prohiberi redire ad eam, quia Aduocatus tenetur ipsam ueritatē amplecti,ut post Bal.tradit Soc.in.cons.150.dñs labia &c?vt in quęst.]in princ.n.1.lib.1. idem sequitur Rol.à Vall.in cons.6.qm via]n.1.& seqq. & n. 8. &9.lib.1.cum sim.Aut consideramus, quod deceat,
31 ac honestum sit & quod fieri debeat,& tunc † diceré ueram esse sententiam,quod Doctor consulendo nō debeat variare, nam non potest euitari falsitatis suspicio ob linguarum malignitatem, vt inquit Ange. in d.l.labeo,in fi.Nec dicatur, malignitatem lingua
32 rum tanquam à vulgo emanatam † in consideratione habendam non esse l.decurionum.C.de pœ.c.2.& ibi Glo.1.ex.de elect.& in propriis terminiis ita tradit Corn.in consi.244 memini superioribus]in prī. lib.3. Qm̄ id uerum est,quo ad impediendum iuris dispositionem,quæ non debet impediri tumultu ipsius populi, secus verò si consideramus quod honestum est, ut nos loquimur, quia non solum fraude, sed & fraudis suspicione carere quis dēt. Et ideo à tali mutatione in consiliis cauendum est tanquā ab igne,ut docet Ang.ibidem. Si quis autem doctor va
33 riauerit consulendo,cum id iure possit,faciet.† opi-

contraria seruatur in praxi. Contrarium nu. 137. Conciliatio. nu. 138. facit tamen opinionem pro ea parte, quã dicit veriorem, & æquiorem. nu. 139.

140 *Dicta doctorum intelligenda secundum leges allegatas, & doctor facit opin. nu. 141.*

142 *Doctor firmans opinionem, & postea dicens, se contrariũ vidisse seruari, recedit ab opinione firmata, Contrarium num. 143.*

144 *Corrigere se in continenti nemo præsumitur.*

145 *Doct scribẽs super aliqua l. si omittit aliqua ab antiquioribus ibi tradita, in ijs censetur transire cum aliorũ opi. contrarium. 146.*

147 *Doctor patronus alicuius causæ in ea nõ facit numerum in constituenda communi. Intel. vt nu. 150.*

148 *Aduocatus dicitur Aduersarius noster, qui contra nos aduocat.*

149 *Aduocatus in sua causa non potest in ea Iudex esse.*

150 *Aduocando contra eum, cum quo est facta pax, aliquando pax rumpitur.*

151 *Aduocatos plures, & excellentiores habere maxime partium interesse.*

152 *Doctor in consilio inserto in Consi. alterius, & non repetitum inter propria consilio, tanquam suspectus non facit numerum in commun. Distinguitur. num. 153.*

154 *Autor incertus alicuius operis facit numerum in communi, sed eius autoritas modica erit, num. 155.*

156 *Doctor aliquid asserens in Indice, seu Tabula quod non reperiatur in opere, an faciat opinionem & numerum in communi distinguitur.*

157 *Doctor defendens vnam opin. in genere, si postea subdat, & ista sententia saltem procedit in tali casu, non dicitur recedere ab opin. generali.*

ABSOLVTA difficultate. Qui Doctores, sint maioris & minoris autoritatis. Mõ vidẽdum est, an omnes Doctores, & qui faciant opinionem,

opinionem, & numerum in cõi opinione. & in hac
2 dubitatione firma facienda eſt concluſio, oẽs † Doc. in eo, quod dicunt, & firmant, opinionem, & numerũ in cõi facere, & hoc eſt ex intentione omniũ ſcribẽ. & veriſſimum. nam conſtituere opinionem conſiſtit in ſola volũtate doctoris, ſed Doctor aliquid dicẽs illud velle, & ſentire cenſetur, cum nemo dicat, quod non velit, vt patet ad ſenſum, & probatur clare in l. labeo ff. de ſuppellect. legat. ergo &c. & id eſt indubi tatum in ſe. Verũ qa aliquid dicere, vel firmare pluri b. modis quis poteſt, vnde ſæpius dubitare contingat, an opinio firmata ſit, iõ, vt omniũ vera habeatur reſolutio, plures adhibendæ ſunt inſpectiones.

INSPECTIO I.

PRIMO loco inſpiciendum eſt, An doctores diſputando ſolũmodo ſnĩam aliq̃ firmantes, vel etiam quid ſimpliciter, & perfunctorie dicentes opinionẽ faciant, & numerũ in cõi? Et in hac difficultate duæ ſunt Doctorum opiniones, quarum prima eſt, vt Do
1 ctor † non faciat opinionem niſi in eo, quod diſputã do firmauit. & huius ſententiæ auriga fuit Abb. in c. bona il 2. col. fi. prope fi. n. 30. ver. (ſed mihi plus placet) de poſtul. prælat. Fulgoſ. in conſ. 101. præſuppoſito ſtatuto] col. 3. circa med. ſub n. 3. ver. (nãq; vt no tabiliter inquit) Laur. Calcan in conſi. 29. & prius p me] col. 3. in fi. nu. 9. circa prin. uerſi. nec obſtant alle gata] Iaſ. in conſi. 151. contra conſultationem quam ſuperioribus] colum. 3. in fin. verſi. dicitur etiam per Dominum motiuantem] libr. 4. Neuiz. in ſua Silu. nupt. libr. 5. ſub nume. 29. Alciat. in tract. præſump. regu. 1. præſump. 51. numero. 4. & libr. 4. parerg. cap. 17. per tot. Marian. Iun in conſil. 1. præſentis conſultationis reſolutio] colum. fin. numero. 143. & in conſil. 119. uiſo teſtamento] nume. 30. lib.

lib.1.& consi.42.abunde satis]num.25.lib.2.Hypol. Rimi.in l.vt vim,num.398.ff.de iust.& iur.Beneuenut.strach.in tract.de sponsion.in 4.par.§.quæro igitur facta num.6.& nouissime hoc idem approbat subtilissi.& elegantiss.D.meus Franc.Cantutius in suo quodam pleno,& pulchro resp.incip.donationem factam,circa med.versi.ex prædictis apparet]& hec est communis opinio,vt ex numero, & autoritate istorum clare apparet.Mouentur autem isti ad hanc opinionem tenendam ex pluribus.Et primo ex l.fi.in §. mista.ff.de muner.& honor.vbi I.C. sequitur opinionem Modestini,quia eā disputando tenuit. Hic tex. contrarium sustinendo facile summouetur, Tū quia tex.non dicit,solas opiniones disputantium esse attendendas,sed solmm innuit disputantium sñiam esse seruandam,& forte præferendam opinioni simpliciter firmatæ,quod non negatur; Tum etiam quia I.C.ibi non se fundat in eo,quod Modestinus disputādo ita tenuerit,sed ex eo,qđ bene,& optima rõne decreuerit,ut ibi clare constat.Secundo mouentur isti, nam si uerum esset,Doctores perfunctorie aliquid asserentes facere,opinionem, sequeretur,qđ complures manifesto errore arguerentur, cum multa obiter dicantur, quæ omnino sunt falsa. At consequens nõ est dicendum,cum hoc casu † excusentur tanquā ea
3 simpliciter,& incidenter protulerint. Ergo &c. Hæc quoque ratio iudicio meo non concludit, nam licet forte uerum sit;doctorem perfunctorie aliquid falsū asserentem excusationem recipere, tñ id procedit ad minuendam, non uero ad euitandam pœnam,qm̄ mitius cū eo agetur,cum minor culpa appareat,adeo q̄ etiam obiter quid asserēs dicitur errare, licet leuius. Tertio , & vlt.nititur supradicta opinio ex eo quia veritas † in omnibus principalem locum habere déc
4 c.quæritur.2.q.7.cū adductis p̄ Neuiz.ubi supra nu. 112.& inuiolabiliter est seruanda secundū Gl.in c.2.

in ver. multitudo ex. de temp. ordin. quam refert, & sequitur Cum. in consi. 139. hoc maximè in prin.] n. 1. veritas. n. † est mater iustitiæ, vt inquit Bal. in l. li
5 bertini. ff. de sta. hom. Corne. consi. 197. licet in hac consultatione] in fi. sub nu. 4. lib. 4. At doctor dispu tãdo veritatem inuenire dicitur, ut tradit Bar. in d. §. mista. nu. 1. & sequuntur alii passim. Merito dispu tando dicetur facere opinioné. Sed nec ista rõ subsi stit, nam verum est, opinioné disputando firmatam ueram, vel magis verã dici posse, nõ tñ ex hoc sequi tur, q̃ dicta simpliciter, & obiter à doct. non debeant haberi in cõsideratione ita ut doctor non faciat opi. nam incidenter dicta si non ita verba dici poterunt 3 tñ nec falsa penitus, sed forte minus uerisimilia censebuntur. Ex quibus apparet, opinionem istam communem nulla niti lege, vel ratione, cui probabiliter responderi non possit.

Quamobrem superiori contraria est opinio, ut ẽt Doctor aliquid perfunctorie, & obiter asserens fa-
6 ciat † opinionem & numerum in Communi, & hanc amplexi sunt nonnulli tacito nomine relati ab Alc. in d. lib. 4. parerg. c. 17. circa prin. hanc eandem sententiam approbat expresse Socc. in consi. 73. capiendo primum consultationis] nume. 15. & consi. 84. visa conuentione facta] n. 2. propè fi. li. 4. Hierony. Butri. inter consi. ult. uol. diuersor. in consi. 154. copiose, subtiliter] m. 40. lib. 1. hoc idem sentit Dom. meus Thobias Noni. in. §. posthumorum sub nu. 11. uer. & ita uoluit hic] Insti. de exhered. lib. & ita credo seruari, nam uidemus tã in lecturis, repetitionibus, & tractatibus, quam etiam in consiliis passim, & sæpissime allegari autoritates in eo, qđ dictum est obi ter, & perfunctorie. Potest aũt istorum opinio iuuari
7 ex infrascriptis. Primo quia opiuioné † facere consistit in sola volũtate doctoris, q, si vult hoc, vel illud licet falsum in eo opinioné constituit, qđ verissimũ

est ut etiam supradiximus. At Doctor, licet simpliciter aliquid dicens id velle censetur dicta l. labeo. ff. de supel. legat. Merito, &c. Huic rationi contrarium sustinentes possumus respondere, negando cõsequentiam. nam licet uerum sit, quod facere opinionem consistat in sola uoluntate Doctoris, & quod verba deseruiant intentioni, tamen non sequitur, Doctorem simpliciter quid asserẽtem facere opinionem, quę constituitur ex uoluntate enixa, & expressa, quæ non apparet ex simplici aliqua assertione. Secundo igitur fulciri potest opinio ista, nam ea quę fiunt ad bene, vel melius esse alicuius actus, si
8 ab sint non uitiant † actum ipsum, probatur hoc exẽplo emptionis, & uenditionis, qui perfectus dicitur, statim atque de precio conuentum est, ut in princip. institut. eodem. & tamen ad bene esse ipsius conficitur publicum instrumentum, quod si desit, non uitiatur contractus emptionis; At disputatio sit ad bene esse ipsius opinionis, ut probetur diligentia adhibita in perquirende veritate, non uero est de substantia eius quæ sola uoluntate doctoris perficitur. Ergo &c. Huic rationi resp. negando minorem, nam disputatio ad ostendendam enixam voluntatem est necessaria, & de substantia opinionis. Tertio, & ult. potest comprobari hæc sententia. nã dato, quod disputatio sit de substantia opinionis, tamen quando doctor sententiam aliquam simpliciter refert, præsumitur adhibuisse disputationem, licet eam non apposuerit., nam doctor, qui veritatem dicere profitetur, nihil inconsiderate dicere cẽ
9 setur cum vnusquisque præsumatur † functus officio suo, iux. late tr dita per Alcia. in d. tract. præsump. regu. 3. fere per tot. Et comprobatur exemplo sententiæ iudicis, in qua simplex decisio ponitur, & tamen præsumitur interuenisse diligentissima disquisitio, per quam iudex ad ita pronunciandum sit adductus.

ductus. Hanc quoq; rationem euitare possumus negãdo, q̃ præsumatur adhibita disputatio, nã præsumptio Alc. procedit in præsumendo aliquid hoc uel alio modo factũ, nõ vero aliquid factũ, uel non factũ esse, vt exẽpla ibi per Alc. posita apertè demonstrãt, nã facta non p̃sumunt̃ iux. l. in bello §. facta, cũ uulg. ff. de c. & postlim. reuer. vñ nõ procedit in proposito, nã adhibitã, uel nõ adhibitã esse disputationẽ, est facti, tã quo ad reuolutionẽ librorũ, q̃ quo ad cogitationẽ, & animi reuolutionẽ, iux. l. bonæ fidei §. pen. ff. de acq. rer. do: Item quòd diximus de s̃nia iudicis nihil obst. quia id est speciale in iudice, qui non præsumitur pronunciasse absq; causę cognitione c. abbate, de verb. sig. tradit Alc. in d. reg. 3. præsump. 9. nu. 4. cum sim. Et sic apparet, quòd in hac q. vtraque opinio disputãdo impugnari põt. Quid dicẽdũ? Equidẽ tres casus distinguendos esse censeo, quorum.

10 Primus est, qñ † sumus in doctoribus, qui non sũt soliti disputare, ut est gl. & alii doct. antiqui itẽ isti cõiunt op. collectores, qui faciunt additiones, & sim. qui aũt nunq̃, aut raro disputant, & in hoc casu concluderẽ pro opinione Soc. q̃ et non disputantes doctores faciant opi. & numerũ in cõi, nã isti simplici assertione ostendunt eiuxam uoluntatem, alias sequeretur quòd nunquam facerent opinionem, quòd est absurdissimũ. Fallẽ. tñ hæc conclusio, qñ prædicti do-

11 ctores † aliquid dicerent non ad disponendũ, sed solũ ad iudicandũ, ut puta, qñ dñt, sed de hac re videas doct. in hoc, uel illo loco, quia tunc cessat voluntas.

12 Secundus casus est, quando sumus † in Doctoribus, qui semper disputant, ut sunt interpretes in lecturis, & alii huius generis, & tunc credo sententiã Abb. & cõem uerissimam, ut doctor faciat opinionẽ, & numerum in communi solum quando disputát, uel examinat; & ratio est quia cum illi Docto. semper omnia disputando resoluant, si quid simplici-

ter, & perfunctoriè proferunt illud approbare non censentur, sed potius ad ornatum appoluisse, arguendo à cõsueto eorum more, iux. l. si quis donaturus. ff.
13 de usuf. cum simil. Hæc conclusio Fall. qñ † constat, talé Doc. approbare id, quod obiter dixit, ut quia dicat, & id uerũ puto uel placet, uel aliis simil. uerbis vtatur enixã voluntaté significantibus, quia tunc, &
14 in iis faciet opinioné. Fall. 2. qñ † in eo, quod absq; disputatione asserit fundatur resolutio, & decisio q̃onis, & quo sublato decisio ipsa corrueret, quia dicitur facere & in eo opinionem. & ratio est, q̃m qui vult consequens, vult etiam omne necessarium antecedens ad illud l. ad rem mobilé, cum vulg. ff. de procur. At id, in quo fundatur resolutio q. est necessariũ
15 antecedens, quia sublato fundamento † corruit Doctoris opinio, vt tradit Cur. in cons. 56. super eo, q̃d ab ordine] colu. 4. circa med. vers. tertia conclusio] &
16 est de mente omniũ, Merito &c. Fal. 3. qñ. id † quod obiter traditur pro claro habebatur, quia, nunquam de eo antea dubitatum fuerit, ut sunt multa pronunciata Bar. & aliorum, quia tunc Doctor facit opinionem, quia in dubio non censetur velle recedere ab eo, de quo nunquam fuit dubitatum. Tertius casus,
17 qñ † loquimur de doctoribus, qui quandoq; disputant, quandoq; non, vt sunt multi Repetentes Iuniores, Consulentes, Tractatus conficientes, & simil. & in hoc casu ita distinguerem, Aut absque disputatione aliquid firmant de quo principaliter pertractant, & tunc concluderem, facere opinionem, ratio est q̃a licet de eo non disputent, ex quo tñ materiam illam pertractant, censentur omnia considerate proferre, & ita omnino uelle, ac sentire; Aut de eo principaliter non agunt sed illud est extra principalem materiam, & tunc dicerem, non facere opinionem, & sic habere locum communem opin. & ratio est, quia multa dicũtur ad vbertatem, & ornamentum potius, quã
ad

ad necessitatem materiæ, vnde cum talis doct. aliud principaliter agat, si quid simpliciter, ex materia pro ferat non præsumitur adhibita diligentia tradidisse, & consequenter illud ucrè sensisse. Hæc tamen con clusio intelligenda est, ut sup. in 2. casu.

INSPECTIO II.

SAEPIVS dubitare cõtingit, Nunquid docto res uarii, & contrarii faciant opi. & nu. in cõi? In hac q. Fran. Zoannet. in rep. l. ut vim, in 1. par. sub n. 106. vers. nec obst. si obijceres] ff. de iust. & iur. indistinctè

18 vult, q talis doctor † non præstet autoritatem, & sic non faciat opi. Cæterum pro huius difficultatis explanatione sciendum est, resolutionem istius dubitationis pendere à decisione alterius controuersię, An liceat doctori uariare? In qua plures Autoritates cõ gerit Aplis. & eximius Car. Alb. in lucubr. ad Bar. in l. serui electione in prin. n. 2. ff. de leg. 1. hãc igr̃ prius examinabimus, & postea in utraq; cõcludemus. Pro huius igr̃ q. terminatione duo sũt distinguẽdi casus.

19 Primus casus est & hic clarus, qñ † sumus in lectu ris, tractatibus, singularibus, additionibus, & aliis actibus simil. in quibus non uersatur præiudiciũ tertii, & propriæ Animæ, & in hoc concludendum est, li cere doctoribus variare, & sententiam mutare, nam vnusquisque põt mutare sñiam suam sine alterius in iuria, vt à contrario sensu probat expresse text. in l. nemo potest mutare, & ibi tradunt doc. ff. de reg. iu.

20 & hoc casu doct. licet uarii, & cõtrarii † faciunt opi. & numerum in cõi, quia quis vnam opinionẽ tenẽs, quã postea reperit falsam, debeat mutare, arg. auth. de nupt. in princ. c. magnæ, ex. de uot. & c. qualiter, & qñ. ubi id post alios not. Mari. ex. de accus. idẽ Mari. in c. si diligẽti, n. 2. de for. compe. dicendum est, eũ fa cere opin. quia aliàs mutatio frustratoria esset, q nõ est dicendum.

Secundus Casus est, quando sumus in Consiliis, in quibus adest præiudicium tertii, & animę, & ideo diligētius debemus insistere, & in hoc casu duæ sunt Doct. opiniones, quarum prima est, ut Doctor in cō
21 siliis † non possit mutare opinionem, & sic variare, & pro hanç sententia adducitur Abb. in c. extirpandæ in §. qui uero, in rep. ex. de præb. quem locum ipse non potui reperire, hoc idē in effectu vult Soc. in cons. 5. suprascriptus insignis doct.] n. 19. in fi. lib. 4. & alii. Pro istorum opi. faciunt ista; Imprimis reg. d. l. nemo pōt mutare, & reg mutare consilium, de reg. iur. in 6. Nam doctor consulens in uno casu pro parte affirmatiua si in alio casu consulat pro negatiua, & istud consilium publicetur, plurimum nocebit ei, pro quo prius affirmatiuè fuit responsum, nam abstulit autoritatem, qua tuebatur ab expensis, ut tradit Corn. cons. 148. in præsenti cōsultatione præsupposita] col. fi. nu. 30. lib. 2. & qua sperabat litem uincere, & etiam in aliis præiudicium affert. Secundo, & vltimo facit pro ista opinione, nam Doctor debet
22 † cauere, ut ab igne à mutatione opi. in cōsiliis, quia ob malignitatem linguarum non trahitur ad bonam fidem, sed potius in falsitatem, ita tradit Ang. in l. labeo, in fi. ff. de serui. rust. prædi. quem referunt, & sequuntur Dec. in d. l. nemo potest mutare, sub num. 1. propè fin. uers. cauendum est:] & ibi Adden. & Cagn. n. 8. ff. de reg. iur Pet. de Moncad. in addit. ad Crott. in tract. de testib. in 7. par. in verb. unum credere] nu. 210. cum aliis per eos adductis, At quod honestum non est licere, aut posse non debet, Ergo &c.

23 Contrariam sententiam, quòd liceat Doctori † ét in consiliis uariare, & opinionem mutare, tenent Doct. cōiter. ita nanq; voluit Io. And. in add. ad specu. in tit. de requis. consi. uersi. porrò auditis] sub nu. 11. in uerb. similia, in Add. incipi. occurrit hic] per tot. Bal. in l. fin. §. sed cum in secundam, in fin. sub nu. 6.

 & ibi

& ibi Adden.C.de furt.Ang. in d.l.labeo, propè fin. ff.de seruit.rust.præd. Roman.in l.1.§. qui præsens, colum.fin.num.10.ff.de uerbo.oblig. Andr. de Iser. in Comment.ad Const.regu.lib.1. titu. 32. in uerb. præiudicium, copiosè Ias.in l.ex toto. §. si ita legatum,col.fin.versicu.quarto adde]num.27.& seqq. ff. de leg.1.Bologni.in repe.auth.habita,no.153.C.ne fil.pro pat.Dec.in d.l.nemo potest mutare,sub num. 1.& ibi latè Cagnol.num.4.& seqq.Gabri. Saray. in Annot. ad Matthesil. in singu. 158. nota,quod si pater]num.2. Pet. de Moncad.ubi supra nume.209.in fin. cum latissimè congestis per Pomat. in addit. ad Barto.in l.si parte,sub nu.2.C. de instit. & substitut. & Chassan.in Commen.ad consuetu. Burgund. rub. 4.§.23.in verb.de le terme,nume.3.& seqq.& est receptissima opinio. vt per se patet. Probatur autem ex pluribus, Imprimis nam quando in aliquo est er

24 ratum non solum non est, sed reputatur † laudabile mutare sententiam, & sic variare, iuxt. illud Salamonis, sapientis est mutare consilium l. non nunquam,in princi.& ibi glos.1.ff.de collat.bonorum.c. non debet,in princip.de consang.& affinit.cum collectis per Ias.in l.si ex toto §. ita legatum,num. 29. ff.de leg.1.Cagn.in d.l.nemo potest mutare, nume. 5.& tradit etiam Iacob. Aemil.in consilio 130. magnifice, ac iustissime]columna prima.nume. quarto. Secundo, quia mutare consilium in melius non so-

25 lum est laudabile,sed etiam † necessarium,ut tradit Maria.in cap.si diligenti,nume.2.de for.competen. & supra diximus, & clare deducitur, quoniam uo-

26 luntas,& opinio † hominnm non est semper eadem. l.qui bona §.si quis stipulaturus,in fin.& ibi Glo.fi. & cæteri ff.de dam.infect.Bal.consi.89.D. Thomas asmarius]colu.2.post princip.sub.no.5.uersi.opinio autem]lib.1.Gomes in comment. ad regu. cancella. in reg.de anna.poss. q. 67. versiculo tamen istis non

obst.]in fi. Nicol. Moron.in tract.de fid. treg. & pac.
27 par.2.q.12.n.37.& 39. sed quotidie † nouæ meditationes,& phantasmata in nobis generantur,ut tradit Bal.in l.1.sub n.5. vers. sed hodie C. de his qui ant. aper.tab.And.Barb.in c.nisi specialis,col.14.nu.45. de off.de leg.Gomes.in § omniũ,col.antep. sub nu. 29.inst.de act.Cur.in l.admouendi,col.52.in fi. sub nu.225.vers.34.fallit]ff.de iureiu. Chassa.ubi supra n.4.& 5.Ias.in d.§.si ita legatum nu.27.in fin.& alii passim, unde cum illud sæpe debeamus consulendo, quod uerius opinamur ad uariandum,& opinionem mutandam compellimur.Tertio comprobatur sentē
28 tia ista.Nam mutare † opinionē in consiliis uerè nemini præiudiciũ affert.vnde hoc casu regu.d.l.nemo potest mutare,non solum non est contra istam opin. sed pro ea,si quidem regula illa habet locum in præiudicio,& iniuria certa,& īmediata secus in mediata,prout est illa,quæ oritur ex mutatione consilii ipsius doct.& ita in specie eam limitāt Dec.ibi sub n.1. & alii. Quarto,& vlt.quia doctor diuersis temporibus mutans opinionem,cum id efficiatur tractu temporis generantis in diem nouas hominum phanta-
29 sias non dicitur † sibi contrarius, & uarius. ita dixit Bal.in l.de tutela,col.2.sub nu.4.in princip. uersi.& hoc facit C.de in integ.rest.minor. quem refert,& sequitur Gomes.in d.§.omniũ, sub nu.29. circa princ. uers.īmo fortius]inst.de actio.Ergo si non contrariatur pōt uariare,& snīam ēt in cōsiliis mutare. Et hęc sũt,q̃ magis vñr vrgere ꝓ vtraq; pte. Quid dicendũ.

Equidem in hac difficultate exemplo summi Pontificis in c.magnæ §.1.extra de uot.ita concluderem, Aut consideramus an doctori in consiliis liceat va-
30 riare secundum iuris dispositionē, & tunc † opinionem cōem verissimam credo,vt liceat uariare, & sententiam,mutare per supradicta, & etiam quia, cum uariatio ista non reperiatur prohibita, tenetur quis

errorem

errorem suum emendare d.c.qualiter, & quando, & ibi Maria.& alii de accus.cum sim. Limitat hoc Car. Alb.in lucubr.ad Bart.in d.l.serui electione in prin. sub n.2.in fin.ff.de leg.1.ut non procedat nisi semel, quia variatio permissa intelligitur de prima uice l. siquis iusiurandũ C.de reb.cred.& post Bald.& alios tradit Ias.in l.quicquid astringendæ,col.fi.n.9.ff.de verb.obl.cum simi.Verum ista lim.mihi nullo modo satis facit.nam d.l.si quis iusiurandũ,& d. Bal.& Ias. procedunt quando varians prima vice renunciauit ei,à quo semel discessit,ut expresse cauetur in d.l. siquis iusiurandum,si affirmatiue renunciat, sed sequitur negatiuã tanquam veriorem,vnde si iterum affirmatiua sibi verior videatur, non debet prohiberi redire ad eam, quia Aduocatus tenetur ipsam ueritaté amplecti,ut post Bal.tradit Soc.in.cons.150.dñs labia &c?vt in quęst.]in princ.n.1.lib.1. idem sequitur Rol.à Vall.in cons.6.qm̃ via]n.1.& seqq.& n. 8. & 9.lib.1.cum sim.Aut consideramus, quod deceat,
31 ac honestum sit & quod fieri debeat,& tunc † diceré ueram esse sententiam,quod Doctor consulendo nõ debeat variare, nam non potest euitari falsitatis suspicio ob linguarum malignitatem, vt inquit Ange. in d.l.labeo,in fi.Nec dicatur, malignitatem lingua
32 rum tanquam à vulgo emanatam † in consideratione habendam non esse l.decurionum.C.de pœ.c.2.& ibi Glo.1.ex.de elect.& in propriis terminiis ita tradit Corn.in consi.244 memini superioribus]in pri. lib.3. Qm̃ id uerum est,quo ad impediendum iuris dispositionem,quæ non debet impediri tumultu ipsius populi, secus verò si consideramus quod honestum est, ut nos loquimur, quia non solum fraude, sed & fraudis suspicione carere quis dét. Et ideo à tali mutatione in consiliis cauendum est tanquã ab igne,ut docet Ang.ibidem. Si quis autem doctor va
33 riauerit consulendo,cum id iure possit,faciet.† opi-
 nionem,

nionem, quia apparet de eius uoluntate, & numerum in cōmuni, & id clarum est, & de mente omniū, quicquid dixerit Fran. Zoannet. in d. l. vt vim, & Barthol. Bertazol. inter cōsi. crim. diuers. Tom. 2. in cōs. 95. difficultas huius q.] nu. 6.] qui nihil stringētes allegant, & ita absque dubio seruatur, vt videmus passim in monumentis diuersorum Autorum, in quibus sæpius allegantur doctores contrarii.

Sed hic cadit discutienda pulchra dubitatio, nempe, an liceat doctori in vna, eademque causa ex facti, uel opinionis mutatione pro utraque parte consulere? Et in hac difficultate doctores in eandem sententiam non conuenerunt, Alii namque voluerunt, id
34 † Doctori non licere. ita tradit Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de aduoc. in §. nūc tractemus, col. 3. vers. sed nūquid prius q̃] sub n. 11. in verb. prius q̃] in add. incip. suspicor, qđ dicere] p tot. & Io. Berta. in suo reper. in ver. doctor cōsulēs vtriq; parti] vbi inquit talē doc. esse infamē, motus p l. athletas §. pe. ff. de his
35 qui no. infam. Sed hic tex. dupliciter † summouetur, primo q procedit, qñ quis relicta priori parte absq; aliqua cā, ad contrariā partē tuendā se confert, secus vero, qñ adesset cā, vt in casu nostro, in quo præsupponimus facti, vel opinionis mutationē; Scđo resp. procedere tex. illū, qñ quis defendit vtranq; partem neutra relicta, cū. n. proditor sit, bñ infamis dicitur, & id vere vult ille tex. ibi (prodita cā sua) & ibi (ex vtraq; parte consistit) secus vero qñ vnam relinquit, & iusta cā ad aliā se cōuertit, vt nos prȩsupponimus. Adducitur aūt Io. And. ad ita tenendū hac rōne, nā talis doctor aut priorē partē iuste defendebat, aut iniuste. Primo casu non dēt illā deserere, nā quod dicitur sapientis esse mutare sñiam, intelligitur in saniorē, & meliorē, non deteriorē, ut esset hic; Scđo vero casu non dēt errorē suū detegere mutando opinionē sed honori proprio parcere, cū turpissimū sit, iniustā

causam

cām defendisse. Hæc rō in vtroq; mēbro facile subuertitur. Et quoad primū, quia licet ab initio iustā cām defendamus, tñ ex post facto pōt fieri iniusta aut facti, aut opinionis mutatione, ex quibus licitū est, immo necessariū cām relinquere, cū. n. ex facto ius oriatur l. si ex plagis §. in cliuo. ff. ad leg. aquil. ex facti mutatione mutatur ēt ius, quod sp est seruādū, & cū mutatur opinio, quod verius opinamur, amplecti debemus. Scd'o mēbro resp. duplicē esse honorē, alterū Mundi, & hic spectat ad corpus, alterū Dei, & hic ad animā pertinet; mō errorē suū corrigere mutādo opinionē obest honori corporis, & prodest honori animæ. Vnde non est dubitandū, quod potius huic, q̄ illi cōsulēdū est, quia hic eo est dignior illo, quo deus & anima est dignior, & nobilior mundo, & corpore.

Quamobrem alii in contrariam iuerunt sentētiā,
36 vt liceat Doctori †ex facti, vel opinionis mutatione in eadem causa pro utraq; parte consulere, & huius opinionis autor fuit Glo. in l. fi. in gl. mag. post prin. ver. ex his ergo patet] ff. de postul. specul. in d. tit. de Aduoc. §. nunc tractemus, ver. sed nunquid prius] nu mero 11. & hanc sententiam approbarunt omnes Docto. Bononienses illius temporis, vt refert Ioan. And. in add. ad Specul. ubi supra, Bald. in l. quos prohibet, in fin. num. 1. ff. de postul. Corn. in consi. 244. memini superioribus] in princ. libr. 3. & in consilio. 7. reperio me consuluisse] in princip. libr. 4. Bolo. gni. in d. rep. authen. habita, num. 154. C. ne fil. pro pat. Dec. in l. precibus, num. 4. C. de impub. & al. subst. Chassan. in dd. Comment. ad Consuet. Burgund. d. rub. 4. §. 23. in uerbo de le terme] sub numero. 5. circa med. versi. & Philippus Corne.] Pet. de Moncad. in dd. Addit. ad Crot. in tract. de testibus. in 7. part. numero. 211. & hęc absque dubio est communis, & recepta sententia, & pro qua fuit iudicatum, ut testatur Gloss. in dicta l. fin. postula.

immo,

immo.& in foro conscientię admittitur, ut per sum. Ang. in Titu. de Aduocat. §. 17. & late distinguens sum. Armil. eo. tit. d. Aduoc. §. 20. per tot. & huic sententiæ tanquam veriori de iure & ipse accedo ex infrascriptis.

Primo secundum specul. quia si Doctori non liceret pro utraque parte cōsulere sequeretur, quòd Aduocati impedirentur parti contrariæ, nam sæpe ab aliquibus petitur consilium, non ut acceptetur, sed ut doctores illi erubescant pro alia parte consulere. At hoc est absurdum, cum parti contrariæ non pos-
37 sint † impediri aduocati l. 1. post prin. §. ait prætor. ff. de postul. tradit Spec. ibidem, & alii passim, Merito &c. Secundo nam quis puniri non debet de eo, qđ coactus, & inuitus facit arguendo a' fortiori arg. l. graccus. ff. de adul. At in casu nostro præsupponimus, diuersis temporibus pro utraque parte uigere
38 ius, & iustitiam, & doctor † pro iustitia potest cogi consulere, ut tradit glo. in l. 2. in uerb. confessum, & ibi Bar. nu. 1. & alii, C. de prox. sacr. scrin. lib. 12. & est receptissimum, ut patet ex pluribus autoritatibus congestis infra ti. 11. nu. 2. Ergo &c. Tertio, & vltim. Nam doctor alteram partem defendens, si ex mutatione opinionis, uel facti uidet eam iniustam, defere
39 re omnino cogitur, nam alias † iniustam causam defendens peccaret mortaliter, & teneretur parti cō trariæ ad restitutionem, ut utrunque firmant summ. Ang. in titu. de aduoc. §. 33. Summ. Thabien. in eod. tit. de aduoc. §. 13. nu. 15. & Summ. Armil. eod. tit. §. 11. per tot. & sic omnino liberatur, & nihil amplius interesse in ea habet. Ergo nulla causa, uel iure impediri, debet quominus pro altera parte iustitiam fouente consulere possit. Et ita de iure cum cōi opin.
40 pertransco. Quæ † non hēt locū, quoties doctor cō suleret ꝓ vtraque parte neutrius defensione omissa qa tūc esset ꝑuaricator, & infamis d. §. pen. l. athleta. ff. de

ff.de his qui no.infam.& ita uult Spe. in d.§.nűc tractemus,sub nu.11.Et hæc oĩa procedunt secundũ iuris dispositionem De honestate tñ † hoc fieri nullo
41 modo permittitur,& iõ tanq̃ ab igne a tali consulta tione cauere debent doct.nam ob malignitaté vulgi non possent euitari maximam fraudis, auaritiæ, & uoracitatis ad lucrum suspicionem,ut tradit Dec.in d.l.precibus,sub nu.4.C.de impub.quẽ refert, & sequitur Cagn.in d.l.nemo potest mutare,sub nu.8.ff. de reg.iur.& tradit sum.Armil.in d.ti. de Aduoc.§. 20.prope fi.uersi.sed in eadem instantia] & Dec.refert sub d.n.4.se interrogato a Soccino,pro qua parte consilium redidisset super quadam cã,in qua Soc. pro utraque parte consuluerat, respondente pro ea parte se reddidisse,pro qua excellentia sua consuluerat Soccinum risisse,& aliqualiter erubuisse. Nec mi
42 rum,quia nõ omne quod licet, † honestum est arg. l.semper in contractibus,& ibi not.per doc.ff.de reg. iur.& ideo dici solet non semper, & omne agendum
43 quod fieri potest.Sed si doctor † pro utraq; parte cõsuleret,facere opinionem, & numerum in communi, quia cum possit,& velit ita facere, non est dubitandum,eum opinionem facere.

VERVM vtilis, & necessaria cadit hic indagatio,quæ opinio doctoris uariis,& contrarii si attendenda ? Et est difficilis, & satis confusa quęstio Pro eius tñ dilucidiori explanatione,quos casus principales distinguo,vnus erit qñ doctor fuit cõtrarius,& uarius in diuersis actibus, puta legẽdo tenuit vnã cõsulendo tenuit aliã opinionẽ,& sic de singulis;Alter casus erit,quando fuit contrarius eodẽ actu diuersis in locis,puta in uno consilio tenuit affirmatiuam,in alio partem negatiuam,& sic de similibus.

IN PRIMO CASV principali alii plures sunt subdistinguendi Casus, quorum.

Primus est, qñ doctor tenuit vnã opinionẽ legẽdo,

&

& contrariã consulendo, quæ opinio sit attendenda. Et in hoc casu duæ sunt scribendæ opiniones; Altera quidem est, ut opinio firmata legendo † seruãda
44 sit, & huius snïæ author adducitur Abb. in c. bonæ, il 2. ex. de postul. prelato. qui re vera hoc non dicit, sed hanc parté amplexi sunt Andræas Barba. in c. 1. col. 14. extra, de constit. Socc. in consi. 35. punctus super quo] col. 1. sub nu. 1. ver. tamen. in 2. casu] li. 3. Alex. de Neuo in consi 29. Reuerend. D. Vicari] col. 2. n. 3. Grat. consi. 134. viso puncto mihi transmisso, col. fi. nu. 64. lib. 1. Nico. Euerard. in consi. 105. casus mihi ad super] prope fi. ver. tum secũdo] Paris. cõs. 110. col. 3. in fi. li. 1. Maria. Iun. cõs. 168. presentis cõsultatio nis resolutio] col. pen nu. 95. lib. 2. Crauet. in trac. de Antiq. temp. part. 1. sect. propositum nostrum] n. 48. & par. 4. sect. materia ista] nu. 48. hanc eandé opinio né videtur amplecti Por. Imo. in cons. 92. mag. & excell. V. I. doctor] nu. 46. cum concord. adeo quod isto rum opinio inspecto numero, & pondere Autorũ cõ munis videatur. Fulcitur aũt ex plurib. Et imprimis,
45 quia opinio illa † tenenda est, quę p̃sumitur, vel apparet verior, cũ veritas oĩbus sit præponenda c. veritate 8. dist. l. pe. §. mulier. ff. de probat. tradit Iac. Mã del. in cons. 9. ex his, quæ iam bis nu. 39. cum sim. At opinio legendo firmata vero præsumitur, cũ veritas disputãdo reperiatur l. fi. §. mista, & ibi Bar. ff. de mũ. & hon. & lectoris propriũ sit disputare, cõsulentis vero salté plerunq; conclusiue procedere. Merito, &c. Hæc rõ non concludit; nã licet verum sit, veritatem
46 magis disputando reperiri, Tñ lectores † non disputant tm̃ ad veritaté reperiendã, sed ad acuendum ingenia scholaribus, vñ pñt, & sæpius dicunt multa subtilia potius, q̃ vera, immo nec imaginé ueritatis habẽtia, ut hęc & alia plura his similia de lectoribus tradit Neuiz. in sua sil. nup. lib. 5. nu. 26. prope fi. ver. & in lectura doctores] & subtiliter disputando aduertit,

tit,& monet suos scholares Fului. Constanti. in §.fi. sub nu.2.uer. not. nisi dixeris] in fi.inst.de interd. & ego audiui quendam volenté attentos reddere scholares pulsantes in scholis dicere. Attendite ad hunc intellectũ, quia si non erit verus, erit nouus, quasi innueret, ꝙ eo loco nouitas veritati æquiparetur. Prætereá põt responderi ꝙ ẽt consulentes, & rationabiliter disputant, vt per se patet. Secũdo igitur loco mouentur supradicti doc. ex eo, quia lectores nullã habent occasioné, quæ a veritate eos amouere possit,
47 consulentes vero † facile a veritate deuiare valent precii, vel affiniũ, & familiariũ præcũ occasione, iux. illud Munera crede mihi &c. & aliud, Quid nõ mortalia pectora cogis &c. At non est dubium, ꝙ potius debemus adhærere illi sniæ, quæ caret suspicione, cũ
48 nõ solũ a fraude, sed ẽt a † fraudis suspicione abesse debeamus, qm̃ in aliquibus casibus suspicio pro veritate, & sic falso ipso habetur ut plene p Ant. Gab. li. 7. comm. conclu. in 6. conclu. Ergo &c. Hæc quoq; rõ facile rollitur, nã licet forte nimis uerũ sit, cõsulentes ob pecunias, & affectioné à uia veritatis declinare, qđ vtinã falsum esset non.n. tantę iuris ambages, & extorsiones ortæ essent, quibus veritas adeo obtecta est, ut pene impossibile sit dignoscere, quid bonũ & æquũ sit, tñ cũ hoc sit atrox, & nefandũ scelus in du
49 bio non p̃sumitur, cũ vnusquisq; † p̃sumatur bonus l. cũ pater §. rogo. ff. de leg. 2. c. dudũ, ex. de p̃sump. & late tradunt Alc. in trac. p̃sum. reg. 3. præsu. 2. & Pet. dué. in trac. reg. par. 1. reg. 75. bonus] & sic argm̃ non subsistit. Tertio facit pro istorum opi. nã Aduocatus
50 † põt esse illiteratus, ignorans, secundum Gl. in l. 1. §. postulare, in verb. exponere ff. de postul. idé uoluit Gl. in l. 2. & ibi Bal. & Sali. C. eo. sequit Io. de plate. in l. expertes circa med. versicu similiter Aduocatus] & ibi alios allegans Nicol. Super. in Addit. in verb. Aduocatus] C. de decurio. libro. 10. & alii

sim;

sim;Interpretes uero sunt iuris periti, At opinio periti magis attendenda est. quam opinio rudis,& expertis Merito &c.Sed facilis est responsio, nam dictū
51 Gl.ī d.§.postulare,est reprobatū.Aduocatus † enim nisi iuris peritus esse non pōt,& saltē legibus p quinquennium operam dederit §.sed quia solitum est, in procem. ff.l. 1.§.aduocatos.ff.de var. & extraord.cogn.l.iubemus pro tempore.§. nec de cætero,cū gl.in verb.per statuta.]C.de aduoca.diuer.Iudicū, tradit specul.in tit.de aduoc.§.1.col.fi. uer. item qđ nō potest dici]nu.32.& seq.Bar.in d.§.postulare,nu.2.vbi etiam Ang.num.2.& ibi Nico. de Lacu in Addit. in verb.literarum peritus] alios cumulans, Alber. sub nu.1.& seq.Pau.de Cast.col.2.nu.11.& reliqui, eandem opin.sequuntur Roffred. in libell. de aduoc. & Odofred.in d.l.2.C.de postula.quos refert Alberic. ibidem. huius quoq; sententię in effectu fuit Ioan. de plat.in d.l.expertes,in fi uer.vel dic ibi]dum excipit a dicto glosę aduocatū causarum, & ibi late hoc idem sequitur Luc. de Pen.post princ. in uerbo prohibent]Abb.in rub.extra,de postula. nu 2. quem refert,& sequitur Sum.Armil.in ti u. de aduoc.§.2. & alii passim,adeo quod absque dubio ista sit communis,& recepta sententia.Quarto igitur & ultimo loco adduci potest pro hac sententia huiusmodi rō,nā ea quæ possunt esse uera,& falsa multo minorem habent fidem,quam quę semper uera esse debent arg.l. non hoc.C.vnde legit.cum uulg. & consequenter minus sunt attendenda. At opinio in consiliis firmata potest esse uera,& falsa,ergo &c.Minor probatur,qa
52 doctori † in consiliis licet adducere doctrinas reprobatas ita responderunt Corne.in consi.7.reperio me consuluisse]col.1.nu.1.lib.4.Gozadin. in consil.96. circa primam difficultatem] col.3.nu. 8.&alibi, & istos referens Maria.Iun.consi.143.elapsis mēsibus, in fi.sub nu. 6.lib.3. idem sequitur And. ab Exe.in

cap.

cap.1.num.175.extra, de constit.cum similib.Et plura etiam leuia,& minus stringentia allegare ita tradit Spec.in tit.de disp.§.nunc videndum, col.2.uers. studeat autem multa.] nume.6.Hostien.Ioan.And. Ant.Butr.Abb.& alii in cap. per tuas, extra qui filii sint legitimi. Alber. in l.licinius, & ibi Benedic. de plumbin.ff.quibus ad liber.procla.non lic.Afflict.in comment.ad Constit.reg.in Constit. hac edictali colum.2.q.2.n.3.in tit.de sala.aduo.rub.82.lib.1.quos referunt,& sequuntur Cepol. in cautel.67. sunt multi procuratores] vbi id pro cautela tradit,& Neuiz. d.lib.5.sub nu.26.cum concordã. Huic rationi resp. quòd supradicta propositio quæ habet, licere doctori in consiliis afferre doctrinas reprobatas, & plura alia leuia,procedit quoad copiam,& ornatum consilii,si in principali capite iustitia adsit,ad eam iuuandam,nam iudices ignorantes mouentur quandoque magis ex ratione parum stringenti,quam ex uera,ut tradunt Hostien.Ioan.An.But. Abb. & alii in d.c.p tuas, secus vero quoad decisionem principalem, & substantialia causæ, super qua redditur consilium, quod ex eo comprobatur,quia Aduocatus fouens iu
53 stam causam † potest aduersarium suum decipere, ita uoluit gl.in c.dominus noster, in uer.ex insidiis. 23.q.2.Marsi.in sing.177.malitiis hominũ] & post Anch.sequitur Ioach.Minsing.in suis sing.obseruat. cent.3.obser.6.aduocatus fouens.] late alios allegãtes Dec.nu.3.& Cagno nu.12.in l.ea est natura.ff.de reg.iur.nouissime post gloss.& Abb. ubi per eũ Car. Alb.in lucubr.ad Bar.in l. 1. §. ait prætor,sub nu.6. uersicu.an autem] ff.de postu.Maria. Iun.in d.consi. 143.sub num.5.lib.3 & alii passim, quod & in foro conscientiæ procedit,quia idem admittit sum.Arm. in ti.de Auocat.§.19.& est communis opi.ut ex numero,& authoritate supra relatorũ apparet. Ex qbus constat, opinionem istorum de iure non subsistere;

Quamobrem

Quamobrem cōtraria huic priori insurrexit sñia,
54 vt doctoris uarii opi. retenta cōsulendo † præferat opi.q̃ legendo defendit, & hanc opi.firmauit primo Bar.in l.si pater,col.2.sub nu.2. post med.uer.ego iā in concursu lectionū] & ibi sequitur Pari. in add.in verb.volēs melius]C.de inst.& subst.idē Bar.in aut. cessante,per tot.C.de legi.hæred.quē referunt & sequunт Cum.in consi. 86.in prin. Alex.cōs.185.viso tit.q.col.9.in prin.sub nu.25.ver.10. nō obst.]& col. 11.circa med.sub n.27.in fi.ver.quædam alia] lib.2. And.Barba.sibi contrarius in c.cū contingat,nu.28. de for.cōpe.Corn.consi.272. in hac cōsultatione in pri.facie.]col.5.sub n.5.ver.& maxime quia potuit] lib.4 Purpu.in l.edita n.14.C.de eden. Cur.in cōsi. 76.sup motiuis]in fi.Neuiz.late alios allegās in d. sil.nup.li.5.nu.26.& inter alios Bernard.de landria. in Annot.ad Ang.de malefi.in prin. & ad Gemin.super 6.quē ipse non potui reperire, hanc eādē opinionē amplectitur Paris.sibi cōtrarius in consi. 91.in fi. lib.3.Maria.Iun.sibi ēt contrarius in consi. 23.casus iste si iuris com.]col.3.n.x.li.1.Cag.in d.l.nemo potest mutare,n.9.ff.de reg.iur.Iac. de S.Georg.in d.l. si pr̄,n.15.late idē sequit̄ Boer.in deci.155.& quoad primū dubiū.]n.24.& 25.hoc idē vr̄ sequi Por.Imo. in d.consi.92.nu.52.D. meus Ioan.Paul. Lancel.in d.sua disput.an,& qn̄ seruand.sit comm.opi.in versi. quid si doctor uariauerit]& nouissime Card.Alban. in dd.lucubrat.ad Bar.in l.si alienā.§.Marcellus,nu. 7.ff.de dona. cau.mor. & hęc absq; dubio est magis cōis,& approbata sñia, ut ex numero, & autoritate istorū clare constat,quæ pluribus mediis fulcit̄.Primo;quia illa opinio, quę maiori diligentia adhibita firmatur, † est attendenda, ut probatur.in l.diui.
55 ff.de iur.pat.in §.optionis,Inst. de leg.& quia ueritas maiori diligentia facilius reperitur, quæ sp est seruanda, sed opinio firmata in Consiliis maiorem

pręfefert

præſefert diligentiam, quam quæ firmatur legendo, Ergo &c. Minor probatur, nam Doctor quicquid dicat legendo nec ſibi nec alteri præiudicium affert, conſulendo vero, ſi falſum defendat, & peccat mortaliter Summ. Ange. in tit. de aduoc. §. 13. & facit lité ſuam, vt per Franc. Marc. in Deciſ. Delphin. q. 469. quæritur an aduocatus] nu. 1. par. 1. vbi vero maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum c. ubi periculum, de elect. in 6. cum uulg. & præſertim vbi eſt periculum animæ, cum nemo cenſeatur immemor ſalutis æternę. c. ſancimus, poſt med. 1. q. 7. Secundo nititur opinio iſta, quia opiniones in ſcholis firmatæ
56 † ſunt confuſæ, & nihil certi continent, nam cum ex facto Ius oriatur d. §. in cliuo. l. ſi ex plagis. ff. ad leg. aqui. & ipſe in nulla facti ſpecie, cui applicentur, fundatæ ſint, non habent claram, & certam Iuris determinationem, econtra uero opiniones conſulendo retentæ propter ſcopum caſus propoſiti magis legitimæ, & iuridicæ cenſentur, ex quo emanatum merito eſt, ꝙ in ſcholis leges diglutiuntur, in palatiis digeruntur, vnde in ſcholis tradita ſunt prius diſcutienda in camera, & poſtea in iudiciis practicanda. Tertio, & ult. aliis omiſſis iuuatur iſta communis, nam
57 doctoris uarii ea opinio † tenenda eſt, quam uoluit vere tenere eius author, nam alia non eſt opinio, cõſtituere enim opinionem in ſola voluntate doctoris conſiſtit. At ea opinio vere probata eſt, quæ conſulendo tenetur, cum illud doctor uere opinari credatur, quod melius, & iuſtius exiſtimat, & meliorem iudicat opin. quam conſulendo defendit, cum in hoc inſit periculum animæ, & fortunarum, ut modo diximus, Merito &c. Ex quibus ipſe pertranſeo cum hac opinione communi; ſeu magis communi, vt debeat attendi opi. doctoris uarii, quam conſulendo tenuit omiſſa ea, quam legendo defendit. Et hæc concluſio
58 procedit † etiam ſi lectura ſit facta poſt conſilium,

ita And. Barb. in c. nullus, col. 17. extra, de foro com pe. quem refert, & sequitur Neuiz. ubi supra sub nu. 26. circa med. uersi. plus dicit idem Barba.] & verum credo, quoniam rationes supra allegatæ habent locũ tam si cõsilium sit factum ante lecturam, quã si post,
59 vt per se patet. Fall. tamen conclusio ista † quando summus in eo, quod consulendo appositum fuit ad ornatum, & copiam consilii incidenter, & ad corroborationem, in lectura uero est plene, & principaliter discussum, quia tunc attenditur opin. legendo firmata, ut tradit Cagn. in d. l. nemo potest mutare, n. 10. ff. de reg. iur. & ratio est, qa ex quo adhibita maior diligentia in ista, præsumitur uerior, & magis attendenda d. l. diui. ff. de iure pat. & (vt diximus) ad iuuandam iustitiam multa etiam falsa consulendo adduci possunt, & debent. Fall. 2. quãdo opinio lecturæ
60 † melioribus niteretur rationibus, quia tunc ea attendenda esset secundum eundem Cag. ibid. n. 11. & rõ est in promptu, quia ex melioribus rõnibus opinio illa apparet verior. Fall. 3. & vlt. qñ ex aliquo ap
61 paret, † Doctoré uere fuisse eius opinionis, quam tenuit legendo, puta q̃ expresse reprobauerit sñiam a se alias approbata, uel alio modo cõstet de eius voluntate, quia tunc esset attendenda opinio legendo defensa, quia ea est opinio Doctoris contrarii.

Secundus casus est, qñ Doctor vnã opinionem tenuit cõsulendo contrariã vero in tractatu, & hũc casum in specie à nemine tactũ reperio. In eo tñ cõclu-
62 dendũ uidebatur, opinionẽ in consilio firmatã † esse attendendã ea rõne, quia Doctor censetur, maiorem diligentiã adhibuisse in consilio, ex quo maius inest periculũ, & per cõsequens ita voluisse, præterea quia melius potuit de iure rñdere pp casum propositũ, q̃ omnia in tractatu non ita bñ concurrunt. Verũ hæc facile summouẽtur considerando, q̃ doctor tractatũ cõficiens est anxie diligens in pquirendis, & vna colligendis

ligendis simul oĩbus, quę in materia, q̃ pertractat, ab aliis dicta, & scripta fuere, vnde multa reperit singularia pronunciata, quæ non ita facile occurrunt ei, q̧ rñdet in casu particulari, & postea reperta multo melius disponit, & applicat ad casus singulares, qui si non omnes in tractatu considerari pñt, sat est, quod ij considerantur, ex quorum decisione oẽs alii facile terminari pñt, quæ omnia facile eis succedunt, cum sint in possessione oĩum terminorũ, & totius ẽt materiæ, quæ tractatur. Ex quibus oĩbus tractatus, & Do-
63 ctores eos conficientes † insignib laudibus decorantur per scriben. passim, & præcipue ꝑ Frã. Balb. in suo tract. de præscrip. in procem. sub nu. 2. Quamobrẽ ip
64 se sum in contraria sñia, ut opinio † præferẽda, & attendẽda sit, quæ in tractatu firmatur, & hoc sentit ẽt Neuiz. d. num. 26. in prin. dum quærens, quę opinio doct. uarii sit attẽdenda, rñdit primo loco amplectẽdã firmatã in tractatu, & sic, licet contrariũ firmatum sit consulendo. Et moueor ea potissimum rõne, quia doctor in tractatu non potest moueri ad hanc, vel illã opinionẽ tenendã aliqua affectione, prout in consiliis; itẽ nec studio gloriosæ captãdæ ex aliqua opinionũ nouitate, cũ in trac. plerũq; ꝓcedat cõclusiue rõnes tm̃ fundamẽtales allegando, & solũ mera, puraq́; veritate motus censet, q̃ ẽt in trac. facilius inuenire poterit, cũ, vt diximus, totã materiã hẽat prę manibus, & vna res aliã declaret, qđ cessat in rñso in casu particulari, ex quibus ita cõcludo. Fall. hoc primo
65 † in eo, qđ dictũ est simpliciter in tractatu ex ꝓposita materiã, quia tũc attenderet dictũ in cõsilio, cũ cesset rõ diligentię, & multa dicantur simpliciter ad or
66 natũ tractatui. Fall. 2. † qñ idẽ repetiisset doctor in pluribus consiiiis, quia & hoccasu attenderetur opinio consilii, & rõ est, quia ex ista repetitione arguitur mutatio opinionis, cum geminatio, & repetitio ostendat enixã uoluntatẽ agentis vulg. l. balista. ff.

67 ad Trebel.Fal.3.quando † ex aliquo appareret, Doctorem uere fuisse opinionis consulendo retentæ, quia tanquam eius opinio illa attenderetur.

Tertius casus est, quando Doctor tenuit unã opi. in consi.aliam uero in singularibus, additionibus, regulis, vel sim.quia inter ista non facio differentiam, & hunc quoque casum nemo, quem uiderim, in specie tangit in eo tamen omissa disputatione conclu-
68 derem † opinionem in consilio firmatam seruandã esse, quia maior censetur adhibita diligentia in consilio, ex quo de maiori tractatur præiudicio per supradicta, & in singularibus, additionibus, & simil nõ censetur doct. magis esse in possessione materiæ, cũ eque, ac consilia, ista singularia, & simil.particulares casus, contineant.Fall.hoc.2.modis, ut in 2.& 3.Fal. præcedentis casus.

Quartus casus est, quando doctor tenuit opin. affirmatiuã legendo, negatiuam uero in tractatu. Hoc quoque casu breuiter concludendum est, opinioné
69 in tract.retentam † attendi debere.ita tradit Bar.in l.prouinciales, num.1.in fi.ff.de verb.sign. Claud.de Seisel.in l.si idem cum eodem in §.fin.colu. 1. num. 4.& 5.ff.de iurisdict.omn.iud.Neuiz. d.nume.26.in princip.& est de mente omnium, & uerissimum.Tum quia ut inquit Bart.ibidem, in discursu lectionum multa dicuntur inaduertenter in tract. uero considerate, & mature, ergo attendenda d.§.optionis, inst. de legat.Tum etiam quia legendo multa dicuntur a ueritate prorsus aliena, quod concessum est acuendi ingenii gratia ipsis scholaribus, At in tract.pura ueritas inspicitur, & attenditur, unde merito illa opinio obseruatur, quicquid forte in contrarium senserit Ant.Gabriel. lib.1.com. conclus.Titu. de testib. conclu.4.prope fi.in 34.illat.nu.86.referens ultimo loco cõtrariã opinioné.Fall. tñ ista conclusio in oĩbus, in qbus non procedunt 1. & 2. casus sup.relati.

Quintus

Quintus Casus est, quando doctor fuit cōtrarius tenendo vnam opinionem legendo, aliam in singularibus, Addic. Regulis uel simi. Hunc quoque casum nemo attingit, quē uiderim, & uidetur satis dubius,
70 † nam sententiam legendo defensam seruandam esse suadetur, quia disputando, & speculando in lecturis resoluuntur quęstiones unde opinio legentis maximam habet ueritatis præsumptionem. Contrariū uero, ꝙ opinio in singularibus, & aliis attendi debeat, probabile ex eo apparet, nam doctor in istis nō uidetur posse moueri alia ratione ad tenendā hanc, vel illam opinionem, nisi quia uera sibi uideatur, in lecturis uero potest defendere illam partem, quæ nō tam uera, quam noua sit, & cuius defensio aliqua subtilitatis laudem pariat, in quam ualde incumbunt lectores. Equidem in hoc casu existimarem neutram alteri præferendam esse ex eo, ꝙ sit firmata legendo, vel in singularibus & aliis id genus, & sic æque bonas utrasque censeri per supradicta, sed solum alteram, alia omissa, seruandam esse, si in ea interueniēt aliquæ qualitates, quas recensebimus infra in 2. casu principali. Fal. hoc † quando Additiones, vel similes tenderent non ad disponendum sed ad mcmerādum, quo casu opinio legentis præfertur, ita tradit Ruin. in consi. 83. deueniendo ad rem] col. 3. n. 6. lib. 1. quē refert, & sequitur Ant. Gabriel. lib. 1. com. conclus. in tit. de testib. concl. 4. illat. 40. nu. 92.

71

Sextus casus est, quando doctor in tractatu tenuit partem affirmatiuam, in singularibus, Additionibus Communibus opin. & aliis id genus tenuit negatiuam. In hoc casu ex intentione omnium concluden-
72 dū est, opinionē in tractatu firmatā † esse attēdendā, nam tractatū cōficiens est diligens, & totā materiam hēt prę manibus, unde melius & rationabilius opinionem constituit, quę desunt in congerente singularia, uel similes particulares casus cōplectentia, &

id meo iudicio verissimum est.Fall.tamen iisdẽ modis quibus 1.& 2.casus supra positi.

Septimus, & vlt.casus est,qñ doctor firmauit vnã opinionẽ in singulari,aliã uero in additione, vel simil. Hoc quoque casu concluderẽ,eam opinionem
73 † esse attendendã,quę firmata fuit in singulari,nam licet par sit rõ vtriusq; quoad diligentiã, & maiorẽ cognitionẽ materiæ, nulla.n.est præsumptio maioris diligẽtię,& possessionis materiæ in vno,q̃ in alio cũ tã sing.q̃ add.uel sim.contineant casus separatos, tñ apparet magis enixa voluntas doctoris in singulari,quia singularia cõtinẽt solũ casus peregrinos pulchros,& uere notabiles, quorũ decisiones pp prędictas qualitates alacriori,& ardẽtiori volũtate amplectimur,& id credo verissimũ .Hæc cõclusio põt limitari pluribus modis supra positis in 1.& 2.casu.

IN SECVNDO casu principali, qñ doctor fuit varius diuersis in locis ĩ eodẽ tñ actu,ut puta in vno cõsilio tenet vnã,ĩ alio aliã opinionẽ,vel in vna parte tractatus tenet affirmatiuã, in alia negatiua,& sic de singulis, Vel etiã qñ fuit cõtrarius diuersis in actibus,ut in primo casu prin. præter qualitates supra in eo relatas, quæ opinio attendi debeat? Alii plures sunt subdistinguendi casus.

Primus casus est, qñ vna opinio firmatur in cõsilio decisiuo,alia in cõsilio ad petitionẽ partis facto, & tunc concludendũ est, opinionẽ cõsilii decisiui p̃ualere debere,ita cõcludit Barbat.in conf.6.illud in mediũ adducã]col.3.sub n.4.li.4. Corn.consi.27.viso suprascripto themate]col.2.circa me.sub n. 1.ver. & cõstat maiorẽ fidẽ] li.1 .cũ sim. & est verissimũ hac rõne.Nã maior cẽseẽ adhibita diligeutia, & enixior voluntas in cõsilio decisiuo,ex quo de maiori agitur præiudicio,cũ doctor consiliũ decisiuũ reddens æqui
75 paretur iudici,& consilium † sententię,& rei iudicatæ,ut concludit Abb.in consi.2.consilium, quod iu-

dex

dex deberet]in prin.lib.2.quem sequitur Corn.cōsi. 137.uisis scripturis ad me]in prin.versi.assimilatur. n.consiliū]& cōsi.179.visis scripturis sub sigillo] in prin.uer.assimilatur]li.1.& referunt alii passim. Ergo opi.in eo firmata est attēdēda l.diui.ff.de iur.pāt.

Secundus est casus,qñ doctor in uno loco latius, & plenius disputauit, q̃ in alio, & tunc dicendū est,
76 opin.latius firmatam † obseruandā esse, ita vere voluit Abb.in c.bonę,il 2.col.fi.n.30.prope fi. ver.sed mihi plus placet]ext. de postu. præla. idē sequuntur Barb.cōs.64.scribitur]col.9.li.1.& alibi Rimi.in cōs. 64.dubiū prima]col.pen.n.20.lib.1.Clau.in l.si idē cū eo·§ fi.col.1.n.4.ff.de iurisconi.iu.Paris.consi.91. col.fi.lib.3.Grat.consi.20.postquā consului] in p̄senti causa,in fi.n.35.& cons.55. sup contentis in allegatione]col.5.n.35.li.1. late post alios Neuiz. in d. filu.nup,li.5.nu.29.Gomes.in §.oīum col.antepe.n. 29.& ibi post alios Benincal.n.403.Inst.de act. Cagnol.in d.l.nemo p̄t mutare,n.10.ff.de reg.iur.Ant. Gabrie.li.1.cōm.cōclus.in tit.de testib. conclus.4.p̄ pe fi.in 33.illat.nu.86.D.Io.Paul.Lancell. in d.sua dispu.circa med.& alii passim, & est cōis, & recepta sñia,ut ex autoritate & nnmero istorū clare apparet, & uerissimam credo, quia ubi plenior adhibetur disquisitio,& diligentia, ibi melius ueritas inuenitur, & enixior scribentis uoluntas ostenditur.

Tertius casus est,qñ doctor uarius tenuit unā opinionem pluribus in locis,aliā paucioribus, & tūc cōcludendum est,opinionē pluribus in locis amplexā
77 † attendēdam.ita tradit Bal.in p̄cibus,col.12.in fin. sub nu.42.prope fi.uer.itē non obst.glo.]C.de imp. & al.sub.Ias.in consi.136.in præsenti consultatione dubium]col.6.in fi.sub num.2.prope fin. uersic. non quoque est curandum] lib.4. & in l. re coniuncti,colum.4.sub num.19.ff.de lega. 3.Neuiz. ibid.nu. 32. ante fin.Rolan.à Valle consilio.60.ponderatis dili-

genter uerbis]col.9.nu.45.& consi.67. primo quidē aspectu]col. 10.n.33. li.1.& est ex intentione oīum, & uerissimum, nam geminatio, & multiplicatio ostē dit enixam uoluntatem agentis & loquentis l. balista, cum uulg. ff. ad Trebell.

Quartus casus est, quādo doctor uno in loco principaliter materiam pertractat, in alio incidenter, & tunc opinio firmata in loco, ubi principaliter de ea
78 agitur † seruanda est, ita uoluit Io. Ceph. in consil. 278. decessit comes Io. Franc.]colu.2.n.10. tom.2.& credo uerum ratione sæpius allegata, nā quod principaliter tractamus, in eo maiori utimur diligentia, secus in iis, quæ incidenter occurrunt.

Quintus casus est, quando doctor tenuit cōtrarias opiniones diuersis temporibus, & constat de tempore, & tunc concludendum est opinionem posterius
79 firmatam † attendendam esse. ita tradit Gl. ult. in l. qui filium §. fina. circa med. uers. resp. principis]ff. ad Treb. Rom. in cons. 327. istæ sunt rationes]col.4. sub n.8. circa med. uers. primo quia ipse idē] & ibi alios allegans sequitur Horat. Mandos. in addit. in verb. posterius]Neuiz. alios etiam congerens ubi sup. nu. 32. post med. uers. si uero vtrobique] cum concor. Et est uerum iure, & ratione, iure per l. fin. §. sed cum in secundā, ibi Papinianus, licet uariauerit C. de fur. ratione demum, quia, cum vltima derogent prioribus l. sed & posteriores, in fin. ff. de legib. si doctor hodie teneat contrarium ei, quod heri sentiebat, utique apparet, cū opinionē mutasse, & à priori oīno recessisse.

Sextus casus est, quādo doctor in uno loco distinguit, in alio simpliciter concludit, & in hoc casu fir-
80 ma facienda est conclusio, ut opinio distinguens † attendenda sit. nam in dubio opinio distinguens tenenda est, ita tradunt glo. ult. in fi. in cap. scientes, ex. de censib. Imo. in c. super literis, n.2. de rescrip. Alex. in consi.50. in causa, & lite]col.3.n.7. lib.7. Socc. consi.

67.

67.consiliis nostris]nu.28.lib.1.Rim.consi.50. uisis quæ copiosissime]col.1.nu.2.& ibi Rim.iun.in add. lib.1.Rip.in l.ita stipulatus,nu.6.ff.de uerbo. oblig. Franc.Marc.in decis.Parlamen.Delphin.q.817.quæritur redeũdo]propè fi.n.10 par.2.Iacob. Aemi.cõs. 16.in causa præcedenti]col.2.nu.3.Neuiz.latè alios allegans d.n.32.Lancell.Corrad.lib.1. de prætor.§. 2.in tit.de senten.n.31.Maria.Iun.in consi.39. perspectis his,quæ accuratè]n.78.lib.2.Grat. consil.64. profectò casus iste]col.3.n.36.lib.2.And.ab Exe. in c.cum oẽs,n.220.ex.de const. Aug.Bero.consil. 100. uiso puncto exhibito]nu.3.lib.1.Io.Hiero.Alb.cõs. 38.item statuerunt]n.4.Io.Ceph.consi.195. Vincẽt. Bos.]col.fi.n.27.& alibi sæpe,Por.Imo. in cõs.106. dom.Constantius]n.26.Octa.Cacher.in decis.Ped. dec.21.dom.Angela]n.16. nouissimè D. meus Frãc. Cantucius;in quodã suo pulchro, & copioso resp.in cip.in præsenti themate triplicem inspec.]post med. uersi.3.considerandum est]Cur.Iu.in consi.10. uisa, ac diligenter]col.1.n.1.propè fi.uers. in tanta enim doctorum]& alii passim adeo, vt ista sit omnium receptissima opin.& verissima.Primo,per l. adeo in §. 1.ibi,& tamen media sententià]ff.de acq. re.do.cum
81 sim Secundo quia opinio distinguens † præsumitur verior,ut iuribus,& autoritatibus comprobata.Cæsar.Contar.in rep.l.diffamari,in q.18.n.114.C.de in
82 gen.& manu.Nã,qui benè distinguit,proximus† est veritati,vt post Senecam tradit Salic.in l.filiæ,cuius pater,col.3.uers.expeditis glossis]C.fa.hercis. quod cæteri passim repetunt. Tertio comprobatur, quia opinio distinguens est ualde Iuridica, cum opinio-
83 nes diuersas † concordare debeamus l. ita stipulatus,ubi post alios not.& concord.congerit Rip.n.6 ff.de uerb.obli.l.uni.C.de inof.dot.c. cum expediat, de elec.in 6.Pau.Cast.in cõsi.6.quæritur uiso dicto] col.pen.nu.25.lib.3.cum sim. & opinio distinguens
con

concordat opiniones, nam distingue tempora, & concordabis scripturas, secundũ Gl. in l. apud antiquos, in versi. omnibus decretis (& ibi sequuntur Sali. col. 2. in prin. versi. item nota textum ibi) & reliqui C. de furt. & etiam per se patet.

Septimus Casus est, quando una opinio est æqua, & benigna: contraria vero dura, & rigida & tunc ẽt,
85 absque dubio opinio æquior, & benignor † est eligenda, vt tradit Abb. in c. 2. nu. 3. ext. de cognat. spirit. Tyndar. in tract. de testib. cap. 2. col. 1. vers. item quia eligenda) n. 3. Iac. Aemil. consi. 50. in causa ista equina] in fin. nu. 16. excell. D. And. de Alpher. inter consi. crim. diuers. in consi. 26. in causa vertente] col. 3. nu. 17. & ibid. Io. Ant. Conca. consi. 148. quia verè sunt, & cões] col. 2. nu. 11. lib. 1. Lanc. Polit. in tract. subst. in materia vulgar. n. 92. Albe. de malet. in trac. de testib. c. 9. col. 3. nu. 7. cum pluribus simil. & ratio est, quia ius est ars boni, & æqui, & in omnibus præsertim in iure æquitas spectanda est l. in omnibus, & ibi Docto. ff. de reg. iur. & anteponenda l. placuit, & ibi not scriben. C. de iud. cum concord.

Octauus casus est, quando nulla supradictarũ qua
86 litatum adest, & tunc ea opinio attenditur † quæ cõuenit cũ aliqua iuris regula, ut puta, quę est pro possessore, pro reo, pro dote, & simil. pro quibus in dubio pronunciandum est, nam in casibus ambiguis debemus sequi opiniones concordantes iuris regulis, vt innumeras in specie colligit Neuiz. in d. silu. nup. lib. 6. ferè per tot.

Nonus casus est, quando pro una opinione adest vna qualitas, ut puta, ꝙ nitatur distinctione, uel similis, pro contraria est alia qualitas, ꝙ latius dispu-
87 tando firmata sit, uel alia. Dicerem † qualitates esse efficaciores, uel minus efficaces, prout supra prius, & posterius fuerunt dispositæ, ita ut imprimis si contrarietas est in diuersis consiliis, & alterum sit decisi

uum,

uum, opinio in eo firmata attendatur; Secundo hac qualitate cessante opi. latius disputando firmata ser uetur; Tertio his deficientibus sententia pluribus in locis retenta obseruetur. Quarto, si hæc omnia de-sint opinio defensa in loco, ubi de ea principaliter tractatur, atteditur. Quinto nulla alia existente qualitate, ea sententia obseruetur, quæ posterius firmata est. Sexto istis cessantibus opin. distinguens amplectatur. Septimo oībus supradictis deficientibus, & sic coniecturis uoluntatis doc. opi. æquior attendat. Postremo oī iuris psidio cessante ad regulas iuris recurritur. Et hæc p rōnes s. in singulis casibus adductas.

Decimus casus est, qñ pro una opi. adesset una qualitas primi casus principalis; vt puta, q esset firmata in consilio, vel tractatu, pro alia firmata legendo esset alia qualitas secundi casus principalis, puta, quòd sit æqua, uel q distinctione nitatur, quæ opinio erit tenenda? in hoc casu non pōt tradi certus modus, sed iudex poterit in casu occurrente terminare habendo semper ante oculos, quid verisimilius doctor contrarius verè opinatus fuerit, quę verisimilitudo facilè elicietur ex rationibus supra adductis.

Vndecimus, & vlt. casus est, quando una opi. haberet plures qualitates, quā alia, & tunc cōsiderandum
88 † est, simul iunctis qualitatibus, quæ maiorem præsumptionem v ritatis, & uoluntatis doctoris pariat, & opinio illis qualitatibus iuuata seruāda erit; Quæ uero qualitates & singulæ, & simul iunctæ maiorem efficaciam producant relinquendū est arbitrio boni uiri, & docti iudicis, cū certa regula tradi nequeat.

INSPECTIO III.

Videmus sæpius in scriptis doct. allegatos, autores, quorū scripta aut tpis iniuria amissa sunt, ut hodie sūt multa scripta antiquorū, aut nūq in lucē pdiere, ut sūt scripta Io. Petrutii de Mōtesperel. cuius dicta

passim

passim adducuntur a Scribentibus,unde dubitare cõ tingit,an autores isti,quorum monumenta non habemus faciant opi.& nom.in communi? Et in hac q. Dec.in consi.259.uisis his,quæ nouissime]col.3.sub nu.4.post med.ver.preterea,ut supra dixi] quem referunt,& sequuntur Cagno. in l.2.col.17. nu.53.circa med.uer.& accumulata per Felin.]C.de pac. inter emp.& uend.& Hypol.Rimin. in l.ut uim sub n.398 ver.secundũ est]ff.de iust.& iur.respondet,tales doc.
89 † non facere opinionem, & numerũ,& mouetur arg. auth.si quis in aliquo C.de eden.Cęterum ille text. nihil facit ad rem nostram , Primo, quia quando in vno instrumento fit mentio alterius, non fit affirmatiue,sed relatiue & remissiue , nam ita dici solet(vt dicunt de hoc esse pub. instrumentum , uel apparere in pub.instrumento per manum talis Notarii) & sic nõ asserit,& firmat Notarius ,vere adesse tale instrumentum,sed solum ex verbis partium se remittit . & refert ad aliud instrumentum . Vnde non mirum, si non statur assertioni illius Notarii , si aliter instrumentum de quo ipse mentionem fecit,non appareat secus uero est in casu nostro , quia doctor alium ad suum propositum adducens affirmat,eum ita tenere; Secundo,& ult.resp.quod longe diuersi sunt termini auth.si quis in aliquo, a terminis q.nostræ , nam ibi quis uolebat probare intentionem suam per instrumẽtum quod ad hoc, ut faciat fidem,omnino est ostendendum,nec aliter probari potest, ut per Doc. in l.1.& passim.C.de eden.Secus vero est in casu nostro,in quo non est opus ostendere omnes Autores, sed facile creditur Doctori allegãti propter præsumptioné,quam pro se habet, ob quam creditur etiam attestanti de consuetudine;& cõmuni opin. Quamobrem ipse
90 † contrarium verius existimo , & obseruari credo nam uidemus passim allegari hunc,vel illũ, & nisi contrarium appareat,ei fidem haberi , & ego
uidi

uidi quandoque discuti quandam causam in Rota Perusina; in qua dubitabatur, An clausula (sine prȩiudicio venientium ab intestato) in legitimatione apposita excludere legitimatum per rescriptum prin cipis ab intestato, existentibus solummodo venientibus ab intest. usque ad quartum gradum, uel etiam vlterius in infinitum? Et in ea allegabantur quædam consilia Io. Pet. de Montesperel. Dionis. de Barig. & Ang. de Perig. citata per alios doct. tm̄, nec vnq̄ pro ducta, q̄a nō reperiunt, & nunq̄ fuit dubitatū, an isti facerēt numerū ī cōi, sed fuerunt admissi absq; cōtro uersia aliqua; Probatur aūt ueritas istius opinionis ex duobus. Primo, quia quemadmodum creditur do ctori attestanti de communi opin. ut uoluit Ferdin. Loaz. in rep. §. diui, col. 12. num. 37. & in seq. tit. latius dicemus, ita & multo magis cum minus sit præ iudicium autoritatis vnius docto. quam communis opinionis, credendum est doctori alleganti aliquem anthorem, cuius scripta non reperiuntur. Secundo, & vlt. nam doct. qui est testis iuris l. 2. prope finē uersi. & obiter sciamus.]ff. de orig. & iu. cum si. dicens, seu allegans aliquem doctorem, dicto suo nemini nocet, res modici aut nullius est præiudicii, cum licet forte tractu temporis possit eius dictum alicui obes se, tamen, tanquam incertum, & mediatum non habeatur in consideratione, & doctor est testis ualde di gnus, ut per se patet. Sed testis unicus in iis, quæ ne mini nocent, itē quando est testis ualde dignus, itē
91 in causis modici prȩiudicii plene † probat, ut iuribus, & autoritatibus comprobat Ant. Gabr. d. lib. 1. com. conclu. in tit. de testib. conclu. 1. in lim. 1. num. 16. lim. 4. nu. 23. & lim. 21. num. 43. Merito &c. Et ex his teneo, quod etiam doctor, cuius scripta non reperiuntur, ab alio allegatus faciat opi. & numerum in commuui. Id tamen intelligendum est, donec con
92 trarium non ostendatur. sed † si scripta eius, qui alle

gatur

gatur ullo tempore in lucem prodirent, vel alio modo possent uideri, & reperiretur, talem doctorem nõ id, ad quod adducitur, firmare, vel contrarium tenere, tunc nec opinionem, nec nu. in communi faceret, & ratio est, quia creditur illi doctori alleganti præsumptuie, unde cũ appareat ueritas non est amplius opus præsumptionibus.

INSPECTIO IIII.

INTERPRETES clari, qñ nouas aliquas opin. defendunt disputando, solent in resolutione quæst. his, uel simi. uerbis concludere (& per hęc ita disputando tenerem, uos autem cousulendo, & iudicando non recedatis a contraria, quæ est cõis) ex qua conclusione oritur dnbitatio, cui sententiæ, cõi ne, an contrariæ tales doc. adhæsisse dicantur? Hanc difficultatem nemo tangit, quem uiderim; In ea tñ prima fronte dicendum videbatur, doctorem ita conclu
93 dentem † tenere contra cõem, & pro ea numerum facere. Nam, cum disputando eam tenuerit, & disputando ueritas reperiatur, tanq̃ ueram approbare censetur, neque per illam adiectionem, uos aũt] debet pręsumi statim se correxisse contra] non ad ea·ff. de cõd. & demon. qua apposuit doctor, ut moneret iuuenes, ne præceptoris authoritate moti consulendo, & iudicãdo cõem cõtra opinionẽ, inciderent in pœnã. Verũ ista rõ nihil urget, nam licet disputando ueritas reperiatur, tñ doctores in scholis non tm̃ disputant, ut veritatem rerũ nanciscantur, sed ut iuuenũ ingenia obtusa redant clara, & acuta, vnde qñ disputãdo cuncludunt non ex veritate id faciunt, sed ex subtilitate, & iõ subdunt, uos aũt &c.] vt moneat scholares, ne subtilitate illa allecti iudicando incidant periculũ cuiusdã scholaris Aretini, cuius meminit Neuiz. in d. fil. nup. li. 5. n. 61. prope fi. Quap p ipse sum eius
94 snĩæ, ut iste doctor † approbet cõem, & pro ea opinionem,

nem , & numerum faciat,nam,Aut dicimus primam opinionẽ contra cõem diſputando eũ approbaſſe, & fatendũ eſt pro cõi numerũ facere, nã cõſulendo approbat cõem, cum dicat uos autẽ &c.]opinio,n.con ſulendo firmata preualet ſnĩæ in ſcholis defenſæ,ut late ſupradictum eſt.Aut opinionẽ contra cõem non approbat,vel ab ea recedit per illam adiectionẽ uos autem &c.]& tunc ſumus in claris.Et quidẽ oĩno fatendum eſt,talem doctorẽ receſſiſſe ab opinione contra cõem,quia alias male feciſſet apponendo illa verba,uos autẽ &c.]quia ſi primã opinionẽ credebat veram,vtiq; debebat mouere ſcholares ꝙ omitterẽt cõmunẽ opinionẽ , quæ non eſt attendenda ẽt cõſulendo,qñ contraria eſt uera, ſeu uerior,vñ vt dicamus, cum oĩa recte affirmauiſſe, fatendum eſt cõem tanꝗ

95 verã approbaſſe.Fall. tñ iſta † concluſio,qñ expreſſe apparet,Doctorẽ vere opinionẽ contra cõem tenuiſſe,puta,ꝙ dicat, & hanc ſnĩam veriſſimam puto,uel aliis uerbis idem ſignificantibus vtatur, nam tunc illa uerba,uos autẽ &c.] cenſebuntur appoſita modeſtiæ gratia,ne.nimis arrogans uideretur,ſi propriam opinionẽ cõplurium clariſſimorum iuriſcõſultorum cõem cõſtituentium ſententię præponere vellet.

INSPECTIO V.

SVPERIORI proxima oriẽ difficultas, Nunquid doctor qõnẽ aliq̃ ad partes diſputãs,& ꝓ neutra opinione cõcludẽs ſed ſolũ dicẽs(cogita)dicaẽ facere opinionẽ,& ꝓ qua parte?Hãc quoq; cõtrouerſiã a nemine tactã reperio. In ea tñ cõcluſiue procedẽdo duos caſus diſtĩguo.Primus ẽ qñ doctor refert argumẽta vtriuſq; partis,& ſingula reprobat,et tũc cõclu

96 derẽt;hũc† neutrã opi. approbaſſe,& pro neutra numerũ facere,nã ſi utriuſq; opinionis fundã reprobat dr ẽt tollere vtranque õpinionẽ.ſublato enim funda

97 mento doctoris † tollitur eius opi.ut tradit Cur.in conſi.

consi.56.super eo, quod ab ordine] col 4.circa med. ver.tertia conclusio]nu.7. quod etiam clare ostendi tur per illud uerbum(cogita) quo denotatur nondũ statuisse, cui opinioni adhærere uelit. Secundus casus est, quando doctor refert solummodo omnia fun
98 damenta, & nulla reprobat, & tunc crederem † eum facere opin. & numerum pro ea parte cuius fundamenta ultimo loco retulit, nam doctor referens plures opin. & neutram expresse approbans, uel reprobans ultimo loco relatam approbasse censetur secundum gl.fi.in d.l.qui filium §.fi.ff.ad Treb. communiter approbatam; ut ex mox dicendis in princip. seq. inspect.apparebit, ubi me remitto, sed doctor referẽs opiniones, & eorum argumenta non reprobans, sed concludens per uerbum(cogita) neutram approbat, uel reprobat, ut per se patet, Ergo &c. Sed hoc intell. ut in seq.inspect.in fin.

INSPECTIO VI.

DOCTOR referens duas opin. & neutram ex presse approbans † censetur ultimo loco relatam ap
99 probare, ita concludit gloss.fi.in l.qui filium §.fin.& ibi Imol.numer.3.ff.ad Trebell.quam referunt, & sequuntur Host.Ioan. And.in c.1. de senten.excomm. in 6.Dyn.in sing.271.incip.l.si filium.]Bart.in l.bona fides num.2.ff.de possess.Bald.in authen.ex testamento col.2.in princip. ante num.1.uersi.& sic uera est opinio Marti.]C. de coll. Nicol. de Milis in suo repert.in uerb.opinio, sub num.4. Rom.in l.3. §.neratius, num.3. ff.de acqui. poss.in sing. 92. quæro a te]num.3.& ibi late Nicol.Pignol.in add. in fi & in consi.327.istæ sunt rationes]col.4. sub num.8.circa med.uersic. primo quod ipse idem] & ibi alios allegans Horat.Mandos. in add. in uerb. posterius Ant. Corset.in suis singu.in uerb.opinio, in singu.incip. quando

quando iureconsultus]Ang.Aret. in §.item preciū, col.1.n.3.prope fi.inst.de emp.& uend.Fel.alios allegans in c. 1.col.fin.sub num.55.uersi.4.nota] & ibi Dec.in lectura.1.in fi.extra de constit. Iaſ. per illum tex.in l.si idem cū eodem §.fi.n.3. & ibi Purpur.col. 2.n.10.Claud.de Seyſ.n.2.cum ſeqq.ff. de iuriſ.om. iud.Huber.Zuchar.in rep.rub.ff.ſi cer.pet.n 53.& ibi Iac.Nig.nu.22.Io.Crot. in rep. l. filiusfa.in §.diui, n.160.in fi.ff.de leg.1.Marſi.in ſing.631.ultima opinio]per tot Dom.de portu in rep.l.ſi alii,nu.19.ff.de vſu & uſufr.leg.Gomeſ.in rep.c.ſi pater,n. 11. de teſtam.in 6.Io.Cirier.in tract.de primogenit.concluſ. 3.q.11.post princ.Matth.Brun.in tract. de ceſſ. bon. in 20.q.4.q.prin.n.21.Quintil.Mandoſ. in cōmē.ad reg.cancel.in reg.24.q.1.ante nu.9.cum fusè congeſtis per Neuiz.in d.ſil.nup.lib.5.nu.32.in fi. Bernar. Diaz.in tract.reg.in reg.514.opinio ultima] & nouiſſimè per Card.Alban.in Lucubr.ad Bar.in d.l.bo na fides n.2.ff.depoſit.& in ſumma eſt omnium recc ptisſima opinio, & nullum habet contradictorem. Fallit tamen concluſio iſta pluribus modis. Fall. 1.
100 † quando prima opinio ſaperet ęquitatem, ſecunda rigorem,quia prima approbata cenſetur ſecundū Franc. Aret.in conſil.162. diligenter,& maturè diſcuſſis]col.4.nu.8.circa med.verſi.ſubdit tamē quod iſta ratio] quem referunt, & ſequuntur Iaſ.in d.l.ſi idem cum eodem,in §.fin.ſub nu.3 in 2. limit. & ibi Claud.in 2.limit.nu.6.& Purpur.num.12.in 2. lim. idem Iaſ.in l.pacta nouiſſima col.2.nu.3.in fi. uerſi. iſtud limita. D. Franc.] C. de pact.& in l.placuit in med.uerſ.item ad iſtam reg.]C.de iudic.& alibi,Ne uiz.ibidem ſub nu.33.in 3.lim.Marſi.in d.ſing.631. nu.2.& generaliter Diaz.in d.regu. 514. idem alios allegans Card.Alban.ubi ſupra, & alii paſſim adeo,
101 vt iſta ſit recepta ſententia.Fall.2.† quādo pro pri ma opinione, meliores, & efficaciores eſſent addu-

ctæ rationes, quia prima censetur approbata. ita uoluit Glos. in d. l. qui filium §. fin. Io. And. in d. c. 1. de sent. excom. in 6. quem refert, & sequitur Ias. in d. l. si idem cum eodem §. fin. sub num. 3. in limit. 1. & ibi Purpur. n. 11. & Clau. n. 3. ambo in limit. 1. Præposi. in c. 1. §. sed uasallus, col. 2. in tit. hic fin. lex, dein. cō sue. quem refert, & sequitur Neuiz. d. n. 33. in princ. Restaur. Castal in §. sed ea omnia, col. 3. n. 14. Insti. de hæred. quæ ab intest. Io. Crot. in d. §. diui n. 160. in fi. sequitur Diaz. ibidem, & est communis opinio, vt ex numero, & autoritate doc. clarè constat. Fal. 3.

102 † quando doctor refert vnam opinionem simpliciter, aliam uero per dict. aduersatiuam (licet, uel quāuis) quia prima opinio approbata intelligitur, ita clarè probat tex. in l. 1. in princ. in uers. dolum autē] & ibi tradit Gloss. in verb. quāuis ff. de eo per quem fac. erit, per quem tex. ita lim. Clau. in d. §. fin. in 4. limit. n. 8. & Neuiz. sub d. n. 33. ante med. in 5. lim. Fal.

103 4. † quando doctor refert vnā opinionem simpliciter, & postea dicit, alii tamen dicunt, uel quidam cōtrarium uolunt, uel similibus vtitur verbis, nā & hoc casu primam opinionem approbasse dicitur, ita tradit Ias. in d. §. fin. sub n. 3. & ibi Purpu. n. 13. & Clau. n. 7. oēs in 3. lim. Matth. Brun. in d. tract. de cess. bon. in 20. q. 4. q. princ. num. 23. Corn. in l. cū antiquitas, propè fi. uersi. quæ etiam uř de mente] C. de testam. idem Purpur. in d. rub. ff. si cert. pet. sub nu. 24. post prin. uersi. ex hac gl.] & ibi sequit Iac. de Nig. sub n. 22. Dec. in d. c. 1. in fi. de cōst. alios allegās Neuiz. n. 33. post prin. ver. in 2. lim.] & Diaz. in d. reg. 514. & alii, ita ut ista est communis opin. Fall. 5. & ultimo.

104 † quando opponeretur in diuersis Glossis, seu locis, quia tunc non statur ultimæ, ita post And. Barb. vbi per eum tradit idem Neuiz. sub d. n. 33. in 4. lim. Dubitatur modo, nunquid talis doctor, qui qñque primam, & quandoq; vltimam opinionem censetur approbasse,

approbasse, faciat opin. & numerum in eis? Et quòd
105 non faciat † numerum, suadetur arguendo à fortio ri; nã si doct. simpliciter absque disputatione aliquid firmans expresè non dicitur facere opi. vt tradit Fulgos. in consi. 101. sub n. 3. quem doc. communiter sequuntur, ut latè ostendimus supra in prima inspec. multo minus faciet in proposito, ubi nõ solum absq; disputatione, sed nec etiam clarè suam sententiam
106 exprimit. Sed in contrarium, q̃ talis doctor † faciat opinionem, & n. in communi forte uidetur stringere, nam licet iste doct. expresè, uel verè neutrã opin. approbet, tñ præsumitur ultimam, & quandoq; primã approbasse, & ista præsumptio est adeo uehemẽs propter uim communis opi. ut tanquam sit iuris, &
107 de iure † non admittit probationẽ in contrarium, ut post gl. Alex. Fel. & alios concludit Alc. in d. trac. præsump. in 2. par. n. 3. in fi. & reddit eam certam non minus, ac si verè esset uerbis expressa. Quid dicendũ?
108 Equidem pro resolutione distinguerem † illos tres casus, quos supra cõsideraui. in d. prima inspect. Nã, Aut sumus in Doctoribus, qui nõ solent disputare, & tunc dicerem, talem Doctorem facere opin. & numerum, quia perinde est, ac si expresè hoc simpliciter traderet. Aut loquimur de Doctoribus, qui semper disputant, & tunc concludendum est, non facere numerum; quia licet hoc sentire videantur, tamen verè non sentiunt arguendo à consueto eorum more. Aut tractamus de doct. qui quandoque disputãt, quandoq; non. & tunc, si de ea materia principaliter agunt, faciunt opinionem, & numerum: si uero de eo incidenter aliquid afferunt, & non faciũt numerum in communi per supradicta.

INSPECTIO VII.

ALIQVANDO Doctores tenentes vnam
109 opinionem allegant † autem, qui illam nõ tenet, & ipsi eius autoritate mouentur, vt facit Ias. in §. fuerat, col. 16. n. 86. instit. de actio. allegãs ibi Salic. qui, ad quod allegatur, non dicit. Dubitatur modo, an isti doctores, ut puta Ias. & simil. faciant opinionem, & numerum pro ista sententia? In hac quoque dubitatione neminem scribentem inueni, pro eius tamen resolutione duos casus distinguendos esse censeo.
110 Primus est, quando doctor † tenens illam opinionem mouetur solũmodo autoritate illius authoris, quem allegat, & hoc casu concluderẽ, non facere opinionem, & numerum pro ea, nam clari iuris est, sublato fundamento doctoris corruere eius opinionem, vt supra alias diximus, & congruit reg. c. cum cessante, extra de appellati. cum similibus.
111 Secundus casus est, quando doctor † ad tenendam illam opinionem non adducitur simplici authoritate illius, quem allegat, sed unà legibus, uel rationibus mouetur, ex quibus appareat, illum veram iudicare opinionem ex alio, quàm authoritate illius primi doctoris; & tunc dicerem, istum facere opinionẽ, & numerum pro communi, & ratio est quia licet tollatur fundamentum Authoritatis nõ corruit ista opinio, cum remaneat fundamentum rationis, uel legis.
112 Nam dispositio fundata duabus rationibus † non corruit per remotionem alterius, dũmodo altera firma maneat l. si non lex, & ibi not. Bar. & alij ff. de hered. insti. §. affinitatis, & ibi not. doct. instit. de nupt. tradit Ias. in l. vt liberis, nu. 16. ante fi. C. de collat. & post Sal. & Alex. Alc. in d. tract. præsump. reg. 1. præsump. 24. nu. 3. & ibi Nic. Arelat. in addit. alios congerit. Vnde bona est cautela inspicere, an primus docto. qui allegatur, pro aliqua opini. illã uere teneat,

quia

quia si non ita uellet,(vt accidit in compluribus opinionibus, quorum Aurigæ allegantur antiqui, qui uel nunquam, uel rarò dicunt, ad quod allegantur) facilè communes subuerterentur.

INSPECTIO VIII.

ANTIQVI fuerunt contrarii in aliqua q. Moderni ponunt unam opinionem pro regula, contrariã pro limitatione. Exemplum. dubium erat, an citatio nulla induceret perpetuitatem iurisdictionis, & partẽ affirmatiuã tenẽt Host. Ant. de But. Gomes. & alii, Contrariũ firmarunt Car. Arch. Anch. & alii. Rom. & Fely. postea approbantes partem negatiuam limitant, quando citatus aliunde habuit plenam notitiam. Dubitatur, nunquid doctores tenentes partẽ affirmatiuã, puta Host. But. & Gomes, faciant numerum in hac lim. qñ citatus habuit notitiã aliunde? Et
113 primo aspectu videbatur dicendũ † ꝙ sic, nam, cum isti teneant opi. affirmatiuam in genere; uidentur ẽt in isto casu particulari idem tenere, imo multo magis cum in hoc sit minor difficultas. Nam generalis
114 dispositio † complectitur quoscunque casus particulares, licet maior sit ratio in vno, q̃ in alio, ut iuribus, & authoritatibus latè more suo comprobat Tiraq. in tract de utroq; retract. tit. 1. §. 1. gl. 14. n. 101. & in rep. l. si vnquam, in pręfa. n. 103. C. de reuo. don.
115 Contrarium tamen † credo uerũ, ꝙ isti Doctores non possint allegari pro limitatione, ea potissimum ratione, quia authoritates Doctorum debent allegari in indiuiduo casus, in quo loquũtur, nec alias iux. dictum Aret. in cons. 6. in prin. quem alii sequuntur. Nec obst. dicere, ꝙ si loquuntur in genere, ergo multo magis sentiũt in casu, in quo maior est ratio, quia potest dici, uel istud fortè locum habere, quando opinio generalis non esset reprobata, & nõ adessent alii in indiuiduo tenentes, uel fortius, nõ valere. Doctor

ita tenuit hoc casu, ergo multo magis idem sentit in isto, qui habet maiorẽ rationem. Nam non sufficit, ꝙ aliqua opinio pp veritatem sit digna approbatione omnium, sed necess est, quòd eam Doctores in actu expresè approbent ad hoc, vt faciant numerum; Et ita credo seruari.

INSPECTIO IX.

QVONIAM hodie cuncta reguntur hominum opinione, uidemus quotidie miseros litigantes, ut quo ad fieri potest; sumptibus parcant, & uoti sui cõpotes facilius efficiantur, petere ab Excell. uiro consilium, & illud postea simplicibus plurium Doctorum subscriptionib. comprobandum curare, ut suadeant iudici, se bonum ius fouere. Vnde sæpius dubitare contingit, nunquid isti Doctores simpliciter se alterius consilio subscribentes faciant opinionem, & nu-
116 merũ in communi? Et dubium † facit, quia doctores plerunque ad aliorum preces absque lectione cõsilii, uel si legunt, matura consideratione iustitiæ ipsius non adhibita faciunt istas subscriptiones, præter quam ꝙ neque disputant, neque vllam diligentiam in perquirenda veritate ostendunt. Verum ista parũ vrgent, quia doctor præsumitur uidisse, diu considerasse, & etiam iura, & rationes pro opinione consilii perpẽdisse, & præsertim quia ipsimet asserunt in principio illarum subscriptionum, quæ pleræque initiũ habent (Visis, & maturè, uel diligenter consideratis, uel perpensis, uel similibus) qui non censentur dicere mendacium. Quamobrem contrarium, ꝙ Docto-
117 res subscribentes se simpliciter alterius cõsilio † faciant opinionem, & numerum in communi tenuerũt expresè Thom. Gram. post Rub. procem. Institut. in positione casus cum verborum contextu sub. n. 13. dicens subscribentem haberi, ac si ipse consilium fecisset, & in eo præstare authoritatem, & latius eximius D. meus

D.meus Franc.Cantutius interpretando l. centurio. ff.de vulga.& pupil.in illa q. An fideicommissaria sit propriè substitutio,i qua pro parte affirmatiua adest consi.Mari ..Iun.128.lib.1. subscriptum a plusquam viginti doctorum,hoc idem in necessariã consequentiam,voluerunt Dom.meus Thob.Noni in eadem lege & quæstione,& Excel.D.meus Sfort.Odd. in suo copioso,& subtili Tract Compen.substit.in prælud. par.1.q.5.post med.in illa ea dem q uers.contrariam igitur sententiam] dum volunt, pp illas simplices subscriptiones d.consil.Maria.Iun.opinionem,quòd fideicom.sit propriè substitutio,esse magis comm. & istud idem in effectu uolunt Doctores, qui aliorum consiliis se subscribunt, propriis subscribi ab aliis curant,& subscripta in lucem emittunt,vt plures,& innumeras tam antiquorum, q̃ modernorum subscriptiones impressas videmus, adeo q̄ ista opinio appa ret ab oĩbus recepta, & ét verissima ex duobus. Primò quia in dubio debet fieri interpretatio, ut actus aliquid operetur,non vt reddatur inanis l. quoties, cũ vulg. ff. de reb. dubiis. At si diceremus,doctores subscribentes nõ facere opinionẽ,subscriptiones inanes essent,cum ad alium finẽ non addantur consilio, nisi ut authoritas doc.subscribẽtiũ habeat. Ergo. &c. Secundo; & vlt. quia doct.subscribens se simpliciter

118 consilio alterius † in totum illud approbare censetur l.si ita stipulatus, la 6. §. chrysogonus,& ibi not. Ang.n.1.Castré.n.2.Imol.col.3.uersi.itẽ nota,q̄ ille]n.10.Aret.n.5.Alex.n.2.Ias.nu.2.& alii cõiter ff. de verb.obl.istud idem voluit Bal. in l.fin. per tot.& præcipuè in fi.& ibi And.Barb.in Addit.C. plus val. quod agit:&c.quem referunt,& sequuntur Barth.Bologni.in rep.auth.habita,num.164.C.ne fil.pro pat. Thom.Gram.dict.n.13.& alij passim, & est communis, & recepta opinio, ut ex numero, & autoritate istorũ clare apparet.Quinimo si doctor signet tãtum

modo sigillo suo consilium alterius absque alia sub
119 scriptione, dicitur † illud approbare, ita inqt Bal. in l.Tribunus §.1.per illũ tex.uer.item no. hic arg.] ff.de testam.milit.quẽ refert, & sequitur Bolognin. sub d.nu.164.quod est intelligendum, si appareat, sigilli dominum illud apposuisse, secus alias arg.l.penult.ff.de testam.cum adductis per Inn.in ca.2.circa prin.in verb.sigillum]n.2.ex.de fid.instr. cum simil.
120 Fal.tamen † hæc conclusio quando doctor non legisset consilium, quia tunc non facit opinionem, ex quo non censetur illud approbare, cum ignoret contenta in eod.l.Tribunus §. 1.& ibi no.Bal.idem tradunt Ang.& cæteri in d.§.chrisogonus. In hoc autẽ creditur doctori subscribenti, qui asserit in subscriptione(Visis,& consideratis)&c.

INSPECTIO X.

REPERIVNTVR quandoque nonnulli, q non dum doctorati, sed solum licentiati, seu approbati aliqua & dicunt & scribunt. Vnde dubitatur, an isti faciant numerum,& autoritatem pro cõi? Et hãc quęstionem nemo examinat, quem uiderim:In ea ta
121 men prima fronte dicẽdũ videtur, Licentiatũ † nõ facere opinionem, & numerum. Nã cum ad cõstituẽdam communem duo coniunctim requirantur, videlicet, Numerus & autoritas doctorum, vt diximus supra tit.2.nu.1. cum seq.ille, in quo deest alterum requisitum, non poterit facere numerum in cõi, sed in licentiato deest autoritas, Merito &c. Minor deducitur, nam autoritas nihil aliud est, quam opinio, quæ emanat ex pręsumptione illa iuris, quia doctor pręsumitur peritus; Vnde cum licentiatus non sit doctor, cessat præsumptio, & consequẽter opinio,& autoritas. Contrarium tamen credo verum, nempe li-
122 centiatũ† in eo, quod asserit, uel scribit, facere opi. & numerum in communi. Tum quia licentiatus est

proxime

proxime doctorandus actu, vel saltē potentia, ut pe
123 se patet. Sed proxime doctorandus † habet pro do
ctorato, iux reg. l. pen. & ibi no. per gl. & cæteros ff.
de testam. milit. de qua plene per Tiraq. in tract. de
legib. connub. gl. 2. nu. 2. cum pluribus seq. Quinim
mo in indiuiduo casus nostri approbatus, uel licen
124 tiatus † in fauorabilibus habetur pro doctore, ut
uoluit Bald. in l. 1. col. pen. sub nu. 9. prope fi. versic.
quid si filius] ff. sol. mat. Soc. in consi. 70. utrum pri-
mo licentiatus] col. fin. sub n. 6. uer. 5. principaliter]
lib. 4. quos refert, & sequitur Tiraq. sub d. nu. 2. Er-
go &c. At doctor absque dubio facit numerum in cō
muni, Merito &c. Tum etiam quia Laurea doctora-
tus, licet tribuat præsumptionem, & autoritatē, quia
probat doctrinam, & peritiam doctoris, tamen nō se
quitur quin licētiatus habeat autoritatem, quia do
ctrina, & sciētia potest ex alio, quam doctoratu pro
bari, ut puta, per scripta, & alios actus simil. At nos
præsupponimus, licentiatum aliqua in re scripsisse,
uel dixisse, & approbatum ad doctorandum esse, per
quæ eius peritia cognosci ualet, Ergo &c. Et uide-
125 mus, quod licentiati † retinent, & admittuntur ad
dignitates Ecclesiasticas, ad quas solum doctores as
sumuntur, ut sancitum extat in Sinod. Trid. in 22.
session. in decret. de reforma. cap. 2. quia non consi-
deratur, nisi peritia.

INSPECTIO XI.

SCOLARES quoque simplices etiam non licentiati in iure dicunt, & scribunt, ut fuerunt Horatius Lutius, qui scholaris fecit tractatum de priuil. scholar. Restaur. Castal. qui in lucem misit quædam singularia, Fran. Hercul. qui conscripsit trac. de proban. neg. & alii plures, qui uaria monumenta in iure etiam scholares reliquere. Quæritur an tali

scholaris

ſcholaris faciat opi.& numerum in communi? Hæc quoque difficultas a nemine tangitur, & ſatius fortaſſe eſſet, eam indeciſam relinquere, ne ipſe etiam ſcholaris propriam cauſam agere uidear. Lectorum tamen humanitate,& integritate confiſus, quid ſuꝑ hac re ſentiam,non ſilebo. In hac q pro parte nega-
126 tiua,ꝙ ſcholaris † non faciat opi.& numerũ in cõi faciunt iſta. Primo, quia is facit numerum in cõi,q & ſcit,& ſcire præſumitur, ut mox dicemus. At ſcholaris non ſcit,quia ſcholares profitentur,ſe uelle ad diſcere. item licet eſſet peritus,tamen non præſumiť, quia ſcholares non periti,ſed ſcientiæ cupidi cenſentur. Ergo &c. Secundo,& ult. urget contra ſcholares. nam doctores iuuenes,certi iuris eſt, modicæ admodum eſſe autoritatis.& tñ habent præſumptioné ortam ex doctoratu. Ergo ſcholaris, qui & iuuenis, & non ſolum præſumptione caret,ſed ét habet præſumptioné contrariam, uidelicet non ſciendi,cum, ſi ſciret,non eſſet ſcholaris,nullius erit autoritatis. Sed
127 pro parte affirmatiua, ꝙ ſcholaris † faciat opin.& numerum in cõi,uidẽtur urgere infraſcripta. Primo, quia, quemadmodum ubi dubitatur, an uulnus ſit
128 mortale nec ne, attenditur † non ſolum opinio medicinę doctorum,ſed etiam peritorum, qui doctores non ſunt, vt reſpondet Alex. in conſi.15. uiſo pro ceſſu inquiſitionis] col.fi.nu.11.lib.1.quem referũt, & ſequuntur Iaſ.in l.2.prope fin.n.5.ff.quod quiſq. iur.& Alciat.in l.1.in §.eadem, ſub nu.34.uerſi.ſed in contrarium facit]ff.de uerbo. oblig. per l.1.§.ne autem quantitas C.de com. ſeruo.manu.cum ſimil. Ita in propoſito in communi conſtituenda opinio ſcholaris.attendi debet,qui aliquo ſcriptorum genere uel diſputatione, uel alio modo peritum ſe oſtendit. Secundo, quia facere numerum in communi is poteſt, qui habet autoritatem,cum communis conſtituatur numero,& autoritate iuriſperitorum,& is ha-

bet autoritatem, qui est, & præsumitur doctus, & pe-
129 ritus, sed scholaris † est huiusmodi, nam scholaris est peritus, cum diu, noctuque uersatus sit in legali philosophia. nam qui scholaris aliqua uel dicit, vel in iure conscribit, semper proximus Laureæ existit, immo istius eadem est doctrina, quę in doctore, cũ doctoratus non det, nec peritiam, nec scientiam, sed solummodo, ut diximus, eam probet. Item & præsumitur, tũ qa unusquisq; censetur callere arté, in qua uersatur, iux. illud uulgare. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat; Tum etiam quia scripta, disputationes, & alia hoc genus minus, quam Laurea doctoratus probant, & attestantur de doctrina, & peritia scribentis, vel disputationis. Quid concludendum?
130 Equidem † distinguerem duos casus, Quorum primus est, in opinione scholaris, qui eam firmauit iuribus, uel rationibus, uel autoritatibus, & tunc censerem eum facere numerum in cõmuni, primo autoritate Bar. qui licet iuris Lucerna, tamen in suis qq. in q. 2. Pisanę Ciuitatis] in solut. in prin. in q. 6. Lapus] in solu. in princip. in q. 7. mulier habẽs] in solut. in princip. in q. 9. iudex] in solu. in princ. & in q. 14. iudex maleficiorum] in solut. in princ. se remittit iudicio doctoris, & scholaris melius sentientis. Secundo quia in tali scholari cessat præsumptio contraria, cum simus in claris; Tertio, & ultimo, quia in actibus, in quibus habetur ratio doctrinæ
131 non consideratur † Laurea doctoratus, quod ex eo deducitur, quia scholaris peritus præfertur doctori ignoranti, ut probatur in l. 1. tunc gloss. 1. C. de ann. ciuil. lib. 11. tradit Quintil. Mandos in comment. ad Regul. Cancel. in regu. 16. q. 17. num. 2. Ant. Tassar. in Compend. error. notat. cap. 25. nu. 2. cum simil. At in casu nostro habetur ratio doctrinæ, Merito &c. Alter casus est, quando sumus in aliquo dicto scholaris, ad quod probandum nihil

allegauit,

allegauit,& tunc non faciet numerum, & opin. quia uiget præsumptio imperitiæ. Fall. tamen hoc, quando istud pronunciatum esse in tractatu, in quo reliqua contenta & conscripta ostenderent eum peritũ, & doctum, quia etiam in eo faceret numerum in cõi talis enim scholaris eiusdem est doctrinæ, ac si esset doctoratus, cum isti tractatus, & reliqua fiant non a Tironibus, sed a scholaribus diu in iure uersatis.

INSPECTIO XII.

DOCTORES interdum tractantes aliquam materiam, ueniunt ad aliquod caput, & dicunt. De materia istius casus pertractant doctores in l. & c. ubi Ias. partem affirmatiuam cõem asseuerat. Dubitatur, an isti doc. per solam attestationem, uel relationem attestationis de cõi opin. censeantur cõem illam approbare adeo, ꝙ faciant in ea numerum, & nemo hãc difficultatem dissoluit. Pro eius itaque resolutione conclusiue procedendo, duos distinguendos esse casus existimo. Alter est, quando doctor loquitur de quæstione extra argumentum, quod ipse principali-
132 ter pertractat, & tũc concluderem, non censeri † eũ approbasse, & non facere opinionem, & num. pro ea. Nam cum de ea principaliter non agat, si se remittit ad alios de ea tractantes, clare apparet, ꝙ non uult opinionem suã constituere. & quãdo dicit talis opi. est communis, uult tantummodo ostendere quid sentiant alii, quemadmodum in allegatione aliarũ autoritatum. Alter casus est, quando qõ est de materia propria sui tractatus, & tunc dicerem pro ea facere
133 † opin. & numerum, quia sunt multa in uno tractatu, quæ adeo clara sunt, vt nulla indigeant discussione, & iõ doctores breuitati consulẽtes ad alios se remittunt amplectẽtes cõem opi. tanꝗ ueram, & clarã. Præterea cum rem illam principaliter agant, & totã habeant præ manibus, si sententiam aliquam dicunt

com-

communem fatentur etiam ueram, cum cōis uera prę sumatur, & tanquam ueram, & de materia ab iis principaliter tractatam uelle omnino amplecti cēsentur.

INSPECTIO XIII.

IVRIS consultus formans, seu proponens qōnem, nec aliter eam decidens præsumitur † decide-
134 re, & resoluere, prout proponit, vnde si proponit affirmatiue, puta, An princeps legibus solutus sit, dicitur approbare partem affirmatiuam, ꝙ Princeps sit legibus solutus. & si proponit negatiue, puta an Priceps legibus non sit solutus, partem negatiuam, qđ Princeps non sit solutus legibus, approbare dicitur; Istud pronunciatum probatum in l. in rebus, in fine. prin. uer. sed uidendum] cum gl. ff. commod. in l. fin. uer. uideamus ne ea pecunia] & ibi no. Fulg. ff. de eo, quod cer. loc. in l. si. ff. de ser. rust. præd. in l. si indebitum, in prin. ff. rem rat. haber. & ita tradit Irner. in gloss. penul. in l. sed & si quemcunque in uerb. dubitat ff. ad leg. Aquil. Socci. in tract. regul. in posterior in reg. 51. Iurisconsultus, qui format] Ias. in l. cum fundus §. seruum tuum, colum. 4. nu. 6. ff. si cer. pet. refert, & sequitur Nicol. Euerard. in suis loc. lega. in loc. ab Autorit. circa med. uersicu. si autem iurisconsultus] cum simil. Modo dubitatur, an si doctor proponeret qui & non resolueret, præsumeretur decidere pro ea parte, secundum quam proposuit quæstionem, & in ea faceret opinionem, & numerum? Equidem, licet neminem inuenērim hunc casum in specie tangentem, tamen indistincte concluderem, ta-
135 lem doctorem † neutram censeri approbasse opinionem, & per consequens non facere numerum in communi; nam neutram expresse firmauit, ut clarum est, ergo non potest facere numerum. Nec obst. quod dictum est de iurisconsultis, quia eorum dicta hodie pro lege custodiuntur, & in legibus nul-

lum

lum verbum debet esse superfluum, sed aliquid operari l.1.cum ibi no.per doctor.ff quod met.caus.cum similib.Secus est in dictis doctorum,quia non est absurdum,ut nihil operentur,vel quòd non faciant opinionem, quia deseruient saltem ad memorandum.

INSPECTIO XIIII.

DOCTOR asserens vnam opinionem verio-
136 rem, & æquiorem † innuit, contrariam seruari in practica.istud fuit dictum Lancel.Dec.in l.hæres absens ff.de iudic.ut refert,& sequitur Cęsar Cõtar.in rep.l.diffamari,in q.11.prope fi.nu.84.C.de inge.& manum. Quæritur modo pro qua opin. faciat numerum iste doctor,pro ea,quam dicit veriorẽ, & æquiorem,an pro ea, quam innuit seruari in practica? In hac difficultate ego imprimis ualde dubito de isto dicto Lancell.& sic indistincte intellectum falsum
137 † omnino existimo,nam clarissimum est, in practica attendi opinionem ueriorem, & æquiorem, licet contraria esset communis, vnde absurdum est,ꝙ doctor dicens opinionem aliquam veriorem,& æquiorem innuat,contrariam in praxi seruari.Quamobrẽ
138 ipse in hoc primo † dubio ita distinguerem.Aut talis doctor prius,uel posterius dixit contrariam opinionem esse communem,& tunc bene potest esse verum,ꝙ innuat,istam seruari in practica, dicendo,cõtrariam veriorem, & æquiorem, tum quia si non de iure,saltem de facto iudices hodierni inhęrent communibus opinio. tanquam securo carrotio, licet interdũ nõ parũ errent,ut inquit Maria.Iun.consi.131. quæstio proposita]col.1.n.3.lib.1.Tum etiam,quia opinio contra cõem potest esse verior per iura, & rationes,quæ,& quas viderint tenentes cõem opi.quo casu licet opinio contraria sit verior, tamen seruanda est communis,ut infra suo loco dicemus,& hoc casu iudicio meo potest saluari dictum Lancell.Decij.

Aut

Aut doctor ſimpliciter dicit hanc, uel illam ſententiam veriorem, & æquiorem nulla habita mentione cōis contrariȩ,& tunc falſum credo,ꝙ innuat cōtrariā ſeruari in praxi,in qua verior, & æquior opinio attenditur. Redeundo modo ad principalem dubitationem omiſſa diſputatione concludo, Doctorem ta
139 lem † in caſu,quo innuit,contrariā ſeruari in praxi,approbare ſnīam veriorē,& æquiorē,& ꝓ ea opinionē, & numerū facere ex duobus. Primo quia potius adhærere debemus expreſſo tanq̄ certo,q̄ tacito ſeu ꝓſumpto incerto l.continuus §.cū ita ff. de verb. oblig.l. q ad certū ff.locat. cū vulg. Sed talis doctor expreſſe dicit hanc opinionē veriorē,& preſumptiue ac tacite innuit contrariā ſeruari in praxi, Ergo &c. Secundo,& vlt. quia ueritas in oībus dēt principalē locum habere c.quæritur. 2.q.7.& æquitas in oībus ſpectanda eſt, & anteponenda l.in oibus ff.de regu. iur.l.placuit C.de iudic.cum ſimilib. Ergo, licet eſſemus in dubio,tamen debemus credere,talem doctorem approbare opinionem veriorem, & æquiorem.

INSPECTIO XV.

1 GLOSSATORES quandoque & etiam alii doctores, vel propter altitudinē intellectus, vt poſt Ang.& alios,quos fuſe ad id cōgerit, uoluit Neuiz. in d.ſil.nup.lib.5.n.33.ante med.uel propter aliud, adeo obſcure, & perplexe loquuntur,ut non intelligatur,quid ipſi ſentiant. Vnde huic malo remedium
140 datum eſt,ut tales doctores † ſeu eorum obſcura ꝓnūciata intelligantur ſecundum leges, quas allegāt, doctri.eſt Bar. in l.non ſolum §. liberationis, col. 1. num.7.in fi.verſic.& gloſ.iſta] & ibi alios late allegant Po.Mat. in addit.& Card.Alban. in lucubr.nu. 3.ff de liber.leg.& Bart.ſequuntur Roman. conſilio 211.allegationes doctoris]in vltimo dubio colum. fin.nume.5.ubi late alios cumulat Horat. Mandoſ.

in addit.in uerb.allegat]Alex.in l.sæpe col.8. n.27. in fi.ff.de re iud.Sali.in l.si ex cautione,col.6. versi. quero secundo succes.]C.de non nume. pec. Stepha. Bertran.in consi.128.pro pleniori] n.5.lib.1.Cæsar Lamberti.in tract.de iur.pat.in 2.lib.par.1.q.9. arti cu.18.nu.7.latè Ias.in l.cum filiofam.col.21.n.129. ff.de leg.1.Restaur.Castal.post alios in §.cum filius, in glo.1.col.3.n.7.inst.de hæred.quæ ab intest.Pau. Leon.in tract.substit.in prælud.nu.77.Iacob.Meno. in tract.de retin. poss.in 3. remed.nu.270.Horman. Det.in rep.l.hoc ædicto,in §.hoc autem ædictū, col. 8.nu.22.ff.de nou.op.nunc.Corn.in cons.124.ardua primo aspectu]col.pen.num.25.lib.2.Socc. in l.à di uo Pio,in prin.num.47.ff.de re iud.Marsil.in rub.ff. de fideiussor.n.45.Guil.de Benedict.in rep.c. Raynu tius,in verb.testamentum]col.1.nu.62.extr.de testa. Io.igne.in l.necessarios §.non aliàs,nu.118.ff. ad syl lan.Nicol.Bellon.consi.16.stat statutum] propè fin. nu.10.Hieron.Butrig.in rep.l.edita num.101.C.de eden.Cagnol.in l.diem functo,nu.22.ff. de offic. assessor.Maria.iun.in l.1.n.432.ff. de acq. poss. Ant.à Leut.inter consil.crim.diuers.Tom.2.in consi.18.ui so suprascripto] nu. 25. & nouissimè Gasp.Gabal.in tract.de euict.§.4.num.28.& est receptissimum apud omnes . Modo dubitatur an doctores isti faciant numerum in communi?Et omissa longiori disquisitio-
141 ne concludo,istos†facere opinionem,& numerum, tum quia est receptum pro indubitato , ut doctores eam partem approbasse censeantur, pro qua faciunt iura,& rationes adductæ ita, ut perinde sit , ac si expresse firmassent:tum etiam quia quemadmodū sublato fundamento doctoris corruit eius opinio , ita econtra posito fundamento debet constitui opinio.

INSPECTIO XVI.

DOCTOR super aliquo casu firmat opinionem suam,& postea dicit,se contrarium vidisse iudicari,utrum iste censeatur a suo opinione recessisse p illa uerba, q contrarium uidit iudicari, & pro qua
142 parte faciet opi.& numerum?Et uidebatur eũ † cẽseri, recessisse, & facere numerum pro opin. pro qua uidit iudicare,nam cum pro iudice,& sententia præsumatur,ut late per Alc.in d.tract.præsumpt. in reg. 3.præsumpt.9.opinio, pro qua iudicatur,verior censebitur,& eam tanquam ueriorem approbasse intelli
143 getur.Contrarium tamen, quod iste doctor † non censeatur recessisse a suo opinione,& per consequẽs pro ea facere numerum tenuit Petr. Calefa.inter cõsilio crim.diuers.in consi. 105. spectabilissimi domini] prope fin.nu.15.Tom.1.2. impress.quod verum credo ex infrascriptis, licet ipse nihil alleget. Primo quia cum opinionem suam firmauerit,si ab ea expresse non recedat, in dubio per illa uerba,quod ui-
144 dit contrarium iudicari, non præsumitur † incontinenti,se corrigere l.non ad ea,ubi glo.& doct.ff. de cond.& demon.Bar.in l.1.§. parui, col.sub num.5. uersi.non est enim verisimile] ff. quod ui aut clam, cum adductis per Alc.in d.trac.præsumpt.reg.2.prę sump.28.num.1.cum seqq. Pręterea, & ult. quia licet pro iudice, & sententia præsumatur,non tamen clarum est,opinionem, contra quam iudicatum est, esse falsam, quia potest etiam esset,ut iudex secutus sit sententiam deteriorem.Vnde ex ista pręsumptione non est dicendum doctorem recessisse ab opi. iam firmata,cum id,si voluisset,exprimere potuisset.

INSPECTIO XVII.

VIDEMVS sæpissimè, quòd doctores scribentes super l.dotata pluribus, & diuersis materijs, alij

vnam,& alii aliam precipuam materia pertractandã assumunt,reliquis omissis. Dubitatur,an doc.in materiis omissis dicãtur approbare dicta aliorũ, puta, gl.Bar. & sim.& in iis facere opinioné, & numerũ? &
145 partem † affirmatiuã tenet D. meus Thob. Noni. in §.posthumorũ, col.17.sub nu.11.uer.& ita uoluit hic Accurs. Insti. de exhæred.li.& nihil allegat.Sed ipse omissa disputatione cõtrariũ concludo, nempe
146 doctorem istorum † non censeri approbasse ,neque numerum iis facere, tum quia nulla rõ ad id dicẽdũ nos impellit, tum etiam quia hoc non uoluit, quia quemadmodum opinioné suã expressit in materiis, quas ibi pertractauit, ita, si uoluisset, & in aliis expressisset,non fecit,ergo noluit.argu.l.vnic.§.fin autem ad desic.C.de caduc.tollend.

INSPECTO XVIII.

DVBITARI posset, nunquid consulentes in aliqua causa faciat numerum pro constituenda communi in illo casu ad vtilitaté sui clientuli? Et breuitati consulendo cõcludo, doctoré scribentem in vno
147 casu † nõ debere vllo pacto numerari in constituẽda cõi in illo casu in vtilitatem sui clientis ex duobus.Primo quia aduocatus est suspectus pp affectionem,quam hét causæ,propter quam affectioné dicit
148 † aduersarius eius,contra quem consuluit l. 1.§.si. cum glo.in verb.aduersario ff. de calumniat.Docto. omnes,& præcipue alios allegãtes Aug.Ber.col.12. nu.38.& Mar.Mant.col.10.nu. 11.in c.1.extra de iudic.cũ concord.Vñ aduocatus in vna cã,si in ea sit da
149 tus iudex põt † tanq̃ suspectus recusari c. postremo,& ibi glo.in verb.aduocati, Abb.& alii,extra de appel.doc.in d.c.1 de iudi.& est receptissimũ. Quinimmo doctor aduocando cõtra eũ, cũ quo fecit pa-
150 cé,in multis casibus dicitur† pacé rupisse,ut late p Iul.Ferre.in trac.de feri.seu induc.mili.treg. & pac.

nu.185.

n.185. vsq; ad 190.cum sim.At absurdum est dicere, doctorem suspectum facere numerum in communi, Ergo &c.Secundo,& vlt.quia si aduocati facerét numerũ pro cõi in cã,cuius patrimoniũ susceperunt, se quererentur duo maxima absurda, vnũ est occasio maximorũ sumptuũ,tot.n.cõsulerent doctores quousq; cõis,& magis cõm. efficeretur. alterũ est absurdũ,qa uincerent causas salté dubias non qui iustitiã fouerent,sed qui maioré pecuniarũ quantitaté haberent, quibus plura consilia peterentur at cõsequens nõ est admittendum,Merito.Intel.hoc quo ad consiliũ red ditũ in illa cã,secus si eandé opi.prius vel consulendo,uel tractãdo,uel alio modo firmasset, qa in aliis locis faceret nu.in com. ét in illa cã. Sed non pp hoc
151 litigantes † debent aspernari habere plures, & principaliores aduocatos , quia & maximum est indiciũ eius boni iuris, & quia bona capita, & rationes facilius excogitant plures,& excellentiores, quam pauci,& minus docti.

INSPECTIO XIX.

QVANDO QVE reperit inter cõsilia vnius insertũ cõsiliũ alterius doc.q & ipse hét ppriorũ cõ siliorũ libros separatos,inter quæ nõ reperit cõsiliũ insertũ inter alterius cõs. exéplũ habemus de quodã cõs.Bal.iserto inter cõs.Ang.cõs.265. uerba aũt suc cedere valeas]qđ inter cõs.Bal.non inuenitur.Quæritur,an talis doctor in eo cõs.faciat.n.& opi.in cõi? Et D.meus Frã.Cãt.in suo quodam pleno, & docto resp incip.tota uis psẽtis controuersiæ] in 2.insp.in fund.in fi.loqués de d.cõsi.Bal.voluit, tanq suspectũ
152 nõ debere † attẽdi,nec Bal.numerũ facere ob illud consi.ea vrgenti ratione,quia aut illud consi.nõ fuit Bal.ex quo reperitur inter eius consilia, aut si fuit, vtique Bald. uidetur illud raiecisse,& consequenter recessisse ab illa opin. ex quo non nnmerauit inter

sua consilia. Ego tamen pace tanti uiri in casu d.cōs. Bald. non credo uerã opin. eius per infrascripta. Pro resolutione tamẽ præsentis dubitationis distinguo
153 † duos casus. Quorum primus est, quando doctor inter consilia reperitur consilium alterius, habet cũ eo vel affinitatem, vt Ang. cum Bal. vel cōsuetudinẽ, vt scholaris cũ Pręceptore, vel sim. vel amicitiã, vel amicitiæ præsumptionẽ, ut inter doc. eiusdem ciuitatis, uel sim. & tunc credo talem doctorẽ facere opi. & numerum in cōi. Nam facile pōt esset, ut aliquis istorum potuerit habere consilium alterius, & pp affinitatem, & amicitiã traditum originale consilii spe recuperandi, vñ copia apud autorem nō remanserit, & id melius est dicere, quam quod consilium non sit Autoris. Nam, cur doctor inter propria consilia interfuerit consilium sub nomine alterius, alia rō esse non pōt nisi consideretur fraus, quæ non dẽt præsumi, præsertim quando alia legitima interpretatio pt adaptari; Itẽ hãc opinionẽ tenendo euitatur, doctorẽ censeri opinionẽ mutasse, quod est cōtra. reg. l. Lucius, in fi. ff. de leg. 2. Secundus casus est, qñ consiliũ reperitur inter consilia doctoris, cum quo autor uere, uel verisimiliter nulla familiaritate, affinitate, vel necessitudine fuit coniunctus, puta quod unus sit Italus, alter Gallus, & sic de simil. & tunc habet locũ opinio D. mei, quia potest esse consilium fictum in aliqua causa ad obtinendum, & postea sic impressum, uel si uere fuit proprii Autoris, ab eo improbatum censebitur, cum copiam non retinuerit.

INSPECTIO XX.

REPERIVNTVR in iure opuscula & libelli, quibus nullus est inscriptus autor, vnde istos incerti autoris libros appellare solemus. Dubitatur, an isti incerti Autores faciant numerum in commu
154 ni? Equidem arbitror, istos † facere numerum, tũ

quia

quia uideo, eos passim à Doctoribus allegari, tum et quia negari non potest, iurisperitum aliquem opus illud confecisse, & prout ibi opiniones protulit, uoluisse, & sensisse, neque nominis autoris incertitudo debet reddere illud opus inane, & frustratorium, ut esset, si allegari nequiret. Verum tamen est, huius in
155 certi autoris † modicam, & exiguam esse autoritatem. Primo, quia non potest cognosci, an autor iste sit antiquus, scripserit in senectute, max imi nominis uiuens extiterit, & simil. Et licet liber posset testari de singulari eius doctrina, cum tamen malus, & iniquus esse potuerit, quod posset argui ex illa incerti autoris inscriptione, autoritas non probatur, quia deficit alterum requisitum, uidelicet, uitæ probitas. Secundo quia credo, istos libros plerunque non excedere in bonitate, & elegantia, quia si alias esset vel veri autoris, vel alterius, qui librum in lucem emiserit, nomen appositum. Tertio, quia quando in aliqua quæstio. iste allegatur, potest esse, ꝙ sit idem cũ altero in illa quæstione citato. Quarto, & ultim. quia potest esse, quod opus illud fuerit ab autore penitus reiectum, uel saltem, quod manifesto colligigitur, neglectum.

INSPECTIO XXI.

PROPOSITA mihi fuit dubitatio à Do: Octauio Simcõello Calliensi iuuene & ingenii acumine, & legali scientia ualde prædito, & mihi semper honorando, utrum doctor, qui in Indice, seu tabula, seu repertorio, seu summario alicuius operis aliquid afferat, vel testetur de comm. opin. uel aliud agat, quod in opere isto non reperitur, faciat opin. & numerum in communi, uel eius attestatio attendenda sit? Et in hac difficultate sane pulchra, conclusiue
156 procedendo, ita † distinguendo concluderem. Aut iste Index est locupletatus ab eius autore iuribus, au

toritatibus,& rationibus præter contenta in opere, prout est Index Innocētij, pro quo est apposita Margar.Baldi, Index Abbatis Panor. Felini Sand. Fran. Aret.& aliorum, & tunc concludendum est, istos facere num.& opinionem,& ratio est,quia isti Indices non solum indicis,sed additionis uicem gerūt. Aut iste Index est simplex,prout sunt regulariter indices & tunc nec opinionem,nec numerum faciet,nec attestatio de comm.quicquam releuabit. Si quidem index per se nihil disponit, sed indicat solum ubi res in opere pertractetur.

INSPECTIO XXII. & ult.

DOCTORES quandoque defendunt, & firmant aliquam opinionem in genere,& postea dicūt (Quæ sententia saltem locum habet in tali casu)Vnde dubitare contingit. An isti per illam adiectionē (quę snia saltem,&c.)censeantur recessisse ab opinione in genere firmata, & an pro ea numerū faciat? Et omissa disputatione vna cum D. meo. Fran.Cātutio in pulchro respon.incip.donationem, de qua agitur reuocanda]circa med.in 5. cap.post princip. uersi.& licet Didac.Duen. & Forster,]concludo talem doct.
157 † non cēseri recessisse ab opinionē in gn̄ere firmata & ꝓ ea numerū facere, nā cū expresse tenuerit eā in genere non censetur in continenti se corrigere velle Nec quicquā facit adiectio illa (quæ snia saltē &c.) qm̄ aīaduertere debemus,ꝙ cōstituere opinionē, cōsistit in sola uoiuntate doctoris, quæ hoc casu clara apparet,cū expresse firmauerit opinionē in gn̄ere, vn̄ qn̄ subdit(quæ snia saltē &c.] quoad uolūtatē ꝓpriā non recedit ab opinio.gn̄ali, sed quoad alios ostendit,opinionē illā ī eo casu particulari esse clarissimā & oīno seruādam,ita in simili probat clare tex. in l. vnic.C.de emend.propin. Vbi vult Imper. domestica laudis exēpla seniorū prouocare propinquos mi-

nores

nores ad vitæ decora.ſed qm̃ ex parte iſtorũ id nõ pſ citur, iubet, ſaltẽ correctionis medicina compellere, ſed nõ p hoc negat, quin exempla in bonis ſufficiãt. Et de his hactenus. Plures alias difficultates ſubori ri poſſe, qui doctores faciant numerum, & opinionẽ in communi, non ignoro, ſed ex his aliarum reſolu tionem facilem eſſe, nihil perſuadeo.

Doctori atteſtanti de Communi Opinione an, & quomodo ſit credendum.

TITVLVS VII.

Summa Notabilium.

1 *DOCTORI atteſtanti de cõi opi. non creditur. Cõtrariũ n. 3. Ampliat n. 7 limit. n. 8. cum ſeqq.*
2 *Doctori atteſtanti de conſuetudine nõ creditur. Contrarium nu. 4. Declar. nu. 5. Fall. nu. 6.*
9 *Veritatem nõ immutari ex noſtro affirmare, vel negare.*
10 *Quid, quando in eadem q. ſunt atteſtationes hinc inde, primo creditur doctori recentiori. Fall. nu. 11. & 12.*
13 *Poſtea doctori principaliter de ea pertractãti. Fal. n. 14.*
15 *Deinde doctori plures autoritates adducenti.*
16 *Poſtmodum pluribus atteſtationibus.*
17 *Tandem ſi nullę adſint qualitates ſupradictę nulla attenditur.*

COGNITIS ſatis ſuperq; ex quibus conſtituatur uera, & perfecta cõis opi. Reliquũ eſt pro complemento huius primæ partis, diſcutere, & uidere, nunquid atteſtatio de communi opi. ab hoc, uel illo doct. facta ipſam cõem plene pbet, & conſequenter an, & qũo credatur doctori atteſtanti de cõi opinione? Et in hac difficultate duæ sũt ſcriben. ſententiæ, quarum prima eſt negatiua, ut

1 doctori de cōi attestanti † non sit credendū, & hanc tenuit solus Cag.in l.1.nu.265.ff.si cer.pet.& mouetur ea potissimum rōne,quia quemadmodum nō creditur doctori excellenti attestanti de consuetudine, ita eadem rōne non est fides habenda doctori de cōi
2 attestanti.Quod vero non credatur doctori † de consuetudine attestanti est recepta sententia, & ne singulas autoritates enumerem,hanc esse cōem opin.testātur Pet.de Raue.in tit.de consue.sect.5.n.16.Roch. Cur.in c.fi.sect.8.q.5.nu.9.post med. ex.eod.titu.de consuet.ubi testatur per relationē,& numerationem autorum,quę est ualidior attestatio, Cagn.in l.uni. in princ.nu. 20.ff. si quis ius dicen. non obtem.Dec. in consi.402.in causa illustris principis]col.fi.n.15. prope fi.uersi.ex quibus patet] vbi dicit communem recentiorum, Steph. Bertrand. in consilio. 181.circa processum causæ] colum. 6.sub numero. 15. uersicu. & licet Bartol.] libr. 3.vbi dicit magis communem, cum aliis allegatis per Anton. Gabriell. lib.1.comm.conclus.tit.de probat.conclus.4.ver.contraria Bald.] Sed hæc ratio fragilis est, ut ex infra dicendis apparebit. Contraria igitur est sententia, ꝙ
3 Doctori attestanti de communi opin. † credendum sit,& hanc tenent Ferd.Loaz.in rep.§. diui l.filiusfa. col.12.in fi.uersi.& doctori approbato]num.37.ff.de leg. 1.Rim.in consi.98.uiso processu agitato]col.pe. sub nu.75. & consi. 120. disputabilis sane est materia]col.2.nu.5.lib.1.Neuiz.in d.fil.nup. lib.5.num. 2.Iacob.de Leonar. inter consi.Maria. Iun.in consi. 121.eleganter, & non minus]nu.17.lib. 2.Hieron. Grat.in consi.88. teneo quòd hæres] col.1.nume.2. lib.2.Lancell.Conrad.in lib.de prætor. §:2.in titu. de sen.nu.26.Aug.Bero.in consi.99.non recedendo ab iis]num.4.lib.1.Io. Fran. Vicei inter consi.crim. diuer.in consi.146.veris pręsuppositis] in fi.num.4. lib.1.2.impress.Io.Hiero.Alban.modo Car.amplis.

in

in consi.5.si quis aut hodie est] num.46.Fran.Herc. in tract.de prob.Nega.num.302.ante fin.uersi.hęc ea dem trahi possunt]D.meus Io.Paul.Lancel.in d.sua disput.an,& quand.attendend. sit Comm.opi.in fin. cum similibus, & hæc est communis, & recepta sententia, ut ex numero eam tenentium clare apparet, & etiam meo iudicio uerissima. Pro qua imprimis retorqueo rationem in contrarium adductam. Nam

4 quemadmodum creditur doctori excell. † de consue suetudine attestanti, ut uoluit Bar.in rep.l. de quibus nu.21.ff.de legib. cuius opinio est communiter a doctoribus approbata, vt testantur Alex. in l.post dotem,col.10.nu.29.in prin.ff.sol.matr. Chrisogo. port.in §.apum,col.3.nu.10. Inst.de rer. diuis. Dec. in consi.420.quæritur an ad Archidiaconum] in fi. & consi.694.pro resolutione eorum]col.1.sub nu.3. vbi per numerationem plurium de com. testatur Io. Bap.Ferret.in consi.102.super casu decimarum]col. 2.nu.6.Rol.a Vall.in consi. 71. uiso processu]col.4. num.21.cum seq.& consi.87. non insistendo] col.2. num.12.lib.1.& hæc opinio Bar.est magis communis,ut asserunt Dec.in l.2.§.mutui datio, nume.12. & 13.ff.si cer.pet.Lud. Gozad.in consi. 59.prima facie dicendum]col.4.in prin.sub num. 18. Cur. Iu.in consi.60.casus in facto ita se habet] col.4. sub num. 5.Grat.in consi.12.contra quam plures]col.7.num. 58.& 59.lib.1.Maria.in consi.60. uidebitur fortasse] col.3.per tot.num.10.ubi per relationem compluriū hanc magis com.dicit lib.2.Fran.Hercul.in d. tract. de prob.neg.num.301.Craue. in consi.166.licet plurimi]colum.3.num.9. nouissime, & plenissime alios cumulans Nicol. Festas.in tract.de collect. par. 2. in titu.an, & quand.foren.indic.num.33.vsque ad 42. vbi habito respectu ad numerum, & autoritatē doct. hanc tenentium dicit eam magis comm. cum relatis per Ant.Gabr.in cōclu.4.in prin.item ista Bart.opi.

est uerior, ut testantur fere omnes isti, & præcipue Maria.iu.Nicol.Festas.& Io.dilect.in tract.de art.testand.in tit.de subst.caut.35: hæres cui alius] sub n.3.uer.& licet secundum quosdam]cum concor.& absque dubio, hæc est uere cõis, & magis cõis,uera,& uerior opinio tam ex numero, & autoritate eam tenentium,& rationibus ab illis adductis, quã per tot attestationes de cõi,magis com.uera, & ueriori opi. factis non fortuito,sed per relationem,numerationẽ & ponderationem autorum,& non ab antiquis, sed a nouissimis prout sunt Rol.& Nico. Festa.qui cum in dies communes nascuntur, crescant, & intereant, melius ueritatem huius rei reperire possunt.Hæc ta
5 men opinio intelligenda est, ut doctori † credatur præsumptiue,hoc est, donec contrarium probatnm non fuerit,non autem uere, ut intelligatur facta plena probatio,sed solum,ut transferatur onus probandi contrarium in aduersarium, ita uere uoluit Bart. in d.l.de quibus,& in his terminis est magis commu. opinio,& uera,vt per Dec.Cur.Gozad.Grat.Maria. Crauet.Festa. in locis supra adductis, & per Gaspar. Caball.in tract.de euictio.§.3.sub nu.39.uersic.uel resp. & intellige]cum adductis per Ant. Gabriel. d. conclu.4 post med Secundo hæc Bar. opinio proce-
6 dit, ut credatur Doctori † de consuetudine loci in quo Doctor diu est uersatus, ita declarat Paris de put.in trac.de sindic.in uerb.doctor]c.2.incip.an doctor,seu aduocatns]uer.consuetudo enim cõtra ius] in col.pen.nu.10.Alex.in consi.5.circa primum dubium]col.pen.sub n.11.in fi.uer.item respondeo]lib. 3.& post alios ita tradit Io.Dilect.d.n.3. per tot.vbi testatur se ita in praxi seruasse,& sequitur Ant. Gabriel.in d.conclu.4.prope fi uer. concorda istas]nu. 3.& credo uerissimum; Quemadmodum, inquam, creditur Doctori testanti de consuetudine,ita debet credi doctori attestanti de comm.opi.de qua ipse cognitionem

gnitionem habet. Secundo iuuatur hęc commu. opi. nam hanc uel illam opi. esse, uel non esse communẽ, quæstio est facti, cuius cognitio consistit in iure. nõ enim alius, quam iurisperitus cognoscere potest. At doctor præsumitur posse, & uelle cognoscere ea, quæ sunt iuris, & secundum ius affirmare, uel negare, cũ doctus & bonus censeatur iuxt. tradita per Alcia. in trac. præsum. regu. 3. psum. 2. & 19. per tot. Ergo &c. Vlti. roboratur opinio ista. nam si diceremus, ꝙ non credatur Doctori attestanti de communi, sequeretur uel impossibile, uel ualde difficile esse, cognoscere in casibus occurrentibus com. opi. At hoc est quam absurdissimum. Merito &c. Maior deducitur, nam cõ munis in casu particulari, aut cognoscitur per nume rationem, & ponderationem singulorum doct. super illo casu scribentium. Aut per testes. Cognoscere cõ munem per numerationem, & põderationem aucto rum est adeo difficile pp innumeros, & diuersos scri ptores, & præsertim hodie qñ libri in diem excrescũt in diuersis partibus orbis in eam quantitatẽ, ut qua facilitate sydera Cœli numerari possunt, eadem libri, & librorum loca, ut certe possit dici impossibile. Per testes uero cõmunis probari non potest, nisi per Iurisperitos. alii enim, quæ sit cõis, uel non cognoscere nequeunt, cum id in iure consistat. Si ergo nec Doctoribus credendum esset, improbata remaneret ipsa cõmunis, & inanis penitus efficeretur. Cõcludamus ergo pro communi opinione, ꝙ Doctori de cõmuni attestanti credendum est; Quę conclusio † pro cedit etiam, licet Doctor attestans de Communi nullum, aut paucos omnino Autores eam tenentes allegaret. Et ratio est, nam si aliter diceremus, utique Doctori non crederetur. si enim Doctori adducenti tot Autoritates, quibus communis, & magis communem conficeretur, esset solum credendum, non diceretur credi Doctori, sed ipsi ueritati crederetur,

deretur,& sic, inanis redderetur Communis opinio, supra firmata. Hæc autem conclusio recipit veram notabilem, & omnino menti tenendam declaratio-
8 nem,vt † habeat locum solummodo præsumptiue,& quoad transferendum onus probandi contrariũ dicenti non autem uere. Nam si contrarium, hoc est, magis communem in contrarium esse demonstratũ fuerit per maiorem numerum,& autoritatem Doctorum contrariam sententiam amplectentium,tunc nõ credetur, neque illa attestatio ullius erit momenti, ita defendit in causa maximi momenti Dom. meus Fran. Cantutius,& postea reperi ita in specie tenere Fran.Hercu.in d.tract.de proband.neg.nu.302.ante fi.uersi.hæc eadem trahi possunt) & est de mente omnium,& uerissimũ.Primo quia quemadmodum Doctori attestanti de consuetudine creditur solũ præsumptiue secundũ magis com. sñiam supra relatam, ita prǽsumptiue debet credi Doctori de com. attestãti. Secundo quia ex nostro affirmare, vel negare
9 † non immutatur veritas. l. illicitas §. ueritas. ff. de off. præsid.l. cum falsa, & ibi not. Docto. C. de Iur. & fac.ignoran.tradit Luc. de Pen. in l. origine propria,post prin.C.de muni.& orig.lib.10.Iac. Meno. in tract.de arbi.Iud.q.lib.2.centur.4.cas.336. n. 29. cum simi.& talis Doct.nõ facit, sed solum dicit hãc, uel illam opinionem cõem, sed nos prǽsupponimus uere magis cõem esse in contrarium,Merito &c.Tertio,& ult.quia doctor de cõi attestans non solum nõ facit cõem,sed neque ẽt vult facere,sed solum reddere de ea testimonium.Vnde si constant, in contrariũ esse magis cõem, & per consequẽs eius attestatio nõ seruetur,non contrafit eius uolũtati,præserttm quia id nullius fit ei præiudicii. cum perhoc nõ arguatur mendax,nam potest esse, quòd tempore, quo doctor de cõi testatus fuit,uere esset cõis,tractu uero temporis contraria magis com.effecta sit.Vnde iudices, qñ

inueniunt

inueniunt aliquam atteſtationem de commu.non debent quieſcere,ſed quærere an orta ſit magis comm. contraria;Et qñ aduocatus deducit opinionem contra atteſtationem eſſe magis cõem per cumulationẽ plurium & grauiorum doctorum,det attendere,neq; pertinaciter, (ut multi faciunt) inhærere atteſtationibus,quæ pleræq; fiunt inconſiderate; & præſertim ſi ſit atteſtatio doctoris non moderni. Sed hic inſurgit pulchra dubitatio,quid agendum ſit, qñ in eadẽ q.ſunt plures atteſtationes de cõi opi. hinc inde, ut hodie uidemus accidiſſe in compluribus qq. cui doctori atteſtanti magis credendum erit? Equidem breuitati conſulendo.Imprimis crederem, Doctori Iu-
10 niori , uel recentiori † magis habendam eſſe fidem, ita Grat.in d.conſi.88.n.2.lib.2.& Franc.Hercul.ſub d.n.302.ante fi.uerſi.hæc aũt trahi]& ratio eſt, quia cum omnes cões opiniones in dies, naſcãtur,creſcãt, & intereãt,ut poſt Salom. tradit Neuiz.in d.ſil.nup. lib.5.n.4.& experientia docet, debemus credere Iuniori,qui de vltima Cõi,quæ ſeruanda eſt,uериſimiliter teſtatur, & præſertim quia hoc pacto ſuſtinẽtur ſingulorum atteſtationes ueræ ſecundum diuerſitatẽ
11 temporum.Fal.hoc quando† alius doc.antiquior teſtaretur per allegationem plurium, & eorundem numerationem,& ponderationem,modernus vero paucis autoritatibus allegatis ſimpliciter teſtaretur per
12 mox dicenda.Fall.2.qñ† modernus teſtaretur de cõi extr.materiã,q̃ pertractat,antiquior uerò principaliter tractaret,quia magis credetur antiquiori ꝑ infra dicenda.Secundo hac deficiente qualitate cenſerem
13 magis credendũ † doctori principaliter pertractanti materiã,de qua eſt illa cõis,& ratio eſt,quia iſte præſumitur uſus maiori diligentia in reperiendis auto-
14 ritatibus,Fal.hoc,quando † doctor de cõi opi.cõtraria teſtãs ẽt incidenter longe plures auctoritates repeririſſet,q̃a tunc in iſto uiget maior rõ diligentiæ, &
conſe-

consequenter eius attestatio est magis attendenda. Tertio istis cessantibus crederem, esse attendendam.
15 † attestationem eius, qui plures Doct. pro sua Cõi cumulat, ita Franc. Hercu. ibidem, & ratio est eadem cum superiori, quia constat de maiori diligentia, & per consequens est magis attendenda §. optionis, cũ
16 fin. inst. de leg. Quarto si ista oia desint, ea cõis † est attẽdenda pro qua plures sunt attestationes de cõi, hoc est, pro qua plures doc. de illa com. testantur, in quo est aduertendum ꝙ ẽt pluriũ attestatio diceret, si Collegium doc. uel Rota testaretur, quia licet singulorum ratio non habeatur, tñ plures sunt, q̃ vnus, & huius conclusionis ratio est, quia ueritas facilius per plures, quam per pauciores reperitur l. fi. C. de fi deic. c. extra 64. dist. cum sim. Tandem si nulla istarũ
17 qualitatum adsit, nullæ attestationes † sunt attendẽdæ, sed recurrendum est ad ponderationem & numerationem doctorum utriusque partis; & ea opinio erit magis com. & attendenda, quæ maiori numero, & auctoritate doctorum fulcita erit. Et per hæc sit explicita prima pars huius tractatus.

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

LIBER II.

POST QVAM ad satietatem vsque cognouimus, quę nam sit communis opinio Doctorum, & quæ pro sui perfectione requirantur, reliquum nunc est, ut ad secundam partem huius tractatus transeamus, uidelicet, an, & quando ipsa Communis sit seruanda; Et quoniam nonnullis durum uidetur. Communem opinio. attendendam esse, ideo imprimis uidebimus, An id de iure subsistat.

An Communis Opinio sit attendenda

TITVLVS VIII.

Summa notabilium.

1 *COMMVNEM opinionem legendo, in tractatibus, & simil. non attendendam esse. Limit. n. 2. sublimit. num. 3.*

4 *Communem concludendo, & iudicando non attendendā esse. Contrarium nu. 16. Ampl. 2. modis nu. 17. & 19.*

5 *Legum puritas omnino amplectienda.*

6 *Declaratio §. sed neque l. 1. C. de vet. iur. enuclea.*

7 *Veritas*

7 *Veritas semper eadem, & semel verum, semper verum. Fall.nu.8.& 9.*
8 *Ius non semper idem, sed in dies mutatur.*
10 *Opiniones humanam conditionem imitantes nascuntur, pubescunt, & senescunt.*
11 *Ius ciuile non potest glossari. Sed contrarium seruatur, & quomodo num. 12.& 13.*
14 *Opinionum diuersitatem repellendam.*
15 *Multitudo arguit imperfectionem.*
18 *A communi recedere nefas. Et communis non debet reddi elusoria.*
20 *Veritas perfecta facilius potest haberi a pluribus, quam a paucioribus.*
21 *Opinionem omnium, vel maioris partis attendendam.*
22 *Opinioni Doct. adhęrere, ubi non est ius clarum, dedignari non debemus.*
23 *Doctores splendor, & lucerna iuris.*
24 *Opinio doctor. ubi non est lex, pro lege seruanda.*
25 *Opinio a multis approbata dicitur quotidie cōualescere.*
26 *Iudicio populi unus non debet contrauenire.*

COMMVNIS opinio Docto. an sit attendenda, discussuri, ne confuse procedamus, duplex adhibenda est inspectio. Prima, quid in actibus, qui tertio præiudicium nullum afferunt, ut puta legendo, in tract. singul. & simil. Altera quid in actibus tendentibus ad tertii præiudicium, ut consulendo, & iudicando.

INSPECTIO I.

IN hac prima inspectione absque alia disputatione concludendum est, una cum Franc. Turzan. in tract. commu. opin. in opin. 160. probationes] circa princip. uersic. si primam tueri uolucris] Io. Bologn. in

in l.1.sub nu.43.in 3.limit.ff.si cer. pet. & ex mente
1 omnium doct. communem opi. † non esse attendendam, & pro hac sententia adducitur semper l. si ita vulneratus, prope fi.uer.multa autem] ff. ad l.aquil. Et comprobatur optima ratione, nam legēdo, dispu tando,& in aliis simil.actibus iuribus,& rationibus, non auctoritatibus quæritur, quid uerius sit, vnde necessario receptæ traditiones in dubium reuocandæ sunt. Et hinc est, ꝙ videmus ab interpretibus dubitari,& controuerti diffinitiones in legibus etiā expressas,ut faciunt doc.in rub.C.qui admit. de defi nitione bonorū possessionis tradita a I.C.in l.3.§.bo norum igitur ff.eo.& sic de aliis pluribus.Et hoc nul lam habet difficultatem. Hæc conclusio Fal.quando
2 †disputando adducitur aliqua cōis extra, qōnem, de qua disputatur, quia tunc ēt disputando est seruanda.ita tradit Hypol.Rimi.in rub.inst.de don.nu.59. & est in ore omnium,&. uerissimum.Tum quia alias totum ius confunderetur. Tum quia disputatio iret
3 in infinitum, Sed hæc Fal.non procedit, qñ † decisio q.de qua disputatur, oīno dependeret ab illa cōi allegata, ita subtiliter more suo declarauit in Circulis D.meus Fran.Cantutius, & verum credo, qm̄ in ista viget eadem ratio, quæ est in cōi, de qua principaliter disputatur, hoc ē, qa alias tolleretur disputatio.

INSPECTIO II.

ALTERA modo subsequitur Inspectio. An Cōis opi.Doc.iudicando,& consulendo sit attendenda.Et in hac difficultate duæ sunt principales doctorum sententiæ,quarum.Prima est negatiua,vt nullo
4 pacto † attendi debeat cōis, & huius opinionis reperi solum Vdalri.Zasi.in l.2. §.post hunc, maxime in verb.innouare]circa med.sub n.78.ver. nec cōes opi niones sequimur]ff.de orig.iur.& lib.1.sing.respon. c.1.in fi.num.27. & complures in uoce audiui huius

esse opinionis, quę fulcitur ex pluribus. Et Primo,
5 nam legum † scita, legalisque sapientiæ puritatem, (ut Zasij verbis utar) sequi omnino nos debere, nemini dubium est. At Communes opiniones non modo legum puritatem non insectantur, sed potius in ambiguum detrudunt, cum sæpe in eadem q. hinc inde adsint attestationes de Communi, & receptæ sententiæ non pro ueritate, sed pro quæstu huc, & illuc meritis forte testimoniis figantur, & refigantur. Merito &c. Hæc ratio contrarium sustinendo facile diluitur. Primo, quia opiniones pro quæstu firmari in dubio non pręsumitur, & qui hoc dicit, suum potius detigit, quam aliorum ostendat defectum. Pręterea cũ ueritas oculis cerni nequeat, non est absurdum in eadem q. esse Communes hinc inde, cum quot capita, tot sententię, nec quis sibi tantum arrogare debet, vt suadeatur, melius solus ueritatem reperisse, quã tot Viri illustres communem opi. constituẽtes fecerint, cum facilius esse possit, ut quemadmodum plures falli uidentur, solus multo magis fallatur, unde cum certa ueritas reperiri nequeat merito sequimur præsumptam. Secundo igitur pro hac sententia negatiua adducitur text. qui hanc quæstionem in terminis dirimere uidetur in l. 1. circa med. uer. sed neque C. de uet. iur. enucl. Sed neque ex multitudine autorũ (inquit ibi Imperat.) quod melius, & ęquius est, iudicatote, cum possit unius forsan, & deterioris sentẽtia multos, & maiores aliqua in parte superare. At communis est sententia multitudinis autorum. Ergo &c. Stringitur ille contex. quia in uim rationis ibi dr, ꝙ unius sententia potest esse melior. Huic tex.
6 dupliciter respon. Et primo, ꝙ decisio † illius non potest habere locum in casu nostro, nam ibi ea uerba proferuntur eis, qui debebant compilare ius ciuile, & potestatem habebant addendi, & minuendi non secundum id, ꝙ scriptum reperiebant, sed illud debebant

bant ſtatuere, quod magis humano generi prodeſſe ſentirent, vt aperte cauetur in ead.l. infra §.ſed & in hoc ſtudium uobis,& in l.2 §.tanta autem. C.eo.nos vero loquimur de Doctoribus noſtri temporis, qui non id,quod magis hominibus prodeſſe ſentiũt, ſed illud ſolum,quod in iure ſcriptum reperiunt, amplectì debent Secundo reſpon.tex. illum non dicere,ꝙ multorum opinio ſit contemnenda, & vnius ſeruanda,ſed uelle ꝙ omiſſa multorum ſententia attendatur opinio vnius,qñ illa opinio eſt melior,æquior,& uerior.cum poſſit ſententia unius forſan multorũ opinionem ſuperare,& hoc eſt, ꝙ vult dicere ille tex.ꝙ nos non negamus,quando ſententia unius eſt verior ipſa communi.Tertio iuuatur opinio iſta hac ratione,nam veritas † ſemper eſt una, & eadem, & ſemel,
7 verum ſemper verũ,vt patet ad ſenſum,& tradit Bal. in c.1.col.4.in princ.nu.16.in fi.ext.vt.lit.non conteſt.& in conſi.89.D.Thomas Aſmarrius col. 2.poſt prin.ſub nu.5.verſic nam ueritas ſemper] lib.1. Neuiz.in d.ſil.nup.lib.5.ſub num.9. circa med uerſic.& tamen dicit Bal.]pulchre Fran.Conna.in ſuis Comment.Iur.ciuil.lib.1.c.1.nu.3.circa med.uer.at de natura quicquid]cum ſimil.& ueritas omnino attendẽda eſt c.quæritur.2.q.7. ſed communis nón eſt ſemper eadem,nã in vna q. modo affirmatiua,modo negatiua eſt commmnis,ut late ſupra in præf.nume.5. Merito &c.Hæc quoque ratio euitatur duobus modis. Primo quia ueritas eſt ſemper eadem † ſecundũ
8 naturam, ſecus uero de iure,nam ius in dies mutatur ſecundum tempora, & perſonas l.2. §.ſed quia diuinæ,C.de vet.iur.enucl.fa.l.exigẽdi, cũ ibi not. C. de ꝓcu.cũ ſim.& tradit late Cõna.ibid.nu.3.per tot. Secundo reſpon.ꝙ ueritas eſt ſemper eadem, qñ † ſu
9 mus in ueritate certa,& clarã,ſecus in præſũpta,quæ mutatur ex mutatione præſumptionis. At communis opinio non eſt, ſed ſolum præſumitur uera, ut

late diximus supra in præfa.n.42.cum seq. Ergo &c. Neque ista præsumptionis mutatio afferre debet ad
10 mirationem,cum oriatur ex opinionibus, quæ † ab hominibus procedentes humanam cõditionem imitari debent,& sic tanquam hoies nasci, pubescere, & senescere,ut egregie tradit Gomes. in comm ad reg. cancel.in reg.de trien.pos.q.5. post prin. uer.itaque ex supradictis.] Quarto sustinetur Zasij opinio, qm cões opi. plerunque constituuntur autoritate doctorum interpretantium, & Glossantiũ, & Cõmentarii,
11 seu interpretationes ad ius ciuile prohibita † sunt, ut expresse sancitum extat in l.1.§.nostram autẽ cõsumationem,& in l.2.§.hoc aũt,quod ab initio C.de uet.iur.enuclean .Sed contrariam sententiã tuentes possumus respondere pluribus modis.Et primo quia
12 decisio † istorum iurium est sublata, per ptãtẽ,& licentiam interpretandi , & glossandi, quæ conceditur doctoribus in doctoratu,ita tradit Alc. lib.1.dispunc.c.23.per tot.quem sequitur,licet non referat, Cag.in l.1.nu.159.ff.si cer.pet.Nisi forte dicatur, ꝙ ista licentia interpretandi,& Glossandi non intelligatur tradi, quoad extendendas leges ad nouos casus,& commentarios conscribendos, sed solũ quoad exponendũ,& declarandum uerba & sensus legũ obscuros Tironibus,& aliis non intelligẽtibus in scholis,quę interpretatio conuenit cum dispositione dictarum legum, in quibus conceditur potestas transformandi latinas uoces in Græcas ; & hoc,ut Græci ignari linguæ latinæ possint intelligere quid iure cautũ sit.Secũdo igitur, & melius meo iudicio resp.
13 decisionem illã † esse abrogatã per consuetudinem, seu usum contrarium ab Irnerio ceptum,& ab Accursio,& aliis auctũ , & huius opinionis fuit idem Alc. in d.c.23.in prin.& in d.l.1.in uerb.celsus]n.42.quẽ ibi refert & sequitur Io. Bolognet.sub nu. 43. in 3. lim.ff.si cer.pet.quicquid dicat Cag.ibi n. 158. nam

non

non est dubium, ꝙ consuetudo potest tollere etiam leges scriptas l.de quibus,& ibi Doct. ff.de legibus. Quinto facit pro Zasi.nam rara est cõis opinio,quę non habeat contradictores,& sic non insit diuersitas
14 opinionũ.At opinionum diuersitas † penitus est repellenda cum reddat ius dubium,& obscurum d.l.1. §.nostrã autem cõsummationẽ C. de uet.Iur.enucl. & tradit post alios Roder. Suarez.in alleg.25. quidam miles habens]circa fi.n.6.cum simil.Merito &c. Sed hæc rõ retorquetur, nã cõis non parit obscuritatem in iure,sed contrarietates, & obscuritates remouet,si in dubio ei accedamus, quæ uera præsumitur. Sexto igitur loco cõtra cõem adducitur tex. in l.qđ dicitur,in §.fi.ff.de impen. in reb. dotal.fac.ubi I.C. recipit opinionem Marcelli,licet plerique contrariũ tenerent.Sed facilis est responsio. Tum quia opinio Marcelli erat æqua, quo casu secundũ quosdã Cõis non attenditur.Tum quia contra Marcellũ non erat cõm.opinio,nec tex.ille hoc dicit,sed solũ asserit,habere plerosque contradictores. Sed dict. (plerique) uerificatur ẽt in duobus arg.§.singulorũ,insti. de rerum diuis.& duo non faciunt cõem. Ergo &c. Septimo inuatur negatiua hæc sñia ex l.Plautius,in prin. ff.ad l.Falc.ubi opinio solius Cassij præfertur sentẽtiæ Attilicinii,Neruę,& Sabini,& sic cõi.Hic quoq; text.facile potest euitari. Primo, quia decisio illius tex.non est contra cõem.Et quia illa tria noĩa Attilicinus, Nerua, Sabinus pñt esse vnius iurifcon.cuius sit nomen, cognomẽ,& nomẽ regionis,in quo esset oriundis,quod suadetur, quia illa tria noĩa sunt simpliciter absque vlla copula apposita, quæ ea possit separare ut plerũq; solet fieri, & quia licet essent tres non faciunt cõem opi. Secundo resp.ꝙ licet esset cõis contra Cassium,tñ non est mirũ,si ibi non atteditur,quia pro contraria interuenit rescriptũ principis,ut apparet clare in fi.prin.ibi nã & diuus Pius]

ꝙ rescriptũ non solum cõem,sed & legem, & consue tudinem potest tollere. Octauo facit pro Zasij sentẽ
15 tia,quia multitudo arguit † imperfectionem,& imperitorum infinitus est numerus,argu.ca.multi.40. distinc.& tradit D.meus Io.Pau.Lanc.in d.sua disp. an & quand.attend.sit Comm.opin.in prin.Sed cõis sit multitudine Doct.Ergo &c.sed facilis est solutio, quia Cõis constituitur multitudine Iurisperitorum, non imperitorum.Nono,& ult.cõtra Cõem adducitur.Nam sequi Cõem opi.videtur repugnare menti, seu dispositioni ipsius Iuris, q̃m si legislatores voluissent seruari Cõem opinionem, vtiq; statuissent, quemadmodum statuerunt, in dubio attendendum, quod est uerisimilius,quod æquum, & sim. Sed non fecerunt,ergo noluerunt arg.l.vnic.§.finautẽ ad deficientis C.de cad.tol.Sed neque ratio ista admodum vrget. Vel quia negatur, id expressum nõ esse in Iure, ut infra videbimus, uel quia si non expresse saltẽ in necessariam consequentiam id Iure cautum est. Nam quod cõiter approbatur, & uerisimilius est,& magis equum, & fauorabile censetur, quàm quod a paucis tenetur. Plura alia possent induci pro hac opinione,uerum quia parum,aut nihil vrgent, & facilè ex his tolli pñt,consultò prætermitto. Et ex his patet, ꝙ ista Zasij opinio nulla nititur lege, uel rõne, cui non possit facilè,& concludenter responderi.

Quamobrem altera superiori cõtraria est opinio
16 affirmatiua,vt scilicet consulẽdo,& iudicãdo † cõis sententia sit attendenda & hanc amplexus est Host. in c.1.de constit.quem ibi secuti sunt Io.And. Ant. But.Abb.col.fi.n.15.& ibi Adden.late alios allegantes,Io.de Imo.col.7.post princ.sub n.16. circa med. uers.si vero licet ius]Fel.col.pen.sub n.54. Fran.Cosci.in vlt.quæ sit.n.23.Dec.in prima lect. col. penu. uersic.sexta & ulti.conclusio] n.28.& in 2.lect.num. 11.& ibi late duo adden. Aug.Ber.col.pen.uersi. septima

ptima conclusio]nu.268.Marc.Mant.nu.109.& reliqui omnes,hanc eandem sententiam sequũtur Bart. in l.fi.propè fi.sub.nu.5.C.de pœn.iud.mal.iud.Bal. in c.ne innitaris col.2.n.6.extr.de constit.& in c. iudices,col.3.ver.sed adhuc reuoco in dubium]n.4. ti. de pact.iurã.firm.in vsib.feud.& ibi latè And. Barb. in addit.Io.Fab.in præfa.comment.ad institu.col.2. sub.n.2.uersi.hoc hortor,q non sis]& ibi Io.de Garron alios congerens in Addit.in verb.cõcs opin.]D. Gemin.in c.1.col.1.in 6.no.uers.not.argm̃] de sum. Trinit.in 6.Guid.pap.singul.512.cõis opin.] Roma. consi.179.amplissime Doctor]col.5.in prin. sub nu. 12. uersic. primo quia cõis] & ibi Horat. Mandosius alios congerens in Add.in verb. recedendum] Io. de Imo.in l.filio præterito,nu.27.ff.de iniust. rupt.&c. & in clem.ne Romani,col.1.sub.num. 2. & sequenti de elect.& ibi etiam And.Barbat.colum.1. sub num. 1.& seq.Paris de put.in tract.de Sindic.in verb.iudicare,cap. 3. incipi.an si Iudex qui dedit]sub num.1. & ibi Gabri. Sarain. in Additio. Aut Corset in suis sing. in uerbo opinio in Sing. incipi.ubi Doctores] Thom.Ferrat.in tractat. cautel. in cautel. 31. manifestum est,quòd Iudex]num.1.Horman. Dec.in rep. l.4.§.cato,nume. 183. & ibi alios congerens Adolbrandi.in Addit.ff.de verb.oblig.Alex.in consi.7.ui detur prima fronte]col.3.num.10.li.4.in l.cum pro latis,col.1.num.4.col.2.num 11.& col.4. nume.23. & ibi alios late allegans Vinc.Herc.col. 4. sub num. 10.uersic.& quia supra aliquid tactum]ff.de rè iudi. And.Barb.in consi.10. animaduerso puncto]colu.6. sub num.21.lib.2.Corne.in consil. 173. in præsenti stipulatione] colu.2.num.17.lib.2.Bened.Capra in tract regul.in reg. 18. uidimus quomodo] nu.16.& consil.2. cum uiso & considerato] num. 25. Dionysius de Barisia.inter consil.crim diuer.in consil. 29. ex dubiis elicitis]colum.1.nu.5.& ibidem excell D.

Lud.de Alpher.in confi.145.in præfenti cafu]col.5. nu.21.tom.1.2.impreff & ibidem tom.2. Ant.Corfet.in confi.25.difficile admodum]n.115.Io.Bap.de Rofell.in confi.34.uifo proceffu formato] num.17. Gabriel.Cafat.Hiero.Crot.Fran.Ant.Crifp.& Ant. de Sanfon.in confil.59.quoad fundm̃]nu.28. & feq. & Mar.Afini.in confi.111.cafus in facto ita proponi tur]num.7.hoc idem amplectuntur,Anto.Negus.in trac.de pig.in 3.par.in 2.memb.fub n.10.poft med. uer.& eft communis] Vincen.Saluiol.in rep.rubr.ff. fol.mat.col.16 fub n.86.uer.& profecto a cõi] Iaco. Aemil.in confi.13.an fructus percepti] in fi.num.5. Ant.Nicel.in trac.de concord.gl.n.33. quem refert, & fequitur Io.Fran.Vicei inter dd.confi.crim.diuer. in confi.146.veris præfuppofitis]col.fi.n.3. & ibidẽ Rol.de Cur.in conf.75.relatis duabus querelis]col. 4.n.18.tom.1.2.impref.Ari.Pinel.in l.1.in 3.par.n. 100.ante med.uer.ob æquitatẽ.n.huius] C. de bon. mater.Io.Crot.in confi.4.cafus præfuppofiti]col.2. n.2.Rober.Marant. in fuis difput.in difput. 10.filia quædã]n.48.Fran. Bal.in trac.de præfcrip.in proœm. fub n.2.uer. & noui tirones] Hiero.Butrig. in rep.l. 1.n 19.C.de pact.Rimi.in confi.120. difputabilis fa ne materia]in prin.n.1.li. 1.Io.de amic.in conf.150 præftãtiffimi dñi]col.4.n.19.Steph.Bertran.in conf. 236.confultationis thema]n.1.li.3.Cur.conf.45.fæ pe reuoluta narratione]col.5.in fi.uer. tranfitũ facia mus ad fecun.]n.11.Cur.iun.conf.56.fup eo]col.3. per tot.n.4.& 5.Bellio.& nobilib. in rep.auth.ex cã, col.6.n.12.C.de lib.præter.Nico.Arelat. in rep.l.ge neraliter,col.8.uer.fi tamen uelles]nu. 28.C. de fecund. nup.Io. Pyr.in tract.de fuit. & hæred. per fict. tranfm.prope fi.uer.& breuiter opinio] nu.17.Luci. Pau.Rofel. in reper.comm.Fran. Aret. in uerb.communis opin.]& in uer.iudicando, & confulẽdo] Pet. Rebuff.in rep.l.vnic.in prima gl.nu.115.C.de fentẽ.

quæ

quæ pro eo quod intef, Iaſ.in l.2.col.3.nu.16. & ali bi paſſim.ff.de iureiur.Grat.in conſi. 77.duo principaliter]col.2.n.4.lib. 2.Alc.in trac. præſump.reg.1. præſum.5 1.n 2.& ibi copioſe Nico.Arelat.alios cumulat in addit.idem Alc.in conſi. 104.non obſtanti bus ſubtilibus]nu.2.lib.5.Purp.in l.1.col.7.verſic.& adeo probabilis eſt]n.136.& ibi Alc.in uerb.celſus] n.42.in fi.Cagn.n.157.Io.Bolog.n.41. uerſi.qđ dēt intelligi]Pet.Loriot.in uerb. Celſus ait] Do. meus Thob.& alii ff.ſi cer.pet.Sigiſmund.Loffre. in conſi. 14.in cā magnifi.D.Marellæ]col.2.n.5. hoc idē pleniſſime proſequitur Neuız.in ſua ſil.nup.li.5.in prī. & per Io.late etiam Lancel. Conrad.in lib. de prætor.§.2.in tit.de ſent.n.21.cum ſeq.Nicol. Euerard. in ſuis loc.legal.in loc. a contrario ſenſu prope fin. ver.hoc tamē arbitrio boni uiri] & in loc.ab autori. circa med.uerſi.& quia hæc eſt commu. Capic.deciſ. 176.in cauſa D.Domitii]nu.20 Maria.Iun.in l.ſtipulationes non diuiduntur, num. 361. ff.de uerbo. oblig.& in conſi.76. ſtantibus pluribus inſt.] col.2. nu.2.li.3.& alibi ſæpiſſime.Chaſſane.in Comment. ad conſuet.Burgun.rub.9.poſt §.9.in quodam conſi. ibi inſerto incip.antequam ad articulum]uer. item, & quod plus eſt]num.34. And.Tiraq.in trac.de pœ. temp. cauſ.5 1.ſub num.64.Aug.Bero. in conſil.17. teſtamento Vincentii]col.fin.num.29.libr.2. Ioan. Bapt.a Villalob in tract.comm.opin. in littera C.in verb.communis opi.num.107.Franc.Turza. pariter in tract.comm.opin.in opin. 160. probationes] poſt prin.uerſi.a communi tamen] Catr.Cott.in ſuis Memorab.in uerb.opin.communis] Matthe.Matthesil, in tract.de elect.ver.opin.col.1. in fin. uerſic. & una pars clara non probatur]num.2.in fi.& ſequen. late Camill Plaut.in rub.ff.de uerbo.oblig. lib.1.c.1.n. 81.cum ſeq.Dec. in conſi.30.& pro tenui facultate] col.2.num.2.in fi.Io.Cephal.conſi.244.teſtator vxo

ris suæ]col.pen.n.20.Lauren.Silu.in consi.3.quoad primum dubium]col.30.nu.52.Iac.Heinrich.in cõs. 1.ardua, subtilis, & difficilis in 20.funda. nu.44.lib. 1.Catald.de bon.comp. in tract.de sind.q.61.nu.35. Ant.tassar.in Compen.error.notar.c.65.n. 4. Nico. Boer.in consi.40.visu processu moto]nu.33. Nicol. Bello.in consil.59.ingeniosa admodum] sub nu.11. Io.Bapt.de scaramp.inter consi.feudal.diuers.consil. 112.casus super quo]in fi.nu.8.& ibidem Iac.de Leonar.consi.114.in causa & causis]nu.467.idem approbat Consi. Sacratis.Imper.inter resp.reddita in causa Finarien.inserta post tract.Iac. Meno. de recup.poss. in resp.1.cum lis, quę coram] col.5.uer.nam cum in hac sententia]nu.10.Io.de Deo in sua doctri.aduoc. lib.5.c.21.nu.4.Fran.Viui.in suo tract.com.opi.lib. 1.opin.182.Iudex in iudicando] Quint.Mandos.in commen.ad Reg.cancellar.in reg.de subrog. q.x.nu. 6.Pet.Io.Anch.in suis Quæst.famil.lib. 1. q.6.pulcra ea est]nu.8.& lib.2.q.20. testator quidam] n.10. fuse alios allegans Valen.forster. in tract. de succes. ab intest.in tit.de succes.nouis.iuris ascend.in 4.conclus.in 4.fund.ver.a communi]fol.178.Sebast.Med. in trac.de legib.& statut.par.2. quæst.12.n. 2.Port. Imo.in consi.8.in hac facti specie]col.15.uersi. quo circa constat]num.44.Eman.suar. in thesaur.recept. sent.in uerb.opinionib.receptis]Nico. Festa.in trac. de æsti.& collect.par.2.in tit. quod coll.indic.sub n. 37.Bernard.Alphan.in collecta. iur.ciuil.ad l. 1. ff. de off. quæstor. hanc eandem sententiam subtiliter disputando more suo defendit claris.D. meus Ioan. Pau Lancel.in dict.sua disput an & quand.attend.sit comm.opin.in prin.& alii fere oẽs doct. passim,& supra relati non semel,sed in pluribus locis idem repetunt quæ breuitatis causa nolui referre, immo sentẽtia ista nullum uidetur habere contradictorem, cum & ipse Zas.sibi contrarius eam approbet in consi. 3

casus

casus talis, nobilis]n.23.lib.2.adeo quod non sit dubitandum, quin ista sit receptissima, & uerissima opinio, quod præter innumeras supra relatas autoritates testatur libri receptarum sniarum Iulij Pauli iurisconsulti, alterius Iulij cognomento Clari, & aliorum plurium, quos quotidie præ manibus habemus:
17 Quinimmo et in foro conscientię † cõmunis opin. seruanda est, nam hanc sententiam et Summistæ approbant, ut per Sum. Ang. in tit. de opi. §.j. post prin. ver. si uero non possunt]& per Sum. Thabien. in tit. pariter de opin. §.4. post princip. Vnde nefas esse a cõi
18 † recedere, inquit Por. Imo. in d. conf. 8. n. 23. & cõis dêt ita interpretari, ne reddatur elusoria secundum
19 Franc. Rip. in tract. de pest. sub n. 263. Et tandẽ † cõis opinio etiam in negociis fidei seruatur, ut est tex. in c. in canonicis 19. distin. & post Philip. Fran. vbi per eum tradit Lancel. Conrad. in d. lib. de pretor. §. 2. in tit. de sent. sub n 23. in 6. Ampl. Nititur autem hæc recepta snia ex pluribus. Imprimis nam a multis, uel
20 pluribus † ueritas perfecta haberi põt, quod non est in paucis l. fi. post med. uer. lex etenim C. de fideicõ. & quia integrum est iudicium, quod plurimorũ snia cõprobatur c. extra 64. dist. & c. prudentiam in fi. prin. ubi id tradit Abb. in 3. no. nu. 4. extra de ot. deleg. & quia facilius inuenitur, quod a pluribus quæritur cap. vlt. & ibi Gl. vlt. 20. dist. refert Abb. sub d. n. 4. Cur. in cõs. 56. sup eo quod col. 3. in fi. sub n. 4. circa med. Card. Albã. in lucubra. ad Bar. in l. 1. n. 7. & 10. ff. de nego. gest. & alii passim. Vnde merito cõis uera præsumitur, At veritas, & opinio verior seruãda est, ergo, Nec dicatur, prædicta locũ habere ubi veritas aliter haberi nõ põt, nisi ptestes, secus uero in casu nostro, in quo rationibus potest reperiri, Quoniam facile resp.. Tũ quia plerunque rationibus ueritas potius offuscatur, quam aperiatur, Tum quia non attenditur communis, quando conuincitur rationibus. Secun-

dò iuuatur hæc opinio, quoniam ubi de aliquo dubi
21 tare contingit, & ad opiniones hinc inde, ea † sentẽ
tia est attendenda, quę à maiori parte, uel ab omnibus
est approbata tex. est in terminis in c. in canoni
cis 19. dis. quem ad id passim allegant Doct. At cõis
dicitur omnium uel maioris partis opi. Ergo &c. Sed
dicet quis decisionẽ illius tex. procedere in sentẽtia
eorum, quorũ dictis oĩno standum est, ut sunt dicta
Sanctorũ roborata autoritate Veter. uel nou. testam.
secus uero in opinione Doct. quorum autoritas pro
babilis est, non necessaria, ut utrunq; probant Doct.
cõmuniter iu l. 1. ff. si cer. pet. cum adductis per Euerar.
in d. loc. ab Autorit. Sed facilis est responsio. pri-
22 mo quia ubi non habemus Iura clara † nõ debemus
indignari adhærere opinioni iuris peritorum arg. l.
1. ff. si cer. pe. l. diur. ff. de iur. pat. cum sim. nec quis si-
bi tantum tribuere debet, ut solus credat melius sen
tire, quàm plures simul Doctor. celeberrimi, qui sunt
23 † splendor, & lucerna totius iuris & quasi radii so-
lis, quibus multa iuris obscura loca illuminantur, &
illustrantur secundum Gram. in not. 1. per tot. & præ
cipuè n. 9. & seqq. Præterea & secundo, quia opinio-
24 nibus Doct † standum est, ubi lex non reperitur c. 1.
vbi id not. Anto. de but. Abb. & cæteri ext. de decim.
Archid. in c. nolite. 11. q. 1. Doct. ubi post alios, quos
allegat, Felyn. in c. 1. uers. 9. fall.] n. 54. extra de con
stitut. Purpur. in l. cum quid col. 10. nu. 84. in fin. ff. si
cer. pet. Neuiz. in consi. 2. uiso testamen. Fran.] n. 16.
vbi complures ad id congerit Ferran. Gorgia inter
consi. crim. diuerso. in consi. 126. suasus fui] col. 12.
nu. 42. lib. 1. Euerard. in loc. a leg. cess. post med. uersi.
hinc etiam est] & alii passim, ex quibus constat text.
hunc in terminis decidere hanc quæstionem. Tertio
adducitur pro hac opinione affirmatiua l. athletas
in princ. ff. de his, qui not. infam. Vbi I. C. sequitur
opinionem Sabini, & Cassii tanquam generaliter ab
omnibus

omnibus approbatam. Nec obstat si diceretur, Iuriſconſultum ibi moueri non ex autoritate, ſed ex ratione per eum allegata, ibi, & utile uidetur] Quoniã poteſt reſponderi, quod Vlpianus mouetur ex autoritate clara, ex eo quia ab omnibus confirmatur, & quãdo dicit, & utile uidetur] non fundat ſe in eo, ſed cõprobat, quod deducitur per copulam illam (&) quaſi uelit dicere I.C. præterquam quod iſta opin. eſt clara, & ſeruanda, ex quo ab omnibus eſt comprobata, accedit ẽt, ꝙ eſt vtilis, & ſic illa uerba ad exaggerationem, & confirmationem ſunt appoſita, potius quam ad probationẽ. Quarto fulcitur hæc opinio in l. quę ſitum, in §. ſed ſi fundus ff. de fund. inſtr. ubi ſentẽtia
25 à pluribus approbata † quotidie increſcere, & cõualeſcere dicitur, vnde merito debet præualere l. cũ quidã §. quod dicitur il 2. ff. de acq hær. per quẽ text. ita tradit Dionyſ. de Bariſia, inter conſcr. crim. diuer. in conſi. 29. ex dubiis elicitis] col. 1. nu. 4. lib. 1. At cõis eſt a pluribus approbata. Merito &c. Quinto adducitur pro hac opinione huiuſcemodi ratio, Quemadmodum conſuetudo, quæ inducitur ſola Iudicis autoritate & populi conſenſu, inuiolabiliter ſeruanda eſt l. de quibus & ibi tradũt Doc. ff. de legib. ità, ĩmo multo magis Cõis attendi dẽt, quæ non ab uno, ſed a pluribus, & nõ a populo rudi, & imperito, ſed a uiris illuſtribus, & ſapientiſſimis conſtituitur, præſertim cum populus hodie nullam poteſtatem legis cõdendæ habeat, quia in Principẽ translata eſt §. ſed & quod principi inſti. de iur. nat. gen. & ciuil. Et qđ ſit maior ratio ſeruandi comm. opi. deducitur ẽt ex eo, quia conſuetudo, quæ contra legẽ quoq; expreſſam introducitur hẽt principia iniuſta, & iniqua. nã conſuetudo inducitur per tres ſententias iudicis, & ſpacio decem annorum, ut uolunt cõiter doct. in d. l. de quibus, unde prima ſententia, cum ſit contra legem, negari nõ põt, quin ſit nulla, nc dũ iniqua l. ſi expreſ-

ſim

fim ff.de appel.Cōis verò & princi iū,& mediū,& finis legitimus est.& iustus,nā plerūq; cōstituitur, vbi ius est dubium,si ergo consuetudo attenditur, multo magis communis attendi debet. Sexto facit pro
26 hac opinione uulgatum illud, † Iudicium populi nunquam contempseris unus,quod ad id allegat Tiraq. in d.tract. de pœn.temp.caus. 51.sub nu.64.nec mirum quia,ut sæpe diximus nemo, sibi tantum arrogare debet,q plus sapere presumatur, quam plures simul fecerint. Septimo expresse probari uidetur hec sententia affirmatiua in c.nouimus in §.1. extra de uerb.sig.cui concor.c. de induciis circa med.3. q. 3.& Instit.de hered.instit.in prin.nam in d.§.1. traditur,q ex diuersis Pontificum rescriptus ea recipiūtur,quæ a pluribus Pontificibus fuerint approbata, & plurium opinio attenditur, sed communis est huiusmodi ergo &c.Sed posset opponi, longe diuersos esse terminos d.c.nouissimus a terminis q.nostre cū ibi simus in rescriptis summorum Pontificum, quæ necessario sunt seruanda, nos uero loquimur de opinionibus doctorum, quæ solum sunt probabiles;Verum solutio est in promptu,nam diuersa quoque ratio est inter summum Pontificem, & Iudicem, nam Papa potest reprobare rescripta, & tollere leges, vnde non erat opus, quod adhæreret rescripto a pluribus approbato, sed sūmus Pontifex facit uim in hoc & ex eo mouetur ergo apparet q habetur ratio opinionis a pluribus firmatæ, & si Papa eam approbat Iudex non debet improbare. Octauo comprobatur ista opinio ex l.scire oportet in §.aliud ff.de excusa. tut.ubi legislator contra uerba expressa legis sequitur sententiam Ceruidii sceuolæ, Pauli, & Domitii Vlpiani.& sic plurium & stringitur ille contex. quia I. C. fundat decisionem in autoritate istorum nam dicitur,ibi,ita.n.& Ceruidius ponderādo dict.(.n.) quæ est redditiua rationis l.fi.§.pe. ff. de excep.dol.

apparet,

apparet, ꝙ illa est, ratio, præterea non refert eos simpliciter, sed addit, ꝙ sunt Choriphei iurisprudentũ, ꝙ clare ostendit I. C. moueri eorum autoritate. Nono iuuatur hæc sententia ex tex. satis pulchro in l. diui. ff. de iur. pat. Vbi Imp. relatus ibi a I. C. mouetur ad mutandam Sententiam, quia contraria a Saluio Iuliano, & pluribus aliis erat comprobata. Decimo, & ult. pro communi induc potest hæc ratio, Nam si communis non attenderetur, suboriretur plura incõmoda, & absu da, at ista fugienda sunt. Ergo &c. Maior ex pluribus deduci potest & præcipue ex tribus, Primo quia oriretur tanta confusio, ut nulla vnquã lis, uel raro ad finem perduceretur: Nam aut causa decidenda est legibus, & utique cum rarus accidat casus, q lege expressa decidatur, leges a simili hinc inde uelut corium extorquentur, adeo ꝙ incerta remanebit resolutio, aut causa terminanda est rationibus & quidem tot & tantę ex utraque parte efferuntur rationes quibus ueritas potius obruitur, quam ostendatur. Secundo deducitur, quia facilius veritas reperiretur a paucioribus quam a pluribus, quid est contra rationem naturalem, & l. fi. C. de fideic. Tertio, & vlti. quia potius standum esset fantasiis unius, quam uigiliis, & laboribus tot excellentiss. uirorum, quorum autoritate constituitur ipsa communis contra c. 1. & seq. 65. dist. Et ex his satis clare apparet, etiam in puncto iuris, communem iudicando, & consulendo esse attendendam. Quod aliis pluribus iuribus, & rationibus posset comprobari, sed omitto, cum per hęc clarissima apparet u ritas huius opinionis. Concludo ergo, iudicando, & consulendo communem opinionem Doctorum esse attendendam.

Communis Opinio quando attendenda sit, uel non.

TITVLVS IX.

Summa Notabilium.

1 *COMMVNIS opin. de qua dubitatur, an sit communis non attenditur.*
2 *Cōis opi. in conflictu communium non attenditur.*
3 *Magis communis præfertur communi.*
4 *Præsumptio una tollit aliam minus efficacem.*
5 *Generalia, ubi desunt indiuidua, possunt allegari ad decisionem causarum, secus alias nu. 7.*
6 *Communem opi. a remotis non attendi.*
8 *Specialia potius attendenda, quam generalia.*
9 *Magis com. generalem uideri præferendam communi in limitatione. contrarium nu. 11.*
10 *Doctor generaliter loquens debet generaliter intelligi.*
12 *Magis comm. potest limitari per communem contrariam.*
13 *Cōis in limitatione non contrariatur magis com. generali.*
14 *Exceptio præsupponit regulam in contrarium; Etiam specifice nu. 15.*
16 *Communis attenditur, licet contra eam tenuerit Inno. uel Bar. uel simil.*
17 *Communis non attenditur, si habeat in contrarium Archidiaconum super 6. contrarium nu. 20.*
18 *Opinio Archid. super 6. præfertur cæterorum sententię. Declar. nu. 19.*
21 *Communis non attenditur, si contra eam teneat Glosa. contrarium num. 28.*
22 *Glosa autoritates oēs alios doc. antecellit. Declar. nu. 23.*
24 *Opinio glosę omnino est seruanda. Fal. nu. 25.*
26 *Autoritas glosæ probabilis est, non necessaria.*
27 *Glosa Idolus Aduocatorum.*

29 Com-

29 *Communem contra opinionem Prçceptoris non attendi, contrarium nu.33.*
30 *Opinio prçceptoris est defendenda.*
31 *Præceptor tanquam pater amandus, & colendus.*
32 *Prçceptori esse credendum.*
34 *Veritas anteponenda amicitiæ, & affinitati.*
35 *Communis, contra quam consuluit collegium Doctor. non attenditur. Contrarium n.36. lim. nu. 52. Sublim. num. 53.*
37 *Collegium potest constitui per tres tantum personas.*
38 *Collegium remanet, & conseruatur in vno solo.*
39 *Doctorellorum infinitus est numerus.*
40 *Omnes de Collegio censentur vna persona ficta.*
41 *Collegium dicitur vnum corpus.*
42 *Collegium venit appellatione personæ.*
43 *Collegium potest contrahere cum vno de collegio.*
44 *Vnusquisque de collegio duplicis personæ vice fungitur.*
45 *Collegium aliud, aliud singuli de collegio..*
46 *Aduocatus collegij non dicitur singulorum aduocatus.*
47 *Res collegij non sunt singulorum de collegio.*
48 *Libertus a collegio manumissus non tenetur habere honorem singulis de collegio.*
49 *Collegium remanet mortuis singulis de collegio.*
50 *Consilium collegij habet maiorem præsumptionem consilio particularis Doct.*
51 *Autoritas collegij doc. ęquiparatur Autoritati Antiqui.*
54 *Communis habens in contrarium Decisionem Rotæ, non attenditur. Contrarium num.60. Limit. nu.65. sublim. num.67. Quid in ipsa Rota num.68.*
55 *Decisio Rotę facit communem, & magis com. Contrariũ n.63.*
56 *Autores Rotę singuli excellentiss.*
57 *Auditorum Rotæ laudes.*
58 *Rota quandoque rotat.*
59 *Decisiones Rotę contrarię.*
61 *Decisiones Rotę non sunt approbatę a Pontifice, Vnde sunt solum probabiles.*
62 *Rota non est maioris Autoritatis, quam Bartolus.*
64 *Rotam autoritate ęquiparari Doct. antiquo excell.*

Fauo-

111 *Fauoribus non est adeo indulgendũ, vt cæteris fiat iniuria.*
112 *Priuilegia in tertÿ preiudicium non sunt multiplicanda.*
117 *Error facit ius. Fal.nu. 19.*
119 *Communis opi. euidenter erronea non attenditur.*
120 *Communis nulla lege. sed ratione tantum munita non attenditur contrarium nu. 124.*
121 *Erubescimus sine lege loqui.*
122 *Rationem adducens non dicitur loqui sine lege.*
123 *Lex vbi non reperitur, ad Principẽ pro decisione recurrẽdũ*
125 *Ratio naturalis pro lege allegatur, vbi deficit lex.*
126 *Consistens in ratione lex esse dicitur.*
127 *Ratio uiua ubi uiget. frustra quæritur lex.*
128 *Communem nulla lege, & ratione munitam non seruandam contrarium nu. 130.*
129 *Doctori excell nihil alleganti non creditur, & quomodo.*
131 *Communis habens contra se regulam a remotis seruanda est secus si sit in terminis nu. 134. Fall. nu. 133.*
132 *Regula idem est, quod ius.*
135 *Communes opi. contra legem.*
136 *Communis contra tex in terminis uisum a tenentibus com. seruanda est, secus si non sit uisus textus nu. 137.*
138 *Communis contra autoritatem Theophili super Inst. attenditur, contrarium nu. 139. conclusio 140.*
141 *Cõis in vno ex æquiparatis hẽt locum et in alio. Fall n. 142.*
143 *Communem non seruari, quando in casu equiparato contrarium fuit iudicatum. contrarium. nu. 144. Fall. nu. 145.*
146 *Cõis quando adest iusta causa non attenditur. Fal. n. 149.*
147 *Ex causa receditur a lege, & a regulis iuris.*
148 *Consuetudo ex cã potest auferre ius ab vno & dare alteri.*
150 *Iusta causa r cedendi a com. quæ sit, remissiue.*
151 *Com. canonistarum quando præferatur cõi legistarum, & econtra, Prima in materia peccati, Postea in alia nu. 154. 156. 157. 159. & 160.*
152 *Ius can. contrariũ Iuri ciuili in materia peccati et in terris imperÿ prefertur iuri ciuili ẽt in foro seculari nu. 153.*
153 *Ius can. seruatur indistincte in terris ecclesia. Et utroque foro num. 156.*

VIDIMVS, q; iudicando, & consulendo cōis opin. seruanda est, tam autoritate doctorum, q̄ ēt de ueritate. Sed qm̄ semper uerum nō est & multi reperiuntur casus, in quibus absque dubio cōmunis non attenditur, & multi etiam, qui non modicā continent difficultatem, Ideo modo singuli referendi, & explanandi sunt.

CASVS I.

PRIMVS Casus est qn̄ dubitatur, an opinio, quæ dr̄ cōis sit uere cōis, puta, q; sint plures autoritates cōtra eam, nec constet de magis cōi; & tunc concludendū
1 est, cōem istam † non esse attendendā, ita Neuiz. in sua silu. nup. lib. 5. nu. 74. & Lancel. Conrad. in lib. de prætor §. 2. Titu. de senten. nu. 25. in 14. limit. post Dec. in c. 1. in lect. nu. 32. extra. de constit. & credo verissimum nam si non apparet Cōis, non possumus dicere, seruan

dam

dam esse, uel non esse, cum non entis nullę sint partes l. cum qui ædes cum uulg. ff. de usucapio. Præterea in
2 conflictu communium opi. † non atteditur cōis, ut tradit Nico. Moron. in trac. de fid. treg. & pac. par. 2. q. 12. num. 4. nam perinde est, ac si nulla daretur cōis Rip. in respo. num. 10. in tit. de substit. quem refert, & sequitur Lancel. Conrad. d. nu. 25. prope finem.

CASVS II.

SECVNDVS Casus est, qn contra cōem opi. est magis com. & hoc quoque casu absque ulla dubitatio-
3 ne concludendum est cōem † non esse attendendā, sed magis com. ita uult in specie Gemin. in c. 1. in 6. no. de summ. trinit. in 6. Negusan. in tract. de pign. par. 2. in 1. memb. num. 5. post med. uer. tamē indubitanter] Ias. in auth. si qua mulier nu. 14. C. de sacros. eccles. Purpur. in l. si idem §. si una actio. col. fi. nu. 14. ff. de iurisd. omn. iud. Alci. in l. 1. in uerb. Celsus ait] nu. 44. ff. si cer. pet. & cum hæc conclusione pertranseūt Doct. omnes, quæ probatur iuribus, & ratione, Iuribus per l. 1. ibi & sane crebrior] ff. de offi. quæstor. l. diui. ff. de iur. patr. l. 1. in prin. ff. de uent. inspic. c. 1. cum seq. 65. dist. c. nouimus, extra, de uerb. signi. cum sim. Ratione demum probatur quia cōis seruatur, quoniam presumitur uera, & magis communis præsumitur uerior, cum maiori num. & au-
4 toritate Doc. fulciatur: sed præsumptio efficacior † tollit præsumptionem minus efficacem l. diuus ff de in integ. rest. cum adductis per Alc. in tract. præsump. regu. 1. præsumpt. 9. in fi. Ergo &c. & hæc est sola differentia inter communem & magis communem opinionem, in reliquis simul conueniunt & in una dispositum habet locum & in altera.

CASVS III.

TERTIVS est Casus, quando habemus Communem in genere, & a remotis, & in specie, uel indiuiduo habemus aliquam autoritatem. Et hoc casu uidebatur

L 3 dicendum,

dicendum. Cōem esse attendendam, nam quoties nō habemus iura, rationes uel authoritates in specie, sat est
5 † generalia allegare secundum Præposi. in c. 1. in 1. no. extra, de frig & mal fic. quē ad id passim Doc. allegāt.
6 Contrarium tñ, q̃ Cōis a remotis† attendi non debeat concludunt Neuiz. in d. sil. nup. lib. 5. in 8. limit. nu. 72. Lancel. Conrad. d. lib. de prætor. §. 2. in tit. de sent. nu. 25. in 13. limit. & D. meus Io. Pa. lanc. in d. sua disp. an, & qñ attendenda sit cōm. op. in 10. limi. cum concor. & huic sententiæ ipse quoque accedo. Tum quia, licet permittatur allegare generalia, tñ non conceditur per ea
7 iudicare, & ideo Gñalia † sunt omittenda secundū Aretin. in cons. 6. uiso instrumēto diuisionis,] in princ. quē referunt, & sequuntur Ceuiz. in cons 67. dixit Decius] in princ. sub. n. 1. & Roll. a Vall. in cons. 1. uiso themate ex iuribus] n 4. lib. 1. Tum ēt quia potius standum est
8 † Iuribus in specie, quā in gñe, ut concludit Alex. in l. sed & si quis. §. quæsitū col. fi. n. 15. in fi. ff. si quis caut. cum aliis iuribus, & autoritatibus copiose adductis p̄ Neuiz. d. n. 72. per tot. Hoc tñ est aduertendum, q̃ licet dicamus cōem istam non esse attendendam, non p̄ hoc fatemur, esse attendendas autoritates singulares, nisi quantum apparebit earum sententiam ueram esse iuribus, uel rationibus. quia compertum est, autoritatem Doctoris non necessariam, sed probabilem esse.

CASVS IIII.

QVARTVS Casus est, qñ cōis est in limitatione, magis cōis est in regula, seu in pronunciato gñali, v.g. Doctores 20 tenent extraiudicialem confessionem parte præsente plenè probare, Doctores 10. tenent id non procedere, qñ confessio facta est calore iracundiæ.
9 Nemo casum hunc in specie tangit; Imprimis tñ † magis cōis attendēda uidetur, nam indubitati iuris est, q̃ ubi habemus cōes contrarias, magis cōis est attendēda at magis cōis generalis uidetur contraria Cōi in limitatione ergo &c. Minor deducitur, nam Doctor indi-

10 distinctè,& generaliter loquens † debet indistinctè, & generaliter intelligi argum.l.1.§. generaliter cũ vulg. ff.de leg præstand.& tradit in propriis terminis Docto rum,& Communis opin.Soccin.in conf. 55. prçstantis sime Doctor]col.3.nu.7. lib. 2.& generalis dispositio comprehendit singulos casus,licet sit maior ratio in vno,q̃ in alio,ut latè per Tiraq. in tractat. de ut retract. tit.1.§.1.glo.14.n.101.& alibi.Sed magis com. genera lis affirmat,communis uero in lim.negat,quæ sunt con traria Merito &c.Contrarium credo uerius, communẽ
11 uidelicet in limit. † seruari debere. Primò quia ut respondit Grat.in conf.105.uidetur,treguam]col.1.n.7. lib.1.Communis opi.pluribus & insignibus autoritati
12 bus fulcita † potest limitari per Coct.pauciores, & minoris autoritatis,& limitatio erit attendenda,dummo do Doctores limitantes tot, & ij sint, ut faciant communem,ego credo uerum per infrascripta;Secundò mo ueor retorquendo rationem in contrarium adductam,
13 quia communis in limitatione† non discordat,nec cõ trariatur magis cõmuni generali, quia limitatio non modo non negat regulam, sed potius eam probat,& o-
14 mnino † præsupponit c.dominus, & ibi glos.22.q.7.l. quæsitum §.denique,ubi Glos.Bart.& cæteri ff.de fund. instr.quin immo adeo præsupponit,ut inducat expres-
15 sionem contrariam† etiam specificè ut post alios,quos allegat,tradit excellen.D.meus Cęsar Fiumag. in rep. l.in quartam n.186. ff. ad legem faicid.si ergo hoc casu communis non est contraria magis cõmuni,nihil obst. qùin attendi debeat.

CASVS V.

QVINTVS est Casus, quando contra communem tenuit Innocentius, uel Speculator, uel Bartol. uel alius illustris Doctor, & hoc casu absque alia disputatione vnà cum Neuiz. in d. silu. nupt. libro quinto in secunda ampl.numero 25.per tot. ubi omnes

ferè celebres Doct.tam antiquos,quam mod.& tā in iu re Pontificio,quā Cæsareo recenset, firma facienda est
16 conclusio,ut côi † sit omnino attēdenda,& ratio est in prōptu,quia Autoritas licet suprema Doct.solius non pōt adęquare,uel superare autoritatē oīum Doct.simul cōem constituentiū, vnde maior est prȩsumptio ueritatis pro côi, quam pro snīa unius cuiusuis Doctoris.

CASVS VI.

SEXTVS Casus est, qn̄ contra Cōem est Autoritas Archid.super 6.Et hoc casu Doc non fuerunt con-
17 cordes,Alii.n.voluerunt,vt non† côis,sed opinio Archidiaconi attēdenda sit.ita uoluit Fel. in c.1.col.pē. sub.n.54.in 4.lim.& ibi post alios Cosc.in ult.quæsito n.25.ext.de const.quem referunt,& sequuntur Lancel. Conrad.d.lib.de prætor.§.2.in tit.de sent.sub n. 24.in 4.lim.Chassan.in consil. 10.uiso processu moto]in fin. verbis n.31.Euerar.in suis locis leg.in loco ab Autor. post med.uers. quarto occurrit Guido]& D meus Thobias in l.1.in 4.limit.ff.si cer.pet.Mouetur Fel.ad id di-
18 cendum,qm̄ opi.Archi .super 6. † prȩualet cæterorum snīæ,ut ipse ibidem tradit,quē sequitur Tho.Ferrat.in tract.cautel.in caut.19.sententia scriben.]in fi .& Ioan. Thier.in addit.ad Bertach.in Repertor.in uerb.Archidiaconus]in ult.uersi.& isti ad id comprobandum allegant Rot.in decis.348.in antiqu.credo Fel.uoluisse adducere decis.1.nota quod pater pōt] in titu.de donat. alias decis.248.in antiq.vbi Rota approbat opi.Arch. licet contrarium uideatur dispositum de iure côi. Sed huic rationi uolentes cōtrarium tueri,facile possumus respondere,& primo, ꝙ Rota non mouetur autoritate Arcid.sed per tex.ibi allegatum, & æquitatem iuris canonici.Secundò dato, ꝙ moueatur autoritate Arch.dico, quod non præfert eam cæterorum autoritati , cum Rota neminem in cōtrariū adducat.Tertio & ulti.resp. dato,uerum esse,ꝙ opinio Archi. præferatur snīæ alio-
19 rum, tn̄ hoc † intelligitur de opinione singulorū,non

cæ-

cæterorum plurium simul tenentium, prout sunt in cõi cum ne Hercules contra duos. Quamobrem contrariũ, vt scilicet non obst.contraria autoritate Arch.super 6.
20 Communis opinio † seruari debeat, concludit Neuiz. d.n.25.post prin.uers.ét si esset Archid.super 6.]& huic opinioni tãquam ueriori & ipse accedo,nam ea opinio tenenda est,quæ vel est,uel præsumitur uerior. At cõis opin.multo uerior præsumitur sententia Archidi. quia Cõis fulcitur autoritate pluriũ, inter quos debet adesse saltem unus maximæ autoritatis,& sic æquandus ipso Archidiacono Merito &c.

CASVS VII.

SEPTIMVS est casus, qñ contra Cõem tenuit Glosa; & hoc quoque casu duę sunt scriben. opiniones,
21 quarum prima est negatiua,ut cõis opin. † non sit attẽdenda, sed opinio Glosæ,& hanc tenuerunt Felyn.in c. 1.col.fi.sub.n.54.in 2.lim.& ibi Franc.Cosci. in vlti.q. in 2.lim.n.25.Apost.ad Abb. & alii.ext.de consti.Dec. in cons.23.& pro tenui facultate mea,& temporis]prope fi.uers.non obst. si dicatur]ibi similiter opin. glosæ] hoc idem amplexi sunt Purpu.in l. si idem cum eodem §.si una actio col.fi.n.13.ff.de iurisd.om.Iud.Cur.iun. in consi.160.præsupponitur in fact.fuisse]in fin.nu.12. quem refert & sequitur Lauré.ab Occa inter cons.crim. diuer.Tom.2.consil.66.in casu occurrenti]col.fi.sub n. 21.Lancel.Conrad.vbi supra sub n.24.in 2. limit.Ioã. Bap.Ferret.in consi.48.in causa matrimoniali] col.1.n. 3.Iaco.nouel.ad reliq.regul.Pet.duen.in regu.6.glosæ opinio]versic.fallit ẽt qñ contra com.]nu.6.cum simil. & huius sententiæ Autor allegatur ab istis Iac. butrig. in l.1.in fi.C.q.pro sua iurisd. sed Butri. ibi hoc non dicit,ut aduertunt Dec.& Io.Bologn.ubi infra,& nos supra tit.3.sub n.2.eius formalia uerba retulimus, & ista uidetur recepta opinio. Mouentur isti ad opinionẽ istã tenendam ex pluribus,sed duo sunt,quę magis urgent,
22 & primo, quia Glosa autoritate † cæteros omnes Doctores

ctores antecellit, ut tradunt Barth. Baldus Alex. Iaſ.& reliqui omnes uno ore in l.ut uim.ff.de iuſt.& iur. latè Ant.Corſet.in tract.de autor.Gloſſ.per tot cum latè cõgeſtis per Thom.Ferrat.in tract.cautel.in caut.17. magna eſt quęſtio]n.1.in fi.& nu.2.3.& 4.Neuiz. in d.ſil. nup.lib.5.ſub n.25.in prin.Iac.nouel.d.reg.6. in prin. Franc.Viui in tract.cõi opi.lib.1.opin.182.iudex in iudicando]ante fi.verſ.nec recedendum eſt]Rolan. a Val. in conſil.14.& ſi ambigui iuris]num.39. & 40. lib.3.& nouiſſimè per Cardin.Alban.in Lucubrat.ad Bart.in l. certi conditio nu.5.ff.ſi cer.pet.Lauren. ab.Occa d.n. 21.cum ſimil.at cõis conſtat numero, & autoritate Doctorum. Ergo &c. Sed huius rationis diſſolutio facilis eſt, nam, ut diximus etiam de Archi. quando dicimus,
23 Gloſam antecellere omnibus, itelligitur † de omnibus ſingulis, non omnibus, ſeu pluribus ſimul iunctis,& ita debent intelligi dicta doc.ſupra relatorum,ſed ad cõſtituendam cõem plures doc.concurrunt Merito &c. Vlt.
24 mouentur,nam opi.Glo.† eſt omnino attendenda,niſi vſus ſit in cõtrarium.Butr.in d.l.1.in fi.C. quæ pro ſua iuriſd.quem ſequuntur doc.in d.l.ut uim,Bal.in l.fi.n. 9.& ibi Adden.C.de pœn.Iud.qui mal.iudi. late alios cumulans Paris de put in tract.de ſindicat.in uerb.iudicare]c.3.incip.an ſi Iudex qui dedit]n.11.Curt.ĩ conſ. 49.memoriæ recolendæ]n.23.Alex.in l.quę dotis n.4. ff.ſol.mat.& in l.2.§.harum omnium n.18.ff. de verbo. obl.in conſ.92.uiſo & diſcuſſo laborioſo]col.2.nu.4.& ibi Adden.li.2.& alibi ſæpe,copioſè Dec.in conſ. 146. & ꝓ tenui facultate mea examinatis]col.4.n.7.Bertrã. in conſi.113.fateor tñ,& eſt uerißimum]col.1. in prin. n.1.lib 3.Chriſt. de Caſtel. in conſ.37. poſt quoddam conſilium]n.35.& 40.plenè Neuiz.ſub d.n.25.In prin. Grat.conſ.75.quamuis ſi prius]col.4.n.21.lib.3. Ioan. Bapt.ferret.d.conſ.48.col.1.n.3.Euerar.in d.loc.ab Autorit circa med.verſi.uerum tñ eſt]Roll. a Valle conſil. 94.præſuppoſita Cõi ſententia pro uera]nu. 25. lib. 1. Marc.Mant.conſ.2.uiſis ſcripturis præſentis cauſæ]col.

fi.n.

ß.n.79.lib.1.Hypp.Rimin.in §.hoc quoque n.18.Insti. per quas person.nob.acqu.Guliel.Mayn.in l. in totum num.35.ff.de regul.iur.& alii plures passim,& est receptissima opinio;si ergo contra cõem est Glosæ opinio, & omnino seruanda, Cõis attendi non poterit, Huic quoque rationi facilè possumus respondere,Tum quia dictum Butrig. & aliorum non procedit de necessitate, sed profertur in modum consilii, nam cum ueritas non facilè possit reperiri, utile est accedere opinioni Glosæ,cuius autoritate defendimur,& excusamur, non aũt
25 cogimur eam sequi,quia autoritas Glosæ † probabilis est non necessaria ita tradunt in specie Bal.in l.conuéticulam col.2.sub n.3.post prin c. uers. alio modo à pro babili]C.de epis.&cler.August. Bero.in d.c.1.col.fi. n. 272.extr. de constitu.Mar.iu.in.l.centurio colum. 10. in fin.numero 36.ff.de vulga.& pupilla.alios allegans Hyppol Riminald.in §.fina.numero 68.& sequent. institu.quib.alien.lic.uel non, Gasp. Gabal. in tracta.de euict. §. 3. numero 113. & generaliter de quibuscunque doctor. loquentes tradunt communiter doctor. in l. prima ff. si certum petatur. Tum etiam quia su-
26 pradicta propositio † habet locum in dubio, ut in specie aduertunt Alexand. in consilio 53. cum dicatur] columna secunda. numero quarto. libro quarto. & Euerard. in dicto uersiculo verum tamen est] Laurent. ab Occa dicto consilio 66.numero 21.in fin.post alios, sentiunt ferè omnes supra allegati Doctor. secus uero quando sumus in claris existente communi opinion. contraria, quòd clarè deducitur, quia omnes supradicti fatentur, Glosæ sententiam non esse seruandam, quoties lex, uel consuetudo est contra eam, At communis habet uim legis, & consuetudinis & legi æquiparatur, quoad hoc, ut attendi debeat, ut latè supra diximus in præfatio. numero triginta cum sequent. Ergo & cætera. Præterea non est dubium, maiorem ueritatis præsumptionem habere Communem, quam habeat opinio Glosæ; Ex

quibus

quibus concludendum est, Glosam solum in casu dubios nos sequi debere exemplo antiquorum, qui recurrebant ad responsam suorum Idolorum, quando de ali
27 quo dubitabant, nam Glosa † dicitur Idolus aduocatorum secundum Cy. quem referunt, & sequuntur Alex. d.consi.51.n.4.Io.bologn.Riminal.& Recentiores omnes in d.l.ut uim ff.de iust.& iur.Itaque altera superio
28 ri contraria est opi.ut communis † & non opin.Glosæ attendenda sit,& huius sentẽtiæ fuit Petr.de lenadier. in tract.de doctor.in 4.par.q.47. Chassador.in deci.1. contractus meo tempore]prope fi.nu.3.in tit. de usur. Afflic.decis.21.dubitatur apud regiam] col.2.n.4.idẽ sequitur Dec.sibi contrarius in d.c. 1.col.fi.n.30. in 1. lect.& ibi Adden.in uerb.aduertendum nu.34.Aug.beror.nu.71.& seq.Marc.Mant n.113.per tot.& alii ext. de constit.idem Dec.in l.ut uim sub nu.34. circa prin. uersi.& in tantum hoc procedit] & ibi Claud.de seisel. in lectur.circa fi.sub n.89.uersi.aut uero sumus in actu iudicandi]Io.bolognet.nu. 86.circa med.uer.& in tantum hoc procedit]Hypol .Riminal.nu. 95.& alii ff. de iust.& iur.hanc eandem sententiam amplectuntur Neuiz.sub d.n.25.circa prin.versi.etiam si esset opi. Glosæ]Rol.à Val.d.cõsi.94.n.25.lib.1.Fran.Viui.d.opin. 181.ante fi.ver.nec recedendum est]D.Io Paul.Lãcel. in d.sua disput.in 2 ampliat.& alii passim, adeo quod non sit dubitandum,quin hæc sit magis cõis,& recepta opin.ut ex numero,& autoritate Doc.clare apparet,& uerissima.Primo quia,ut dicit Neuiz.ibidem, Doctores non præsumuntur tenere contra Glosam , cuius nouerunt,quanta sit autoritas,nisi habeant legem, uel rationem,secundo,& ult.quia magis præsumitur pro cõmuni opi.cũ maiori numero & autoritate doc.nitatur.

CASVS VIII.

OCTAVVS Casus est, quando contra cõem est opinio Præceptoris,Fingas,ꝙ iudex,uel aduocatus habeat præ manibus casum, cuius pars affirmatiua cõiter

à doct.recepta sit, negatiua vero tenuerit eius præceptor. Et hoc casu primo aspectu uidebatur dicendum
29 communem † non esse seruandam, sed sententiam Preceptoris, nam vulgatissimum est, unum quenque teneri, opinionem præceptoris sui sequi, ac defendere l.dicere in §.1.ff.de arbit.l.5.ff.de manu. uindic.tradit Al
30 uis.de Alber.in sing.177.debemus saluare] Bart.& ibi post alios Ias.in l.interdum §.1.in fi.ff.de uerb. oblig. pulchre Rainer. contra Signorol. inter cons. eiusdem Signorol.in consi.ult. in princ.Caccialup. in tract. de mod.stud.in 3 docum.in fi.Cagn.in proe.ff.in §.fin.in prin.nu.292.Camil.plaut.in tract.de not. Crauet.lib. 1.c.1.n.12.Io.Fran.Far.in tract.de essent. infant.&c. c. 4.in fi.nu.8.cum late adductis per Neuiz. in d.sil.nup. lib.2.n.37.prope fi.& ratio est duplex, prima, quia pre
31 ceptor † æque ac pater amdus,& colendus est l.liberto iuncta gl.vltima.ff.de obseq.à liberi.& libert.quam referunt,& sequuntur Caccialu.Plaut.& Fara, ubi supra, & alios late congerens Neuiz.ibid.nu.38.Secunda est
32 ratio, quia discentem † oportet credere suo præceptori, ut post philosophos tradit Zasi. in l.2.§. post hunc maximæ autoritatis in uer.perseuerabant] nu.71.ff.de orig.iur.& consonat rationi naturali, nam alias nihil, aut parum proficeretur. Cæterum contrarium, quòd cō
33 munis,& hoc casu † tenēda sit, firmat Neuiz.d.sil.nup. lib.5.in 2.ampl.d.nu.37.propè fi.uer.etiā si esset opi. præcept.] quem secuti sunt Plau.in rub.ff.de uerb.obli. lib.1.cap.1.in fi.nu.13.Lancel.Conrad.in d.lib.de prætor.§.2.in tit.de senten.nu.23.prope fi.in 7.ampliat.& D.Io.Paul.Lancel.in d.disput.in 5.amplia. & est uerissimum, Nam, aut respicimus personam Præceptoris,& tunc nemo dubitat, attendendam esse cōem opin.cum propter maiorem numerum eam tenentium maiorem habeat autoritatem,& præsumptionem. Aut habemus rationem personæ Iudicis, uel Aduocati,& tunc idem est dicendum.nam licet vnusquisque teneatur defendere opinionem Preceptoris, tamen cum cōis uera céseatur.

tur.

tur, cõis est attẽdẽda, nã amicus Socrates, amicus Pla-
34 to, sed magis amica veritas scđm Philosophũ, quẽ ad
ducit Neuiz. sub d. n. 38. post Alb. Abb. Io. de anan. Cac
cialu. Cepol. Dec. Pet. Girar. Pau. pic. & alios p cũ colle
ctos, & post Cor. Cag. & alios approbat Plautius ibid.
n. 10. ubi. n. de veritate agit, nemini ẽ parcẽdũ, sed post
habita parẽte, & amicorũ obseruãtia, oĩno veritas ẽ am
plectẽda, ut alios referẽs tradit Garz. in rep. l. gal. in fi.
itẽ credẽdũ col. 4. n. 9. ff de li. & post & q affectione mo
tus cõtrariũ faceret pueteret, iudiciũ Xpi c. qcunq; 11.
q. 3.

CASVS IX.

NONVS Casus est, qñ cõtra cõem opi. est autori
tas collegij doc. puta, q collegiũ Bononiẽse, Patauinũ,
Perusinũ, vel sim. cõsuluerit i casu aliquo cõtra cõem.
35 Et hoc casu intrepide cõcludẽdũ vr cõem † nõ esse attẽ
dẽdã, nã cõs. collegij parẽ, & forte maiorẽ prẹsefert ueri
tatẽ tã rõne nu. doc. in collegiis. n. plerũq; maximus est
iurisperitorũ numerus, & rõne autoritatis, qa adsũt Se
nes qui pp maturitatẽ insignis sunt autoritatis, quàm
rõne diligentiæ, nã ista cõsilia fiunt habita prius dili-
gẽti discussione iuriũ, & rõnũ vtriusq; partis, & cõica-
to inuicẽ consilio inter oẽs de collegio, cõis uero effi
citur p adhẹsionẽ cõpluriũ doc. diuersis tpibus, vñ doc.
isti tanq̃ singulares veritatẽ ipsius cõis non oĩmodam
36 arguunt. Sed contrariũ, q ẽt hoc casu cõis † sit attendẽ
da cõcludunt Neuiz. in d. 2. ampl. sua n. 35. circa med.
uer. ẽt esset autoritas unius collegii] & D. Io. Pau. Lan
cel. in d. sua disput. in 4. ampl. q̃ sñiam & ipse approbo,
qa cõis uerior prẹsumitur, cũ p ea interueniat maior
numerus & autoritas Doctorũ. Primo quia in collegis
a cõiter accidentib. non est pfinitus certus doc. nu. vñ p
37 pauci pñt in eo adesse, collegium. n. † põt constitui a
tribus tm̃ psonis l. neratius ff. de uerb. si. Immo in vno
38 solo † remanet, & conseruatur collegiũ arg. l. sicut §. fi.
ff. q cuiusq; vniuers. c. 2. de postul. prælat. tradit Inno.
in c. postulati sub n. 1. ver. itẽ si in collegiata] ex. de iu.
pat. Bal. in sua Marg. in verb. collegiũ. vel eius ius] Frã.
Niconit.

Niconit.in rep.rub.ff.fol.matri.col.30.in 212.Dec.in cõſ.151.maximi põderis]col.10.n.18. & fuit decisũ in Parla.Delph.vt ꝑ Frã.Mar.ĩ q.1341.q̃rit̃ an lus]ꝑ tot. par. 1.Pręterea in iſtis collegiis pleriq; doc.ſunt rudes & ignari,ut ipſa experiẽtia docemur. Vñ ferũt Alexan
39 drũ ſæpe ſolitũ dicere,Doctor llorũ infinitũ † eſſe numerũ,& cõfirmat Purpur.ĩ l.1.n 455.ff. de oft.eius &c. Sed doctores conſtituẽtes cões cõplures sũt. & ſinguli excellentes ſaltẽ reſpectu doctorũ collegii Merito &c. Secũdo,& vlt.dato,in collegio adeſſe multos doctores & ſingulos bñ doctos,tñ in cõſilio collegii nõ cõſiderã
40 tur † ſingulæ perſonæ ꝑ ſe,ſed oẽs ſimul cẽſentur vna perſona ficta l.mortuo reo,& ibi Bal.in 2.no.n. 2.ff.de
41 fideiuſſor.& vnũ corpus, † vt voluit Bar.in l.1. n.2.C. de re.uxor.actio.nã collegiũ cõſtituitur ex pluribus ꝑſonis,q̃ tanq̃ mẽbra iuris fictione cõficiũt vnũ corpus vt poſt complures,quos ad hoc cõgerit tradit And.ab
42 exe.in c.cũ oẽs.nã.130.ex de cõſtit. vñ ꝑſonæ † appellatione venit collegiũ,& vniuerſitas ſecũdũ Bal.ĩ l.qcũque col.3.n.9.ꝑpè fi.ver.itẽ vniuerſitas]C. de ſer.fug. cũ cumulatis ꝑ Ale.ĩ l.ſiq̃s mihi §.ſeruus n.9.ff.de acq. hr̃d.Et ꝙ nullo pacto ĩ actu collegii cõſiderent̃ ſingu-
43 lę ꝑſonę clare apparet ex iſtis.Nã collegiũ†ꝑt cõtrahe re cũ vno de collegio l.1.§.ſi aſſit collegiũ, & ibi tradũt Bar.& Ang.in fi.Rom.ſub n.1.ĩ vlt.no.Alex.n.4. Soc.ĩ 3.no.n.2.Iaſ.circa fi.n.8.Rip.n.4. & alii ff.ad trebel.& eſt cõis opi.vt ꝑ ſe patet, at cõtractus fiũt ĩter diuerſas
44 ꝑſonas ergo &c.Scđo,qa vnuſqſq; de collegio † dupli cis ꝑſonæ vice fũgit̃,vt tradit Rom.ĩ d.§.ſi aũt collegiũ n.3.ar.l.ſi cõſul.ff.de adop.& c.pe.§.niſi forte đ cõceſ.
45 ꝑbẽ.Et hĩc eſt,ꝙ aliud ẽ † collegiũ,aliud ſinguli de collegio,vt tradit Iaſ.ĩ d.§.ſi aũt collegiũ n.2.& alii paſsĩ; Tertio, qa aduocatus collegii,vel vniuerſitatis nõ eſt
46 † aduocatus ſingulorũ de collegio,ut ex aliis tradit d. Benedict.Boni.lib.1.de cenſib. in articu.18. poſt princip.verſicu. aduocatus etiam] Quarto quia res colle
47 gii † non dicuntur eſſe ſingulorum l.ita §. uniuerſitatis

tis ff.de rer.diuis.§.uniuersitatis instit.eo. Quinto qa manumissus a collegio honoré, qui a liberto patrono
48 debetur, collegio † & non singulis debet habere, unde eos non prohibetur uocare in ius l. sed si hac §. manumittitur ff de in ius uoc. Sexto, & ult. comprobatur. nã
49 mortuis singulis de collegio remanet † ipsum collegiũ ita post glo Inn. Bar. Abb. & alios respondet Alexã. in consi. 74. uiso puncto, & diligenter] col. 1. nu. 2. in fi. & seq. lib. 4. concord. Si ergo in actibus collegij non considerantur singuli de collegio, siue sint multi, siue pauci, siue docti, siue ignari uullum producent effectum, cum non entis nullæ sint partes l. eum qui ædes ff. de usucap. Ex quibus omnibus concludendum est, cõem maiori numero, & autoritate doct. niti quam consiliũ collegii, & cõsequenter maiorem habere ueritatis præsumptionem, præsertim quia in istis cõsiliis saltem de facto non laborant omnes de collegio, sed eliguntur (ut audiui) tres, uel ad summum quatuor, qui faciunt consilium, & factum cum reliquis de collegio commu
50 nicant. Bene uerum est, consilium collegij † multo maiorem habere præsumptionem consilio simplicis doc. ut aduertit Abb. in c. prudentiam col. 2. in 3. not. num. 4. in fin. extra de offic. de leg. dec. in consi. 400. uiso eleganti consilio] col. 1. num. 1. quem refert, & sequitur Anton. Gabriel. lib. 1. comm. conclus. in tit. de testibus conclus. 4. prope fi. in 39. illat. num. 91. hoc idem uoluit Curt. in consi. 56. super eo] col. 3. nu. 5. circa med. uersi. & magis est presumendum] Lancel. Gal. in rep. l. centurio n. 459. & ibi sequitur Ferd. Loaz. in add. ff. de vul. & pup. nouissime refert, & sequitur Bern. Alph. in Collecta. Iur. ex ciuil. ad l. 1 ff. de offi. q. prope fi. & est cõis opi. ut nu. & autoritate doct. apparet, Vnde magis creditur cõsilio collegii, ut inquit Gab. ubi supra quicquid in contrariũ, & male dicat Hyer. Lanch. inter cõs. vlt. vol. diuers. in cõsi. 169. mature, ac diligenter] nu. 17. & seq. lib. 1. Et ego crederẽ collegiũ maximẽ autori
51 tatis, vt Bononiense, vel simil. æquiparari † autoritati unius

vnius antiqui Doct.& celebris, licet de hoc non possit tradi certa regula,cum unum collegium Doct.& maioris autoritatis,altero,& idem collegium sit maioris autoritatis uno tempore, puta quando sunt in eo doctores plures,& illustriores,q̃ alio tempore,& ideo id arbitrio iudicis relinquimus. Supradicta tamen conclu-
52 sio.Fall. † secundum D.meum Io.Pau.Lancel.in loco ipsius collegij, nam ibi nō seruaretur cōis, sed opinio collegij argu. l.de interpretatione ff. de legib. & mihi probabile uidetur. nam cum ciuitas utatur interpretatione suorum iuris prudentum, si omnes tenent illam opinionem,uidentur in ducere quandam cōem parti-
53 cularem illius loci.Hoc † tamen intelligerem in loco ubi omnes Doctor,sunt de collegio, secus uero,vbi aliter fit,prout Bononiæ,vbi 12. tantum doctores sunt in collegio,nam cum remaneat maior pars extra collegium,quæ contrarium sentire potest,cessat ratio,consuetudinis, & côis in eo loco introductę.Secundo, & vltim.intelligerem in causis, in quibus non consuluit collegium,secus in ipsa cā,in qua pro altera parte consuluit, nam propter affectionem tanquam suspectum collegium non faceret opinionem pro ea, ut supra tit. 6.inspect.18.num.147.cum seqq.

CASVS X.

DECIMVS est casus,qñ contra cōem est decisio Rotæ Romanæ.Et hoc casu duæ sunt doc.sententiæ, al-
54 tera,ut cōis † non attendatur, sed decisio,& hanc amplexi sunt Io.de Imo.in c.olim prope fi.sub n. 13. post med.uer.non obst ét ꝙ dicatur]& ibi And. barbat.col. 12.in princi.ext.de lit. contest.quos refert, & sequitur Hyero.chuccal.in Addit.ad Decis.in l.iura sanguinis sub nu.7.in uer.contrarium tamen concludit] ante fin. Additionis uer.& ubi est decisio Rotæ]ff.de reg.iur.& latissime Gomes.in comment.ad Reg.cancel.in procę. q.2.in 4.fund.partis affirmat. vér.4.pro ista parte non desunt]per tot.Mouentur isti primo, quia decisio rotæ

55 † facit cōem,& magis cōem op.ita tradit Gomes.ibid. & sequitur Sebast.Vant.in tract.de nullit.in tit.de nullit.senté.ex defec.iurisf.deleg.nu 20.& Auten.Grauat. in addi.ad Vest. in pract.li.6 c.1.in uerb. æque omnibus]n. 18.quod ex eo deducitur, nam decisio Rotæ habet plures Doctores cum auditores sint 12.& admodũ
56 graues,nam in Rota Romana † eliguntur Viri uñ quaque excel.qui perrigidas examinationes in ea uelut aurum in fornace deputantur vt inquit Galiaul. in rep. l. centurio col.10.prope fi.sub n. 49.ver.& Auditores sacri palatii]ff. de vulg.& pupil.Purpur.in l.1.col.35.n. 292.ff.de offi.eius &c. & quotidie ex multiplici iurisprudentium de causis differentiũ concursu peritiores, & excellentiores efficiuntur. mutuæ n.& frequẽtes disputationes, & opinionũ cōicationes singularem producunt scientiã & perspicax reddunt iudiciũ,& aptum ad oĩum rerum cognitioné,& perceptioné, ex quo ho-
57 rum autoritas † adeo in excelso reposita est,ut nullus iudex ab ea audeat recedere, & eorũ uirtutes tanq̃ stellæ in firmamento splendẽt,& elucent, aliisq; compluribus laudibus decorantur,de quibus late possumus uidere per Gomes.ubi s̃ per Vant.ibidem.n. 17.& 20.per Marc.Mant.libr. 4. obseruat.iur.ciuil.in obseruat.38. Auditorum rotæ]Gratus in consi. 21. in cã Illustrium comitum]in fi.libr.1.Deci.in consi.218. in casu ad me transmisso]in prin.Neuiz. in d.sil.nup.li.5.sub nu.62. Ant.Gallesf.de usu iudi.palat.apost.circa med. vsq; ad fi.Frã.Viui.in trac.com.opi.li.1.opi.182.Iudex in iudicando]post prin.Cro.in consf. 114. commissio facta fuit]col.4.n.19.Iac.Menoc.in trac.de arbit.iud. q̃st.li. 2.centur.1.cas.70.n.7.& 8.Nico.Ant.Grauat.in addi. ad Vest.in prax.li.2.c.7.n.3.Fran. Marzar. in epit.mater.fideic.ĩ 2.par.q.4.post med.& per alios passim ,sed docto cōem constituentes sunt tm̃ modo septem, & parum graues cum vnusquisq; licet minimis faciat numerum in cōi.Merito &c.Verum hęc ratio euitatur negãdo decisioné Rotæ facere opinioné cōem,vt infra deducemus

ducemus, Secundo, & vlt.mouentur isti, nã cõis opin. constituitur per opiniones firmatas legendo, consulẽdo, tractando, addendo, vel alio simili actu & per adhesionẽ plurium doctorum uariis, & diuersis tẽporibus, nec aliter cõicato simul consilio, quo casu non potest argui omnimoda ueritas opinionis, cum doctores faciant, sicut aues, quæ qñ vna volat oẽs sequũtur, ut tradit Dec. in consi.494.ꝙ supra mature] prope fi.sub nu 15.cum sim. Econtra uero decisio Rotæ fit iudicando, in quo maius inest periculũ, & firmatur maturo cõsilio prius inter auditores. & inter cãrum patronos verbis & scriptis pluries exagitata cã, ex quibus veri ac facilius elici potest, & magis præsumitur. Cæterum si uolumus contrariã partẽ tueri possumus rñdere, ꝙ q̃uis istud verum sit regulariter, tñ sæpius fallit, nã, ut solebat dicere
58 Casarellus aduocatus Romanus, qñq; Rota †rotat; vt post alios referunt, & sequuntur Neu.z.sub d. num. 62.circa med & Mant.in d. obseruat. 38.uer. & plus, ꝙ plerunq;]nã qñque bonus dormitat Homerus, & hinc
59 oritur, ꝙ reperiuntur decisiones Rotæ † contrariæ & inuicẽ pugnantes, ut in quibusdã casibus eas adducunt Ant.Gallesi.in trac.ad formul.cameral.oblig.in tit.de processu ipso sub n.4.per Iac.Menoc.in trac.de arb. iu. quæst.li.1.q.52.n.14.& alibi passim per alios allegantur. Et econtra præsumitur quoq; pro cõi opi. q̃ licet per adhæsionẽ doct. diuersis tẽporibus fiat, non tñ per hoc priuatur sua præsumptione. Quamobrẽ contraria
60 superiori est opi. vt cõis † attẽdatur licet in contrariũ sit Decisio Rotæ, & ita uoluit Corn.in cons. 332. licet plerunq;]col.2.sub n.1.ver.tñ his non obst.]li.1, & sequuntur Neuiz.sub d.nu.62.post prin.ubi refert, idẽ se qui Barbac.in c.1.col.12.de probat.Grat.in consi.141 in cã Francisci de Gãbo]col.2.nu.7.lib.2.Fran. Viu.in d.opi.182. post prin.uer. hinc est, ꝙ Iudex] & nouissime D.meus Io.Paul.Lancel in d.disput.in 4.ampliat. & mihi placet ex pluribus, Primo. quia communis omnino seruanda est, sed Decisionem Rotæ non

61 cogimur sequi, nam Decis. istæ † sunt probabiles tantum, non necessariæ, ex quo a Pontifice non sunt approbatæ, ita concludit Card. Zabar. in c. pastoralis circa med. uer. not. ex hoc] ext. de fid. instrum. quem referunt & sequuntur Gemm. in c. duobus col. 6. circa med. ver. sed domini de rota] de rescrip. in 6. Andr. barbat. super Clement. in rub. de summ. trinit. col. fi. ver. & sic esset dicendum] nu. 3. Fely. in c. ex parte nu. 26. uer. decisio] & ibi Rip. nu. 83. ext. de rescrip. omnes fere Moderni in l. 1. ubi præcipue Ias. col. 5. n. 30. & ibi Purpor. in addit. in uerb. D. de rota] Dec. in lectura nu. 25. & in 2. nu. 75. Iac. Nig. n. 62. circa prin. Rip. nu. 64. Io. bolognet. nu. 38. post prin. uer. & contra decisiones rotæ] & reliqui ff. si cer. pet. Bap. de S. blas. in rep. rub. procem. decret. in 8. q. Nico. Euerard. in suis loc. legal. in loc. ab Autori. circa med. uer. ex quo sequitur, quod arg. ab autoritate] Cag. in rubr. ff. de reg. iur. prope fi. nu. 26. & ita fuit decisum per ipsam Rotam, ut per Cassador. in dec. 17. erant in eccles. aquēsi] prope fi. uer. nec iudex cogitur] nu. 7. in tit. de præben. Marc. Mant. in d. obser. 38. circa med. uer. immo est semper] vbi id memoriæ tenendum inquit Fran. Viui. vbi supra & alii, & est receptissimum ut per se patet, & testatur Viui. ibidem. si ergo cōis de necessitate attendi debet, Decisio uero Rotæ minus, q̃ absurdissimum esset dicere, omittēdam esse cōem, & decisionem Rotæ amplectendam? Secundo Rota non est
62 † maioris autor, quam sit Bar. ut tradit Cor. in d. consi. 332. sub n. 1. uer. his tamen non obst.] lib. 1. quē referunt & sequitur Neuiz. sub d. n. 62. post princ. uer. & dicit Cor.] & Fran. Viui. d. opi. 182. ante med. uer. de hoc non est mirandū] At cōis præfertur opin. Bar. ut supra in 5. casu, Merito &c. Tertio, & ult. quia quicquid dicāt
63 Gomes. Vant. & Grauat. Dec. Rotæ † non constituit cōmunem opi. Tū quia, licet auditores sint. 12. tamen sex tantum, & pauciores possunt facere dec. ut est clarissimum, & deducit pulchre Ant. Gallef. de usu Iud. Palat. apost. post med. uer. peractis informationibus] cū versi. seqq.

seqq. qui numerus non facit cõem opin. & maior Auditorum numerus, cum possit abesse, non debet haberi in consideratione iux. reg. l non hoc C. vnd. legit. Tum ẽt quia licet Auditores, omnes adessent, tñ non facerent, cõem, cum non singuli auditores considerentur, sed oẽs simul iuris fictione faciant unũ corpus, & personam per ea, quæ sup. dixi in præcedenti casu de Collegio, & cõis non constituitur nu. pluriũ, qui habentur loco unius, ut post alios tradit Io. Crot. in cõsi. 34. uiso]
64 col. 3. nu. 18. Rota autem † pp autoritatẽ æquiparabitur doct. antiquo excell. vt fuit Bar. & sim. iux. dictum Corn. Neuiz. & Viui. supra relatum.: Ex quibus concludo, cõem esse attendendã; licet contrarium tenuerit ro
65 ta Romana. Id tamen non procedit, † quando contra cõem est decisio Neapolitana, uel alia sim. & ratio est,
66 quoniam Decisiones Neapol. † habent uim legis, ita per illud consil. decisum fuit, ut per Afflic. in decis. 96. fuit in sacro] sub num. 11. uer. sed quia in hoc] & decis. 169. in d. causa post sententiam] in fi. num. 9. post alios quos allegat, quẽ referunt, & sequuntur Ioã. Bolog. in d. l. 1. sub n. 38. post prin. uer. sed decisio sacri] ff. si cer. pet. Rober. Marant. de ord. iud. par. 26. par. princ. act. 2. sub nu 4. & in 3. par. in 2. act. nu. 241. eiusdem 6. part. prin. Anto. Grauat. in addit. ad Vest. in prax. lib. 6. c. 1. nu. 17. Fran. Viui. in d. opin. 182. circa med. uer. sed reuertendo ad institutũ] Prosp. Carauit. super Rit. mag. Cur. in Rit 190. nu. 6 cum sim. at non est dubiũ cõem omittendã, qñ in contrarium est lex; Ergo &c. Hoc tñ
67 procedit † solum in locis ad quæ iurisdictio Consilio Neap. extenditur secus uero alibi iux. l. extra territoriũ & ibi tradita a scriben. ff. de iuris. omn. iud. An uero su
68 pra firmata conclusio † habeat locum in ipsa Rota, ut recedat a Decis. pp cõem, de iure vr, ꝙ sic, nã rõnes supra allegatæ militant etiam in ipsa Rota, præsertim cum non sit nouum, ut Rota recedat ab eo, quod alias fuit decisum, ut supra aduertimus. In hoc tamen standum est consuetudini, & stilo ipsius Rotæ.

M 3 CASVS

CASVS XI.

VNDECIMVS Casus est, qñ contra cõem opi. est autoritas alicuius Sãcti. Et in hoc omissa disputa-
69 tione concludendum est cõem † non esse attendendã, ita Neui. in d. silu. nup. lib. 5. in 2. lim. nu. 60. quem referunt, & sequuntur Lancel. Coarad. in d. lib. de prætor §. 2. in ti. de sent. n. 25. in 8. limi. D. Io. Pau. Lanc. in d. sua dispu an, & qñ attend. sit comm. opi. in 2. limit. & alii passim, & huic sniæ ipse quoq; adhęreo, nã ubi habemus ius clarum, non demus inniti pręsumptionib. l. si pr §. quoties cum vulg. ff. de manum. uindic At cõis non est, sed præsumitur uera, Dicta uero sanctorum
70 † tanq̃ lex uere, & certè sunt attẽdenda c. sunt non nulli circa med. 16. q. 1. c. 2. circa fi. de cleri. nõ baptiz tradit Abb. in c. cum sint in 1. not. nu. 2. ex. de decim. doc. cõiter in l. 1. ff. si cert. pet. ut post aliqs testatur dc cõi ibi Cag. n 163. Rober. Marant. de ord. iud. par. 3. n. 78. & seq. cũ adductis per Euerard. in d. loc. ab autor. pag. 4 ver. hinc ẽt est, ꝙ validum] Meritò &c. Hęc cõclusio
71 † intelligẽda sanctorũ sint roborata autoritate Veter. vel Noui testamenti, secus alias, ita Neuiz. & reliqui,
72 ubi supra, nam ita demũ statur † dictis sanctorũ, si sint roborata autoritate Veter. vel Noui testi, gl. est sing. in can. de libellis in verb. illorũ 26. dist. q̃ referunt, & sequuntur doc. cõiter in d. l. 1. si cert. pet. Marant. ubi su-
73 pra & alii adducti p Euerar. ibid. Scd'o ipse † intelligẽ rẽ conclusionẽ. in materia spũali, vel concernẽte peccatũ, vt est materia iurã, vsurarum, vel simil. secus uero in materia mere legali, qa tũc crederẽ seruãdã esse cõem ea rõne, quia doctores sunt periti de materia legali, Sãcti uero non, ex qua rõne videmus, ꝙ in ijs, quæ spectãt
74 ad leges, magis credit † legistis, q̃ canonistis, ita post Ant. de But. in c. at si clerici ext. de iudic. tradit Nico. Mil. in suo repertor. in uerb doctores decretorũ sub n. 28. circa prin. Neuiz. ibid. sub nu. 69. post prin. uersi. iõ in materia legali] cum sim. Et eadem ratione maioris

 peritiæ,

peritiæ, in materia morali de iure diuino, ut usurarũ,
75 & sim.magis creditur † Canonistis, q̃ Theologis, quorum studium pertinet ad interpretandum ius diuinum quoad opera D.N.Iesu Christi, ita concludit Petr.de Anch.in q.sua incip.antiquis, & modernis tẽporibus] quẽ referũt, & sequũtur alios ẽt ad id cumulãtes Neui. sub d.n.69.circa med.uer.vbi ꝙ qñ canonistæ] & Euerard.in d.loc.ab autorit.circa med. uer. sed circa istud cadit pulchrum] cum aliis concord.

CASVS XII.

DVODECIMVS Casus est, qñ autores cõis opi.non sunt periti de materia, super qua est cõis, fingamus, Doctores Decretorum tm̃, ut erant multi ex antiquis, tenere aliquid cõiter, ꝙ sit de materia mere legali, vel econtra doc.legũ tm̃ cõiter firmare, ꝙ peculiare est canonistis. & hoc quoq; casu firma est faciẽda cõ
76 clusio, cõem † non debere attẽdi. ita tenẽt Neuiz. d.n. 69.in 5.limi.Io.bolog.in d.l.1.n.43.in fi.in 6.limi.ff. si cer.pet.& D.Io.Pau.Lãcell.in d.disput.in 6. limit.& mihi verissimũ vr̃ ea potissimũ rõne omissis iuribus, autoritatibus, & exẽplis fuse p Neuiz.collectis d.n.69. qa cessat alterũ requisitũ cõis, nẽpe autoritas, cũ.n.pro rudibus, & ignaris nõ præsumatur, cessat opinio. & autoritas iux.tradita supra titu.2.per tot. & faciunt tradita per Fulu.Constan.in prin.inst.de donat.in 4.not.

CASVS XIII.

TERTIVS decimus est Casus, qñ contra cõem opi.tenuit Papa magistraliter loquẽdo, nõ legẽ cõdendo. Exẽplũ erit historia Anto.de Rosellis posita a Bertachi.in trac.de Epis.in 4.li.& relata p D.Io.Pau.Lancel.in d.disput.in ampl.1.q est, Papa pmisit Antonio quædã sua scripta edẽti, creare eũ Cardinalẽ, & cũ Antonius in lucẽ misisset scripta illa, & dignitatẽ petiisset Põtifex repellit cũ tãq̃ bigamũ, q ad Cardinalatus dignitatem promoueri nequit, cui replicauit Antonius, Communem esse in contrarium. At Papa subdit, se nõ

teneri seruare cōem, & sic magistraliter locutus est. In
77 hoc casu uidebatur omnino respondendum, cōem † non esse seruandam, nam si summus Pontifex, qui omnia iura in Scrinio pectoris habere dicitur, aliquid firmat, illud omnino est seruandū §. sed & quod Principi Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. c. nouimus cum gl. in uerb. pluribus de uerb. sign. In contrarium tñ est ueritas vt scilicet
78 cet cōis † etiam isto casu amplectenda sit, ut uoluit Hostien. in c. pastoralis extra de decim. quem referunt, & sequuntur Io. Bertachi. in d. tract. de episc. Neuiz. in d. sil. nup. lib. 5. n. 25. in 2. ampl. Cōrad. in d. lib. de præto. in tit. de sentent. n. 23. in 2. ampl. Mant. in c. 1. n. 110. in fin. ext. de const. Viui. d. opin. 182 post princ. versic. nec est curandum si papa] Io. Bologne. in l. 1. sub n. 42. vers. item procedit] ff. si cer. pet. & D. meus Ioā. Pau. Lancell. vbi supra cum concord. & est cōis opinio, ut testatur Neuiz. d. n. 25. & per se patet, atque ēt uera, nam, si Princeps non disponat animo condendi legem, ut rescribendo, uel aliter statuendo, prout facit in d. c. nouimus, cęte-
79 tera ab eo prolata † non seruantur pro lege, nec attenduntur arg. l. ex stipulatione in fi. ff. de sent. & interloc. om. iud. §. sed & quod principi, & ibi gl. 1. Aretin. Port. & alii inst. de iur. nat. gent. & c. At hic Papa magistraliter loquitur non condendo legem, Meritò &c. Vnde dixit Claud. seisel. in rep. l. vt uim. n. 177. ff. de iust. & iur. ꝙ opinio Papæ magistraliter loquentis nō habet plus roboris, quam dictū alterius viri. Et sic Ant. de Rosel. poterat se tueri hac conclusione secundum D. Lancell.

CASVS XIIII.

QVARTVS decimus est Casus, quando opinio contraria cōi uideretur uerior. fingamus, opinionem cōtra cōem niti bonis rationibus, sed non talibus, vt eam
80 penitus ueram ostendant, & hoc casu uidetur cōem † nō esse seruandam. nam si opinio contra cōem uidetur verior, sumus in claris, unde non est opus pręsumptionibus vul. l. continuus §. cū ita ff. de uerb. oblig. & ita sentit

tit Rip. in resp. 1. n. 10. in tit. de substitu. & pact. in mat. adiec. ubi dicit cõem non attendendam, quoties hẽt aliquam coniecturam in contrariũ. Verum opinionem con
81 trariam, ut ẽt hoc casu attendenda sit † cõis opin. tenet Fulgos. in consi. 33. titius in testamento suo] circa. med. sub n. 1. uers. ego aũt cum stricta] quem referunt, & sequuntur Neuiz. in d. silu. nup. lib. 5. in 3. ampl. n. 61. Cõrad. ibidem n. 23. in 4. ampl. Io bolog. in d. l. 1. n. 42. in fi. in 4. ampl. ff. si c r. pet. Franc. Viui. in d. op. 182. post princ. vers. nec est curandum] & alii passim, & mihi uera uidetur, nam cũ non constet. de certa veritate contrariæ opinionis, nõ possumus dicere, esse in claris, sed in dubio, quo casu opinionẽ, quæ uera præsumitur, sequi debemus. At cõis præsumitur uera, ergo &c.

CASVS XV.

QVINTVS decimus casus est, quando contra cõem fuit iudicatum, & hoc casu concludendũ est, cõem
82 † esse attendendam, autoritatibus, & ratione. primo qa tradunt Neuiz. ubi supra in 4. ampl. n. 62. Lancell. Conrad. in d. lib. de pretor. §. 2. in tit. de sent. sub n. 23. in 5. ampl. D. Io. Pau. Lanc. in d. sua disput. an, & quando attend. sit cõm. opin. in 3. ampl. cum sim. ratione demum, qm̃ iudicando, & consulendo veritatem ante oculos ha
83 bere debemus, non uerò † moueri exemplis l. nemo C. de sent. & interl. om. iud. cum fusè adductis per Neuiz. in d. n. 62, Sed cõis habet præsumptionem ueritatis pro
84 se Merito &c. Hæc tamẽ conclusio non habet † locum, quoties contra cõem toties esset iudicatũ, ut consuetudo contra eã fuerit inducta, quia tũc in loco cõsuetudinis nõ cõis, sed cõsuetudo est seruãda, ut infra Cas. 13.

CASVS XVI.

SEXTVS decimus est casus, qñ opinio contraria cõi fauet Potestati Clauiũ. Et ĩ hoc Fel. post Hos. & Io. And. ab eo relatos in c. 1. col. fi. sub. n. 54. in 5. lim. & ibi Fran. Cosc. in vlt. quęsit. sub n. 25. ext. de const. & Cõra.
85 vbi supra sub. n. 24. in 5. limit. concludunt cõem † non

esse

esse attendendam, quod luce meridiana clarius est, cũ absolute Papa omnia possit, vnde cessat presumptio ueritatis, quę est pro communi l.continuus §. cum ita ff. de uerbo.oblig.

CASVS XVII.

DECIMVS septimus casus est, quando cõis opin. conuincitur viua, & urgenti ratione, uel contraria melioribus, & efficacioribus nititur rationibus. Et hoc ca
86 su uidebatur, cõem esse † attendendam, nam indubitati iuris est, ante omnia leges, & consuetudines esse attendendas c.1.& ibi Doct.extra de constit.l.de quibus cum ibi not.ff.de legib.Inst.de offi.iud.in princip.cum sim.sed cõis hẽt uim legis, & consuetudinis, ut supra pluries diximus ergo &c.Cæterum facilis est respon.ꝙ cõmunis habet vim legis.& consuetudinis, quando per rationes non detegitur falsa.Itaque contrarium sequi,
87 absq; dubio satius est, vt videlicet cõis † non sit attẽdẽda.ita namque tradunt Host.Io.And.Anto.Butr.Abb. col.fi.sub num.15.uersic.uel. posset conuinci] Fel.col. fi.sub n.54. in 1.lim.Frã.Cosci.in vlt.quæsit.sub n.23. Decis.in 1.lect.nu.29.Aug. bero.nu. 270.Marc.Mant. nu 111.& cæteri in d.c.1.ext. de constit. idem Abb.in consi.85.in præsenti quæst.]col.1.nu.1.lib.1 Ioã.Fab. in proœm.Comm.ad insti.col.2.sub nu. 2. versic.bene tamen placet]Io.de anan.in c.tua col.2.in fi.& seq.sub n.4.uer.& istud ẽt]extra.de vsur.Petr.de Lenaudier.in trac.de doc.par.2.priuil.7.Cur.in consi. 66. super eo, ꝙ ab ordine]col.3.sub nu.5.Alex.in l. cũ prolatis prope fi.sub n.23.ver.tñ hoc lim.uerũ]& ibi post alios Zas. post med.in 7.declar.ꝑpe fi ff.de re iud.Mari.Salomõ in §.responsa Insti.de iur.nat.gẽt. & ciuil quẽ refert,& late seqtur Neuiz.in d.fil.nup.li.5.in 3.lim.n.67.Ias. in auth.nouissima col.5.sub n.22.C.de inof.testã.Dec. in consi.23.& pro tenui facultate mea] col.fi.sub nu.61 versi.

verficu nec obst.si dicatur]Tyndar. in tracta.de testib.: part.2.c.10.nu.21.Mathesil.in tract.de elect.verb.opi. col.1.nu.2.circa med.versi.1.casu aut aliqua] Purpur. in l.si idem cum eod.§.si vna actio col.fin.nu.13. ff.de iurisd.omn.iudi.Cate.Cott.in suis Memoral.in verb. opinio comm in iudicando] circa med.ver.ista omnia quæ dicunt]Mayner.in l.in totum nu.34.ff.de reg.iur. Io.Coral.in l.qui liberos num. 121. in fin.& seq. ff.de rit.nup.Claud.seisel.in rep.l.vt vim col.fi.n. 180.ff. de iusti.& iur.Euerard.in d.loc. ab autoritate circa med. versic.sed hoc dictum impugnat] Maria.Iun. in consil. 89.magna profecto est quæst.]col.3.num. 7 lib.4. Io. Bapt.Ferret.in consi.176.circa primum quæsitum] in fin.nu.6.Crat.in consi 88.teneo,quod hæres]col.2.n. 5.libr.2.Marc.Anton.natt.in consi.358.contra fratres de massa]col.pen.nu. 10.Cur.Iun.in consi.63.præsupponitur in facto]col.3.nu.3.Nicol.arelat. in addit. ad Alciat.in tract.præsump.reg.1.præsumpt.51.sub nu.3. in addit.incip.& inter cæteras olim] Steph.de Feder. in tract.de interpret.iur.part.vlt.prope fi. quem refert, & sequitur Ioan.Bapt.a Villalob.in tract.comm.opin. in litera C.in uerb.communis opinio.nu.107.in prin. Camil.Plaut.in rub.ff.de uerb.obl.lib.1.cap.1.num.8. Guiliel.Pontan.in l.diuortio colum.8.in fin.num.14. circa med.uersic.tu considera] ff.solut. matr.Roland à Vall.in consi.vlt.reuocatur in dubium]in fin.num.49. libr.2.Valentin.forster. in tract. de success. ab intesta. versi.non obst.postremo]fol.278.in fin.& seq Gramm. consi.ciuil.4.in causa eodem mag.]col.4.nu.13. Conrad.d.lib.de pretor.§.2.in tit.de sentent.sub num. 24. in prima limit.Port.Imol.in consil. 85. pro dicti facti clara] colum. 4. numer.21. Ioan.Cephal.consil. 166. testator primo legauit]col.4.nu.16.Iac.heinr.in cons. 1.ardua subtilis,& per difficilis]in 15.respon.nu.380. li.1.& pro hac opinione fuit decisum per Parlam. Delphin.ut per Franc.Marc.in q. 692. quæritur de modo præstandi] numer.5.part.1. hanc eandem sententiam

amplectuntur

amplectuntur Ant. Pinel. in l. 1. in 3. par. num. 75. circa med. verfic. quæ in re nunquam] C. de bon. mater. late alios allegans Anton. de Matth. in tract. de edition. in prin. nu. 1 Ferrant. Gargiare inter consil. crim. d. uer. in consil. 126. [illegible] col. 7. nu. 19. Tom. 1. 2. impress. & nod. Tom. 2. Hieron. de Schoen. in consil. 77. sequendo ordinem] col. 2. nu. 3. Alc. in l. 2. in uerb. Celsus ait] nu. 43. & ibi post alios D. meus Theod. ff. si cer. pet. Iacob. Nouel. in tract. regal. ad reliq. regal. Pet. Duen. in reg. 6. glossæ opinio] n. 7. Cæsar Conrard. in l. diffamari in q. 18. nu. 113. C. de inge. & manum. Quintil. Mandos. in comment. ad Reg. Cancel. in reg. de subrogat. q. 10. in fin. nu. 7. Granat. in Addit. ad pract. Vent. lib. 4. cap. 5. sub n. 38. circa med. Eman. Suar. in Thesaur. recep. sét. verb. opinio nu. 18. Bernard. Albitan. in Collecta. iur. ciuil. ad l. 1. ff. de off. quæstor. post prin. D. meus Ioã. Pau. Lancel. in d. sua disput. in 4. limit. nouissime, & late Ioan. Bapti. Asin. in pract. iudic. §. 32. c. 35. prope fin. & alij plures passim, & hi non semel, sed pluries, repetierunt, & communem receptissima conclusio, ut per se patet, & referuntur Cur. iun. Quintil. Mandos. Grana. & Eman. Suar. in supra citatis locis, & nullum habet contradictorem, & uerissimam credo iuribus, & ratione; Iuribus primo probatur expresse in l. 1. §. sed neque C. de uet. iur. enucle. ubi Imp. statuit, non ex multitudine Autorum quod melius, & æquius sit iudicandum fore, cum possit unius, & deterioris sententia multos, & maiores superare, & sic uult in consequentiam, opinioné etiam unius melioribus rationibus roboratam præferri ipsi communi, demũ probatur in l. nec tacitis in prin. C. de [illegible] idem in l. quisque ff. de in ius uocand. in l. item si uerberatum §. si. ff. de rei uendic. in §. itẽ pre ci [illegible] sententia Instit. de emp. & uend. c. 1. de his quæ [illegible] & alibi passim. Ratione demum probatur, nam hoc casu cessat ratio, propter quam seruatur cõis, ꝗ quidem præsumptione ueritatis quæ pro se habet, attenditur cõis, sed cum hac sumus

in

in claris, ueritatem propter uiuam, & urgentem rationem esse contra cōem, Merito cessat præsumptio, & cōsequenter cōis non attenditur nulg. l. continuus in §. cum ita ff. de uerb. oblig. Ex quibus patet, cōem non esse attendendam, si conuincatur uiua, & urgenti ratione uel contraria melioribus nitatur rationibus. Ex qua conclusione admonebat D. meus Thobi. in dict. l. 1. ff. si cer. pet. Scholasticos illos, qui relicta subtilitate sola exquisitione cōis opi. contenti sunt. nam sola cōis non sufficit absque subtilitate, sine qua nec cōis potest conuinci melioribus, & efficacioribus rationibus, nec rationes ipsas repellere, quod & turpe, & maximi est de-
88 trimenti. Fallit tamen † hæc conclusio, quando pro cōmuni esset aliqua lex, nam tunc, licet pro contraria esset uiua ratio, tamen cōis seruaretur, & ratio est, nam
89 ante omnia lex † seruanda est l. leges ut generales C. de legib. c. 1. & ibi tradunt doct. omnes extra de const. de offic. iud. in prin. etiam si dura, & iniqua esset l. prospexit. ff. qui, & a quib. Et ubi habemus legem, frustra
90 quærimus † rationem arg. l. non omnium ff. de legib. & probatur l. gallus §. si eius, & ibi not. doctor omnes Imol. in 3 notab. sub nu. 49. Alex. in 2. not. sub num. 2. Ias. in 5. not. nu. 16. vbi id uerum dicit, licet neget probari in illo tex. ff. de liber. & posthu. late, docte, & pulchre pluribus id comprobat Anton. Gallesi. libro. 2. de exercit. iurisperit. num. 72. cum sequen. & alibi passim
91 Fall. 2. ista † conclusio, quando cōis esset consuetudine approbata, ita in specie tradit Ant. de Matt. in trac. de editionib. in prin. nu. 1. in fi. & ratio est eadem cum superiori, quia consuetudo ante omnia etiam ante legem seruanda est l. de quibus ff. de legib. & ibi tradunt
92 Doct. omnes. Fall. & ult. † quando rationes urgentes contra cōem fuerunt consideratæ a Docto. tenentibus cōem, & fuit eis licet male responsum, nam seruaretur cōis, & ratio est, quia cum ea sit factorum diuersitas, vt nūquam possit affirmari, hanc, uel illam rationem plene. & clare decidere quæstionem, si ratio etiam urgentissima

tissima a pluribus fuit reiecta, oritur præsumptio, ut illa ratio uel non probet opinioné, pro qua inducitur, vel quod iusta causa reprobetur; præterea comprobatur id ex his quę dicentur infra in 25. casu.

Sed iux. hoc occurrit dubitatio, quis debeat cognoscere, & decernere, an, & quæ rationes allatæ adeò urgẽtes, & uiuæ sint, ut per eas a cõi recedere liceat. & in
93 hac q. breuiter concludẽdum est, id repositum esse † arbitrio iudicis casus occurrentis, ita concludunt Anto. de but. Abb. Io. de ana. col. 3. in prin. sub n. 4. & reliqui in c. tua nos extrá de usur. idé Abb. in c. 1. col. fi. sub. n. 15. uers. uel. possit conuinci. & ibi post alios Mar. Mãt. n. 111. in prin. extra de constit. idem Abb. in consi. 5. in pręsenti q.] n. 1. lib. 1. Alex. in d. l. cùm prolatis sub nu. 23. ff. de re iud. Ias. in auth. nouissima col. 5. sub nu. 22. C. de inof. testa. & in l. ut uim col. ult. in princ. n. 34. in fi. ff. de iust. & iur. Purpur. in l. cum quid col. 10. sub. nu. 94. circa med. uersi. & ab hoc pendent] ff. si cer. pet. Grã. consil. ciuil. 157. interrogatus, ut de iure] col. 1. nu. 4. & 5. Cott. in dd. Memorab. in uerb. opinio communis in iudicando] circa med. in prima limit. Roll. a Vall. in d. consi. ulti. in fin. lib. 2. & alii plures de hac materia tractantes, adeo, quod ista sit cõis, & recepta snia, ĩmo nullũ, quem uiderim, habet contradictoré, & uerissimã credo hac ratione, nam quemadmodum repositũ est arbitrio iudicis credere, uel non credere dictis testiũ factũ aliquod probantium l. 3. §. 1. & ibi tradũt Bar. & alii ff. de testib. cũ concord. ita reponi dét iudicis arbitrio, an stã dum sit rationibus per Doct. iuris testes adductis. Cæterum est aduertendũ quod non adeo creditur Iudici dicẽ ti, cõem uiua, & urgenti ratione conuinci, quin possit
94 in sindicatu † conueniri, ita vt opus sit, Iudicem sustinere, & defendere, quod rationes, quibus ipse ad pronunciandum contra cõem motus fuit, sint adeo efficaces, & vrgentes, ut per eas licitum fuerit a cõi recedere, alias in sindicatu damnaretur, ita tradit Maria. iun. in l. qui Romæ in §. duo fratres sub n. 78. circa prin. uersi. caue

tamen]

tñ].ff.de uerb.obl.& uerum credo, ex quo ergo existi-
95 mo,ꝙ hoc casu † licet ab omnibus receptum sit, tamé difficile,immo impossibile esset contra cõem obtinere saltem apud minores iudices, qui tenẽtur in sindicatu, qm̃ isti malunt cum multis insanientes tuti a periculo sindicatus cum cõi pertransire,quã plus sapientes, quã sapere oporteat,rationibus,quid uerius sit,perquirere
96 cum in iure nostro nihil tam clarum sit, quin † possit capere aliquã subtilé dubitationé, ut iuribus, & autoritatibus late comprobant Purpu. in d.l.cum quid col. 20.sub n.84.circ.med.uersi.non tñ]& Neuiz. sub d. n. 67.Ant.Med.uersi.non tamé propterea ad conuincendum. Vnde per subtiles aduocatos Iudicis rationes facilè possent conuinci, & ipse in sindicatu condemnari.

CASVS XVIII.

DECIMVS octauus est Casus quando opi.contraria cõi est consuetudine approbata,& hoc casu omis
97 sa disputatione cõcludendum est,cõem† non esse attédédam: sed contrariam consuetudine receptam.Ita voluerunt Paris.de put.in tract.de sind.in uerbo iudicare c.3.incip.an si Iudex, qui dedit]n.7.Matt. Seisel. in d. tract.de elect uerl.opin.in princ.n.1.qui licet expresse id non afferat,quando in contrarium est communis, tamen in effectu ita uoluit, cum ante omnes concludat, attendendam sententiam consuetudine approbatam. quem refert,& sequitur Alcia.in tract.præsump.reg.2. præsump.30.nu.3.hoc idem sequuntur Adden. ad Abba.in d.c.1.sub n.15.in fin.in Add.incip.limita finaliter]ext.de const.Dec.in cap.at si clerici colum.16.sub. nume.25. circa fin. uersiculo. & ista conclusio uidetur etiam]& d.c.cap.interprætando sequebatur Excell. D. meus Marc. Anton. Eugenius extra de iudic. Claud. seisel.in l.post dotem colu.penulti.sub nume.26.uers. nam ista regula] ff.soluto matri.Neuiz.in d.silu.nupt. libro 5. in prima limitatio. numero 64. ubi alios plu-

res

res allegat Grat.consil.111.casus talis est] col.pen.nu. 51.lib.2.Adden.ad Dec.in d.c.1.de const. sub nu. 30. in uerbo aduertendum]nu.34.Lancel.Conra. in d.lib. de prætor.§.2.in tit.de senten. sub num.24.in 7. limi. Por.Immol.in consi. 42. Iuri & æquitati]nu.4.Io.bologn.in l.1.sub num.43.in 3.limit.ff. si cer.pet. Eman. suar.in thesaur.recept.sentent.in uerb.opinio] nu. 19. Curt.& alios referentes Gab.Casat.& alii tres Docto. consi.59.quoad fundamentum]col.6.nu.29.inter cōs. crim.diuer.Tom.2.D.meus Io.Pau.Lance.in d.dispu. in 1.limit.cum simil.Et hæc est receptissima opinio,ut per se patet,& testantur Neuiz.sub d.nu.64.& Emanu. suar.ubi sup. post Remig.in tract.de caritat. subsid. in q.an Ecclesia.vel cler.sint immun. reg.240.per eum relatum,& verissima; nam in claris non est opus pręsumtionibus l. si Pater §. quoties ff.de manumis. uindica. Sed in casu nostro cōis seruatur, q̃a præsumitur uera] consuetudo autem clare & non propter pręsumptionē est seruanda l.minime l.de quibus & l. si de interpræta tione ff. de legib.& id adeo uerum est, ut consuetudo
98 † etiam praua seruanda sit, & excuset a pęna secūdum gl.1.in fi.in c.cum uenerabilis, & ibi Abb. & cæteri extra de cōsuetud.cum relatis a Ias.in d.l. de quibus col. 2.num.8.merito &c. Præterea si uinco uincentem te, multo magis uinco te l.de accessionibus ff. de diuer.& tem.pręscript.sed consuetudo tollit l. scriptam d.l. de quibus in fi.& ibi firmant Bar.& reliqui.lex uero tollit cōem,ut p̄ se patet,& dicemus infra in 25.cas.ergo &c. Hæc tamen conclusio intelligenda est procedere in loco ubi uiget consuetudo, secus uero † alibi. nam ibi
99 seruari debet cōis, & ratio est,quia consuetudo vnius loci non extenditur extra territorium, in quo populus consuetudinem constituens habet iurisdictionem, ut plane iuribus, & autoritatibus comprobat Petr. Duen. in tract.regul.in regul.146. & 147. Incip. consuetudo.]

CASVS

CASVS XIX.

DECIMVS nonus Casus est, quando cõis est dura,& sapit rigorẽ,contraria vero sententia est ęqua,
100 & benigna. & hoc casu cõem † non esse attendendã, sed sententiam æquam & benignam amplectendam cõcludunt Purpur.in l.admonendi col.9. prope fi. sub n. 55.uer.& a comm.opi. ff. de iure iuran. & in l.cũ quid col.10.nu.84.ff.si cer.pet. late Vincen.Hercul in l. cũ pro latis col.fi.in ult.lim.n.13. ff.de re iudi. Neuiz.in d.silu.nup.lib.5.in 4.lim.nu. 68.Grat. in consi.2.rursus in causa]col.8.nu. 68.lib.1. Lancel. Conrad.in d. lib.de Prætor.§.2.in tit.de senten.sub nu.25.in 9.lim. Quintil.Mandos.in comment.ad reg.cãcel.in reg.29. de subrogat.quæstion.10.in fi.ver.& signatur]Port.Imol.consi.42.iuri.& æquitat.consonum]col.2.num.3. Io.Bolognet.in l.1.sub n.43.in 5.limi.& ibi post alios D.meus Thobias in 3.limit.ff.si cer.pet.Io.Cephal.in consi.93.cum in testamento]col.3.num.6.& in consil. 166.testator primo legauit.col.4. nu. 17. & 18. Marc. Mant.consi.121.Quamuis commu.opin.]num.3.li. 2. & D.Io.Pau.Lancel.ubi supra in 5. limi.Mouentur isti ad hanc opin.tenendam.primo quia ea opin.seruari debet,quæ propius accedit iuris dispositioni, & hoc clarum est,at opi.æqua est magis iuridica, quia ius nihil
101 aliud est,quàm ars boni & ęqui.unde Doct. † dicuntur speculatores boni & æqui,ut post Bald. tradit Neuiz.in consi.67.dixit Deci.]in prin.ergo &c.Hęc ratio parum urget,nam si opi.ista æqua cõis & bona,ex quo enim a tot uiris illustribus amplexa est, absque dubio cõis bona presumitur, vnde si contraria est æqua, cõis uero est bona ius est ars tam boni, quam æqui,cõis nõ erit minus iuridica quam sit contraria æqua,& per cõsequens non minus seruanda. Secundo mouentur isti,
102 nam ęquitas † præfertur rigori l.placuit,& ibi notãt Doct.omnes.C.de iud.& pp æquitatem receditur à iure comm.l.scæuola ff.ad trebell.l.si.tibi ff. si cer.petat.

l.2.§.item varus ff.de aqua plu. arcen.l.si tibi ff.de donat.cũ similib.adductis p Nicol.vigel.in suo method. iur.li.1.c.1.tit.11.sub n.2.qm̃ in omnibus & præcipue in iure æquitas spectanda est.l.in omnibus,& ibi glo. & doct.concordantia congerunt ff. de reg. iur.Verum, & hęc ratio nullius est momenti, nã qñ dicimus æqui-
103 taté præferri rigori,intelligitur † qñ termini sunt pares,& sic sumus in dubio, vt puta, qñ essent duæ leges contrariæ,vna rigoré,alia æquitaté continens, vel qñ adessent duę opi.diuersę,nec adest cõis vel magis cõis tunc.n.bene verum esse attendendã esse legẽ,vel opin. æquioré,& sic rigori præferẽdã esse æquitaté, secus vero si pro rigore adsit lex,vel consuetudo, vel cõm.opi. pro æquitate aũt esset opinio unius, quia tunc seruaret̃ cõis cõsuetudo, vel lex licet dura arg. l. prospexit ff.q, & à quibus.& ita in specie respondet Alex. in d. l.cum prolatis col.fi.nu.23.in fi. ff. de re iud.Nec dicatur id esse contra] si tibi cum aliis supra adductis, in quibus apparet,ꝙ receditur a iure pp æquitaté, qm̃ rñdeo,id fieri licuisse ibi à iurisconsul. qui legis condendæ autoritaté habebant §.rñsa inst.de iur.nat.&c.Secus vero in Doctoribus,tã aduocatis,q̃ iudicibus nostri tpis,q secundũ ius,qđ scriptũ reperiunt, licet durũ,& rñdere, & iudicare tenentur.Tertio igitur, & vlt.facit pro isto rũ sñia,nã vbi non habemus iura clara, & sic qõ reducitur ad opiniones docto. negari non põt,quin simus in dubio.at qõ dubia de bono & æquo terminanda est. & si æquitas omittatur,non parũ erratur à uolentibus uti iuris autoritate,ut ad litterã inquit tex. in l.si seruum §.sequitur ff.de uerb.obli.& facit illud Tulii lib.1.offi. ꝙ existunt sæpe iniuriæ calumnia quadã,& nimis calida iuris interpretatione,& p hæc ita tradit Io. Sapor. in tract.de mora.c.1.n.4.ergo &c.Cęterũ & ista rõ non admodũ stringit,tũ quia in d.§. sequitur sumus in iuris cõs.habenti ptãte recedendi à summo iure, tum qa dicimus qñ adest cõis per eam ius dubium, & obscurũ effici clarum,& certũ, cum hodie pro comperto habeat̃
com-

communem oĩum tanquam ius seruandã esse. Quamobrem ipse hoc casu contrarium omnium tenerem una cum Alex. in d. l. cum prolatis nu. 33. in fi. quem postea
104 reperi, nempe cõem † esse attendendã licet durã, & habentem contrariam opi. æquiorem ea potissimũ rõne. quia cum habeamus regulam, q̃ cõis est attendenda, neque probetur ista limi. ut hoc non procedat qñ contra
105 ria opin. est æqua] regulæ † stare debemus l. 2. ff. si qs in ius voc. no. ier. c. si de rest. spoliat. in 6. & post alios tradit Dec. in c. præsentia n. 55. extra de probat. habés enim regulam pro se rem certam, & intentionem fundatam habere dr̃ ut tradit Bar. in l. quoties num. 1. ff. si quis caut. cum adductis per Dec. sub nu. 6. versi. & ideo dicit Bar. & Cag. n. 21. in l. 1. ff. de reg. iur. Qui aũt vult priori sñiæ adhærere, eam pluribus modis declarare de
106 bet, & primo qñ † equitas est scripta in iure secus alias. Ita Neuiz. sub d. nu. 68. circa med. & ratio est, q̃a
107 tum æquitas prefertur rigori† si sit scripta in iure. Secus alias, ut post alios tradit Ias. in d. l. placuit in 1. limit. n. 3. C. de iudic. Alex consi. 121. si quis veras] col. fin. nu. 8. lib. 5. Cag. in d. l. in omnibus nu. 9. ff. de reg. iur. & est opinio omnium secundum Neuiz. ibidem.

Secundo non procedit opin. prima, quando æquitas fuit considerata a tenentibus cõem, quia tunc commu-
108 nis † absque dubio seruaretur per ea, quæ diximus supra in casu 17. nu 92.

CASVS XX.

VIGESIMVS casus est, qñ opi. cõtraria cõi fauet cãæ apprime fauorabili, vt puta matrimonio, piæ cãę libertati, testõ, Doti, vel sim. & hoc casu duę] sunt principales Doc. sententiæ, quarũ prima est, ut nõ cõis
109 † sed contraria opinio fauens causę fauorabili sit attendenda, & omnes in specie distinguendo hanc sententiam in matrimonio tenuit Hostien. in capit. 2. & ibi sequuntur Abb. num. 3. & alii extra de cogni. spirit. idem Abba. in capit. fin. column. 1. numero. 3. extra de

CASVS XI.

VNDECIMVS Casus est, qñ contra cõem opi. est autoritas alicuius Sãcti. Et in hoc omissa disputa-
69 tione concludendum est cõe.n † non esse attendendã, ita Neui. in d. silu. nup. lib. 5. in 2. lim. nu. 60. quem referunt, & sequuntur Lancel. Coarad. in d. lib. de prætor §. 2. in ti. de sent. n. 25. in 8. limi. D. Io. Pau. Lanc. in d. sua dispu an, & qñ attend. sit comm. opi. in 2. limit. & alii passim, & huic snīę ipse quoq; adhęreo, nã ubi habemus ius clarum, non dèmus inniti pręsumptionib. l. si pr̃ §. quoties cum vulg. ff. de manum. uindic At cõis non est, sed præsumitur uera, Dicta uero sanctorum
70 † tanq̃ lex uere, & certè sunt attẽdenda c. sunt non nulli circa med. 16. q. 1. c. 2. circa fi. de cleri. nõ baptiz tradit Abb. in c. cum sint in 1. not. nu. 2. ex. de decim. doc. cõiter in l. 1. ff. si cert. pet. ut post aliqs testatur de cõi ibi Cag. n. 163. Rober. Marant. de ord. iud. par. 3. n. 78. & seq. cũ adductis per Eucrard. in d loc. ab autor. pag. 4. ver. hinc ét est, ꝙ validum] Meritò &c. Hęc cõclusio
71 † intelligéda sanctorũ sint roborata autoritate Veter. vel Noui testamenti, secus alias, ita Neuiz. & reliqui,
72 vbi supra, nam ita demũ statur † dictis sanctorũ, si sint roborata autoritate Veter. vel Noui testi, gl. est sing. in can. de libellis in verb. illorũ 26. dist. q̃ referunt, & sequuntur doc. cõiter in d. l. 1. si cert. pet. Marant. ubi su-
73 pra & alii adducti ꝑ Euerar. ibid. Scđo ipse † intelligeré conclusionẽ in materia spũali, vel concernẽte peccatũ, vt est materia iuri, vsurarum, vel simil. secus uero in materia mere legali, qa tũc crederé seruãdã esse cõem ea rõne, quia doctores sunt periti de materia legali, Sãcti uero non, ex qua rõne videmus, ꝙ in ijs, quæ spectãt
74 ad leges, magis credit̃ † legistis, q̃ canonistis, ita post Ant. de But. in c. at si clerici ext. de iudic. tradit Nico. Mil. in suo repertor. in uerb doctores decretorũ sub n. 28. circa prin. Neuiz. ibid. sub nu. 69. post prin. uersi. iõ in materia legali] cum sim. Et eadem ratione maioris

peritiæ,

peritiæ,in materia morali de iure diuino, ut usurarũ,
75 & sim.magis creditur † Canonistis, q̃ Theologis,quo rum studium pertinet ad interpretandum ius diuinum quoad opera D.N.Iesu Christi, ita concludit Petr.de Anch.in q.sua incip.antiquis, & modernis tēporibus] quē referũt,& sequũtur alios ēt ad id cumulātes Neui. sub d.n.*69*.circa med.uer.vbi ꝙ q̃n canonistæ]& Euerard.in d.loc.ab autorit.circa med. uer. sed circa istud cadit pulchrum]cum aliis concord.

CASVS XII.

DVODECIMVS Casus est, q̃n autores cōis opi.non sunt periti de materia, super qua est cōis, fingamus,Doctores Decretorum tm̃,ut erant multi ex antiquis,tenere aliquid cōiter, ꝙ sit de materia mere legali,vel econtra doc.legũ tm̃ cōiter firmare,ꝙ peculiare est canonistis.& hoc quoq; casu firma est faciēda cō
76 clusio,cōem † non debere attēdi.ita tenēt Neuiz. d.n. *69*.in 5.limi.Io.bolog.in d.l.1.n.43.in fi.in *6*.limi.ff. si cer.pet.& D Io.Pau.Lācell.in d.disput.in *6*. limit.& mihi verissimũ vr̃ ea potissimũ rōne omissis iuribus,autoritatibus,&exēplis fuse p Neuiz.collectis d.n.*69*.qa cessat alterũ requisitũ cōis,nēpe autoritas,cũ.n.pro rudibus,& ignaris nō præsumatur,cessat opinio.:& autoritas iux.tradita supra titu.2.per tot. & faciunt tradita per Fulu.Constan.in prin.inst.de donat.in 4.not.

CASVS XIII.

TERTIVS decimus est Casus, q̃n contra cōem opi.tenuit Papa magistraliter loquēdo,nō legē cōdendo.Exēplũ erit historia Anto.de Rosellis posita a Bertachi.in trac.de Epis.in 4.li.& relata p D.Io.Pau.Lancel.in d.disput.in ampl.1.q̃ est, Papa pmisit Antonio quædã sua scripta edēti, creare cũ Cardinalē, & cũ Antonius in lucē misisset scripta illa,& dignitatē petiisset Pōtifex repellit cũ tāq̃ bigamũ, q ad Cardinalatus dignitatem promoueri nequit, cui replicauit Antonius, Communem esse in contrarium.At Papa subdit, se nō

teneri seruare cōem, & sic magistraliter locutus est. In
77 hoc casu uidebatur omnino respondendum, cōem † non esse seruandam, nam si summus Pontifex, qui omnia iura in Scrinio pectoris habere dicitur, aliquid firmat, illud omnino est seruandū §. sed & quod Principi Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. c. nouimus cum gl. in uerb. pluribus de uerb. sign. In contrarium tñ est ueritas vt scili
78 cet cōis † etiam isto casu amplectenda sit, ut noluit Hostien. in c. pastoralis extra de decim. quem referunt, & sequuntur Io. Bertachi. in d. tract. de episc. Neuiz. in d. sil. nup. lib. 5. n. 25. in 2. ampl. Cōrad. in d. lib. de præto. in tit. de sentent. n. 23. in 2. ampl. Mant. in c. 1. n. 110. in fin. ext. de const. Viui. d. opin. 182. post princ. versic. nec est curandum si papa] Io. Bologne. in l. 1. sub n. 42. vers. item procedit] ff. si cer. pet. & D. meus Ioā. Pau. Lancell. vbi supra cum concord. & est cōis opinio, ut testatur Neuiz. d. n. 25. & per se patet, atque ēt uera, nam, si Princeps non disponat animo condendi legem, ut rescribendo, uel aliter statuendo, prout facit in d. c. nouimus, cę-
79 tera ab eo prolata † non seruantur pro lege, neč attenduntur arg. l. ex stipulatione in fi. ff. de sent. & interloc. om. iud. §. sed & quod principi, & ibi gl. 1. Aretin. Port. & alii inst. de iur. nat. gent. & c. At hic Papa magistraliter loquitur non condendo legem, Meritò &c. Vnde dixit Claud. seisel. in rep. l. vt uim. n. 177. ff. de iust. & iur. q; opinio Papæ magistraliter loquentis nō habet plus roboris, quam dictū alterius viri. Et sic Ant. de Rosel. poterat se tueri hac conclusione secundum D. Lancell.

CASVS XIIII.

QVARTVS decimus est Casus, quando opinio ontraria cōi uideretur uerior. fingamus, opinionem cōtra cōem niti bonis rationibus, sed non talibus, vt eam
80 penitus ueram ostendant, & hoc casu uidetur cōem † nō esse seruandam. nam si opinio contra cōem uidetur verior, sumus in claris, unde non est opus pręsumptionibus vul. l. continuus §. cū ita ff. de uerb. oblig. & ita sentit

tit

tit Rip.in resp.1.n.10.in tit. de substitu.& pact.in mat. adiec.ubi dicit cõem non attendendam,quoties hẽt ali quam coniecturam in contrariũ.Verum opinionem con
81 trariam,ut ẽt hoc casu attendenda sit † cõis opin.tenet Fulgos.in consi.33.titius in testamento suo]circa.med. sub n.1.uers. ego aũt cum stricta] quem referunt,& sequuntur Neuiz.in d.silu.nup.lib.5.in 3.ampl.n.61.Cõrad.ibidem n.23.in 4.ampl.Io bolog. in d.l.1.n.42. in fi.in 4.ampl.ff.si c r. pet. Franc.Viui. in d.op.182.post princ.vers.nec est curandum]& alii passim, & mihi uera uidetur,nam cũ non constet. de certa veritate contrariæ opinionis,nõ possumus dicere,esse in claris, sed in dubio,quo casu opinionẽ,quæ uera præsumitur, sequi debemus.At cõis præsumitur uera, ergo &c.

CASVS XV.

QVINTVS decimus casus est, quando contra cõem fuit iudicatum,& hoc casu concludendũ est,cõem
82 † esse attendendam,autoritatibus,& ratione.primo qa tradunt Neuiz.ubi supra in 4.ampl.n.62.Lancell.Conrad.in d.lib.de pretor.§.2.in tit.de sent.sub n.23. in 5. ampl.D.Io.Pau.Lanc.in d.sua disput. an, & quando attend.sit cõm.opin.in 3.ampl.cum sim.ratione demum, qm̃ iudicando,& consulendo veritatem ante oculos ha
83 bere debemus,non uerò † moueri exemplis l.nemo C. de sent.& interl.om.iud.cum fusè adductis per Neuiz. in d.n.62,Sed cõis habet præsumptionem ueritatis pro
84 se Merito &c. Hæc tamẽ conclusio non habet † locum, quoties contra cõem toties esset iudicatũ , ut consuetudo contra eã fuerit inducta, quia tũc in loco cõsuetudinis nõ cõis,sed cõsuetudo est seruãda,ut infra Cas. 13.

CASVS XVI.

SEXTVS decimus est casus, qñ opinio contraria cõi fauet Potestati Clauiũ.Et ĩ hoc Fel.post Hos.& Io. And.ab eo relatos in c.1.col.ñ.sub.n.54.in 5.lim.& ibi Fran.Cosc.in vlt.quęsit.sub n.25.ext.de const.& Cõra.
85 vbi supra sub.n.24. in 5.limit.concludunt cõem † non esse

esse attendendam, quod luce meridiana clarius est, cũ absolute Papa omnia possit, vnde cessat pręsumptio ueritatis, quę est pro communi l.continuus §. cum ita ff. de uerbo.oblig.

CASVS XVII.

DECIMVS septimus casus est, quando cõis opin. conuincitur viua,& urgenti ratione, uel contraria melioribus,& efficacioribus nititur rationibus. Et hoc ca
86 su uidebatur, cõem esse † attendendam, nam indubitati iuris est, ante omnia leges, & consuetudines esse attendendas c.1.& ibi Doct.extra de constit.l.de quibus cum ibi not.ff.de legib.Inst.de offi.iud.in princip.cum sim.sed cõis hẽt uim legis, & consuetudinis, ut supra pluries diximus ergo &c.Cæterum facilis est respon.ꝙ cõmunis habet vim legis.& consuetudinis, quando per rationes non detegitur falsa.Itaque contrarium sequi,
87 absq; dubio satius est, vt videlicet cõis † non sit attẽdẽda.ita namque tradunt Host.Io.And.Anto.Butr.Abb. col.fi.sub num.15.uersic.uel. posset conuinci] Fel.col. fi.sub n.54. in 1.lim.Frã.Cosci.in vlt.quæsit.sub n.23. Decis.in 1.lect.nu.29.Aug. bero.nu. 270.Marc.Mant. nu 111.& cæteri in d.c.1.ext. de constit. idem Abb.in consi.85.in præsenti quæst.]col.1.nu.1.lib.1 Ioã.Fab. in procem.Comm.ad insti.col.2.sub nu. 2. versic.bene tamen placet]Io.de anan.in c.tua col.2.in fi.& seq.sub n.4.uer.& istud ẽt]extra.de vsur.Petr.de Lenaudier.in trac.de doc.par.2.priuil.7.Cur.in c onsi. 66. super eo, ꝙ ab ordine]col.3.sub nu.5.Alex.in l. cũ prolatis prope fi.sub n.23.ver.tñ hoc lim.uerũ]& ibi post alios Zas. post med.in 7.declar.ꝓpe fi ff.de re iud.Mari.Salomõ in §.responsa Insti.de iur.nat.gẽt. & ciuil quẽ refert,& late seqtur Neuiz.in d.sil.nup.li.5.in 3.lim.n.67.Ias. in auth.nouissima col.5.sub n.22.C.de inof.testã.Dec. in consi.23.& pro tenui facultate mea] col.fi.sub nu.61

versi.

versicu nec obst.si dicatur]Tyndar. in tracta.de testib.: part.2.c. 10.nu.21.Mathesil.in tract.de elect.verb.opi. col.1.nu.2.circa med.versi.1.casu aut aliqua] Porpur. in l.si idem cum eod.§.si vna actio col.fin.nu. 13. ff.de iurisd.omn.iudi.Cate.Cott.in suis Memoral.in verb. opinio comm in iudicando] circa med.ver.ista omnia quæ dicunt]Mayner.in l.in totum nu.34.ff.de reg.iur. Io.Coras.in l.qui liberos num. 121. in fin.& seq. ff.de rit.nup.Claud.seisel.in rep.l.vt vim col.fi.n. 180.ff. de iusti.& iur.Euerard.in d.loc. ab autoritate circa med. versic.sed hoc dictum impugnat] Maria.Iun. in consil. 89.magna profecto est quæst.]col.3.num. 7 lib.4. Io. Bapt.Ferret.in consi.176.circa primum quæsitum] in fin.nu.6.Crat.in consi 88.teneo,quod hæres]col.2.n. 5.libr.2.Marc.Anton.natt.in consi.358.contra fratres de massa]col.pen.nu. 10.Cur.Iun.in consi.63.præsupponitur in facto]col.3.nu.3.Nicol.arelat. in addit. ad Alciat.in tract.præsump.reg.1.presumpt.51.sub nu.3. in addit.incip.& inter cæteras olim] Steph.de F. der. in tract.de interpret.iur.part.vlt.prope fi. quem refert, & sequitur Ioan.Bapt.a Villalob.in tract.comm.opin. in litera C.in uerb.communis opinio.nu.107.in prin. Camil.Plaut.in rub.ff.de uerb.obl.lib.1.cap.1.num.8. Guiliel.Pontan.in l.diuortio colum.8.in fin.num.14. circa med.uersic.tu considera] ff.solut. matr.Roland à Vall.in consi.vlt.reuocatur in dubium]in fin.num.49. libr.2.Valentin.forster. in tract. de success. ab intesta. versi.non obst.postremo]fol.278.in fin.& seq Gramm. consi.ciuil.4.in causa eodem mag.]col.4.nu.13. Conrad.d.lib.de pretor.§.2.in tit.de sentent.sub num. 24. in prima limit.Port.Imol.in consil. 85. pro dicti facti clara] colum. 4. numer.21. Ioan.Cephal.consil. 166. testator primo legauit]col.4.nu.16.Iac.heinr.in cons. 1.ardua subtilis,& per difficilis]in 15.respon.nu.380. li.1.& pro hac opinione fuit decisum per Parlam. Delphin.ut per Franc.Marc.in q. 692. quæritur de modo præstandi] numer.5.part.1. hanc eandem sententiam

amplectuntur

amplectuntur Ari.Pinel.in l.1 in 3.par.num.75. circa med.versicu.qua in re nunquam] C.de bon.mater.late alios allegans Anton de Matth.in tract.de edition.in prin.nu.1.Ferrant.Gargiare. inter consil.crim.d.uer.in consi.126.suasus fui]col.7.nu.19.Tom.1.2. impress.& ibid.Tom.2.Hercu. de Siluest. in consi.97. sequendo ordinem]col.2.nu.3.Alc.in Io.in uerb.Celsus ait]nu. 43.& ibi post alios D.meus Thobi.ff.si cer. pet.Iacob. Nouel.in tract.regul.ad reliq regul. Pet.Duen.in reg. 6.glosę opinio]n.7.Cęsar Conrard. in l. diffamari in q.18.nu.113.C.de inge. & manum. Quintil.Mandos. in comment.ad Reg.Cancel.in reg.de subrogat. q. 10. in fin.nu.7.Grauat.in Addit.ad prax.Vest.lib.4.cap.5. sub n.28.circa med.Eman. Suar in Thesaur. recep.sét. verb.opinio nu.18.Bernard.Alphan.in Collecta. iur. ciuil.ad l.1.ff.de offi.quæstio. post prin. D. meus Ioã. Pau.Lancel.in d.sua disput.in 4.limit. nouissime,& la te.Ioan.Bapti. Asin.in prax.iudic.§.32.c.35.prope fin. & alii plures passim,& isti non semel, sed pluries,repe tierunt,& omnium receptissima conclusio. ut per se pa tet,& testantur Cur.iun.Quintil.Mandos Graua.& Emanu.Suar.in supra citatis locis,& nullum habet contradictorem,& uerissimam credo iuribus,& ratione;Iu ribus primo probatur expresse in l.1.§.sed neque C.de uet.iur.enucle.ubi Imp. sanciuit, non ex multitudine Autorum quod iustius;& æquius sit iudicandum fore, cum possit unius,& deterioris sententia multos, & ma iores superare,& sic uult in consequentiam, opinioné etiam unius melioribus rationibus roboratam præfer ri ipsi communi,deinde probatur in l.potioris in prin. C.de offi.rect.prouinc.in l quique ff.de in ius uocand. in l.item si uerberatum §.fi.ff.de re.uendic. in §.ité pre ci um ver.sed proculi sententia]Inst.de emp.& uend.c. 1.de his quæ fiunt a maio.par.c.& alibi passim.Ratio ne demum probatur,nam hoc casu cessat ratio,propter quam seruatur cõis,si quidem præsumptione ueritatis quam pro se habet,attenditur cõis, sed cum hic simus

in

in claris, ueritatem propter uiuam, & urgentem rationem esse contra cõem, Merito cessat præsumptio, & cõsequenter cõis non attenditur nulg. l. continuus in §. cum ita ff. de uerb. oblig. Ex quibus patet, cõem non esse attendendam, si conuincatur uiua, & urgenti ratione uel contraria melioribus nitatur rationibus. Ex qua conclusione admonebat D. meus Thobi. in dict. l. 1. ff. si cer. pet. Scholasticos illos, qui relicta subtilitate sola exquisitione cõis opi. contenti sunt. nam sola cõis non sufficit absque subtilitate, sine qua nec cõis potest conuinci melioribus, & efficacioribus rationibus, nec rationes ipsas repellere, quod & turpe, & maximi est de-
88 trimenti. Fallit tamen † hæc conclusio, quando pro cõmuni esset aliqua lex, nam tunc, licet pro contraria esset uiua ratio, tamen cõis seruaretur, & ratio est, nam
89 ante omnia lex † seruanda est l. leges ut generales C. de legib. c. 1. & ibi tradunt doct. omnes extra de const. de offic. iud. in prin. etiam si dura, & iniqua esset l. prospexit. ff. qui, & a quib. Et ubi habemus legem, frustra
90 quærimus † rationem arg. l. non omnium ff. de legib. & probatur l. gallus §. si eius, & ibi not. doctor omnes Imol. in 3 notab. sub nu. 49. Alex. in 2. not. sub num. 2. Ias. in 5. not. nu. 16. vbi id uerum dicit, licet neget probari in illo tex. ff. de liber. & posthu. late, docte, & pulchre pluribus id comprobat Anton. Gallesf. libro. 2. de exercit. iurisperit. num. 72. cum sequen. & alibi passim
91 Fall. 2. ista † conclusio, quando cõis esset consuetudine approbata, ita in specie tradit Ant. de Matt. in trac. de editionib. in prin. nu. 1. in fi. & ratio est eadem cum superiori, quia consuetudo ante omnia etiam ante legem seruanda est l. de quibus ff. de legib. & ibi tradunt
92 Doct. omnes. Fall. & ult. † quando rationes urgentes contra cõem fuerunt consideratæ a Docto. tenentibus cõem, & fuit eis licet male responsum, nam seruaretur cõis, & ratio est, quia cum ea sit factorum diuersitas, vt nũquam possit affirmari, hanc, uel illam rationem plene. & clare decidere quæstionem, si ratio etiam urgentissima

tissima a pluribus fuit reiecta, oritur præsumptio, ut illa ratio uel non probet opinioné, pro qua inducitur, vel ꝙ iusta causa reprobetur; præterea comprobatur id ex his quę dicentur infra in 25. casu.

Sed iux. hoc occurrit dubitatio, quis debeat cognoscere, & decernere, an, & quæ rationes allatæ adeò urgétes, & viuæ sint, ut per eas a cõi recedere liceat, & in
93 hac q. breuiter concludẽdum est, id repositum esse † arbitrio iudicis casus occurrentis, ita concludunt Anto. de but. Abb. Io. de ana. col. 3. in prin. sub n. 4. & reliqui in c. tua nos extrá de usur. idé Abb. in c. 1. col. fi. sub. n. 15. uers. uel. possit conuinci. & ibi post alios Mar. Mãt. n. 111. in prin. extra de constit. idem Abb. in consi. 5. in pręsenti q.] n. 1. lib. 1. Alex. in d. l. cùm prolatis sub nu. 23. ff. de re iud. Ias. in auth. nouissima col. 5. sub nu. 22. C. de inof. testa. & in l. ut uim col. ult. in princ. n. 34. in fi. ff. de iust. & iur. Purpur. in l. cum quid col. 10. sub. nu. 94. circa med. uersi. & ab hoc pendent] ff. si cer. pet. Grã. consil. ciuil. 157. interrogatus, ut de iure] col. 1. nu. 4. & 5. Cott. in dd. Memorab. in uerb. opinio communis in iudicando] circa med. in prima limit. Roll. a Vall. in d. consi. ulti. in fin. lib. 2. & alii plures de hac materia tractantes, adeo, ꝙ ista sit cõis, & recepta sñia, ĩmo nullũ, quem uiderim, habet contradictoré, & uerissimã credo hac ratione, nam quemadmodum repositũ est arbitrio iudicis credere, uel non credere dictis testiũ factũ aliquod probantium l. 3. §. 1. & ibi tradũt Bar. & alii ff. de testib. cũ concord. ita reponi dẽt iudicis arbitrio, an stã dum sit rationibus per Doct. iuris testes adductis. Cæterum est aduertendũ, ꝙ non adeo creditur Iudici dicẽti, cõem uiua, & urgenti ratione conuinci, quin possit
94 in sindicatu † conueniri, ita vt opus sit, Iudicem sustinere, & defendere, ꝙ rationes, quibus ipse ad pronunciandum contra cõem motus fuit, sint adeo efficaces, & vrgentes, ut per eas licitum fuerit a cõi recedere, alias in sindicatu damnaretur, ita tradit Maria. iun. in l. qui Romæ in §. duo fratres sub n. 78. circa prin. uersi. caue tamen]

tñ].ff.de uerb.obl.& uerum credo, ex quo ergo existi-
95 mo, q hoc casu † licet ab omnibus receptum sit, tamē difficile, immo impossibile esset contra cōem obtinere saltem apud minores iudices, qui tenētur in sindicatu, qm̄ isti malunt cum multis insanientes tuti a periculo sindicatus cum cōi pertransire, quā plus sapientes, quā sapere oporteat, rationibus, quid uerius sit, perquirere
96 cum in iure nostro nihil tam clarum sit, quin † possit capere aliquā subtilē dubitationē, ut iuribus, & autoritatibus late comprobant Purpu. in d.l.cum quid col. 20.sub n.84.circ.med.uersi.non tñ]& Neuiz. sub d. n. 67.Ant.Med.uersi.non tamē propterea ad conuincendum. Vnde per subtiles aduocatos Iudicis rationes facilè possent conuinci, & ipse in sindicatu condemnari.

CASVS XVIII.

DECIMVS octauus est Casus quando opi.contraria cōi est consuetudine approbata, & hoc casu omissa disputatione cōcludendum est, cōem† non esse attē-
97 dēdam: sed contrariam consuetudine receptam. Ita voluerunt Paris.de put.in tract.de sind.in uerbo iudicare c.3.incip.an si Iudex, qui dedit]n.7.Matt. Seisel. in d. tract.de elect.ueri.opin.in princ.n.1.qui licet expresse id non afferat, quando in contrarium est communis, tamen in effectu ita uoluit, cum ante omnes concludat, attendendam sententiam consuetudine approbatam. quem refert, & sequitur Alcia.in tract.præsump.reg.2. præsump.30.nu.3.hoc idem sequuntur Adden. ad Abba.in d.c.1.sub n.15.in fin.in Add.incip.limita finaliter]ext.de const.Dec.in cap.at si clerici colum.16.sub. nume.25. circa fin. uersiculo. & ista conclusio uidetur etiam]& d.c.cap.interprætando sequebātur Excell. D. meus Marc. Anton. Eugenius extra de iudic. Claud. Seisel.in l.post dotem colu.penulti.sub nume.26.uers. nam ista regula] ff.soluto matri.Neuiz.in d.silu.nupt. libro 5. in prima limitatio. numero 64. ubi alios plu-

res allegat Grat.consil.111.casus talis est] col.pen.nu. 51.lib.2.Adden.ad Dec.in d.c.1.de const. sub nu. 30. in uerbo aduertendum]nu.34.Lancel.Conra.in d.lib. de prætor.§.2.in tit.de senten. sub num.24.in 7. limi. Por.Immol.in consi. 42. Iuri & æquitati]nu.4.Io.bologn.in l.1.sub num.43.in 3.limit.ff. si cer.pet. Eman. suar.in thesaur.recept.sentent.in uerb.opinio] nu. 19. Curt.& alios referentes Gab.Casat.& alii tres Docto. consi.59.quoad fundamentum]col.6.nu.29.inter cōs. crim.diuer.Tom.2.D.meus Io.Pau.Lance.in d.dispu. in 1.limit.cum simil.Et hæc est receptissima opinio,ut per se patet,& testantur Neuiz.sub d.nu.64.& Emanu. suar.ubi sup. post Remig.in tract.de caritat. subsid. in q.an Ecclesia.vel cler.sint immun. reg.240.per eum relatum,& verissima; nam in claris non est opus pręsumtionibus l. si Pater §. quoties ff.de manumis. uindica. Sed in casu nostro cōis seruatur, q̄a præsumitur uera] consuetudo autem clare & non propter pręsumptionē est seruanda l.minime l.de quibus & l. si de interprætatione ff. de legib.& id adeo uerum est, ut consuetudo
98 † etiam praua seruanda sit, & excuset a pęna secūdum gl.1.in fi.in c.cum uenerabilis, & ibi Abb. & cæteri extra de cōsuetud.cum relatis a Ias.in d.l. de quibus col. 2.num.8.merito &c. Præterea si uinco uincentem te, multo magis uinco te l.de accessionibus ff. de diuer.& tem.pręscript.sed consuetudo tollit l. scriptam d.l. de quibus in fi.& ibi firmant Bar.& reliqui.lex uero tollit cōem,ut p̄ se patet,& dicemus infra in 25.cas.ergo &c. Hæc tamen conclusio intelligenda est procedere in loco ubi uiget consuetudo, secus uero † alibi. nam ibi
99 seruari debet cōis, & ratio est,quia consuetudo vnius loci non extenditur extra territorium, in quo populus consuetudinem constituens habet iurisdictionem, ut plane iuribus, & autoritatibus comprobat Petr. Duen.in tract.regul.in regul.146.& 147.Incip.consuetudo.]

CASVS

CASVS XIX.

DECIMVS nonus Casus est, quando cõis est dura,& sapit rigorẽ,contraria vero sententia est ęqua,
100 & benigna . & hoc casu cõem † non esse attendendã, sed sententiam æquam & benignam amplectendam cõcludunt Purpur.in l.admonendi col.9. prope fi. sub n. 55.uer.& a comm.opi. ff. de iure iuran. & in l.cũ quid col.10.nu.84.ff.si cer.pet. late Vincen.Hercul in l. cũ pro latis col.fi.in ult.lim.n.13. ff.de re iudi. Neuiz.in d.silu.nup.lib.5.in 4.lim.nu. 68.Grat. in consi.2.rursus in causa]col.8.nu. 68.lib.1. Lancel. Conrad.in d. lib.de Prætor.§.2.in tit.de senten.sub nu.25.in 9.lim. Quintil.Mandos.in comment.ad reg.cãcel.in reg.29. de subrogat.quæstion.10.in fi.ver.& signatur] Port.Imol.consi.42.iuri.& æquitat.consonum]col.2.num.3. Io.Bolognet.in l.1.sub n.43.in 5.limi.& ibi post alios D.meus Thobias in 3.limit.ff.si cer.pet.Io.Cephal.in consi.93.cum in testamento]col.3.num.6.& in consil. 166.testator primo legauit.col.4. nu. 17. & 18. Marc. Mant.consi.121.Quamuis commu.opin.]num.3.li. 2. & D.Io.Pau.Lancel.ubi supra in 5. limi.Mouentur isti ad hanc opin.tenendam.primo quia ea opin.seruari debet,quæ propius accedit iuris dispositioni, & hoc clarum est,at opi.æqua est magis iuridica, quia ius nihil
101 aliud est,quàm ars boni & ęqui.unde Doct. † dicuntur speculatores boni & æqui,ut post Bald. tradit Neuiz.in consi.67.dixit Deci.]in prin.ergo &c.Hęc ratio parum urget,nam si opi.ista æqua cõis & bona,ex quo enim a tot uiris illustribus amplexa est, absque dubio cõis bona presumitur, vnde si contraria est æqua, cõis uero est bona ius est ars tam boni, quam æqui,cõis nõ erit minus iuridica quam sit contraria æqua,& per cõsequens non minus seruanda. Secundo mouentur isti,
102 nam ęquitas † præfertur rigori l.placuit,& ibi notãt Doct.omnes.C.de iud.& pp æquitatem receditur à iure comm.l.scæuola ff.ad trebell.l.si.tibi ff. si cer.petat.

l.2.§.item varus ff.de aqua plu. arcen.l.si tibi ff.de donat.cũ similib.adductis p Nicol.vigel.in suo method. iur.li.1.c.1.tit.11.sub n.2.qm̃ in omnibus & præcipue in iure æquitas spectanda est.l.in omnibus,& ibi glo. & doct.concordantia congerunt ff. de reg. iur.Verum, & hęc ratio nullius est momenti, nã qñ dicimus æqui-
103 taté præferri rigori,intelligitur † qñ termini sunt pares,& sic sumus in dubio, vt puta, qñ essent duæ leges contrariæ,vna rigorẽ,alia æquitatẽ continens, vel qñ adessent duę opi.diuersę,nec adest cõis vel magis cõis tunc.n.bene verum esse attendendã esse legẽ,vel opin. æquiorẽ,& sic rigori præferẽdã esse æquitatẽ, secus vero si pro rigore adsit lex,vel consuetudo, vel cõm.opi. pro æquitate aũt esset opinio unius, quia tunc seruaret cõis cõsuetudo, vel lex licet dura arg. l. prospexit ff.q, & à quibus.& ita in specie respondet Alex. in d. l.cum prolatis col.fi.nu.23.in fi. ff. de re iud.Nec dicatur id esse contra] si tibi cum aliis supra adductis, in quibus apparet,ꝙ receditur a iure pp æquitatẽ, qm̃ rñdeo,id fieri licuisse ibi à iurisconsul. qui legis condendæ autoritatẽ habebant §.rñsa inst.de iur.nat.&c.Secus vero in Doctoribus,tã aduocatis,q̃ iudicibus nostri tpis,q secundũ ius,qđ scriptũ reperiunt, licet durũ,& rñdere, & iudicare tenentur.Tertio igitur, & vlt.facit pro isto rũ sñia,nã vbi non habemus iura clara, & sic qõ reducitur ad opiniones docto. negari non põt,quin simus in dubio.at qõ dubia de bono & æquo terminanda est. & si æquitas omittatur,non parũ erratur à uolentibus uti iuris autoritate,ut ad litterã inquit tex. in l.si seruum §.sequitur ff.de uerb.obli.& facit illud Tulii lib.1.offi. ꝙ existunt sæpe iniuriæ calumnia quadã,& nimis callida iuris interpretatione,& p hæc ita tradit Io. Sapor. in tract.de mora.c.1.n.4.ergo &c.Cęterũ & ista rõ non admodũ stringit,tũ quia in d.§. sequitur sumus in iuris cõs.habenti ptãtẽ recedendi à summo iure, tum qa dicimus qñ adest cõis per eam ius dubium, & obscurũ effici clarum,& certũ, cum hodie pro comperto habeat

com-

cōmmunem oīum tanquam ius seruandā esse. Quamobrem ipse hoc casu contrarium omnium tenerem una cum Alex. in d.l. cum prolatis nu. 33. in fi. quem postea
104 reperi, nempe cōem † esse attendendā licet durā, & habentem contrariam opi. æquiorem ea potissimū rōne. quia cum habeamus regulam, q̄ cōis est attendenda, neque probetur ista limi. ut hoc non procedat q̄ñ contra
105 ria opin. est æqua] regulæ † stare debemus l. 2. ff. si qs in ius voc. no. ier. c. si de rest. spoliat. in 6. & post alios tradit Dec. in c. præsentia n. 55. extra de probat. habēs enim regulam pro se rem certam, & intentionem fundatam habere dr̄ ut tradit Bar. in l. quoties num. 1. ff. si quis caut. cum adductis per Dec. sub nu. 6. versi. & ideo dicit Bar. & Cag. n. 21. in l. 1. ff. de reg. iūr Qui aūt vult priori snīæ adhærere, eam pluribus modis declarare de
106 bet, & primo q̄ñ † ęquitas est scripta in iure secus alias. Ita Neuiz. sub d. nu. 68. circa med. & ratio est, qa
107 tum æquitas pręfertur rigori † si sit scripta in iure. Secus alias, ut post alios tradit Ias. in d.l. placuit in 1. limit. n. 3. C. de iudic. Alex consi. 121. si quis veras] col. fin. nu. 8. lib. 5. Cag. in d. l. in omnibus nu. 9. ff. de reg. iur. & est opinio omnium secundum Neuiz. ibidem.

Secundo non procedit opin. prima, quando æquitas fuit considerata a tenentibus cōem, quia tunc commu-
108 nis † absque dubio seruaretur per ea, quæ diximus supra in casu 17. nu 92.

CASVS XX.

VIGESIMVS casus est, q̄ñ opi. cōtraria cōi fauet cāæ apprime fauorabili, vt puta matrimonio, piæ cāę libertati, testō, Doti, vel sim. & hoc casu duę] sunt principales Doc. sententiæ, quarū prima est, ut nō cōis
109 † sed contraria opinio fauens causę fauorabili sit attendenda, & omnes in specie distinguendo hanc sententiam in matrimonio tenuit Hostien. in capit. 2. & ibi sequuntur Abb. num. 3. & alii extra de cogni. spirit. idem Abba. in capit. fin. column. 1. numero. 3. extra de

re iudic.Anton. Corset.in suis sing. in verb.opinio]in sing.incip.ubi Doctores]num.2.And.Barbat.in consi. 6.scriptum est.præclare col.1.sub num.2. versi.præmit to etiam]lib.1.& consi.40.ab Ioue principium] col.4. in fi.uer.ex quo infertur mirabile]nu.11.lib.3.Curt in consi.55.super processu inquisi ionis]col. pen.sub nu. 25.uersi.sed pondera an illa ultima]Fely.in c.1.col.pe. sub nu.54.in 3.limit.& ibi Franc.Cosci.in ultim.q. in 3.limit.sub num.25.Marc.Mant.nu.114.de const. Vin cent.Hercul.in l.cum prolatis col.fi.in 2.limit. nu. 12. ff.de re iudi.Ias.in l.1.col.3.sub num.8.& ibi late Maria iun.num.71.cum seqq.ff.solut. mat.Deci.in consi. 501.in Ciuitate Alexandriæ]in fin.Thom. gramm. in consi.ciuil.50.in causa Nicolai Francisci]in fi. nu. 46. Purpur. in l.si idem §.si vna actio col.fi.nu.13. ff.de iu risdic.omn.iud.Rube.Alexandrin.inter consi.matrim. diuers.in consil.73.in causa matrimoniali] nu.9.& ibi Thom.Memo.in consi.62.coram uobis Reueren.]col. 2.nu.1.Vdalri.Zasi.in consi. 3.casus talis nobilis]nu. 22.lib.2.Neuiz in d.silua nupt.lib.5.in 9.limit,n. 73. Euerard.in suis loc.legalib.in loc.a contrario sensu in fi.ver.quãdoque tamen singularis opinio]Nico. Boer. in consi.40.uiso processu motu]num.89.Lancel.Conrad.d.lib.de prætor.§.2.in tit.de senten. sub nu. 24.in 3.limit.idem Fel.in rub.extra de sponsal col.7.sub nu. 6.in 9.priuil.Iacob.nouel.ad reliq.regul.Pet.Duen.in reg.6.glosæ opinio]in fi.nu.8.Marc.Mant. in cõs.121. quamuis communis opinio]n.3.lib.2.D.meus Thobi. in d.l.1.in 3.limi.ff.si cert. pet. & alii passim. In testamento idem tenent And.barbar.in d.consi.6.col.2. n. 3.& seq.Ias.in d.l.gallus §. quid si is col.3. sub nu.12. versic.immo fortius opinio unius]ff.de lib.& posthum. Curt.in d.consi.55.colum.penul.sub nu.25.Zachar.in Addit.ad Abb.in d.ca.1.sub nu.15.in addit.incip.limi ta finaliter]vbi etiam Fran.Cosci.in ulc.quęst. sub nu. 25.de constit.In causa pia hoc tradit Purpur.in l.si idẽ §.si una actio nu.13.ff.de iurisd.omn. Iud. & post Ma

thesil.

thesi.vlt.D.Io.Paul.Lancel.in d. disput.sub 11. limit. In Dote tenent Ias.in d.l.1.col.3.sub num.3. ff. solut. mat.& nouissime Bernard.Alphan.in Colle. iur. ciuil. ad l.1.ff.de off.quest.circa med.uer nam opinio vnius] vbi allegat Fely.sed loquitur in matrimonio. In libertate hoc idem in specie noluit Zachar. in d. Addit.ad Abb.,& tandem pro omnibus causis fauorabilibus tenent oēs supra relati in genere, & ut apparet,est cōis, & receptissima opinio,quæ nititur ex duobus . Imprimis,quia ubi agitur de causis fauorabilibus receditur à regulis iuris,quia alias nullus esset fauor. Ergo cōis quę regulariter attendi debet, fauore matrimonii & similomittenda erit. Hec rō nihil afficit,nam tunc recedimus a regulis iuris fauore huius, vel illius,quando id expressum est in iure secus alias . nam priuilegia non sunt multiplicanda l.quod uero cōtra ff. de legib. cum concord.Sed in casu nostro id iure non est expressum.Meritò &c.Secundo & ult fulcitur hæc opinio huiusmodi ratione, nam quemadmodum ex duabus sententiis contrariis à duobus iudicibus ordinariis latis sustinetur sententia pro acto relata, quando actor habet causam fauorabilem matrimonii, vel testamenti,licet alias regulariter sustineatur sententia lata pro reo ut probatur in d.c.fi.de senten. & re iud.Ita in proposito debet attendi opinio singularis doctoris pro matrimonio,testō & similibus. habens cōtra se cōem opi. licet alias regulariter seruetur ipsa Cōis. Ista quoque ratio,seu text.in quo se fundant potissimum tenentes hanc opinionem clarissime tollitur tribus modis, & Primo quia in d.c.fi. termini erant pares,cum non esset nisi vna sententia pro parte, & utraque seruari posset, vnde non mirum si in pari, & in dubio præfertur sententia pro causa fauorabili lata, secu uero est in casu nostro.ubi non utraque opinio , sed cōis tantum attendendam erat.unde cum non sit par ratio, non est inferendum à terminis d.c.fi.ad q.nostram l.papinianus exuli ff.de minor.Secundo resp. quia sententia pro eo

lata regulariter sustinetur ex eo, quoniam eius causa fauorabilior est cã actoris, & sic ratione fauoris, ergo cessante causa per accessionem maioris fauoris matrimonii, & testamenti, dẽt quoque cessare effectus prælationis sententiæ rei, sed in casu nostro cõis non sustinetur aliquo fauore, sed ueritatis præsumptione, unde non debet remoueri adueniente fauore matrimonii, & testamenti, cum veritas, & fauor nihil habeant cõe. Tertio & ult. resp. huic tex. nam sententia pro reo lata ex eo regulariter sustinetur, quia non constat de bono iure actoris, & sic in eius pœnam. quia omnia petita regulariter probare tenet̃, qđ uerisimiliter nõ fecit actor qñ latæ sunt duæ sententiæ contrariæ. at hæc rõ nõ est in communi, quæ non ex eo attenditur, quod contraria non probetur vera, sed quia communis ipsa vera præsumitur. Ex quib. prior ista opinio penitus reprobata, & indefensa ostenditur.

QVAPROPTER altera superiori contraria
110 est opinio, vt cõis † ẽt habens contraria fauente causę priuilegiatę, & fauorabili seruanda sit, & hanc sententiam in matrimonio tenet And. Barbat. sibi contrarius in consil. 3. stat dubitatio, utrum d. professio] col. pen. sub num. 9. uer. nec obst. quod in dubio] lib. 1. ubi inqt. primam opi. non attendi, quando sententia uerior, & approbatior esset in contrarium, & sic omittit rationẽ fauoris & destruit cõem opinionem, cum opinio cõm. semper uerior præsumatur, & approbatior sit, quem ad hoc refert, & sequit̃ Catell. Cott. in Memoral. in verb. nuptiarum causa] circa med. uer. & ultra eos bene] hoc idem uoluerũt Dec. in d. c. 1. in 1. lect. n. 31. & ibi Aug. bero. nu. 271. extra de constit. & ibi quoque Adden. ad Dec. in uerb. matrimonium] dum volentes limitare destruant penitus superiorem sententiam. Alcia. in trac. præsumpt. reg. 1 præsump. 40. nu. 2. late disputando sequitur Io. Coras. in l. qui liberos prope fi. num. 121. & seq. ff. de rit. nupt. Cagn. in genere in l. libertas nu. 2. ff. de reg. iur. D. Io. Paul. Lancel. in d. disp. in 13. limit. cũ

concord.

concord.Idem contra testamentum uolunt Alciat.lib. 3.paradox. c.7.post med.Maria. iun.in d.l.1. num.74. ff.sol.mat.& in consi.179. aliquantisper subsistebam] col.pen.ver.nec placet]num.5.lib.2.refert, & sequitur D.meus Thobi.in d.l.1. in 5.limit. ff. si cert. pet.cum concord.Hanc eadem opi. in Pia causa in specie tenet Aug.bero.in d.c.1.sub nu.271.de constit. In Dote idẽ asserunt Io.Imol.in d.l.1.col.pen. circa med.nu.11.in fi.sub uersi.in eadem gl.in fi.& adde]& ibi Mar.Iun.n. 73.ff.solut.matr.Alciatus in d. presump.40.num.2.& alii.In libertate istud etiam uoluit Alciat.sub d.num. 2.& tandem pro aliis simil.causis in genere tenent om nes supra relati,& hanc opinionem etiam in matrimo nio,quod est omnino menti tenendum in praxi serua ri,testatur Io.Coras.ubi supra, & eam uerissimam credo,& sequor ex pluribus. Primo quia non debemus tã
11 tum indulgere † causis fauorabil ibus,ut cæteris iniu riam faciamus c.ex tenore cum simil.ext.de for.compe ten.Bald.in consi.5.quæritur utrum uiduæ]in prin.n. 1.lib.1.& tradunt omnes hanc sententiam amplectentes.At si hoc casu omitteretur communis, fieret iniuria habenti pro se communem,quia hodie cõis est tanquam lex,ergo &c.secundo probatur hæc sententia.nã
12 fauores & priuilegia† in præiudicium tertii nõ sunt multiplicanda,sed restringenda l.quod uero contra,& ibi Docto.ff.de legib.cum late traditis per Fel.in cap. causam quæ per tot.extra de rescrip. At fauor istorum non reperitur hoc casu expressus. Merito &c. Tertio, quia clarum est hodie, communem opinionem esse seruandam, unde legi & consuetudini æquiparatur, ut late supra in præfatio. numero. 30. cum sequen. At nemo dubitat legem contrariam causæ fauorabili seruanda esse. Ergo &c. Quarto probatur ista opinio in §.unum siquidem in uersiculo mulier numero] in authen. de restitut. & ea, quæ par. iunctis traditis per Alciat. in dicta præsumptione. 40. numero. secundo. Quinto, & ultimo quia nos habemus regu-

lam, Cõem esse seruandam, unde donec contrarium nõ probetur in hoc casu, ab ea recedere non debemus l.2. ff. si quis in ius uocan. non ier. cum simil. Et per ista cũ hac 1. opinione pertranseo. Si quis autem priori sentẽtiæ, quæ est magis cõis, accedere uellet (quod tamẽ nõ ita facile est faciendum propter attestationem de obseruantia in praxi contrariæ opi. a Ioan. Coras. factã, & etiam quia hæc secunda absque dubio uerior est, & tenentes primam mouentur solummodo per dict. c. si. quod uere nihil facit] debet eam pluribus modis decla

113 rare. Et primo non procedit quando cõis † fulciretur aliquo textu, nam tunc seruanda est cõis, ita limit. Anton. Corset. in d. sing. in uerb. opinio sub nu. 2. & clarũ est, quia lex scripta etiam dure seruanda est. Secundo fall. quando matrimonium, uel alia causa fauorabilis

114 † non est de iure ualida, puta ꝙ matrimonium non sit legitimum. ita Neuiz. sub d. nu. 73. circa med. versi. intellige nisi esset] quia non adesse, uel nulliter adesse

115 paria sunt. Tertio fal. † quando dubium non habuit principium in causa fauorabili, ut puta ꝙ ipsa successerit in locum non priuilegiati pendente lite. ita Matthesil. in tracta. de elect. ueri. opi. col. 2. versi. prædicta autem intelligo] nu. 6. quem sequitur D. Lancello. in d. 11. limit. quia subrogatum sapit naturam eius, in cu

116 ius locum subrogatur. Quarto & ulti. fall. † quando cõis esset melioribus rationibus fulcita, ita Abb. Corset. Neuiz. & alii in supra citatis locis. Verum si ista limitatio subsistit, ut ipse existimo, tota corruit ista magis cõis opinio, quia si non inspicitur fauor, quando melioribus adsunt rationes pro cõi, utique nunquam attendetur opinio, contra cõem pro causa fauorabili, quoniam cõis semper aut uere, aut præsumptiue melioribus nititur rationibus, & sic istorum autoritas posset induci pro secunda opinione meo iudicio, ueriori.

CASVS XXI.

VIGESIMVS primus casus est, quando communis

munis opin. est euidenter erronea,& falsa, & hoc casu dubium facit,quia quemadmodum cõis error, & sic cõ
117 munis opinio. de facto aliquo etiam falsa † facit ius vulg.l.Barbarius,& ibi not.Doct. ff.de off.prætor. cũ adductis per Pileum in suis qq. in q.77. Henricus de Guardua]in secunda opi.in prin.uer.2.quia putatiuus num.4.Federic.de Sen.in consi. 112. amice carissime] colum.2.uer.& si dicatur]num.5.Alexand. in consilio 138.opportune consideratis] fere per tot. lib.primo late Cott.in Memorali in uerb. opinio comm. quamuis falsa]& latissime per Anto.Gabriel. lib.1.comm.conclus.in tit.de proba.conclus.8.per tot.Ita & communis opinio Doct.in iure consistens licet falsa ius facere, & attendi debet. Contrarium tamen,quod cõis opinio,
118 † euidenter falsa non sit attẽdenda tenuerunt Hostie. & Io.And.in d.c.1.ubi eos referunt,& sequuntur Abb. col.fi.sub num.5.uersi.hoc uerum secundum Hostie.] & ibi Adden. alios congerunt,Aug.Bero.n.269.Mant. num.11.& alii de const.idem Abb.in c. ut debitus col. 8.num.29.de appe.& in consi. 85.in præsenti quæst.] nu.1.lib.1.Io.de anan.in c.tua nos col.2.sub nu.4.ver. & illud etiam]ex.de usur.Tyndar.in trac. de testib.lib. 2.c.10.col.pen.uer.& hoc optime facit] nu.21.Andr. Barbat.inter consi.crim.d.uer.in consi. 93.scribitur sapientiæ]col.8.nu.29.lib.1.2.impres. Benedic.capra in tract.reg.in reg.18.uidimus quando Iudex]nu.17.Io. de Garron.in rep.auth. testamento nu.35.C.de secun. nup.Vincent.hercul.in l.cum prolatis col.pen.in 1. limit.nu.11.post Alex.ibidem col.fi.sub nu.23.uersi.tamen hoc limita uerum] ff.de re iudi. Roland.a Valle consi.ult.reuocatur in dubium]in fi.n.56.lib.2.Quintil.Mandos.in Commen. ad reg.cancel. in reg. 29. de subrog.q.10.in fin. cum aliis & est,ut patet,communis opi.& etiam uera,nam Communis,ut sæpius diximus, seruatur propter præsumptionem ueritatis, At hoc casu cessat præsumptio,quia sumus in claris,communem esse falsam.Ergo &c.Nec quicquam obst.quod in contrarium

119 trarium de Cõi errore dictum fuit, q̃m illud † habet locum in errore uero in se, sed non tñ aperto, & manifesto, quod ẽt in Cõi Doc. locum sibi uendicat, quæ licet falsa donec non cõstet de falsitate, propter præsumptionem attenditur, secus verò post quando error detectus est, & ueritas uenit in lucem. ita loquitur tex. in d. l. barbarius, & concor. & Doc. de hac materia tractãtes.

CASVS XXII.

VIGESIMVS secundus est casus, quando cõis nulla lege fulcitur] sed tm̃ ratione, & in hoc casu duę sunt sententię Doctorum, quarum prima est, vt Com-
120 munis † non sit attendenda, & huius opinionis auriga fuit Archid. in c. nolite il 2. ante fin. uers. hoc contra Scholares, qui dicunt] 11. q. 3. & ibi Nicol. superant. in addit. quem referunt, & sequuntur Ant. de But. in cap. tua col. 2. de usur. Fely. in c. 1. col. pen. sub n. 54. propè fin. uers. & in hac fall.] & ibi sentit Mant. n. 111. in fi. & seq. licet videatur dubitare extra de constit. Ias. in l. illam nu. 9. C. de collat. Gomes. in comment. ad reg. cancel. in reg. de anna. posses. q. 52. circa med. versic. uidendum est igitur] in fi. Benincas. in §. actionũ n. 342. Inst. de action. Cephal. consil. 166. testator primo legauit] col. 4. nu. 19. hoc idem voluit Incert. Auto. in quodam Tract. de crim. læs. maies. inserto inter tract. crim. diuersor. q. 1. sub nu. 8. Hyppo. Rim. in l. vt vim nu. 308. in fi. ff. de iust. & iur. cum concord. & est cõis opi. vt ex numero, & autoritate Doct. eam tenentium clarè apparet: nititur autem hæc opinio ex pluribus, sed duo sunt, quæ
121 uidentur urgere. Primo quia erubescimus † sine lege loqui l. illam, & ibi not. omnes C. de collat. §. consideremus in auth. de trien. & semiss. cum fusè congestis per Euerar in loc. a leg. cessant. in princ. Hæc ratio contrarium defendendo facilè diluitur, negando in casu nostro, nos sine lege loqui, q̃m rationem adducens nõ di-
122 citur † sine lege loqui. ita respondit Corn. in consil. 256. uiso puncto, & allegationibus] col. 4. nu. 4. lib. 1. &

post plures.Iaſ.in d l.illã n.10.cum adductis per Euerard.ibidem circa med uerſi. hoc autem volo te ſcire] & eſt receptiſſimum.Secundo igitur & vlt. nam ubi habemus legem non noſtro ingenio quæſtiones reſolue-
123 re debemus,ſed ad Principem † pro deciſione recurrendum eſt lege 2.§.ſed quia diuinæ cum ſimilibus.C. de vet.Iur.enucl. Sed iſta quoque ratio facilè ſummouetur. Tum quia non poſſumus ſemper Principem adire,uel ob diſtantiam locorum , uel aliam ſimilem cãm. Tũ ẽt quia ubi uiget rõ, ibi lex eſſe dicatur, cũ rõnibus licitũ ſit, leges extendere ad caſus in lege non cõprehẽſos l.non põt in fi.ff.de legib.Contraria igitur eſt opi
124 nio,ut Cõis nulla lege,ſed rõne tm̃ roborata† attẽdi dẽat. & hãc ſñiam amplexi ſunt Ant.Corſ.in ſuis ſing. in verb.opi.in ſing.incipiẽtibus ubi Doct.]n.2.Neuiz. in d.ſil.nup.lib.5.20.cũ ſeqq.Lanc.Conrad.d.li. de pt. §.2.in tit.de ſent.in 1.ampl.n.23.Purp.in d.l.1.n.137. in fi.& ſeq.& ibi poſt alios Io.Bolog.ſub n.42. uer.qđ ꝓcedit]ff.ſi cer.pe.& hoc idẽ uerè uolunt Fel. ſub d.n. 54.ĩ fi & Iaſ.ĩ d.l.illã.n.10.dũ limitãt oĩa ſ̃dicta,& ita credo ſeruari ĩ praxi,quia aliàs aut nulla, aut rara cõis ſeruaretur,cũ paucæ oĩno ſint cões, q̃ habeant leges expreſſas, & ẽt ueriſſimũ credo, Imprimis, qa ubi deficit
125 lex, rõ naturalis † pro lege adducitur c. conſuetudo, & ibi gl.in uerb ratione 1.diſtin.c.fruſtra 8. diſtinc.c.ſi romanorum 19.diſt.l.cum ratio in prin.ff. de bon. dãnat.cum adductis ad hoc per gloſ.in c.ex eo in uerb.rationis de elect.in 6.per Corſet.ubi ſupra d.nu.2 Guid. pap.ſing.653.præſcriptio non currit]uerſic.not. quod ſufficit]Roma.ſing 781.reconuentio in cauſa] num.2. latè alios congerẽtes Fel.in c.tua nos col.2.circa med. ſub n.3.poſt prin.extra de iure iur Iaſ.in d.l. illã.n.10. Cagno.in l. qui in alterius nu.1.ff de regul.iur. & poſt alios plures Euerar.in d.loc.a ceſſ.rar.circa med. uerſ. hinc etiam notabiliter dicunt] & eſt receptiſſimũ apud
126 omnes.Secundò quia, quod in naturali ratione † conſiſtit, lex eſſe dicitur d.cap.conſuetudo in §.porrò ſi ratione

tione dist.prima,quia ratio est anima legis iuxt. tradita a Bal.in l.si quis seruo C.de fur. quem sequitur Ias. in l.de quibus n.5.ff.de legi. Tertiò quia ubi habemus
127 uiuam ratioǹe,frustra quærimus † legem imo quærere est infirmitas intellectus l. scire oportet §. sufficit ff. de excus.tut.& post Arist.& Philosophos tradit Bal.in l testium col.fi.circa med n.21.in fi.C.de testib.Ange. consil.275.thema,super quo consiliū]col.fi.circa med. sub n.8.post princ.uers.& eodem modo resp.]refert, & sequitur Ias.in d.l.illam col.3.sub n.10.uersi. alibi dicit Ang.]Clau.feisel.in rub.ff.sol.mat.in princ.& post alios Neuiz.ubi supra sub n.21.& Euerar.ibi. propè fi. uersi.immo quærere rationem] Quartò, & ulti.faciunt ea,quę dicemus in seq.casu.

CASVS XXIII.

VIGESIMVS tertius Casus est, qn̄ cōis nulla lege,uel ratione nititur.Et hoc casu oēs relati in superiori casu pro utraque parte partim expresse asserunt,
128 partim sentiunt Cōem † non esse attendēdam,& præter istos idem specie tenent Gramm.cons.ciu.4. in cā eadem mag.]n.12.& Iac.Heinrich.in cons.1.ardua subtilis in resp.ad 16.obiectum n.437.lib.1.cum simil.Et facit pro ista op.aliis pluribus omissis reg.d.l.illā cum ibi traditis a Doc.C.de collat.quæ omnino verificatur in hoc casu, in quo pro cōi neq; lex neq; ratio ulla adest.Sed ratio ista in proposito nō urget, nam fatemur, singulos Doct.non posse absq; lege quicquam asserere. Sed si plures simul idem dicerent, secus esset, nam singula,quæ non prosunt collecta simul iuuāt, præsertim in Doctoribus habentibus autoritatem ex præsumptionem iuris,quę habet, Doctorem, & bonum & peritum censeri;Immo ego non credo omnino uerum,quod passim effundunt Doct.nempe Doctori ēt Excell.nihil al-
129 leganti † non credit,vt tradit Bal.loquens de Glo.in l.respublica C.ex quibus caus.maiori.Cur.in cons.76. super motiuis traditis] col.2.sub n.2.post med. vers.& sic

sic de directo]Grat.in consi.105.uidetur treguam] col. 1.n.4.& consi.131.nobilis uir]col.fi.n.19.lib.1.Grám. consi.ciuil.32.in eadē causa]n.12.& seqq.Siluan.consi. 25.uiso puncto,& facto n.28.Rolan.à Valle in consi. 1. præsenti consultatione]n.187.lib.1. & alii passim adeo quod ista sit cōis opi.nam ego credo,quod Doctori Excel.nihil alleganti credatur,sed minus, quam si allegaret,nam tales Doct.censentur moueri iure, & ratione, licet non adducāt prout uidemus in sententia iudicis, & in consiliis decisiuis. quę possunt fieri absq; iuriū allegationem,ut compertum est,& ita credo seruari,quia uidemus passim Doct.plura asserere nihil allegando, & tamen non respuuntur,sed minus eis creditur, & si seruaretur op.Bal.utiq; nec ipsi fides haberetur,qui & consulēdo,& legendo multa effudit nihil allegando.Quāobrem ipse hoc casu contrariam sententiam, ut commu
130 nis † omnino sit attendenda semper ueriorem iudicaui,& nunc quam maximè,quia reperi idem tenere Purpur.in d.l.1.n.138.ff.si cer.pet.hac ratione. Nam aut Docto.volunt,hoc casu non seruari cōem quia habeat contra se iura,& rationes & tunc dico eorum sententiā ueram esse, sed non quia communis non fulciatur aliqua lege,uel ratione, sed quia contraria opinio habet meliores rationes & sic sumus in casu 17.supra relato. Aut uolunt non seruari cōem,quia non habeat legem, uel rationem, & tunc dico hoc falsum esse, nam si hoc uerum esset,sequeretur quod cōis nunquam esset seruāda. At hoc est absurdum Merito &c. Maior probatur, qm̄ cōis seruatur ob solam præsumptionem ueritatis, non autem tanquam habens legem, uel rationem quia si ob istas seruaretur cōis sequeretur, q; non tanquam communis sed tanquam habens iura & rationes, quæ singula per se seruantur absque communi,attēderetur, & sic non differret ab opinione unius, & ita ēt reperi considerasse Purpu.in d.l.1.nu.137.in fi. Et sic nihil esset habere, uel non habere comunē quod est ridiculū. Preterea si hoc esset sequeretur aliud, uidelicet, quod

communis

com munis seruaretur quia esset, non quia præsumeretur uera contra receptam,& ueram opin.supra relatam in præfat.num.41.& 42.

u.

CASVS XXIIII.

VIGESIMVS quartus Casus est, quando contra cōem opinio.est regula aliqua iuris.In cuo conclu siue procedendo tres sunt subdistinguendi casus, quorum Primus, quando regula iuris est in genere,& à re-
131 motis,& tunc cōis † seruanda est,ea ratione, quia licet regula ex Iure sit emanata l.1.ff.de reg.iur.& idem
132 † sit,q; ius & de illa argumentetur sicut de iure c.canonum seq.3.distin.not.Bal.in l. si quis seruo col.fi.n.6.prope fi.uer.nec mireris]C.de fur.Francis.Pauin. in tract.de offic.& potest. capituli. sed uacant in q. 1 col. fi.quos refert,& sequitur Gomes. alios etiam adducés in comm.ad reg. cancel.in proęm.in 2.q.in 3.fundam. partis affirmat.uer.3.pro ista parte] cum sim.tamen regula est ius fragile, cum facile limitetur, & restringatur, vnde quoties habemus legem,uel autoritates doc. in specie à regula generali, & à remotis recedere debemus ut tradit Are.in consi.6.in prin. Sæpius adducto.
133 Secundus casus est, qñ † sumus in regula in specie cōtraria ipsi cōi,& ista fuit uisa,& considerata à doc.tenétibus Cōem, & tunc quoque Cōis non attenditur per ea,quæ dicemus infra in seq. Casu.Tertius, & vlt.Ca-
134 sus est, quando † regula est in specie cōi contraria, neque uisa,uel considerata a tenentibus Cōem,& tunc concludimus Cōem non esse attendendā, ita Grat.in consi.113.præsens casus prima fronte]col.1.n.3.lib.2. qui licet generaliter loquatur,tñ in his terminis est intelligendus,& ratio est duplex, prima regula tanquam ius seruanda omnino est,ut tradunt Docto.in d.l.1.ff. de reg.iur.Secunda,quia præsumitur, q; si doctores tenentes communem uidissent d. regulam, vtique aliter sensissent arg.l.si in tres ff.de arbit.

SASVS

CASVS XXV.

VIGESIMVS quintus Casus est, qñ cõtra cõem est tex. legis in terminis, & plura afferũt exẽpla in hoc
135 casu. ego aliis omissis pono † duo, quorum alterum est de opinione Martini cõiter à cæteris approbata in l. dos à patre C. sol. mat. quæ uere est contra illum tex. Alterum est exemplum §. præterea Inst. de fideicomm. hæred. ubi clare probatur, legata non posse relinqui ab intestato, & tamẽ contrarium concludunt doc. ibi & in l. 1. ff. de leg. 1. Modo in hoc casu conclusiue proceden do duos subdistinguo casus, Primus est qñ cõem tenen tes uiderunt illum tex. & ei licet male responderunt, &
136 tunc est concludendum, cõem opi. † esse attendendã ita tradũt à contrario sensu Io. de Garron. in rep. auth. ex testamento n. 34. post med. uersi. & cum tex. sint clari] C. de secund. nup. & Ari. pinel. in l. 1. in 3. par. num. 104. prope fi. ver. & reiecta cõi] C. de bon. mater. & ex intentione omnium late, & expresse D. Io. Pau. Lance. in d. ult. amp. & uerissimũ credo ea rõne, nam cũ nihil sit tã clarum in iure, quin in dubiũ reuocari possit, cun que tot Viri Illustres uiderint illum tex. & contra eum tenuerint oritur vrgens præsumptio, ut uel tex. ille nõ probet in terminis, uel si probet, iusta aliqua causa, vel ratione ab eo recesserint, quod fieri potest, ut infra 29. casu. & ista est ratio forte, ꝙ opi. Martini in d. l. dos à patre à cęteris sit approbata, qm̃ uidebatur iniquum, ut mortua muliere cũ filiis, eius dos non deberet apud eos remanere. Fall. tamen ista conclusio secundum Pinel. quando uidissent text. sed non respondissent. Verum hoc falsum est, nam si uident text. & contra eum ter minant, signum est, quod reprobant inductionem illius tex. ac si esset respondissent. Secundus casus est, quando tenentes communem non uiderunt, aut cognitionem nullam habuerunt illius text. & tunc com-
137 munis † non attenditur, ita Ioan. de Garron. Ari. Pinel. & Dominus Lancello. ubi supra in 3. limita.

Mathesil.

Mathesil.in d.tract.de elect.uerb.opin.circa princ. sub num.1.uersi.aut de hac consuetudine non apparet]qui licet generaliter loquatur,tamen in his terminis intelligi debet,prout etiam Aug.Bero.in suis qq. famil.in q.62.an tempus inchoandi] nu.1.Grot. in consil.127. uidi & mature]colum.2.num. 11.cum seq.Io.Bologn. in d l.1.sub num.43.ff.si cer.pet.Borgnin.Caualcan.in tract.de tutore,& curatore num.246.circa fi.uersicu.& ista opinio est sequenda] & est de mente omnium , & clarissimum, Tum quia huic cessat præsumptio ueritatis propter quam attendi cõi,cum simus in claris habẽtes text.in terminis,qui ante omnia attendi debet d.c. 1.& ibi Docto.extr.de constit.Tum etiam quia Doct. cõem tenentes illum uidissent,præsumitur,q aliter sensissent iux.d.l.si in tres ff. de arbit. Fal.hoc uno modo ut infra in casu 30.num.159.

CASVS XXVI.

VIGESIMVS sextus casus est,quãdo cõis opi. est contra autoritatem Theophili super intellectu alicuius text.instit.exemplum habemus §. preterea insti. de fideicomm.hæred.ubi Theophilus tenet,ibi probari,legata non posse relinqui ab intestato , & contrariũ tenent Doct.cõiter ibi,& in l.1.ff.de leg. 1. Hanc difficultatem excitauit Excell.D.meus Fran.Cantutius,in
138 qua in primis cõem † esse attendendam, suadetur ex eo,quia nullibi reperitur autoritatem Theophili esse necessariam,quo ad interpretationem institut. in græca lingua ab eo conscriptam.econtra uero cõis est omnino seruanda ergo cõis ob autoritatem Theophili omitti non debet.Sed in contrarium q opinio Theo-
139 phili sit præferenda † cõi urget plurimum,quia cõis attenditur propter solam præsumptionem ueritatis, unde si pro contraria adsit præsumptio efficacior, cõis non debet attendi , sed efficacior uidetur præsumptio ueritatis pro opinione Theophili,quia cum ille fuerit unus ex tribus compilatoribus institu.quis dubitat eũ

melius

melius scire sensum tex. a se compositi, quã alii Docto res? immò autoritas Theophili, est quasi necessaria propter urgentem præsumptionem. In hoc tamen casu ex intentione eiusdem D. mei pro resolutione distingue
140 orē † duos casus positos ét in superiori casu, Aut Doctores contra intellectum Theophili uiderūt interpretationem ipsius, & tunc cōis erit attendenda, Aut non uiderunt & tūc opinio Theophili præferri debebit per ea, quæ supra diximus in casu præcedenti.

CASVS XXVII.

VIGESIMVS septimus Casus est, qñ cōis est in uno ex æquiparatis, an seruetur, & in altero? breuiter distinguendum est, Aut sumus in casu æquiparato, puta, quod æquiparatio sit facta per modum regulę, uel in illo casu particulari, in quo est cōis, & tunc conclu-
141 dendum est, omnino cōem † & in altero æquiparato attendendam esse. nam dispositum in uno ex æquiparatis, in alio ét dispositum intelligitur l. Sticus seruus meus ff. de manu. testa. cum vulg. Aut sumus in casu, in
142 quo non est facta æquiparatio, & tūc cōis † non seruatur in aliis casibus, nam ex separatis, & diuersis non fit illatio l. papinianus & exuli ff. de minor. cum vulg.

CASVS XXVIII

VIGESIMVS octauus est Casus, quando in altero æquiparato est contra cōem iudicatū, an in altero æquiparatu attendenda sit cōis? Et partem negatiuam
143 † tenent D. Io. Pau. Lanc. in d. sua disput. an & quãdo attendend. sit com. op. in 9. limi. & mouetur per l. plautius in fin. princ. ff. ad l. falc. Verum hic text. nihil facit, Tum quia ibi nulla adest cōis; Tum quia non fuit iudicatum, sed decisum per scriptum Principis, quod non solum cōem, sed & legem, & consuetudinem tollere po
144 test. Quamobrem existimo, cōem † hoc casu esse seruandam, nam si attēditur cōis quando expresse contra eam fuit iudicatum, ut supra in casu 15. Ergo multò magis attendi debet, si contra cōem in casu æquipera-

145 to est iudicatum. Posset tamen sententia † D. Lancel. sustineri quando toties esset iudicatum, q̄ consuetudo introducta esset. nam tunc tonsuetudo in æquipara to attenderetur per ea, quæ supradiximus in 18. casu.

CASVS XXIX.

VIGESIMVS nonus casus est, qñ adesset aliqua causa per quam iudex potest adduci ad non seruandã cõem. Et hoc casu indistincte concludendum est cõem
146 † non debere attendi. ita tenent Neuiz. in d. fil. nup. lib. 5. nu. 70. Lancel. Conrad. in d. lib. de prętor. §. 2. in tit. de senten. n. 25. in 11. lim. D. Io. Paul. Lancel. in d. dispu. in 7. lim. cum aliis sim. & est uerissimum, nam ex
147 causa † receditur a lege, & a reg. iur. l. si hominem ff. mandat. tradunt Fely. & cæteri in c. 1. ext. de constitut. Thom. parpal. in rep. l. 1. C. de precib. imp. offer. Fran. Cremẽ. in sing. 151. mandatum fuit factum] in fi. Ant. Strig. in sing. 32. Deci. & Cagn. in l. in ambiguis in §. quoties nu. 1. ff. de reg. iur. Ari. pinel. in rub. C. de bon. mater. in 1. par. nu. 35. Didac. latissime in relect. c. peccatum in 1. par. circa med. de reg. iu. in 6. cum adductis
148 per Neuiz. d. nu. 70. & consuetudo ex causa † potest auferre ius unius, & dare alteri, ut post Bar. & alios tra dit Pet. de Rauc. in tit. de cõsue. in prin. sect. 1. n. 11. & nõ hẽt difficultatẽ ista tñ cõclusio hẽt locũ ĩ iudicibus
149 maioribus, secus uero † ĩ iudcibus minoribus, ut puta ptãtibus terrarũ, uel similiũ, ut post Dec. tradit D. Lanc. in d. 7. lim. Nam a lege quoque ex causa receditur per iudices maiores, nõ uero minores, ut per Ant. Colũb. in suis sing. pœnal. in sing. 12. Iudex ex offi.] n. 2. cũ sim.
150 Quæ uero sit iusta causa † recedendi a cõi, & a lege, non insisto quia non est præsentis indagationis, & partim apponunt Doc. in supra citatis locis, partim ẽt residet in arbitrio ipsius iud.

CASVS XXX.

TRIGESIMVS Casus est quãdo in eadem qõne sunt duæ cões contrariæ, altera legistarum, altera

Canoni

Canonistarum,& in hoc casu distincte procededo, plu res sunt subdistinguendi casus. Primus est, quando su mus in materia spirituali, uel alio concernente peccatũ, ut in materia iuramenti, usurarum, uel simili.& tũc
151 concludendum est, cõem canonistarum † ubique,& in utroque foro seruandam esse. ita respondebat Soc. in consi.77.In præsenti consultatione plura]col.fi.nu. 20.li.1.& ita est intelligendum, quod tradit Hierony. Cucal.in add.ad Deci.in l.iura sanguinis sub nu. 7.in uerb.contrarium tamen concludit]prope fi.uer.& sic ui des]ff.de regul.iur.& verissimum, nam in his materiis, quando ius ciuile est contrarium canonico, tam in ter
152 ris Ecclesię, quam Imperii seruatur † Ius canonicum & opinio canonist.c.fi.& ibi Doct. ext.de præscrip. tradit Abb.in c.ecclesia Sanctæ Mariæ col.7.in. 2. casu. 11.& post alios Fel.col.11.ver. limita.3. dicta regula] nu.41.& Marc.Mant.num.17.extra de const.Io.Andr. & alii in c.possessor de reg.iur.in 6.Bar. in l.priuilegia col.2.sub nu.2.& alii C.de sacrosanct. Ecclesia. Gemi nian.in consi.114.si Procurator Episcopi]col.fi.nu.5. Ferrat.in tract.cautel.in cautel.38.explorati iuris est] per tot. Affli.decis.322.D.Ciccus Abb.col.2.n.5.Dec. consi.432.cum sit quod Almerigus]col. 2.nu. 19.Robert.Marant.de ordin.iudic.in 3.par.sub nu. 73. Port. Immola in consi.36.Contingit Do.Baptistam] col.7. nu.28.& consi.154.Quo ad primum attinet]col.4.nu. 18.Io.Cep hal.in consil.40.Mag. communitas Nouarum]col. 4. nu. 16.late Aug bero.in consilio 81. Viso instrumento depositi]nu.1. & fere per tot. libro tertio & post Alex.& alios tradit Io.Bap.Boui.ĩ trac.de stat. vrb.præscrip.gl.1.num.16.cum aliis late congestis per Fel.in c.in causis col.1.sub nu.1.ext.de testib. & est omnium receptissima sententia, quæ procedit etiam in fo
153 ro † seculari, ut specie post Ant.de But.Abb.Immol. & Felyn.ubi per eum tradit Cornel.Benincas.in tract. de pauper.in 5.quæstione.num.31.& Rober. Marant. ibidem cum simil. Secundus casus est quando sumus

in materia non concernenti peccatum,& in terris eccle
siæ,& hoc quoque casu concludendum est, cõem cano-
154 nistarum † esse attendendam,& ratio est in promptu;
155 quia in terris ecclesię seruandum est † ius cano.& opi
nio canonistarum, quia Pontifici;canonum conditori
terræ istæ subiectæ sunt c.1.& ibi Doct.ext. de constit.
Abb.in d.c.Ecclesia sanctæ Marię col.8.in 4.cas.n.14.
& ibi Fel.post plures quos congerit col.22.uers.lim.3.
d.reg.]n.43.& Mant.n.24.Bar.in d.l. priuilegia sub n.
2.& ibi cæteri.C.de sacr.san.eccl.Corn.in cons.196.In
hac consultatione]col.2.sub n.4.uers.his tñ non obst.]
lib.3.quem sequitur And.Abexea in d.c.1.n. 195.ext.
de consti.Rober.Maran.sub d.n.73.& est cõis opi.& in
156 utroque foro seruatur † ius cano.ut post Inno.Fulg.
Lanfr.& alios concludit Foller.in sua prac.cẽs.in verb.
iur.mode.rigorem] nu.22.& antè eũ hos oẽs congessit
licet ipse non allegetIo. Bertac. in suo repert. in uerb.
opinio canonistarum præualet]Marant. ubi supra cum
simil.Tertius & vlt.casus est quando sumus in materia
non concernente peccatum,& in terris Imperii,& tunc
157 concludendum est,cõem legistarum † esse attenden-
dam in utroque foro, & ratio est eadem. nam in terris
Imp.quando sumus in materia non concernente pecca
158 tum seruantur † leges non verò canones.Ita tradunt
Abb.d.nu.14.Fely.d.n.43.& Mant.d.n.24.in d.c.Eccle
sia S.Mariæ de consti.Bar.in d.l.priuilegia sub d. n. 2.
Corn.And.Abexea,& alii in locis modo supra relatis
& alii passim. Nam cum Imperator sit Dominus totius
Orbis,eius leges seruari debẽt l. leges sacratissimæ C.
de legib. & ista conclusio adeo est uera, ut ẽt si contra
cõem legistarum esset tex.de Iure cano.tamen in terris
159 Imperii † seruanda est cõis ista, ut in indiuiduo trã
dit Maria.in c.significantibus col.36.n.60. circa princ.
uers.sed ad hoc potest resp.ext.de libell.obla.ubi dicit
se plura ad hoc induxisse in c.1.de no.opc.nun. quem
ipse non potui videre,& id suadetur ex eo, quia quãdo
Doctores firmant cõiter aliquam opinio.presumuntur
moti

moti ex dispositione si non expressa saltem tacita, uel præsumpta iuris ciuilis. Fallit tamen supradicta cōclu-
160 sio † quando ageretur de rebus ecclesiasticis: quia tūc debet seruari ius cano. etiam in terris Imperii. Ita tradunt Abb. Guliel. Anch. & reliqui in d.c. 1. ubi post alios latè hoc defendit Deci. in 2. lect. col. 2. in 3. not. n. 3. & alios allegans And. Abexca n. 82. de const. & post alios Aug. Bero. in cons. 196. In causa illorū de uelis] col. fi. n. 23. lib. 1. Rober. Marant. in d. 3. parte num. 76.

CASVS XXXI.

TRIGESIMVS primus est casus; quando tpe litis contestatæ opinio affirmatiua erat cōis, tempore uerò ferendæ sentētię opinio negatiua est magis cōis, quod facile posset hodie accidere, quando lites efficiūtur penè perpetuæ, & libri in dies maximè excrescunt. Hunc casum neminem attingentem repeti, & sanè pulcher est. In eo tamen primo aspectu dicendum uidetur
182 opinionem affirmatiuam † attendendam fore ex duobus. Primo quia magis cōis negatiua superueniēs operabitur in aliis in futurum non aūt ad pręterea extēdi dēt arg. l. leges & constitutiones. C. de legib c. fi. ext. de constit. cum vulg. Sed hæc ratio facile submouetur ex eo, quia ius superueniens non trahitur ad præterita, qn̄ de nouo conditur. secus si iam conditum diu latens detegitur, quia licet ante lateret, non per hoc amisit vires suas, at ita est in magis cōi, quę non ius nouū inducit; Sed antiquum obscurum ostendit. Ergo &c. Secundo, & vlt. facit. Nam dēt esse par ratio commodi, & incommodi l. scio in princ. cū vulg. ff. de annu. legat. Sed ius superueniens post litem contestatam non prodest
162 † Actori vel Reo l. non potest. ff. de iudic. c. fin. & ibi Doct. tradunt. ext. ut lite pendente cum sim. Sed ius, qd̄ quis hēt tempore litis contest. attenditur l. more C. de rei uend. & in eius materia tradunt Doc. in l. in contractibus C. de non num. pecu. Ergo &c. Hæc quoque ratio tollitur, tum quia prædicta procedunt in iure superue-

niente ex facto hominis, tum etiam & melius, quia loquuntur de iure nouo, magis cōis vero non immutat ius. Sed solum antiquum patefacit, vt modo supra; Quamobrē ipse cōtrarium credo verum, vt magis cōis. negatiua superueniens inter tempus litis contest. & fe
163 rendæ sententiæ † seruanda sit. Nam quoties oritur aliqua controuersia, in qua adsint opiniones Doct. ius in rei veritate est semper idem. Sed cum sit dubiū, & obscurum, modo uidetur esse pro vna, & modo pro altera, parte, prout aliqua præsumptio magis pro vna, quam pro altera urget; itaque quando cōis erat pro affirmatiua, uidebatur ius esse pro ea; qñ vero magis cōis contraria superuenit, ius pro negatiua esse uidetur, & non diuersum, sed idē. Vnde cum habeamus ius, nec id certum est, & clarum, debemus sequi pro ea parte, pro qua magis ostenditur. at magis communis uerior, & iuri magis propinqua censetur. merito &c.

CASVS XXXII.

TRIGESIMVS secundus, & ult. casus est, quādo sunt cōes hincinde, nec discernit magis cōis, & hoc
164 opus, hic labor est: nam ubi est cōflictus opinio. † per difficile est munus iudicandi, ut tradit Abb. in c. cum sint in 2. not. nu. 3. ext. de decim. Et quidem ualde periculosum, in hoc tamen casu plura successiua dantur remedia, quæ singula suo loco reponenda sunt. Primum
165 est remedium, quod ea opin. † sit amplectenda, quæ verior in conscientia Iudici & Aduocato uidetur, hoc est, quæ magis iuris dispositioni accedit, uel melioribus nititur rōnibus. ita fuit decisum per Parlamē. Delphin. ut per Franc. Marc. in q. 5. quæritur quando] sub n. 3. part. 1. Lancell. Conrad. in d. lib. de Prætor. c. 2. in lit. de sent. nu. 28. late per And. Abexe. in c. 1. nu. 367. cum seqq. ext. de constit. & omnium latissime iuribus, rationibus & autoritatibus comprobat Neutz. in d. fil. nupt. lib. 6. in prin. num. 2. cum seq. & est uerissimum, vt per se patet. Sed cum ualde difficile sit asserere, hāc,

vel

vel illam opinionem ueram esse diligenter isti omni prorsus affectione remota animaduertere debent, ne propriam conscientiam lædant, & ideo huic aliud ad-
166 iungitur remedium, vt iudices, & aduocati † in casu dubio recurrant ad Deum media oratione quæ impetrat lumen intellectui. scriptum est enim, quòd Diuus Thomas faciebat orationem, quando ueritatem reperire cupiebat, nam Spiritu Sancto Veritas, & bona omnia proficiscuntur, quibus addi potest, optimum esse, spoliare se peccatis per confessionem. nā sępe propter
167 peccata † nescimus dubia causæ resoluere, ut inqnit Bal. in c. quia procurator col. 6. de elect. quem referūt, & sequuntur Afflict. in decis. ulti. in fi. latius Neuizanus. alios allegans d. lib. 6. nu. 5. Cranet. in consi. 15. factum ita proponitur] nu. 1. & D. Io Paul. Lancel. in d. sua disput. a n. & quando com. opi. sit attend. prope fin. Secundum est remedium, quando causa est adeo dubia quod quæ sit uerior opinio discerni nequeat, ut illa
168 † amplectenda sit, quæ fauet parti habenti pro se regulam aliquam iuris ut puta reo, possessori, & sim. pro quibus in dubio pronunciatur, ita tradit Mathesi. in d. tract. de elect. veri opin. col. 4. post prin. uer. aut sumus in materia] n. 4. & 5. & fusissime vsque ad 41. Casus numerus, in quibus in dubio pronunciandum est Neuiz. d. lib. 6. num 20. prope fi. usque ad nu. 48. & id quoque optimum & uerissimum est, nam in dubio pro reo, & pro possessore, uel sim. iuribus vulg. Tertium est reme-
169 dium supradictis deficientibus quòd Princeps † consulatur iux. præceptum Imper. in l. 2. §. si quid igitur. C. de uet. iur. enucle. & in propriis terminis tradit Lancell. Conrad. ubi supra num. 30. & est de intentione, omnium, & uerum; Sed quoniam sæpius id iusta causa fieri nequit, Quartum est inuentum remedium, ut
170 Iudex vel Aduocatus † hortetur partes ad concordiam, proponendo eis sumptus ingentes, inimicitias, rixarum pericula, uictoriam incertam, & alia plura id genus ex litigibus emanantia, quæ plene, &

pulchrè recenset Neuiz.in d.silu. nup. lib.6.nu.8.cum pluribus seq.Oct.Vest. in sua prax.lib.3.ca.1.in fi.n.4. & ibi Latius Nic.Grauat.in addit.n. 11.cũ seq.Et si p-
171 ces,& hortationes nõ sufficiũt, dẽt Iudex † eas ad cõcordiam compellere ꝙ põt arg.c.placuit 90.dist.p quẽ tex.ita post Ant.de but.Abb.& alios tradit Ias.in l.quidam existimauerunt col.3.sub nu.4.circa med.uersi.2. principaliter lim.ff.si cer.pet.Fely. post cõplures,quos ad id congerit in rub.ext.de treg.& pac.col.3.uer.3.fal lit]nu.5.Nico.Boer.in decisiones 55. & quo ad primũ dubium]sub nu.28.Summ.Angel.in tit. de iudic. §.4. incip.vtrum iudex possit] D.Io.Paul.Lanc.in d.disput. prope fi.in 2.gradu cum sim. quod & mihi in quibusdã causis,& personis satisfacit,sed qm in pluribus id non facile põt procedere. Quintum datur remediũ, quod
172 Iudex † possit iudicare pro qua parte velit, & sic bonum sit habere iudicem amicum, qui in dubio pro amico potest iudicare,ita post Io.And. tradit Bald.in c.ne initari col.2.circa med.uer.item Io.And.] nu.7.de cõstit.Abb.in c.1.col.fi.sub n.15.in fi. ver. si uero non est dare]& ibi Dec.in 1.lect.nu.12.Bero.num.255.& alii ext.de consti.Ias.in l.post dotem col.pe. nu.105.ff.sol. mat.Neuiz.in d.fil.nup.lib.5.nu.74. post prin.uer.igitur talis casus]Cõrad.in d.lib.de pretor.§.2.tit.de sét. nu.18.in prin.& ita tradit Franc.Marc. in d.q.5.prope fi.sub nu.3.par.1.& in propriis terminis nostris sequitur Purpur.in l.admonendi col.25.nu. 155.ff.de iureiur. & est cõis, & probata sententia,ut per se patet, ex
173 quo debemus elicere recte agere † Aduocatos,& procuratores, qui in suis allegationibus,& informationibus reddant sibi iudicem beneuolum, uocando eum Doctiss.Excellentiss.celeber.acutissim. aliisque similibus nominibus honestando, vt ex Tull. & Quintilian. deducit Abbas in c.consuluit col.2.in 3. not. nu.2.extra de offic. delegat. & latissime titulos istos singulorum iudicum recensendo hortatur potius ad excessum, quam defectum laudis Maria.in cap. 1.col. 43.per tot.

in

in ult.memb.8.artic.prin.nu.146.extr. de libell. oblaquia,ut ipse inquit, homines Lodolæ carnis esu ut plurimum delectantur,idem monent Purpur. in l.1.num. 313.ff.de offic.eius &c.Octa.Vestrin suo prax. lib.7.ca. 3.sub nu.31.And.Abexe. in d.c.1.num.463.de constit.
174 cum sim.Et econtra quam male † facere eos, qui verbis tumidis contemptu dubiorum datorum credentes reddere ius suum clarum exasperant Iudices,ita vt vix legant eorum scripta, ne dum credant, & totum damnum redit in miseros Clientes, qui debet esse cauti in eligendo Patronos non tam iuris q̃ morum peritos, vt etiam aduertunt omnes sup.relati.Ceterum quicq.d dicant communiter Doct.licet ipse non diffitear, optimum esse habere iudicem propitium, quoniam facilius
175 audit,& credit,tamen quoad,& Iudex † pro amico iudicet tanquam falsissimum id omnino respuendum mihi uidetur & non solum de honestate, sed et de ueritate,& in conscientia ex duobus. Primo quia iudex,qui
176 † iudicando ducitur aut consanguinitate, aut amicitia,vel hostili odio,peruertit iudicium CHRISTI,qui est iustitia,& fructum illius uertit in amaritudine dam nationis,ita ad literam dicit tex.in c. quicunque 11.q. 3.Nec dicatur istud procedere qñ,indicatur contra iustitiam claram,secus qñ sumus in dubio,ut in casu nostro,qm resp.dupliciter,primo q̃ et hoc casu iudicatur contra iustitiam apparentem, ut in alio fundam constabit; Secundo ille tex.loquitur generaliter fundans se in sola affectionis ratione,qua omnino iudex carere debet,ut ibi. Præterea & ult. quia quoties duo litigant de aliqua re,uterque pro parte bonum ius fouet, donec de iustitia alterius nõ constat, saltem respectu iudicis, qui secundum allegata debet iudicare, vnde si nunquam,constet,quis uere rem, de qua agitur obtinere debeat,vt sic simus in dubio,utrq; si iudex pro amico iudicat, aufert alteri litiganti partem, in qua bonũ ius fouebat,& per consequens iniustitiam facit. Quãobrem sextũ,& ulti. est remedium,& hoc meo iudicio tutum

177 tutum, æquum, & bonum, quòd hoc casu Iudex † diuidat per medium, ita tradit Bart. in l. si duo col. vlt. ante fi. ver. & sic mihi uidetur] ff. uti possid. sentit Bal. in l. si pater col. 1. in. 2. not. ff. de hęred. instit. latè Petrus Anchar. in consi. 210. inter contraria, varia] per tot. Felyn. in d. c. 1. col. fi. num. 55. & ibi Deci. in 1. lect. sub nu. 32. uersi. talis casus] latè Mant. num. 117. & alii de constit. Alex. in l. Titius col. 1. nu. 3. not. num. 3. ff. ad trebel. idem Dec. in consi. 176. uiso themate] col. pen. in prin. uersi. & omnibus diligenter] nu. 6. & in propriis terminis Purpur. in d. l. admonendi nu. 155. circa med. Conrad. ibid. nu. 29. late alios allegans Boer. in decis. 42. dico, quod gl.] prope fi. col pen. nu. 39. D. Io. Paul. Lancel. in d. disp. in fi. in 4. gradu nouissime plures ad id congerens Borgn. caualcan. in tract. de tutor. & curator. prope fi. nu. 338. & alii plures passim, ita ut absque dubio ista sit receptissima opinio, quę probatur iuribus & ratione; Iuribus imprimis in terminis, quando opi. sunt hincinde in §. cum ex aliena circa med. ibi post multam Sabinianorum, & Proculianorum ambiguitatem placuit media] Inst. de rer. diuis. cui concord. l. antiqui. C. si pars hæred. petat. §. fi. inst. quib. ex caus. manu. non lic. cum simil. Ratione demum probatur, nam cum simus in dubio, vterque litigans fouet pro se bonum Ius. Vnde index diuidens per medium facit iustitiam reddens vnicuique quod suum est, uel esse uidetur. Et ex his fit explicitum, An, & quando communis opinio attendi debeat, & per consequens ista secunda pars præsentis tractatus.

TRACTATVS DE COMMVNI OPINIONE V. I. DOCTORVM.

LIBER III.

QVAE sit communis opin. & quando seruanda, ex supradictis clare apparet, Reliquum nunc est pro complemento huius Tractatus, ut ad ult. eius partem accedamus, quæ habet. Quæ pœna imposita sit recedentibus à Communi opin. in casibus, in quibus ipsa est attendenda. Et quoniam plures sunt personæ, quę à Communi recedere possunt, ut res facilius percipi possit, de singulis in specie tractatibus, Et imprimis de pœna imposita litigantibus, qui habent communem contrariam.

De poena contra Communem litigantium.

TITVLVS X.

Summa notabilium.

1 *Litigans contra communem amittit causam.*
2 *Et condemnatur in expensis. Fal. nu. 10.*
3 *Victus uictori regulariter in expensis condemnatur.*
4 *Cōem habēs dicitur habere iustā causam litigandi & ecōtra.*
Litigans temere condemnatur in expensis.
5 *Autoritas doctoris excusat ab expēsis ampli. n. 6. lim. nu. 8.*
7 *Consiliūdoc. excell. recusat partē ab expēsis. Intel. n. 8. & 9.*

Litigantem

Litigantem, siue actorem siue Reum, contra cōem opi.doc. duabus pœnis subiici reperio, quarum.
1 PRIMA, est ut amittat † causam, & litem, quod & uerissimum, & receptissimum est apud omnes, nam si cōis iudicando seruanda est, qui contra se cōem habet procul dubio sententiam contra se reportabit, & causam perdet, & est clarissimum.

SECVNDA est pœna, qua afficiuntur litigantes
2 contra cōem, vt condemnentur † in expensis, ita tradit Ant.de but.in c.finem col.7.in prin.nu.21.in fin.quem ibi sequitur Abb,col.10.nu.25.in fi.& sequenti ext. de dol.& contum.& Anton referunt, & sequuntur Alexā. in l.properandum in §.siue autem in alterutra col.2.n. 12.prope fi.uer.qđ intell.nisi cōis]C.de iudic. & Marc. Ant.Natt.in consi.149.uerissima fuit conclusio]col.4. nu.7.in 1.Tom.cui sententiæ & ipse me subscribo. Fulcitur autem opinio ista ex tribus, & primo secūdū Ant. ex not.per Bart.in l.quod nerua col. 6.sub nu.19. ff.de posit.ubi dicit Bar.ignorantem, & contrauenientem iuri, in quo sunt opiniones Doc.esse in lata, leui, & leuissima culpa, prout in ignorantia facti, non uero in lata tantum, & sic sentit Bart.ꝙ si adesset cōis talis dicetur esse in lata culpa, per consequens debebit in expensis condemnari secundum Ant. Præterea quia uictns ha-
3 bens iniustam cām litigandi † dēt regulariter in expēsis condemnari ipsi uictori c.1. de dol. & contu.libr.6. ubi id tradit Inn.circa med.ꝙ c.in commenrariis Inn. est positum, pro c.fi.ext.eo.& ibi alii, auth: qui semel C.quom.& quād.Iud. Doctor.omnes in d.§. siue aūt in alterutra l.properandum C.de iudi.Ant. Abb.& reliq. in d.ca.finem.ext.de dol.& contu. Guid.pap.in q.436. in materia appellationum]in 48.cōcl.n.56.Cap.Tholos.in q.111. item fuit quæsitum an uictus] & ibi late Steph.Aufr.cum concord.per istos, per Didac.Couar. in suis pract.qq.§.2.c.27.in prin. & nouissime, ac plenissime per Io.Bap.asini.in prax.iudic.§. 32.c.2.p tot. congestis & est receptissimum. Quod absque dubio lo-

cum obtinet, quando litigans est improbus §. hæc autem Inst. de pœn. temer. litig. Sed litigans contra communem opi. item habent iniustam causam litigandi arguendo a contrariis, nam quemadmodum cõem opin.
4 habens † iustam causam litigandi habere dicitur, ut volunt Ant. de but. sub d. nu. 21. circa med. & Abb. ibi nu. 23. & 26. in d. c. finem, Alex. in §. siue autem in alterutra nu. 12. & alii passim: ita econtra cõem contra se habens iniustam litigandi causam habere dicetur & consequenter est improbus Merito. Tertio, & ult. probat hæc opinio, quia recedens a cõi opinione dicitur temerarius, ut infra ti. 12. num. 36. At temere litigans condemnatur in expensis l. cum quem temere ff. de iudic. l. properandum §. sin autem alterutra C. eo. & post Bar. Abb. Lanfrã. & alios ubi per eum tradit Didac. Couar. d. c. 27. in prima declar. nu. 1. post prin. uer. etiam ubi quis] Ergo &c. Et per ista ita concludo. Cæterum contra hanc conclusionem duo uidentur quam plurimum obstare, Alterum est, quia communis plerunque & fere semper aliquos habet contradictores, ut experientia
5 docet, Sed autoritas Doctor. † excusat ab expensis, ut firmat Ang. in l. terminato col. 1. sub nu. 2. uersi. si autem talia consilia] C. de fruc. & lit. expen & post Felin. sequitur Alciat. in tract. præsump. reg. 1. præsump. 51. in fi. nu. 8. ubi id comprobat Nico. Arelat. in addi. autoritate. Bal. Cardi. Alexandr. Barbat. Corn. Ang. Aret. Ias. Marsil. aliorum, quos ibi allegat, & est receptissi-
6 mum, Quin immo † secundum Alc. d. n. 8. id locum habet etiam si contra autoritatem Doctor. sit communis opi. & sic in terminis contra d. conclusionem. Alterum, quod obstat s̃ firmatæ conclusioni, est, quia nemo est adeo rudis, & ignarus, qui antequam incipiat litigare, non consulat peritiores, sed consilium Excell. Doctor.
7 † excusat ab expensis, ut concludunt Henrich. Boe. in suis sing. in uerb. interesse] nu. 2. Corn. in consi. 148. in præsenti consultatione] col. fin. nu. 30. lib. 2. Matthesil. in singul. 81. nota regulam] num. 2. & ibi late Adden.

Deci.

Deci.in c.ut debitus col.8.n.21.ext.de appell. Marsi.in l.patre, uel marito n.32.ff.de q. Alex.post alios in d. l. properandum §.siuè autem alterutra col.2.n.10.& seq. C.de Iudic. Alci.in l.1.in uerb.celsus ait]num. 46.ff.si cer.pet.cum adductis per Andr.Tiraq.in tract.de pen. temp.caus.51.num. 108. per Ioan.Bapt. a Villalob. in tracta.commu.opin.in littera C. in verb. consilium do ctissimi] nume. 168.Eman.suar.in Thesaur.recep.sen. in littera C.n.273.in uerb.consilium]Card. Alban.in lucubrat.ad Bar.in l.in bonorum num. 1.ff.de bon. pos sess.& est com.opin.vt per se patet,& post Curt.iun. testantur Villalob.& Suarez.ibidem.Ista tamen,quæ plu rimum videntur obstare,in proposito nihil urgent, si-
8 quidem † procedunt, quando sumus in dubio,ut puta quãdo sunt opiniones hinc inde,nec datur communis, vel magis,uel quãdo sumus in casu adeò sterili, ut nul la autoritas reperiatur, uel alio modo, tunc enim benè uerum est,auctoritatē Doct.& consilium Excel. Vi-
9 ri excusare quem ab expensis; Secus uerò. † quando sumus in claris uel per legem,aut consuetudinem,aut cõ munem opi.quæ utriusque vim habet, nam cum per cõ munem aduersarius ius clarum habere dicatur,non est dubium,quod ei debent refici impēsæ,ut tradunt. Ant. de But.& Abba.in d.c.finem per quæ redditur omnino falsa opinio Alcia.quando contra autoritatem Doc.est Cõis.Ex quibus omnibus remanet firma conclusio, ut litigans contra communem sit condemnandus in expē
10 sis.Limit.eam † tñ Abb.in d.c.finem col.10.uersic.sed ego puto]nu.26.ext.de dol.& contum. quando sumus in 2.instantia,& sic in causa appellationis, & in prima fuit iudicatum contra cõem per Iudicē magnæ (ut ipse inquit)reputationis,nam tũc litigans contra cõem excusaretur, & ratio est, quia fortè cõis poterat conuinci melioribus rationibus,& per consequens non seruari, & quidē est rationabilis, & çqua restrictio,& ideo ipse quoque cum ea pertranseo.Hęc ita re soluta conscripse ram,& maior pars huius tractatus erat impressa,quãdo

peruent

peruenit ad manus Praxis quædam iudiciorum eximij viri Io.Baptist.Asinii nuperrimè typis mandata, ubi ipse in fin.§.32.c.35.& vlt. contrarium tenet, uidelicet litigantem contra Cōem opin. non esse condemnandū in expensis, licet contrarium uideatur firmare supra d. §.32.c.2.in 4.limit.per tot. Mouetur aūt in d. c.35. ex pluribus. Primo quia quælibet causa, vbi variæ sunt opiniones excusat à condemnatione expensarum iuxt. tradita ab eodem in d.4.limit.Cōis uerò plerunq; hēt contradictores, Ergo &c. Secundo, quia cōis non semp attendendenda est, ut supra latè titu.9.per tot. Tertio, quia cōes opin.non ex ueritate, sed affictione potius conficiuntur. Quarto, & vlt. quia cōes constituūtur ex negligentia, & sic ex crimine, nam doctores tanquam aues absq; alia ueritatis indagatione sequūtur aliorū dicta; & ista sunt, quibus mouetur in effectu Asini. Quibus tamen non obst.contrariam opi.supra firmatā ueriorē esse credo, & approbo per supradicta. Nec obst. in contrarium adducta, quia facilis est responsio: Ad primum.n.respondetur, illud procedere, quando inter uarias doct.opin.non datur cōis, uel magis cōis, secus aliàs, ut in casu nostro, quia tunc sumus in claris ut diximus modo supra n. 8. & 9. & ita intelligit idē Asini, in d.4.limit. Ad secundum resp. quod litigans condemnari debet in expensis in casibus, in quibus debet attē di cōis, secus aliàs, ut diximus supra in princi.huius 3. libri. Ad tertium resp. non præsumi Doctores moueri affectione, sed ueritate ad tenendam hanc, uel illā opi. Ad ult.resp. negligentiam, & incuriam in doctoribus non præsumi sed potius diligentiam, cum ad eos spectet perquirere, quæ opinio sit uerior & unusquisque censeatur fungi officio suo. Per quæ remanet firma, & uera conclusio, ut litigans contra communem in expensis condemnari debeat.

De poena contra Communem patrocinantium, vel aduocantium.

TITVLVS XI.

Summa Notabilium.

1 DOCTOR consulens contra communem pœnam non meretur, contrarium nu. 4.

2 Doctor potest cogi consulere.

3 Ex consilio nemo obligatur.

5 Contra communem consulens malum facere dicitur.

6 Consulens contra communem tenetur parti, pro qua consuluit ad interesse.

Tenetur reficere oĩa dãna parti contrariæ. n. 11. Fal. n. 13.

Facit litem suam nu. 14.

Idem sequi debet in causa propria nu. 16.

Teneri ad restitutionem in foro conscientię nu. 18.

7 Doctor dolo iniustam causam defendens tenetur ad interesse parti lęsę.

Idem si ex imperitia n. 8. & facit litem suam nu. 51.

6 Imperitia culpæ ascribitur.

10 Doctor etiam de culpa tenetur.

12 Doctor iniquam causam defendes tenetur reficere damna parti contrariæ. Fal. nu. 13.

17 Consulens in aliena causa, idem sequi debet in propria.

19 Aduocatus ex ignorantia tenetur in foro conscientiæ.

VIDIMVS qua pœna plectantur litigantes contra communem opinionem, Nunc uideamus ad quid teneantur eorum patroni, vel Aduocati, in qua quidẽ inuestigatione, ut omnium plena habeatur resolutio duplicem adhibebimus inspectionem. Prima erit an tales doct. sint aliqua pœna afficiendi, Altera dato quod debeant puniri, qua pœna plectendi sint.

INSPECTIO I.

CIRCA primam uidetur concludendum Doctorem cõsulentem, vel aduocantem contra cõem nõ esse
1 † puniendum ex duobus. Primo quia ꝙ lege ꝑmittéte fit pœnam non meretur l. graccus cũ uulg. ff. de adult. Sed doctoribus permittitur generaliter consulere in assumptione gradus doctoratus ut clarũ est, quinimmo
2 ét inuiti consulere † cogi possunt l. 2.& ibi gl.in uerb. concessum]Bar.circa med.uer.nota quẽ cogi]n.1.& cæteri.C.de prox.sacr.scrib.li.12.Idem Bar.in l.proxime in fi.prin.nu.3.& ibi Bal prope fi. uer.cum aliis aũt potest] & alii ff.de his,qui in testam. delent. Ioan.Fab.in prin.inst.de oblig.quæ & quas,delic.nu.4. Sali. in l.fuimus in fi.& ibi Addẽtes C.de aduoc.diuer. iud.Ant. de But.in c.si pro debilitate col.4.de off.deleg.Abba. & ibi post alios Fel.in c.1.in prin.nu.1.ext.de offi.iud. Corn.in consi.238.reperio superiori anno] in prin. n. 1.lib.4.Ias.in l.cum qui res nu.13.C. de procur.;Rip. in l.fi.n.32.C.de reuoc.donat.Addẽ. ad Bertac.in suo rep.in uerb.doctor consultantibus]Aug.bero.in c. qm̃ contra nu.44.extra de probat.& alii passim, & est cõis & recepta sententia,ut per se patet, & post Fely. Ias.& Rip.testatur Fran.Viui.in tract.comm.opin.li.2.opin. 8.Aduocatus pôt cõpelli]circa prin.Ergo &c.Sed huic rationi potest facile rñderi.Doctori permissum esse generaliter consulere, & ét cogi posse,qñ causa est iusta, secus alias,& ita declarat Corn. in d.consil.238. nu.1. & est de intentione omnium, & uerissimum, sed in casu nostro adest iniustitia cum cõis cõsulendo omnino sit attendenda merito &c.Secundo, & ult.pro hac opi.
3 uĩ urgere, qm̃ ex consilio † nemo tenetur. seu obligatur,ex quo nemo compellitur alterius cõsilium sequi l.2.ff.mandat.l.ob hæc uerba in fi. ff. de his qui not.in fam.l.consilia,& ibi Doctor.ff de reg.iuris capit. cum olim,& ibi not.Bella.col.3.ver.& pp hoc nullus tenetur]n.2.de arbit.c.nullus,& ibi Dia.& alii de reg. iur.

in 6.cum concordant.Hæc quoque rõ euitatur,nam ex consilio nemo tenetur,qñ is,cui datur consilium, ét si ne eo idem fecisset, secus vero qñ cõsilium impessit ad aliquid faciendum, quia tunc consilium bene obligat, vel possumus dicere, id non procedere; qñ consiliũ est dolosum,& criminis,seu peccati inductiuũ,vt videmus in his,qui dant consiliũ ad facinus aliqđ perpetrandũ qui puniuntur perinde ac si ipsi deliquissent, vt latæ ꝑ Egid.Bos.in sua prac.crimi.in tit.de mand.ad homici. prope fi.ver.quæro quid iuris sit in consulente] n.59. & post alios nouiss.Iul.clar.li.5.recep.sent.§.fi.in prac. crim.q.88.per tot. Sed clientes mouentur ad litigãdũ solo consilio suorum peritorum,& consilium est dolosum;cum sit contra iuris dispositionem.ergo &c.

Quamobrem contrariũ,ꝙ immo doctor cõtra cõem
4 consulens,vel aduocans † puniri debeat ex omniũ intẽtione cõcludendũ est,ea rõne, quia cũ cõis pro lege ser uanda sit,vt late supra tit.8.per tot.qui contrariũ facit
5 male facere † dr̃,vt post Bal.vbi per eum tradit Lauré. Siluan.in consi.10.Pũctus super quo cõsiliũ] n.37.& ꝑ consequens puniendus est:& præsertim;quia istud cõsi lium est inductiuum criminis, & peccati ꝑ supradicta.

INSPECTIO II.

CVM igitur doctor contra cõm.consulens, vel aduocans puniendus sit, secunda succedit indagatio,qua pœna videlicet puniri debeat; & reperio quinque pœnas iniunctas esse tali doctori, quas cõiunctim recẽset Lanc.Cõra.in li.de ꝑtor.§.2.in tit.de sent.sub n.32.in 2.amplia.in fi.Quãobrẽ singulas separatim referendo.
6 PRIMA est,qđ aduocatus † teneatur ad interesse parti læsæ;pro qua ipse cõtra cõm. consuluit,vel aduocauit,& id manifeste deducitur. Nã aut doctor contra cõm.consuluit dolo,aut ignorantia,qđ in dubio præsumitur iux.dictũ Bal.in l.fin.nu.9.C.de pœn. iud.qui mal.iud.& vtroque casu tenetur ad interesse,si quidem
7 doctor dolo † iniustã cãm defendens,tenetur parti læ-

sæ,

sæ,cuius cām tuetur ad interesse l.2.vbi id not.Bart.ff. mane.referens Spec.in tit.de requisit.consil.col.3. sub n.5.ver.& contra inique cōsulentē] sed Spec.ibi loquitur in consultore,sed vere id voluit Spec. in tit.de aduoc.§.fi.col.vlt.ver.illud aūt certius n.18.& licet Spe. & Bar.non loquantur expresse de interesse,tñ ita intelligūtur a cæteris doctorib.Hoc idē vult expresse Abb. in c.si culpa nu.3.de iniur.in c.tua nos n.3.de homici. & in c.pastoralis §.quia vero nu.7.& ibi post alios Fel. sub nu.22.circa med.ex.de off.deleg. vbi refert Ang. in repeti.leg.si vacantia C.de bon.vacantib. li.x. Dec. in l.consilii n.3.ff.de reg.iur.Sebast.Sap.in repe.leg.1. col.3.n.11.ff.quod quisq; iur. & alii passim, & est cōis opinio,vt ex numero, & autoritate eā tenentiū apparet, eodem modo doctor male consulens ex imperitia

8 † tenetur ad interesse, ut post Hostiē.vbi per eū tradit Thom.Grammat.in §.fi.prope fi.n.11.institut.quib.ex caus.manu.non lic.Dec.in l.2.n.2.ff.quod quisque iu. idem Dec.& Cag.in d.l.cōsilii n.3. cū concor. & rō hu

9 ius dicti est,qm̄ ignorantia † ascribitur culpę l. imperia,& ibi post alios declarant Dec.& Cag ff.de reg.iur. Ioan.de Anan.in c.excōicamus §.moneātur col.3.ver. est enim regulare]nu.8.ex.de hæret.& post Alex.cōtra Bal.Catel.Cott.in memorial.in uerb doctor male iudi

10 cans]cum similib.At doctor † non solū de dolo, sed ēt de culpa tenetur iuxta late tradita per Alex.in rub.C. de procur.n.2.quia culpa dolo æquiparatur,vt tradunt doc.in l.q̄ nerua ff.de pot.cum locis cōcord.Eergo &c.

Scđa est pœna,quæ doctoribus contra cōem rñdenti

11 bus est imposita,vt teneātur † reficere oē dānū parti, cōtra q̄ cōsuluerunt,& rō est,q̄a doc.inique,& iniuste

12 cām defendēs † ad oē p̄iudiciū tenetur,qđ ꝓprio patrocinio parti contrariæ attulit,ita concludit Dec.in d.l. consilii n.3.ff.de reg.iur.qđ aduertēdū dicit Cassan.in commentar.ad consuetud.Burgund.rub.4.§.7.in verb. si ce n'est.in consentement.] in versicu.adde an quando in ferenda] in fine. numero.37. & credo uerissi-

 mum,

mum, nam pœna debet sequi autorem delicti l.sancimus C.de pœn.c.2.de const.cum uulg, & aduocatus est causa præcipua, ut pars aduersa damnũ patiatur siquidem Cliens eius cõsilio litem aggressus, & prosecutus
13 est.Fall.tamen † hoc, quando Clientulus esset iuris peritus, quia tunc non aduocatus sed ipse teneretur parti contrariæ ad damna ita post Ang. sequitur Soc.in l. si quis iniquum in §.procurator col. 2. sub nu.10.ver. & hoc sequitur Ang.] ff. quod quisque iur. nam tunc cliens non consilio aduocati, sed propria malitia vel dolo iniustam causam defendere creditur.

TERTIA est pœna imposita doc. contra cõem
14 aduocantibus, vt faciant † litem suam cũ iniustitiam defendere dicantur, vt supra fuit conclusum, & huius dicti ratio est, quia doc.consulens contra cõem, censetur per imperitiam consulere, vt supra diximus. At do
15 ctor † per imperitiam defendens iniustam causam, facit litem suam, vt tradit Spec.in tit. de aduocat.in §.fi. col.pen.uer.quid si per imprudentiam]n.17. & ita fuit decisum per Parlam. Delphin. vt per Fran. Marc.in q. 649.queritur an aduocatus]in prin.n.1.part.1.cũ sim.

QVARTA est imposita pœna contra cõem. rñ-
16 dentibus, & forte omniũ durissima; vt † illud idem cõsilium sequi debeant in cã propria, si idem casus ipsis contingat, & sic siue cõis sit pro eis, siue contra, semper cãm amittent, nam cõis non proderit cũ ipsi contrariũ sequi debeant, & cõis contraria nocebit, cum pro ea sit iudicandũ. & ratio est, qm̃ receptissimum est pronun-
17 ciatum, vt doctor † consulẽs in aliquo casu, siue bene, siue male illo eodem consilio in cã propria vti debeat & id probatur naturali ille ratione ꝙ quisq; iuris in alterũ statuerit, ipse eodem iure vtatur, & in propriis terminis tradit Ang.in l.1.§.1. circa prin, ver.& est argum.ꝙ Doctor]quem ibi sequũtur Paul.de Castr.n.7. Alex.n.5.Soc.n.11.& 12.Iaf. n.10.Sebast.Sap. n. 10.& seq.Claud.de Seis.n.3.& alii vno ore. ff.qđ quisq; iu. Hoc idem in specie concludunt Andr. Barbat.in cle.1.

col.

col.2.n.6.de testib.Zas.in l.2.in §.primus diuus Augustus circa prin.in verb.pro beneficio]in fi.ff.de orig.iu. And.Abexca in c.cum omnes n.70. de constit.cum cõ cor.& est côis opi.vt per se patet, nec vllum habet contradictorem. Nec dicatur id solum habere locum in consultore,non vero aduocato,qm̃ id falsũ,vt supra relati oẽs asserunt,& in specie Sap. d.n. 12.& claud.n.3.

Quinta,& vlt.est pœna, quæ imponitur doctori cõtra cõem aduocanti, & consulenti, vt teneatur etiam
18 † in foro conscientiæ ad restitutionem, siquidẽ si côis omnino attendenda ẽt in foro Poli, vt suo loco dictũ fuit,non est dubium, ꝙ consulens cõtra cõm.etiam in foro conscientiæ male facit, quia id ꝑꝑ ignorantiam
19 agere dicitur. At doctor consulens inique † ex ignorantia tenetur in foro conscientiæ ad restitutionem,& resarcienda damna , vt tradit Abb.in c.ad aures col. 1. in 4.not.n.3.ext.de stat.& qualit.Fely.in d. c.pastoralis §.quia vero,sub nu.12.ver.item dicas] extra de off. deleg.& post Anton.de But.in c.tua nos, in 1.not.ver. ex quo infert Ant.]de homic. Card. Alban.in lucubr. ad Bar.in l.1.§.ait prætor sub n.5.ver. aduocatus ff.de postulan.& tradit summ. Angel.in tit.de Aduocat. §. 12.incip.vtrum Aduocatus teneatur,& summ. Armil. eod.ti.de Aduocat.§.11.

Et istæ omnes pęnæ rationabili causa inductæ sunt contra Doct.iniustas causas defendentes , quæ vtinam seruarentur,quia imprimis valde prodesset ipsis aduocatis , qui saltẽ timore pœnæ ab huiusmodi excessibus se abstinentes pœnam ignis æterni euitarent ; Deinde inuaret ipsos litigantes, qui iustitiam fouentes, quod suum est,absque tot impẽsis,curis, & laboribus consequerẽtur,& ecõtra ius non habẽtes ẽt ab initio liti cederent,si ab oĩbus essent repulsi,& superfluis impensis parcerent,& demũ id oĩbus apptime vtile esset , qñ ius nostrum non esset obumbratum in numeris cauillationibus,qbus pro maiori parte repleta sunt responsa doctorum,quę impressa circunferuntur.

Peccat, & tenetur in foro conscientiæ nu. 51.
Non vero tenetur actione iniuriarum. 53.
26 *Iudex male iudicans tenetur in sindicatu Ampli. nu. 27.*
Ex ignorantia ad interesse nu. 37.
Facit litem suam n. 39. Ampl. etiam ex ignorantia n. 40.
Peccat, & tenetur in conscientia nu. 52.
30 *Iudex sequens opinionem preceptoris excusatur. Fal. nu. 31.*
32 *Scholares debere eligere preceptores peritos.*
36 *A communi opinione recedere temerarium.*
41 *Iudex ferens sententiam nullam non facit litem suam. Et quare num. 43.*
42 *Pena maior arguit maius delictum, quia imponitur ex eius qualitate. Fal. nu. 43.*
49 *Litem suam facere, quid.*
54 *Iudex condemnatus in sindic. potest repetere quod soluit ab eo, pro quo male iudicauit. Contrarium nu. 55. Fal. nu. 56. reprob. nu. 58. Fal. nu. 59.*
57 *Iudex potest pacisci cum parte de conseruando se indemne.*

DICTUM est supra qua plena plectantur litigantes cõtra cõem, & corũ, aduocati, seu Patroni; mõ videndũ est de pęnis cõtra cã iudicãtiũ, & qm̃ plures sunt qui iudicant, iõ vt omnium clara habeatur resolutio, triplex adhibenda est inspectio.

Prima erit qua pęna afficiatur arbiter, sed arbitrator, secũda qua consultor, tertia, & ult. qua ipse iudex, contra communem iudicans.

INSPECTIO I.

Quo ad primã breuitati cõsulendo cõcludẽdũ est arbitriũ, & arbitratorẽ in casibus, in qbus de iure pronũ-
1 ciare tenetur oẽm pęnã † subire, qua & ipse iudex. ita tradit Lancel. Conrad. in lib. de Pretor. §. 2. in titu. de sent. sub nu. 32. in 2. ampl. credo esse verũ. Nã hodie ar-
2 bitria † sunt redacta ad instar iudiciorum l. 1. & ibi gl. & cæteri concord. congerunt ff. de arbitr. & trãdũt doc. vbi post Alios Guil. de tutal. nu. 31. in §. arbitrorum l. societatem ff. pro soc. cum simil.

INSPECTIO II.

CIRCA secundam inspectioné, qua pœna, uidelicet efficiatur consultor contra cóem respondés, una cũ Lãc. Cõra ĩ d.2. Ampl. dm̃ est, plures pœnas subire nos singulas separati referemus, licet ipse cõiũctus apponat
3 Prima est pœna vt consultor † teneatur inquantum altera pars læsa fuerit, & id per ea, quæ supra diximus tit. præceden. de aduo. & infra de iudice dicemus.
4 Secunda est pœna vt † idem cõsilium impropria causa amplecti teneatur, & ratio est, quia consultor tenetur sicqui id, quod decidit ét pro se iuxt. dictũ Ange. communiter receptum in l. 1. ff. quod quisque iur.
5 Tertia est pœna, quod consultor † faciat litem suam ea ratione, quia iste dicitur iniquum, & iniustum con-
6 silium reddere, at consultor † iniq; consulens facit lité suã, vt post alios tradit Franc. Marc. in deci. delph. in 1. par. q. 649. queritur, an aduocatus] n. 2. Ergo &c.
7 Quarta est pœna, q eius consilium decisiuum † tanquam iniustum & iniquum rescindetur per ea quę dicemus infra de iudice in 1. pœna.
Quinta, & ult. est pœna Consultoris contra commu nem consulentis, ne singulos casus frustra enumerem,
8 ut teneatur ad omnia, † quibus punitur Consultor iniuste, & iniquè respondens congesta per Spec. in tit. de requisit. consi. col. 3. & seq. nu. 5. cum seqq.

INSPECTIO III.

QVANTVM ad tertiam, & vlt. Inspectioné népe qua pœna afficiatur iudex iudicans cóem opi. ad plura teneri cócludendũ est, & Prima est pœna quod sñia
9 tanquã iniqua, & iniusta † rescindetur, Quod graue, & molestum est ipsi iudici, siquidé si per appellationé arguitur imperitia, & iniquitas iudicantis l. 1. & ibi glo. & cæteri tradunt ff. de appell. per rescissioné, & retractationem sententiæ ab alio Iudice faciendã apertè, & clarè manifestabitur eius nequitia, & ignorantia, & quod sententia lata contra com. sit iniusta, & iniqua, & per

consequens

consequens retractanda nemo dubitat. Quinimo quã maxima est dubitatio, nunquid sententia lata contra comm. sit solum iniqua, & iniusta; an potius etiã ipse iure nulla?& in hac q. quæ sunt scribentiũ op. Quarum

10 Prima est, ut sñia lata contra cõem † sit ipso iure nulla,& huius opi. Autor allegatur Bar. in l. cum prolatis ff. de re iudi. qui re uera hoc non dicit, sed solũ asserit, talẽ iudicem esse puniendum, sed mitius; sed hanc opi. uerè sequitur Abb. in c. 1. ext. de re iud. Ange. in l. qui romę, in §. duo fratres, col. 4. in prin. sub n. 6. circa med. ver. ult. hãc lecturã Hug.]& in l. 4. §. hoc aũt iudicium col. 1. n. 3. in fi. uers.& si fertur sñia]quem ibi sequũtur Imo. col. 1. n. 20. in fi. ver. Quod tñ intelligit hic Ang.]& Rip. prope fi. sub uers. quid tenẽdum Bar. hic]n. 107. ff. de dã. infe. Neuiz. latè in d. si. l. nup. lib. 5. n 71. Fran. Cosci. c. 1. in vlt. q. n. 27. ext. de constit. quẽ refert, & sequitur Fran. Viu. in trac. com. opi. lib. 1. opi. 182. Iudex iudicando]in fi. cum sim.& ista est cõis opi. vt ex põdere.& numero Doct. cã tenentium apparet. Fulcitur aũt ex pluribus,& Primo quia cõis ꝓ lege, & tanq̃ ius seruatur, vt diximus s. in præf. nu. 30. & seqq. At sñia lata

11 contra legẽ, uel ex iuris errore, † est ipso iure nulla l. si expressim ff. de appel. l. 2. C. qñ prouoc. non est neces. tradunt cõiter Doc. in d. l. cum prolatis ff. de re iudi. & d. §. duo fratres l. qui Romæ ff. de uerb. obl. merito &c. Hæc ratio contrariam opi. sustinendo facilè subuertitur. Nam qñ dicimus cõem pro l. seruari, debet intelligi in iis, in quibus non est diuersa ratio, sed in casu nostro non est eadem ratio, nam sñia lata contra legẽ est contra meram,& certam ueritatem, sñia uerò lata contra cõem, est contra ueritatẽ pręsumptã. quæ facilè euanescit per contrariam pręsumptionem, ergo &c. secũdo igitur adducunt pro hac opinione præfati scriben, nam

12 manifesta iniquitas † æquiparatur nullitati. ut tradit Inno. in c. cum Bertoldus col. 2. sub n. 4. in uerb. concessimus circa prin.& ibi Paul. Rosel. in addit. ext. de sent. & re iud. Abb. in c. si qñ col. 1. in 2. not. n. 2. ext. de offi. deleg.

deleg.& alibi Cardi.Zabar.in consi. 55.in casu d.Christofori]prope fi.sub nu.2.uer.itē subest]Cur.post complures per eum relatos in consi. 65.super præmissa narratione]col.1.sub nu.3.prope fi.uer.faciunt; quæ not. d.Card.]late ēt alios cōgerens Neuiz. sub d.n.71.prope fi.ver.prçterea manifesta]& est receptissimū.vt se patet.Sed sententia lata contra cōem dicitur notorie iniqua,& iniusta.Merito &c.Hæc quoque ratio facile tollitur negando,sententiam latam contra cōem esse notorie iniquam,ut infra latius. Tertio,& ult.pro hac opinionē adde hanc rationem . Si uinco uincentem te, multo magis uinco te l.de accessionibus cum uulga.ff. de diuers.& tempor.præscrip. At sententia lata contra legem est ipso iure nulla d.l.si expressim ff.de appell. Cōis uero uincit legem iuxt.tradita supra titu. 9. cas. 25.nu.136.merito &c.Huic etiam rationi facile rñdetur,nam doct.quando communiter tenent contra aliq̄ legem,dat ipsi legi intellectum diuersum, & contrariū a uero,adeo q̄ lex illa diuersos habeat intellectus,verum id uidelicet & falsum,sed sententia lata contra legem habentē uarios intellectus non dicitur ipso iure nulla,ut mox infra dicemus,Ergo &c.Et sic ista opinio penitus corruit,sublatis eius fundamentis.

Quamobrē altera superiori contraria est opinio, vt
13 sententia lata contra cōem † sit iniqua,& iniusta, non aūt ipso iure nulla,& hāc tenuit Ant.de But.in c.1.quē ibi secuti sunt Imo.sibi contrarius col.7. post prin.sub nu.16.circa med.ver.& tñ aduertendū]Fel.col.fi.n.56. in fi.& alii extra de constit. hoc idem uoluit Bar.in d. l.cum prolatis in fin. & ibi eum referunt & sequuntur Alex.col.1.n.4.& 5.& col.2.nu.10.& 11.Ias.col. 3.sub nu.12.latissime Vinc.Herc.col.3.& 4.n.8.cū seq. Zasi. post med.in 7.declar.& alii.ff.de re iud.Pau. Castren. in d.l.qui Romæ in §.duo fratres prope fi.sub n.9.ver. vel dic secundū Bar.& ibi Imo.col.1.uer.ita no. quod licet]nu.25.Rip.sibi contrarius nu.33.late Maria.iun. nume.74.& seq.Ioann.Bolognet. sub num. 94. uersic.

vnde sentētia cōtra cōem.] & cæteri ff. de verb. obl. Benedict. Capra in trac. reg. in reg. 18. uidimus qñ iudex] col. 3. n. 19. Grat. in consi. 77. duo principaliter obiiciuntur] col. 3. n. 14. lib. 2. Lancel. Conrad. in d. lib. de ꝑtor. §. 2. in tit. de sent. n. 25. in 11. lim. Sebast. Vant. in tract. de nullit. in tit. de nullit. ex defec. procesf. n. 120. Cagn. in l. 1. n 157. ff. si cer. pet. & D. Io. Paul. Lanc. in d. disp. an, & quand. seruan. sit com. opi. in 3. lim. cum concor. & hęc absq; dubio est magis cōm. opi. ut ex numero, & autoritate eam tenentium apparet, & meo iudicio ue-
14 rissima ex pluribus. Primò quia, sententia nulla † illa dr̃, quæ specialiter contra leges, uel senatus consul. vel Principum constitutiones profertur, ut ad literam dicit tex. in l. si expressim ff. de appel. At sententia lata cōtra cōem non est hmōi, quia cōis non est specialiter lex uel senatus consul. uel constitutio Principis, vt per se patet, & aliàs supra pluries deduximus, Merito &c. Secundo quia cōis opinio, non facit Ius clarum, certum, & firmum, adeo quod si contra eam snīa feratur, debeat dici contrauentum formæ ipsius iuris, cum plura possint adesse, quæ eius robur tollere valent ut s. tit. 9. per
15 totum. Sed ea † est sententia nulla. quæ contra manifestam, certam, & claram iuris formam profertur l. 2. C. quand. prouoc. non est necesf. Ergo &c. Tertiò, ubi duæ sunt præsumptiones contrariæ, licet efficacior tollat præsumptionem minus efficacem l. diuus. ff. de resti. in
16 integ. tamen nō adeo † elidit, ut annullet penitus præsumptionē contrariā. nam cum præsumptio fiat in dubio, quo casu ueritas potest esse contra præsumptionē, non debet in totum tollere actum contrarium, sed satis est quod eo suspenso contrarius actus præsumptione fulcitus preferatur, & seruetur. At in casu nostrò sunt duę præsumptiones contrariæ altera pro cōi, & illa re uera efficacior, ex quo per eam attenditur cōis altera pro Iudice, & sententia iuxta tradit per Alc. in trac. præsump. reg. 3. præsump. 9. Merito &c. Quarto. & ultiuatur hæc opi. quia cōis a communiter accidētibus hēt

contradictores

contradictores, adeo quod ius illo casu diuersimode intelligatur,& sententia contra com.dicatur lata con-
17 tra ius varios habens intellectus, At sententia † etiam contra legem non habentem uarios intellectus prolata non dicitur nulla l.cum prolatis, & ibi vno ore tradunt doc.ff.de re iudi.doc ét in §.duo fratres l. qui Romæ.ff.de verb.oblig.& est clarissimũ Ergo &c. Ex quibus oĩbus remanet clara ista magis com. opi.vt sententia lata contra cõem sit iniusta, & iniqua,nõ aũt nulla.
18 Hanc tamen conclusionem limitarem,quando † cõis nullam haberet contradictorem, & plurimos haberet autores,prout est consuetudo Martini in l.dos a patre C.sol.mat.& plures doctrinæ Bar.& aliorum,quæ nunquã in dubium refricatę fuerunt, & tanq̃ leges custodiuntur,nam cum nemo dubitet de his si sententia cõtra feratur,erit ipso iure nulla arg.d.l. si ex pressim, & d.l.2.C.quand.prouoc. non est necess. & maxime quia talis iniquitas uidetur manifesta,& ita postea reperi in fortioribus terminis limitare Vinc.Hercul. in d.l.cum prolatis nu.10.circa princ.

Sed iux.hanc.conclus.dubitatur, nunquid sententia lata contra com.sit simpliciter iniusta,& iniqua;vel ét notoriam iniquitatem contineat, & ista indagatio nõ caret vtilitate,nã si esset iniqua,& iniusta notorie non mandaretur executioni,secus alias, quia sententia no-
19 torie iniqua † non est exequenda,ita tradit Lanfranc. de Oria.in c.qm̃ contra in prin.sub nu. 36.ver.ité fall. reg.supradicta]de proba.in d.Barbat.in cons.2.præclare scribitur]col.1.n.2.lib.2. afflict. decis.39.per binas relationes n.5.Io.Cepha.cons. 293.D. Marcus Ant.]
20 col.3.nu.13.nu.18.cum sim.Sed omnino † est retractãda c.inter cæteras,& ibi Doct.no.ex.de re iudic.& post Host.Inn.Io.de ligna.& alios vbi per eum,tradit Imo. in cons.147.in causa inter Francis.]col.6.ver.& ꝑ hac parte]nu.14.Barbat.d.cons.1.nu.4.& 5.cum sim.Hanc tamen q.à nemine tactam reperi, sed solum audiui in
21 voce,quendam volentem,talem sententiam † esse no-
torie

torie iniquam, pro qua opinione videntur vrgere infrascripta. Imprimis quia hodie compertum est, quod cōis iudicando est attendenda, Vnde qui contra cōem iudicat manifestam iniustitiam facere dicitur, & eius sñiam claram iniquitatem continere. Secundo & vlt. quia statim atque videmus sñiam contra commu. prolatam esse, fatemur iniquam, & qui contrarium dicit, defectum cōis probare tenetur. Ergo iniquitas ista per se apparens notoria, & manifesta dici debet; Cæterum contrarium sustinendo his rationibus possumus rñdere, quod cōis seruatur, & attenditur, non quia sit, sed quia præsumitur vera, ex quo fit, vt in multis casibus cōis non attendatur. Vnde cum veritas sic præsumptā in cōi, iniquitas etiam ex ea proueniens non certa & clara sed præsumpta esse dicetur. Quamobrem ipse sū in contraria opi. vt sententia lata contra commu. non
22 sit † notorie iniqua. Primo quia effectus dēt esse eiusdem qualitatis cuius est ipsa causa. Sed cā iniustitiæ, & iniquitatis talis sententiæ est veritas præsumpta. ergo
23 &c. Secundo, quia notoria ea † dicuntur, quę oībus cōstare possunt, colore nullo offuscantur & probatione nulla indigent, vt palatium in vrbe esse, vel sim. Ita ex aliis tradit Iac. Spiegel. in suo lexic. iur. ciuil. in verb. notorium, at iniquitas ex sententia lata contra cōmu. emanans non est huiusmodi, quia non omnibus patet cū non ex certa, & clara veritate oriatur, & offuscatur q̄ maxime præsumptione quę est pro iudice, & sñia. Ergo &c. Tertio, & vlt. quia si verū esset, q̄ hæc sñia esset notorie iniqua sequeretur, q̄ esset nulla; At consequēs est falsum, vt modo supra late ostendimus, merito &c. Maior probatur, quia receptissima est doctorū cōclusio
24 vt sñia notorie iniqua † sit ipso iure nulla. Ita Inno. in c. fraternitatis col. 1. n. 5. circa prin. in uerb. dicimus in fi. ext. de frig. & malefic. Ant. de But. Abb. & alii in c. inter cæteras ext. de senten. & re iud. Gemin. in consi. 48. pro examinatione clariori] col. 4. ver. patet ergo q iod licentia] nu. 9. Rom. sing. 46. iudex pronunciat dico] n.
2. &

2.& ibi Adden.alios allegant Alex.conf.77. visis dubitationibus]col.1.fub n.3. uerf.item cum contineat] & ibi latè Adden.alios congerunt li.3.Io.Bertac. in fuo repert.in uerb. fnia notoriè iniqua]Lanfran.Barbat.& Afflic.in s relatis locis fusè Cur.in conf.65.fuper præmiffa narratione]col.3.circa med. n. 3.propè fi.uerf.& apertius]Dec.in conf. 8. uifo puncto,& diligēter]col. 4.uerf.& manifefta,& notoria]n.5.Alexan.de neuo in confi.72.lata fuit fententia]circa me.n.3. Nic. Euerar. in conf.94.ftante fententia lata]propè fi.uerfi. cum ergo ex ipfo]Guilie.Mayn.in l.qui uetāte §. eius eft col. 2.n.3.ff.de re.iur.& eft receptiffima opinio. Et quibus concludo,fententiam latam contra cōem opi.non effe notoriè iniquā,& iniuftā,fed folum fimpliciter, & præfumptiuè;fed nihilominus retractandā, quod; ut diximus,ualde eft per moleftū iudici, & hæc quo ad primā pęnam. Secunda eft pęna, & hæc generalis ut iudex iu-
25 dicans contra cōem † teneatur in findicatu,ita conclu dit Ang.in d.l.cum prolatis fub nu.3. & ibi fequuntur Imol.poft med.fub n.2.uerf.nam hoc eft uerum]Alex. col.fin.fub n 22.Iaf.in fi.n.18.Vincent.Hercu.col.4.n. 9.per tot.& alii ff.de re iudic.Paris de Put.in tract. de findica. in uerb. iudicare capitulo 3.incipien. an fi iudex qui dedit] numero fecundo. cum feqq. Antonius Rondin.in tracta. de findicat. offic. in decimafeptima quæftio.princip.uerficu.quid fi iudex male iudicat]numero 152.& 157.Felyn.in capitu.1. columna penultima numero 54 poft princip. uerficul.& ideo iudicans] & ibi poft alios Mant.fub numer. 109.extra de confti. Deci.in cap ad hæc numer.43.extra de poftul. prælat. Iaffred,balb.in fuis decifi.centuria 1. decifi. 15. iudex qui iudicauit]per tot.Neuiz.in dict.filu.nup.lib. 5.numero 63. Iacob. Aemil.in confilio 13. an fructus percepti] in fin. Lancello. Conrad.in dicto libro de prætor.§.2.in titulo de fentent.numero 23. in 7.ampliat. Maria iun. in l. qui Romæ in §.duo fratres fub nume. 78.ff.de uerborum oblig. & eft communis opinio, &
uera.

26 uera . nam iudex faciens iniustitiam † tenetur in sindicatu,qui alia de cã non est introductus,nisi in pęnam iudicum iniquè iudicantium,& in laudem, & gratiam bene se gerentium,ut pulchre deducit Amed.Iustin.in tract.de sind.in prin.n.1.cũ 2.seqq. imo uera est
27 †conclusio ista ét si pars cõtra quã male iudicatũ fuit, appellauerit,& postea appellationem deseruerit.nã nõ per hoc Iudex excusatur in sindicatu.ista est cõis opin. Doct.de qua testatur,& sequitur Abb.in c.sæpe contingit col.6.n.17.vbi id pluribus,cõprobat extra de appe.
28 Quod uero dictum est,Iudicẽ † contra cõem iudicantem teneri in sindicatu,restringitur, ut, quãdo opinio contra cõem hét complures & graues autores, mitius, Iudex puniatur,ita dictum Bart in d.l.cum prolatis in fi.n.3.ff.de re iud.intelligit ibi Ang. circa med. uersic. subdens,quod Iudex]n.3.quẽ ibidẽ referunt,& sequuntur Alex.col.fi.n.22.Ias.in fi.n.17.in fi.& seq. Vincen. Herc.col 4.sub n.9.& cæteri uno ore,quod comprobatur coniungendo dicta Bar.ibi,& in l.fi.n.5.C. de pen. iud.qui mal.iud. ubi declarat in quo debeat puniri.
29 Ad hanc tñ pęnam euitãdam Doctores dant † cautelam,ut iudex,qui vult contra cõem iudicare,& non teneri in sindicatu reperiat aliquem suũ præceptorẽ contra ipsam cõem tenentem , quia tunc secutus opinionẽ pręceptoris contra cõem tenebitur in sindicatu,ita tradunt Ias.in l.interdũ.§.1.in fi.& ibi Purpu.in addit. ff. de uer.obl.Thom.Ferrat.in trac.cautel.in caut.31.manifestũ est quod iudex per tot.Neuiz.in d.sil. nupt.lib. 5.n.38.post prin.uers.propterea opin.præcep.] & in 5. ampl.sub n.63.in fi.uers.2.moderãt] Marc.Mant. in d. c.1.n.110.ext.de constit.cũ sim. Mouentur isti ex cele
30 bri d Old.ꝙ qui sequitur opin.sui pręceptoris † excusatur.ita Oldr.in l.q̃situ §.1 ff.de fund.instruc.quẽ referũt,& sequunt Abb.in c.1.col.7.in fi.uers.sed uide no. d.Oldr.]n.25.de postul.prælat.And.Barba. in proœm. clem.in 2.lect.in §.salutem col.11. in priuil.49. n.63. Vincen.Paleot.in l.1.uers.adde,qđ iudex]ff.si cer.pet.

quem

quē refert Ferra.ibi.n.3.Fel. alios allegās in d.1.col.fi. vers.5.nota]n.56.de cōsti.& ibi Bened.Vared. in addi. Socc.in cons.44.in præsenti consultatione loquar]col. 3.uers nā dicebat Oldr.]n.7.lib.1.cum adductis p Neuiz.ubi supra n.37 in fi. & alii passim uno ore,& est approbatū, & uerum, Tum quia debemus defendere opinionem præceptoris. Tum ēt quia discentem oportet
31 credere. Quod dictum intell.† qn̄ præceptor est excellens, secus alias, quia mittens cōem teneretur in sindicatu,ita Purpu. Neuiz.& alii iisdem locis,quia opinio imperiti non censetur bona. Ex quo scholares aduerte
32 re † deberent, quem sibi in præceptorē eligant, & sola doctrina,& scīa doc. non verò precibus,& precio moueri deberēt,ut multi faciunt, & malè, ut pluribus aduertit Cacci.de mod.stud.in 3. docu. nam præter quam q à perito meliorem,& saniorē haurient doctrinam,tuebūtur ēt eius præsidio in sindicatu. Cæterum quicquid isti dicant, videlicet, iudicem opin.præceptoris, secutū
33 † excusari in sindicatu, si contra cōem iudicauerit, id mihi nullo pacto satisfacit,cuius ēt opi.est Apostil.ad d.cautel.Ferrat.& hoc in effectu nolunt Camil. Plaut. Neuiz.& Conra.relati s.tit.9.cas.8.n.33. uolētes cōem esse attendendā, licet contra eam tenuerit præceptor. Et id ex duobus, Imprimis, quia præceptor est solus,& modernus, Doc.uerò tenentes cōem sunt plures, & grauiores, uñ maior est ueritatis præsumptio pro cōi, Postremo, quia sequeretur, quod non secundum ueritatē, sed solā affectionem esset iudicandum, quod est peruertere iudicium Christi c.quicunq; 11.q.3. Nec quicquā obst.d.Oldr.qm̄ illud procedit in dubio, secus uerò qō apparet de contraria ueritate certa, uel præsumpta, qa tunc amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica ueritas,& est clarissimum, unde indistincte concludendum est, iudicantem contra cōem teneri in sindicatu.

Tertia est imposita pena contra cōem iudicantibus,
34 & hæc specialis, ut in sindicatu † teneantur ad interesse partibus, ita post alios tradit Lanc. Conra.ubi supra

num.

n.32.& Rolan.a Vall.in conf.46.quia in quacunq; materia] sub nu.2.lib.2.& uerum est, nam iudex contra cō-
35 munem iudicans † censetur ignarus, & pp ignorantiā iudicare, ita tradit Bal. ī l.fi.col.2.uer.quæro nunquid imperitia] n.9.C.de pen.iud.qui mal.iud. quem ad id referunt & sequuntur Alex.in consi.95. visis processibus] col.2.in fi.lib.2.Ias.in l.sciēdum §. fi.col. pen.sub n.7.uer.immo iudex dicitur] ff.qui satisd.cog.Ferdin. Loaz.in rep.l.filiusfam.§.diu.col. 67.in prin.uer.quia vt inquit Ang.] nu.171.ff.de leg.1.Thom. Ferrat.post alios in d caut.31.nu.1.in fi.& ibi Aden.Cur.in consi. 42 quia inquit Bal.] col.4.ī fi.n.14.circa prin. Neuiz. ibid.n.3.Catel.Cot. in Memoral.in verb. opinio cōis in iudicando] post prin.uer.huic no.Bal.] Nicol.Arelat.in addi.ad Alcia in trac.præsump.in reg.1.præsūp. 51.sub n.2.in addit.incip.adde not.textum] post med. uer.& inquit Ang.] Lance.Conrad.ubi supra n.22. Valent.Forster.in trac.de succes.ab intestat.in 4. conclus. sub 4.fundam.ver.& Alex.consi.] fol.278.Marc.Mant. in d.c.1.sub n.109.post Fran.Cosci.in ult.q.sub n. 23. in addit.in lit.B.de constit.idem Mant.consi.134. cum his proximis exactis col.2.n.11.lib. 1. Rolan.à Valle consi.60.ponderatis diligenter] n.39.li. 1. & consi.16. uiso themate] col.4.n.23.lib.3.& alii plures passim, & ista est com. & recepta senten nullum quem uiderim, habens contradictorem, quin immo iudicans contra
36 cōem † temerarius dicitur secundum Io. Igne.in le.3. §.si quisquam col.7.ver.quare cum hæc opi.] nu.20.ff. ad Syllan.quem refert, & sequitur Fran. Cosci.in d.c. 1.in ult.quæst.sub nu.23.de const.sed iudex ferens sen
37 tentiam iniustam ex ignorantia † tenetur ad interesse ut tradit Io.Fab.in § fi.sub nu.2.& ibi Ang. Aret.in fi. Grammat.prope fi.n.9.& alii inst. quib.ex caus.manu. non lic.& post alios Card.Alban.in lucubr. ad Bart.in l.quia etiam §.ex quibus num. 1. ff.de alien.iud.mut. caus.fact. Ergo &c.

38 Quarta est specialis pœna, ut Iudex iudicans contra

Q com-

de iudi.& in c.1.§.iudices col.2.sub n.2. uer.sed nun quid iudex,qui]in tit.de pac.iur.fir. in usib. feu. Ang. in l.siquis dolo §.si quis post med.uer.in glos.accepit] quē ibi sequitur Alex.post med n.2.& 3.ff.de re iudic. idem Ang.in l.stico §.si mandato in fi.ff.de sol. & in l. mancipia in prin.n.2. & seq.C.de ser.fug. hoc idē voluit Io.de plat.in d.l.missi opinatores col. pe.in fin.in 4.no.post prin.uer.& per hoc allegāt hanc]C.de exact. tribut.li.10.Imo.in l si tertius §.fi.post med.uer.& propter illā legē] & ibi Ro.prope fi.n.7.ff. de aq.plu.arcē. late Paris de Put.in trac.de sindic. in uerb.lis sua]d.c. 4.incip.an iudex qui facit in prin.& n.1.p tot.idē Ale. in l.properandū §.siue aūt alterutra col. pe. ver.querit hic Sal.]n.30.& ibi Ias.col.fi.uer.4.& ult.]n. 33.& 34. C.de iud. hanc quoque opin.uere tenent Catald. in d. tract.de sindic. q.46.nu.29. per tot. & præcipue in fin. quia eius dicta debent intelligi secundum Ang. in d.l. mancipia,cum quo ibi concludit, licet eum male referrant,& Lanc.Conrad.d.li.de prætor.§.2.in ti.de sent. nu.36.cū hanc vlt.loco refert,& plures pro ea alleget. iux.gl.cōiter approbatam in l.qui filium §. fi. ff.ad trebel.& hāc eandē sñiam requūtur alii passim,adeo q̃ nō sit dubitādū,quin ista sit recepta , & cōis opi.Mouētur isti,imprimis ex d.l.mācipia iūc.gl.fi.in prin. Bal. col. fi.n.6.& aliis C.de ser. fug. vbi si defensor ciuitatis fuerit negligēs in requirēdo solicitatore,& reuocādo seruo solicitato,tenetur reddere duos seruos,& pęnā soluere,& id secūdū gl.Bal.& alios ibi in pœnā quasi litis æstimationē p̄stādo,nullūq; ius acquirit cōtra solicitatorē cui ipse negligētia ꝓpria fauit. At hoc idē euenit ī casu nr̃o,q̃a iudex cōdēnatur ī sindicatu, p̄p neglıgētiā,vel ignorātiā , vel malitiā cōmissā in ferēdo sñiam iniq̃.Ergo &c.Scd̃o ꝓbat̃ hęc sñia,q̃a iudex cōdēnat̃ in sindicatu ob delictū a se ꝑpetratū ꝓferēdo sñiam iniq̃ & sic quod iudicē ista cōdēnatio ē mera pęna,vt tradit bal.ī d.l.māci.n.6.& alii pars uero vitrix ex iiusta sñia ī nulla ē culpa,cū iudex secūdū ꝓpriā cōsciā,nō secūdū

Iudex male iudicans ex culpa faciat litem suam. Ad d. l. si filiusfam. quæ ualde urget, resp. q; ille tex. non procedit quoad hoc, ut iudex faciat litem suam, sed ut teneatur ad ucrā litis æstimationem, ita Gl. ibi in verb. intelligitur, & ceteri, qui intellectus saltem admittendus est pro concordia d. l. si filiusfam. cum d. l. fin. ff. de var. & extraord. cog. quæ alias essent contrariæ, & sic conclusio ista est ampl. licet iudex sit in culpa tantum.
46 Amp'. 2. † ēt si iudex, qui contra cōem iudicauit, secutus sit consiliū sapientis, quod uigore stat. vel alterius dispositionis sequi tenebatur, nam & hoc casu iudex feres sententiam iniquam facit litē suam ita tradit Bar. in l. si conuenerit circa me. uer. quæro quidam iudex] nu. 4. & ibi sequuntur Paul. de Castr. post prin. uer. qd aūt si fuisset dictum] Alex. col. pen. uer. item in quantū Bar.] Ias. col. pen. uer. extra gl. quærit] nu. 18. & reliqui cōiter ff. de re iud. Abb. in c. 3. col. fin. num. 8. & ibi post alios Fel. col. pen. nu. 5. in fi. uer. utrum autem is] extra de offic. deleg. Soc. in consi. 24. uisis, ac diligenter] col. 2. in prin. uer. ulterius etiam posito] num. 3. & 4. lib. 1. Bologn. in rep. auth. habita nu. 143. C. ne fil. pro patr. & alii passim, & est cōis ut per se patet. Fal. tamen præ-
47 dicta † conclusio, qñ iudex ferret sententiam ex consilio sapientis, cui stat. vel alia dispositio stari omnino iubet, ita tradit Bar. in d. l. si conuenerit nu. 4. Feli. d. c. 3. sub nu. 6. & sequuntur doct. cōiter, ut testatur Pau. de Cast. ibid. uer. & per istam legem] Vnde Bart. ibi tradit pro cautela, ut iudex in tali casu curet apponendā talem clausulam. Fall. † ēt, si potest dari casus in propo-
48 sito qñ iudex ipse neque in dolo, neque in lata culpa, sed solum esset in leui uel leuissima, ut puta quando iudex erraret in aliqua iuris subtilitate, quia tunc non faceret litem suam iudicando contra cōem, & id tradunt doc. passim, & est clarum, ideo non insisto.

Pro complemento istius pœnæ sciendum est, q; litē suam facere † est partes eius, qui iniuria absolutus est
49 suscipere, ipsiusque causam pro sua coactum defendere

ita

ita explicat doct. & elegans Fran.Hotom.in comment. uerb.iur.in uer.litem suam facere.

50 Et ad omnes supradictas pęnas tenetur † iudicãs cõtra cõem, etiam si pars læsa non appellauerit, uel non potuerit appellare, uel si appellauerit, etiam si succubuerit, uel appellationem deseruerit, uel appellationi expresse renunciauerit. ita post alios tradit Lance. Conrad. in d.tit.de sen.sub n.32.& seq.in 3.4.5. & 6.amplĩ. & credo uerum, nam ista omnia parti contrarię prosũt non autem iudici, ut dixit Castren. in d.l.si filiusfamĩ. col.1.sub n.7 ff.de iud.

Quinta, & ult. imponitur pœna iudici contra cõem

51 iudicanti, ut † teneatur in conscientia, & sic in foro poli, ita a contrario sensu uoluit Maria.Iun.in cons; 131. q.proposita]col.1.n.2.li.1.& uerum credo, nam iudex per imperitiam male iudicans † peccat, & tenetur in

52 conscientia, ut post Inn.Pet.de Bellaper. cõcludit Cy. in auth hodie post med.C.de iudic. & clare patet quia admittunt etiam summistæ, cõem attẽdi debere, vt per Sum.Ang.in tit.de opin.§.1 post prin.uer. si uero non pñt cõcordari]& Sũ.Th.ib.eo.ti.de opi.§.4.post princ.

Præterea posset dubitari, an iudicans contra communem teneatur actione iniuriarum.& Conrad. ibid.sub

53 nu.27.in 15.limi.respondet † non teneri, & est uerissimum, quia factum iudicis non inducit actionem iniuriarum, etiam ꝙ iniustam sententiam proferat, ut est tex.clarus in l.iniuriarum §. si quis in honoribus uers. ergo si quis]& ibi gl.in uerb.idem, & reliqui ff.de iniur. Et hæ sunt pœnę, quæ Iudicibus contra communẽ iudicantibus sunt impositæ in sindicatu.

Sed non parua est hęsitatio inter doctores, an iste iudex in sindicatu condemnatus possit repetere, quod pęnæ ratione solui., ab eo, in cuius fauorem tulit sententiam iniquam? Et in hac q.sunt principales Docto. sententię, quar- m.

54 Prima est affirmatiua, ut † possit repetere, ita tradit Spec.in tit.de expen.§.postremo col.2.uer.& si iudex]

38 communem† faciat litem suam.ita tradit Bar.in d.l.fi. propè fi.sub n.5.C.de pœn.iud.qui mal.iud. Ang.Arc. in prin.insti.de obl.quæ ex quasi delict.sub nu.7.Tho. Ferrat.in d.cau.31.sub.n.1.circa med.uersic. alias si iudex]Fel.alios allegans in d.c.1.col.pen.sub n.54. uers. & ideo iudicans]& ibi Mant.sub n.109.de constit. Alc. in d.reg.1. præsump.51.n.6.Franc.Rip.in resp.1.n.8.in tit.de restit.spol.& remed.cã. reint.Lancel.Conrad.in d.li.de pretor.§.2.ti.de sent.n.32. ubi plures cumulat. Aug.Bero.in consi.153.an locatio ad afflictum]col.3. sub n.16.lib.1.& in cõs.78.in presenti causa super]col. 3.sub n.3.lib.2.Cagn.in l.1.n.157.ff.si cer.pet. Rober. Marant. iu suis dispu.insertis post Spec.de ordi. Iud.in dispu.10.filia quædã à patre]sub n.48.Camil.Plau.in rub.ff.de uerb.obl.lib.1.n.10.& seq.Rol.à Vall.d. cõsi. 46.n.9.lib.2.Franc.Viui.in trac.cõm. opin. lib.1.in d. opi.182.circa prin.Card.Alban.in Lucub.ad Bar. in l. si iudex n.1.ff.de uar.extrao.cog.Io.Bap.Asin.in prax. iudicior.§.32.c.35.post princip.uers.& ideo dicitur]& alii passim,& est cõis; & recepta opin.vt ex numero, & autoritate eam tenẽtium apparet, cui & ipse adhæreo, Tum quia contra cõem iudicans iniquè, & iniustè pro
39 nunciat,& inique iudicans † facit litem suam l.si filius fam.& ibi Doc.ff.de pœn.iud.qui mal.iud.Inst.de obl. quæ ex quasi delic.in prin.Bar.in l.1.n.6.& ibi alii.C. quom.& quand.Iud.Corn.in cons.120.licet in hac cõsul.]in fi.lib.3 Clau.de battand.in sua pract.crimin. in reg.42.Iudex.in criminalibus]num.2.cum simil. Tum
40 etiam quia Iudex per Imperitiam malè iudicans † facit litem suã tex.clarus in l.fi.ff.de uar. & extraor. cog. in d.princ.Inst.de oblig.quæ ex quas.delic.Glo. Bar.& cæteri cõiter per illum tex.in d.l.si filiusfa.ff. de iudic. Corn.in cons.315.videtur prima facie dicendum] col. fi.n.6 lib.3.Clau.de battand.in d.prac.crim.in reg.42. n.2.cum concord.& iudicans contra com. per imperitiã iudicare dicitur,ut s.Cęterum contra hanc receptã traditionẽ videtur obstare ꝙ iudex ferens sñiam nullã

† non

41 † nō facit litē suā,ut tradit gl.in d.l.fi.& ibi Bar.remit
tēs se ad ea q̄ tradidit in suis qq.in 9. iudex p ĩperitiā]
ĩ 1.par.n.5.& cæteri ff.de uar.& x̄or.cog.Ang.in l.1.§.
hæc uerba n.2.& ibi Alex.nu.3.Rip.col.1.n.4.reliq. ff.
qđ q̄q.iur.Imo.in l.1.col.3.sub n.4.uers.sed iux.p̄di-
cta occurrit.ff.de appel.& in c.si uenditori col. 5.n.12.
uers.& p p̄dictis ēt]ext.de emp.& vēd. Paris de Put.in
trac.de sind.in uerb.lis sua]c.4.incip.an iudex.q facit]
n.2.& alii passim,& est cōis opin.cui nō inueni cōtradi
ctorē,& tñ Iudex ferens sñiam nullā magis deliquit q̄
q profert iniustā,cū maior excessus requirat in annul-
lādo actū,q̄ reddēdo iniustū; ut in sñia tradūt vno ore
Doc.in d.l.qui romæ §.duo fratres,& patet ad sēsū, At
42 vbi maius † est delictū,ubi quoq; maior dēt esse pœna
l.respiciēdū cū simil. ff.de pœn.merito &c. Verū facilis
43 est solutio,nā reg.d.l.respiciēdū procedit† qñ pœna in
fligitur rōne delicti,secus vero aliàs,quia nō entis nul
læ sunt partes,sed iudex ferēs sñiam iniquā facit litem
suā nō rōne maioris,uel minoris iniustitię, sed solū ad
resarciēdū dānū parti læsę , q̄ rō nō militat iudice nul
lā sñiam proferēte,q̄ nullo pacto obest parti, cōtra quā
est lata, cū nō trāseat in rē iudicatā nec executionē me
reat,Ergo &c.Stat igr̄ firma cōclusio,iudicantē contra
44 Cōm.opi.facere litē suā.Quæ cōclusio est vera † scđm
Alc.in d.p̄sum.51.n.6.qñ interuenit dolus ipsius iudi-
cis,secus aliàs,motū p d.l.fi.C.de pœn.iud.qui mal iu
di.& melius vr̄ facere ad hoc d l.si filiusf.ff.de iud. Sed
45 ista restrictio † mihi non placet. nā ex culpa ēt iudex
iniquā sentētiā ferens facit litē suā cū ignorantiā ini
que iudicās faciat litē suam scđm Gl.cōiter approbatā
in d.l.si filiusf.& ignorātia culpæ ascribitur,nō dolo l.
imperitia ff.de regul.iur.Nec obst.d.l.fin.& d.l si filius
famil.pro Alcia.inductæ. Quoniam d.l.fin.continet
rescriptum redditum ab Imperatore in quodam ca-
su occurrenti in quo Iudex precio, uel gratia corru-
ptus male iudicauit , & interuenit dolus , sed non
negat ibi text. neque tacite, neque expresse , quia

cti, uidelicet, an ille, qui curat relaxandum fugitiuum sit uerus creditor, nec ne, cum error facti excuset, non mirum, si iudex potest recipere cautionem indemnitatis. Itaque conclusio supra facta est amplia. meo iudicio, etiam si pars promisisset iudici de conseruando indemne alias delictum remaneret impunitum in iudice
59 vere tamen limit. † supradicta conclusio, quando sumus in pęna earum rerum, ad quas pars iniuste absoluta iure actionis tenebatur, ut puta quādo iudex est condemnatus in sindicatu in reficiendis expensis, ad quas altera pars iure actionis tenebatur ex dispositione statut. uel alio modo, & iudex non condemnauit, nā tunc uere habebit regressum contra partem iniuste ab iis absolutam, ita Imo. in d. l. si tertius §. fi. in fi. & ibi Roma. in fi. Alex. in d. l. si quis dolo. in fi. sub nu. 5. & alii, & ratio est, quia cum pars ad eas teneretur, iudex soluendo eam liberauit; & sic eius negocia utiliter gessit. unde merito regressum pro illarum restitutione contra partem absolutam habere dicitur per supradicta.

Ignorantia Communis opi. an excuset à poena recedentes ab ea.

TITVLVS XII.

Summa Notabilium.

1 *IGnorantia communis non excusat, Contrarium num. 5. Resolutio per distinctionem triū casuum n. 12. 13. et 18.*
2 *Communis habetur tanquam ius & eius ignorantia dicitur iuris, Contrarium nu. 5. cum seqq.*
3 *Communem opi. scire vnusquisque tenetur. Fal nu. 18.*
4 *Ignorantia facti, quod ignorans inuestigare tenebatur ratione officij vel alio mō non excusat Ite facti manifesti n. 14.*
6 *Differentia inter legem, & communem opi.*
7 *Lex debet publicari ad hoc, vt effectum suum operetur.*

Ignorantia

18 Tertius,& vlt.casus est, qñ † cõis,quæ ignoratur,debet colligi ex inuentione pluriũ autorũ sparsim diuersis in libris de illa scribẽtium, neque vlla adest attestatio,vel si adest,non est in locis ordinariis, sed reconditis,& sparsim,vt puta in aliquo consilio, singulari, additione,uel simi.ita ut non nisi longo tempore maximo labore,& ingenti librorũ quãtitate reperiri, & colligi possit cõis ista,& tunc concluderẽ, ignorantiã omnino excusare. Nam licet cõis opi.sit factũ, quod vnusquisque inuestigare, & scire teneatur,tñ, cum ista inuestigatio cõtineat difficultatẽ adeo ingentem, vt forte impossibilitati possit æquiparari, ignorantia ex difficultate orta excusare dẽt iux. dictũ Rip. in d.l. qđ te supra relatũ,per quę hoc casu existimo,non procedere dictũ Aldobran. de quo supra nu.3. Nec dicatur,diffi-
19 cultatẽm tunc † excusare, qñ remoueri non põt,secus alias l.qui cõmentus,& ibi Bar.& cæteri ff.de re mil.& a cont. sensu,quibus diebus in prin.& ibi Bar.nu. 3.& alii ff.de cond.& dem.& post alios tradit Rip. in d.l.ꝙ te col.12.sub nu.47.uer.4.declaratur] ff.si cer.petat.cũ sim.& hoc casu difficultas põt remoueri diligentia, labore,& emptione oĩum , vel plurimorũ librorũ,quorũ copiã habere † apprime est utile,vnusquisq; dẽt studere,plures lib.habere,vt cũ opus fuerit,eos cõsulat vt decet.Luc.de pen.in proem.Cõment.triũ lib.C.prope fi. ver.& not.qđ doctor]& late defendunt Oldr. in consi. 84.an expediat habere] p tot.Caccial. de mod.stud.in 5.docum.in prin.Neuiz.in quã oporteat, hr̃e plures libros]impressa in fi.iud.li.Io. Bap.Zilet.cũ cõcord. qm̃ resp.negando, difficultatẽ istã posse remoueri, siquidẽ in emendis libris fiunt impensæ, quæ a pauci omnino fieri ualẽt,& præter sumptũ adest difficultas laboris & temporis,nam impossibile est in quocũq; casu reuoluere omnes lib.quia alias lites fierent immortales,ꝙ omnes leges abhorrent, & qui libros habent uel habere possunt, sunt minima pars eorum , qui librorum copia carent , unde per eos solos non possunt expediri

pediri

ctum, quod in lege consideratur, est notorium, & mani
festum, nam lex ad hoc vt suum effectum operetur, dēt
7 † publicari, alias eam non seruans non debet puniri, vt
post Bal. Dec. Cæpol. & alios respondit Rol. à Vall. in
cons. 99. viso statuto] nu. 4. lib. 2. quem refert, & sequi-
tur Excel. D. meus Fran. Cantutius in quodam suo ple
no respons. incip. quatuor u. dentur esse dubia] in 2. du
bio uer. 3. principaliter non obst.] Cōi. uéro non solū
non publicatur, postquam est inducta, sed etiam vix
post reperiri maximo labore, & diligentia, sed ignorā
tia facti notorii non excusat ut infra, ergo &c. Ex qbus
apparet ignorantiam cōis, esse facti non iuris, At facti
ignorantia excusat d. l. regula. Ergo &c. Secundo facit,
quia dato, q. ignorātia cōis opi. diceretur esse iuris, ta-
men talis ignorantia diceretur esse iuris, dubii, & ob-
scuri, Tum quia cōis plerunque habet contradictores,
& sic propter diuersitatem opinionum ius dubium effi
citur, Tum etiam quia cōis nititur præsumptione, quæ
solum in dubio locum sibi vendicat, sed ignorantia iu
8 ris dubii, & obscuri † excusat quia æquiparatur igno-
rantiæ facti c. 1. cum ibi not per Io. And. de postul. præ
la. in 6. Ant. de Bu. Abb. Cardi. Imo. & alii in c. cum di
lectus de consuet. Abb. & post plures, quos ibi conge-
rit Fel. in c. de quarta col. 11. uer. limita utiliter hāc do
ctri.] nu. 27. de præscrip. Corn. in consi. 307. in hac con
sultatione dicendum] col. pen. sub nu. 11. uersi. & igno-
rantia iuris] ii. 4. Fran. Balb. in repet l. celsus sub 4. no.
sub nu. 17. uer. 1. lim.] ff. de usucap. fa. quod tradit Luc.
Crass. inter consi. vlt. volunt. diuersi. in consil. 126. idē
uidetur mihi] in fi. num. 8. libr. 1. cum simil. Merito &c.
Tertio, & ult. urget pro ista sententia affirmatiua, nam
9 difficultas † excusat a pœna legali l. 1. §. si frater ff. de
collat. bon. per quem text. ita in specie tradit Rip. in l.
quod te col. 10. sub nu. 38. uersi. item loquitur de obli
gato] ff. si cer. pet. & id pro claro admittere uidētur oēs
Doct. in d. l. quod te, & in l cōtinuus §. illud ff. de nerb.
oblig. Tiraq. in tract. de utroque retract. titu. 1. §. 1. gl.

10.

10. prope fi.sub nu.120. & tit.2. §.1.glos.2.sub nu.56. versi.& quod difficultas]cum congestis per Pet. Duen. in tract.regul.par.1.reg. 199. difficultas non excusat] dum solummodo quærunt an, & quando difficultas ex cuset a pœna conuentionali, Quinimmo magna diffi-
10 cultas † æquiparatur impossibilitati ad effectum, vt qs excusetur l.2.§.ex quo & d.l.continuus in §. cum quis & ibi Doct.ff.de uerb.oblig.Aug Bero. in consi.38. in causa mota] col.pen.uersic.preterea magna difficultas
11 nu.35.lib.1.cum simil. At cões opin. reperire † est ual de difficile, Tum quia omnes libri habere nequeunt p pter ingentes sumptus, Tum etiam quia tempus non sufficit ad querendum in singulis casibus, quæ sit côis opin.per reuolutionem omnium librorum, cum tot, & tanti sint, ut qui oẽs uidere uellet, non expediret vnam causam in anno, Ergo &c. Quid concludendum? Equidem in hac quæstione satis dubia æquitatem ante oculos præcipue habens pro resolutione plures distingue rem casus, quorum

12. Primus est, quando ignorantia côis † proficiscitur à mera negligentia ignorãtis, quia côis, de qua agitur possit facile reperiri, & ignorans non quærat, cum pos sit, & debeat, uel aliter de negligentia constet; & tunc concludendum est, ignorantiam non excusare, nã igno rantia etiam meri facti quod quis ex officio explorare tenetur, & absque difficultate potest, & sic a negligentia orta non excusat, ut supra nu.4.

13 Secundus casus est, qñ † côis, quę ignoratur, absque difficultate possit reperiri, & sit fere nota, & manifesta, vt puta, quod sit de materiis, quæ in scholis ordinarie tractantur, uel eius complures sint attestationes diuer sorum doctor.& pluribus in locis, & fere notis, vt puta in istis lib.Recept.sent.Iulii Clari, Antonii Gab.& simil.& ignorantia istius côis non est emanata a negligentia ignorantis, sed potius ab eius imperitia, & paruo rerum vsu, vel quia non sit copia istorum librorum ordinariorum, ut euenit in côpluribus oppidis, in qui

bus

8 *Ignorantia iuris dubij,& obscuri excusat.*
9 *Difficultas excusat a pœna legali.Fal.nu.19*
10 *Difficultas maxima æquiparatur impossibilitati.*
11 *Communes opi.reperire est valde difficile.*
15 *Doct.colligentes communes opi.maxima laude digni.*
16 *Libros communium opi.esse emendos.*
17 *Moderni antiquos referentes magis sunt allegandi.*
20 *Libros plures habere vtile,& studendum esse.*
21 *Cautela pro litigantibus locorum,vbi non est copia librorũ.*

SATIS superque explanauimus, qua pœna afficiantur recedentes a communi opi. Doctor, Nunc pro complemento huius tractatus quæro de pulchro,& utili dubio a nemine, quem uiderim, adhuc explicito. An ignorãtia cõis opi.excuset a pœna partẽ aduocatam,& iudicem ab ea recedentes? fingamus aliquẽ in casu proposito ignorare, quæ opin.sit cõis adhęrere opinioni contrariæ ipsi cõi, quã ignorabat, qđ pluries potest cõtingere saltẽ ob pecuniariã librorũ. Et in hac
1 q.pro parte negatiua, vt ignorantia † non excuset, uidentur urgere plura, & imprimis, quia ignorãtia cõis
2 est ignorantia iuris, si quidem cõis † ex quo habet præsumptionem pro se tanq̃ ius seruatur, ut late supra in præfat.nu.30.cum seq.& sic ius ipsum dicitur, uñ vnus
3 quisque cõem † scire tenetur vt uoluit Aldobr.in add. ad Horman.Dec.in rep.l.4.§.Cato sub n.283.in versi. iudicando]circa med.ver.& sicut quis]ff.de verb.oblig. Sed ignorantia iuris non excusat l.1.l.regula,& fere ꝑ totũ ff.de iur.& fact.ignor.Ergo &c. Secũdo quia licet ignorantia cõis nõ diceretur iuris, sed facti, adhuc, nõ excusaret, nam tenemur omnino perquirere, quæ sit cõ
4 munis opi.cũ ea seruanda sit. Sed ignorantia † facti, ꝙ quis inuestigare tenetur rõne sui officii, vel alio uinculo non excusat c.innotuit,& ibi Ant. de but. Abb.Imo. & alii de elec.l regula §.& facti ver.diligenter inquirẽdo]ff.de iur.& fac.ign.l.error C.co.cum si.& post alios ita concludunt Pau.Cast.in consi.167. uiso puncto in

praescripto]

præscripto]prope fi.uer.similiter nec prætẽsa li.2. Soc. in trac.reg.in reg. 176.ignorantia circa factum alienũ] in 1.Fal.n. 1.Grau.in consi.225.de tribus principaliter col.3.n.4.Natt.in consi.59.circa præsentẽ casum] col. 3.nu.9.circa prin.uer.tamen.istud fal.];in 1.Tom.Iac. Mandel.in consi.18. si tutor iste]col.2.uer.2.mõ]n.4. Io.Cephal.in consi.218.valentiæ magnifica]col.3.nu. 15.in 2.Tom.Rol.a Val. in consi.72.stante statuto inclitæ]col.4.n.21.& 22.lib.3. & est receptissima opinio ut per se patet,& uerissima pp negligentiam l. si pupillus in fi.ff.de his, quæ in fraud.cred.& tradit Rolan.d. consi.72.n.23.Merito &c.Tertio & vlt.iuuat hanc partem negatiuam,quia si verum esset ignorantiã cõis excusare debere,sequeretur, qđ nihil interesset,attẽdere, vel non cõem opi.cũ vnusquisque posset dicere se eam ignorasse; & scientia esset probanda,At consequens est q̃ absurdũ,ergo &c.Pro contraria uero parte,qđ ignorantia cõis † debeat excusare a pœna, suadent ista,Primo,qa hæc nõ est ignorãtia iuris,sed facti,nã,licet verum sit,ꝙ qñ constat de aliqua cõi opi. de ea iudicetur tanq̃ de iure pp presumptionẽ,quæ est pro cõi , tñ hãc vel illam opinionem esse uel non esse cõem est quid facti,cum constituatur dictis pluriũ doct. item & scire q̃ sit cõis ex duabus,vel pluribus opi.pariter est facti , cũ cõis cognoscatur per exquisitionem , numerationẽ , & ponderationem autorum.Nec dicatur,si hoc pacto considerraretur ignorantia facti sequeretur,qđ etiã ignorãtia legis diceretur facti,quia iu condendo legem interuenit animus, seu volũtas,& uerba Principis condẽtis quæ sunt facti, & eodem modo in sciendo , quid velit lex , concurrunt legis inuentio , inspectio , & lectio ,] quæ pariter sunt facti, quod est quam absurdissimum,

5

6 Quoniam resp.diuersam † hoc casu esse rationem in lege,& communi opi.nã lex in suis terminis semper idẽ decidit,sed in una q. hodie vna opinio potest esse communis,cras verò contraria magis cõis, unde frequentius factũ interuenit in cõi,quam in lege,Præterea factum,

pediri causæ, itaque litigantes locorum, ubi non sunt
20 libri, debent esse† cauti, consulere doctores forenses li
bros habentes ne beneficio communi fraudentur, & iu
dex ignorantia pretensa possit excusari. Et ex his ad
laudem, & gloriam indiuiduæ Trinitatis, & gloriosæ
Virginis Mariæ sit explicitus præsens Tractatus.

FINIS.

Series Chartarum.

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q

Omnes sunt quaterniones,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Registrati